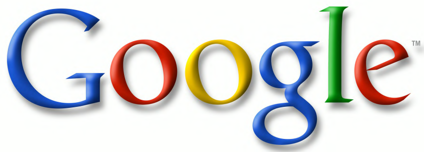

CURTII SPRENGEL

HISTORIA REI HERBARIAE

TOMUS I.

AMSTELDAMI
SUMTIBUS TABERNAE LIBRARIAE ET ARTIUM.
1807.

VIRO

CUM MUNERIS SPLENDORE TUM ANIMI VIRTUTIBUS

EXIMIO,

CAROLO FRIDER. BEYMIO,

REGIS OPTIMI AMICO,

BONARUM ARTIUM PATRONO,

VENERATIONIS ET GRATITUDINIS

MONUMENTUM HOCCE

PIA MENTE

PONIT

AUCTOR.

Rei herbariae fata conscribere adgredior, impeditum opus et facundiae minime capax: praesertim cum me natura in mediocribus esse voluit hominibus, quibus facultates largita est colligendi, observandi; inveniendi vero fere negavit. Intempestivae tamen modestiae notam subirem, si nequaquam me idoneum iudicarem, qui haec studia tractem: ad quae natura ipsa et voluntate ferri me ab ineunte adolescentia sensi, in quibus etiam vitae tabernacula ponere decrevi, ut, praesentis aevi pertaesus, in antiquo mundo vivere possem. Ex quo enim iuvenis esse coepi, aestates fere omnes in investiganda plantarum natura, hyemum otia in tractandis me-

ditate cogitateque veterum ſcriptis conſumſi. Quo interius hanc doctrinae partem hiſtoricam cognovi, quo magis auctae ſunt eorum, quae collegeram, explicaveram, notaveram, divitiae, eo magis ſenſi, opus mihi eſſe otio diuturno et vacuo, ut digererem collecta, excerpta iudicarem, tractata retractarem, eoque modo princeps meum ac palmarium opus mihi proponerem, quo nomini meo commendationem et apud exteros quaererem, quodque meae aetati ita probarem, ut ne ſerae quidem poſteritatis iudicium extimeſcerem. Otium id ab omni interpellatione vacuum, quod liberam animi cogitationem et diligentiam cogitandi efficeret, conceſſit tandem belli ſors et gratia victoris. Itaque Chaerephontis Socratici illius, σφοδρὸς ἐφ᾽ ὅ,τι ὁρμήσειε, *ſimilem me videri ſtudui, omnesque intendi nervos, ut dignum opus ederem et probabiliter fungerer hac ſcriptione.*

Qualem autem tractandi ſcribendique rationem ſequutus fuerim, brevibus indicare

libet. Facile intellexi, prouti scriptores, qui post Ciceronem aut Hippocratem fuerunt, nemo intelligere potest; nisi qui veteres illos in numerato habeat, ita omnem plantarum, a scriptoribus seriorum saeculorum memoratarum, cognitionem a Theophrasto et Dioscoride proficisci debere. Itaque acriori indies Theophrasti studio incitabar, ut eum per duas fere hyemes de manibus non deponerem. Conferendae etiam erant Theophrasti et Dioscoridis plantae cum serioribus omnibus, ut appareret, quis alterum sequutus sit, quid ab eo habeat ac retinuerit, sive omiserit, sive addiderit, quomodo alter ex altero supplendus, interpretandus, corrigendus sit. Id adsiduum studium eo valuit, ut tandem clariora multa maioribus meis viderem, melius veterum plantas explicarem, vestigia prima plurimarum detegerem, loca obscura multa dilucidarem idque praestarem, quod ab auctore probabiliter in his studiis versato posci posset. Summum etiam in synonymis dili-

gentiſſime tractandis ſtudium collocavi, quod ut proſpere ceſſerit atque in utilitatem rei herbariae, magnopere cupio.

Luxum literarium, quem iuvenis amavi, iam ſperno: loreolam enim nolo in muſtaceo quaerere: memoravi ſola ſcriptorum loca, quae fere claſſica ſunt. Namque alioquin voluminum plurium ſeriem edere debuiſſem, lectoribusque farraginem moleſtam obtuliſſem. Id maxime in hiſtoria plantarum biblica vitare ſtudui, utpote quae tot tamque variis modis tractata fuit, ut bibliothecam fere integram libri de ea conſcripti conſtituant.

Plantae a ſcriptoribus claſſicis, Herodoto, Diodoro, Strabone, Theocrito, memoratae paſſim memorantur. Neque enim hi ſcriptores propria ſibi capita poſtulare poterant, niſi plantarum adeo inſignem copiam tractaſſent, ac e. g. Virgilius.

Sibthorpii floram graecam, tamdiu exſpectatam, tandem accepi, in uſusque huius

CURTII SPRENGEL

HISTORIA REI HERBARIAE

TOMUS I.

AMSTELDAMI
SUMTIBUS TABERNAE LIBRARIAE ET ARTIUM.
1807.

plis 2, 69.). . . *Limosella aquatica* (Plantago aquatica minima 2, 110.). . . *Vicia Cracca* (sylv. II. 2, 235.).

Apud Columnam: *Iungermannia epiphylla et Targionia hypophylla* (ecphr. 1. 332. 333.).

Apud Io. Bauhinum: *Scirpus lacustris* (Iuncus maximus holoschoenus hist. 2, 522.), *maritimus* (Gramen cyperoides 2, 495.), *sylvaticus* (Cyperus gramineus 2, 504.). . . *Holosteum umbellatum* (Caryophyllus arvensis 3, 364.). . . *Galium uliginosum* (Rubia quaedam minor 3, 716.). . . *Plantago serpentina Vill.* (Coronopus Massiliotum 3, 510.). . . *Aiuga genevensis* (Consolida media 3, 432.), *alpina* (Consolida alpina ib.).

CONSPECTUS.

Liber I. Prima rei herbariae rudimenta.

Cap. 1.	Flora biblica	p. 6— 19
2.	— Homerica	19— 29
3.	Monumenta artis antiquae et mythi de plantis	29— 75
4.	Flora Hippocratica	35— 49
5.	Prifcorum philofophorum res herbaria	49— 55
6.	Ariftoteles	55— 62
7.	Rhizotomi	62— 66

Liber II. Rei herbariae incrementa.

Cap. 1.	Theophraftus Erefius	66—119
2.	Schola Alexandrina	119—134
3.	Res herbaria fub Romanorum imperio	134—210

Liber III. Rei herbariae decrementum.

Cap. 1.	Romana ac Graeca barbaries	211—218
2.	Caroli Magni capitularia	219—222
3.	Moneftica res herbaria	222—228
4.	Arabum res herbaria	229—273
5.	Latinobarbara aetas	274—299

Lib. IV. Rei herbariae poft renatas literas inftauratio.

Cap. 1.	Veterum fontium examen	300—310
2.	Patriarum herbarum examen	310—359
3.	Hortorum cultura	359—364
4.	Peregrinationes et itinera, quae rei herbariae amplificandae infervierunt	365—387
5.	Inftauratio, collectio et difpofitio inventorum	388—466

REI HERBARIAE

H I S T O R I A.

LIBER I.

PRIMA
REI HERBARIAE RUDIMENTA.

In duas naturaliter disciplinas rei herbariae ſcientia diducitur: quarum altera complectitur formarum variarum differentias, ſpecierum generumque distributionem ſyſtematisque cognitionem, altera vero verſatur in plantarum fabrica exponenda partiumque uſu inveſtigando. Illa, hiſtoriae naturalis pars; haec potiſſimum ad phyſiologiam refertur.

Quodſi in utriusque disciplinae hiſtoriam inquirimus, aetate prior phyſiologia plantarum neceſſario eſſe debet. Priſtinum enim hominum genus vel patriae terrae hactenus adhaeſit, ut remotarum regionum natura ac corpora naturalia eos plane laterent; vel, dum pervagarentur etiam alias terras, vitae tamen ſuſtentandae ac quotidianorum ſolummodo emolumentorum curam habuerunt. Gentes eae αὐτόχθονες fructus ſine dubio horaeos ſylvarum camporumque paſcuorum gramina cognoverunt, quum victum praeberent quotidianum. Ea vero cognitio, e ſolo adſpectu proficiſcens, notas haudquaquam characteriſticas complectebatur, neque unquam disciplina tradi poterat.

Communis ea intelligentia ad ſolum uſum quotidianum intenta ad ſcientiae dignitatem evehi nequaquam poterat, niſi liberalior naturae adſpectus meditationi anſam praeberet. Quod noſtris demum temporibus factum eſt, quum rei herbariae disciplina, a vili illo quotidiani uſus reſpectu libera, maiori ſtudio agitari coepit et nobiliori.

Neque reticenda eſt alia cauſſa impediti apud priſcas gentes huius ſtudii, mirabilium nimirum amor, quo irretitos videmus homines literarum rudes atque ab animi cultu alienos. Capitur omnis infantia generis humani adeo miraculorum ſtudio, ut nusquam cauſſas naturales, ſed divinam ubique efficaciam, nexum nusquam naturae operam, ſed mira ubique quaerat ac incredibilia. Mutationes ſpecierum, ortus plantarum ex animalibus, animalis ipſa vegetabilium indoles infantili humani generis aetate creduntur et defenduntur.

Hiſtoricam plantarum cognitionem aetate antecellere phyſiologia neceſſario debet. Protinus enim ut in cauſſas rerum naturalium inquiri coepiſſet, plantarum etiam, hominibus quotidie obviarum, ortus hominum mentes excitavit. Ortum autem vegetabilium earumque naturam infantilis illa aetas, comparatis ſemper animalibus, ex iisdem fere fontibus deduxit. Inertia enim humano generi eo carior, quo rudius eſt: inexplicabilia fugit, faciliorem ubique expoſitionem in viribus divinis

et animatis petit, quas mythologia iam fuppeditat; abhorret autem ab operofa illa et difficillima fingularum rerum inquifitione, e qua verum proficifcitur ratiocinium. Inde exponendus eft arctiffimus ille nexus mythicae theogoniae et phyfiologiae, quam prifcum philofophorum genus protulit.

Ante autem, quam haec ulterius perveftigemus, neceffarium arbitramur in antiquiffimis literarum et artium monumentis plantarum veftigia perfequi, ut eo melius pateat, quantus fuerit antiquarum cognitionum ambitus, ac quales inprimis plantae ab antiquitate fuerint aeftimatae. Omne quidem id disputationis genus difficultates plurimas habet, tum quod remotiffima illa tempora funt, tum quod regiones eae, quas prifca mortalium gens incolebat, haud fatis etiamnum perveftigatae funt, tum denique, quod plantae ab auctoribus antiquiffimis obiter duntaxat et quafi aliud agatur, nominari folent. Regiones orientales, quas generis humani vocaveris incunabula, a *Rauwolfio*, *Belonio*, *Buxbaumio*, *Tournefortio*, *Haffelquiftio*, *Forskoleo*, *Billarderio* et *Sibthorpio* peragratae, plantarum feraciffimae, plurium videntur faeculorum labores requirere, priusquam tota antiquitas fufficienter illuftrata fuerit.

Ol. Celfii et *Claud. Salmafii* ftudia, digniffima quidem, non poffunt tamen non defiderium excitare ulteriorum inquifitionum.

CAP. I.

FLORA BIBLICA.

Tum *Wettii* tum *Vateri* nuperrimis disputationibus antiquissima aetas variorum capitum biblicorum tantum abest ut penitus negetur, ut potius adfirmari etiamnum debeat, Mosaicorum librorum nonnulla loca aetate omnino priora ceteris omnibus humani generis monumentis esse: licet adspersa sint plurima e seriore, praesertim regum Israeliticorum aetate.

Gens, cuius antiquissima literarum monumenta hic percontamur, e Perside orientali, s. Arachosia (quae ab oriente Candaharam contingit, septentrionali sui parte Bactrianae contermina) aut Caschmirae vallibus, ut *Herderò* placuit et *Hartmanno*, in Mesopotamiam, dein in Palaestinam migravit, unde in Aegyptum ducta, saeculis quinque elapsis demum Palaestinam iterum habitavit. Sub potentissimo eius gentis rege, Salomone, vicinae Tyri exemplo incitatum commerciorum et navigationum studium effloruit, ut naves Salomonis cum tyricis oras maris rubri et persici sinus ipsasque maris indici insulas appellerent. Ex eo inde tempore plantarum et aromatum, quae in India orientali proveniunt, cognitio ad eam gentem transivit. Quum tandem fato acciderit, ut regnum Israeliticum a Mediae, Babyloniae et Assy-

riae regibus everteretur, captivaeque tribus in contumelioso exilio per ducentos fere annos degere deberent, divitiarum, quas India fert et Persia, cognitionem haurire facile potuerunt.

Sequentem libet indicem plantarum biblicarum exhibere, qui, systema Linnaeanum sequens, probabilibus ut plurimum coniecturis nititur.

Olea europaea (זַיִת) ex antiquissimis est, quae in diluvio Noae iam memoratur (*Genes.* 8, 11.) Eius feracitas ac optimus proventus in terra promissionis maxime celebratur (*Deut.* 6, 11. 28, 40.). Id *Theophrasti* (*hist.* 1, 18.) testimonio confirmatur, qui oleam maxime syriacam praedicat.

Crocus sativus (כַּרְכֹּם) per totum Orientem sponte crescens, ob odorem (*Cant.* 4, 14.) suavem laudatur, sicut et Homeridae eum (*hymn. in Pan.* 25.) cum hyacintho simul nominant.

Cyperus Papyrus (גֹּמֶא) in limo Nili et Euphratis proveniens, saepius laudatur in pristinis iis libris. Bildadus apud Iobem (8, 11.) quaerit, possitne Papyrus crescere absque limo? Et obscuro illo loco (*Esai.* 18, 2.) navigia e papyro fabricata citantur, quorum antiqui omnes, maxime *Theophrastus* (*hist.* 4, 9.) meminerunt.

Arundo vulgaris, modo אָחוּ modo קָנֶה dicta, haud facile determinatur. Complectitur autem gramina et cyperoideas, quae in Nilo, mari rubro et Syriae fluminibus crescunt: nimirum *Cyperum*

niloticum, *longum* et *fastigiatum*; *Scirpum articulatum* et *maritimum*; *Arundinem Donacem*; *Saccharum cylindricum* Vahl., *biflorum* Forsk., *Andropogonem arundinaceum* Schrad., *annulatum* Forsk.

Andropogon Nardus (נֵרְדְּ) gramen radice fragrantissima, cuius solummodo *Cant.* 1, 14. 4, 13. mentio fit. Ionesius quidem (*Transact. of the soc. of Bengal*, 2. p. 405.) probare studet, *Valerianae Spicae* Vahl. radicem Nardum veterum exhibere. Perperam autem id fieri, patet e Dioscoridis (1, 6.) Avicennae (*lib.* 2, 225.) maxime vero ex Abu'l Fadli (*Celf. hierob.* 2, 3.) descriptione, qui gramen esse Nardum, diserte aiunt. Copiosissime autem provenit ea planta in Gedrosiae provincia, hodie Mekran dicta, quae Indico oceano contermina, a septentrione Turan contingit: ubi Alexandri exercitus tanta abundantia eam deprehendi, ut pedibus calcata aërem fragrantia impleret (Arrian. *exped. Alex.* 6, 22.). Naves punicae, Arriano eodem teste, inde Nardum advehebant, quo factum est, ut et Salomonis tempore gens Israëlitica eam obtineret.

Frumentorum species, in s. scriptis obvia, sunt *Hordeum vulgare* (שְׂעֹרָה), antiquissimum frumentum (*Plin.* 18, 7.), quod sponte sua crescere ad flumen Araxen (Kur) in Phaetacarania (Georgiae parte orientali) testatur Moses Cho-

renensis (*geogr. p.* 360.) Hordeum nudum sponte nasci in Balascham, provincia Indiae maxime boreali *Marcus Paulus* *saec. XIII.* vidit. (*Ramusio viaggi* 2. *f.* 10. *a.*)

Triticum aestivum s. hybernum, (חִטָּה) quod laetissime et abundantissime in terra promissionis (*Deuter.* 8, 8.) proveniebat. Id sine dubio ex India pristini Ebraei. In Musicani enim regione sponte sua crescere testatur *Strabo* (15. p. 1017.). *Andreas Michaux* Triticum Speltam spontaneum invenit anno 1782 in Persiae provincia Hamadan (*Lamarck. encyclopéd. méth.* 2, 560.).

Triticum Spelta (כֻּסֶּמֶת), quod serotinum frumentum (*Exod.* 9, 32.) vocatur et *Sorghum vulgare* *Pers.* (דֹּחַן), quod peculiarem *Forskoleus* speciem credidit, *Holcus Dochna* dictam. Et nostrorum temporum Arabes دخن Sorghum appellant (*Cels.* 1, 455.).

Ficus Carica (תְּאֵנָה) ex vulgaribus arboribus fructiferis earum terrarum, quas gens Israelitica incoluit.

Ficus Sycomorus (שִׁקְמִים) in Aegypti et Palaestinae convallibus et pascuis frequentissima. Cedrorum (אֲרָזִים) tantam copiam procreasse Salomo dicitur (2 *Reg.* 10, 27.) quanta Sycomororum sit in convallibus. Tanquam materiem viliorem ligno cedrino *Esaias* (9, 10.) Sycomoros memorat: unde, quanto in errore versatur *Sick*-

lerus (*Gesch. der Obstcultur*, 117.) Moros habens eos Sycomoros, patet. De Sycomoro vid. *Warnekrosii collectanea in Repertor. für bibl. Lit.* 11, 7. 12, 3.

Solanum insanum (חֵדֶק) citatur *Mich.* 7, 4. et *Proverb.* 15, 19., quod spinis horridum sit. Vocatur autem pari nomine arabico (حدق) frutex, in Phoenicia abundans, qui Melongenae satis similis sit (*Abu'l Fadli* apud *Cels.* 2. p. 41. 42.).

Zizyphus vulgaris (נַעֲצוּץ) per totam Syriam abundans, velut vulgaris vepres Pinui Cembrae opponitur (*Es.* 55, 13.).

Zizyphus Paliurus (חָרוּל) in arvis sterilibus crescens, (*Prov.* 24, 31.) unde et *Theophrastus* (*hist.* 3, 17.) cum Rubo componit, et *Virgilius* (*ecl.* 5, 38.) dicit:

> Pro molli viola, pro purpurea narcisso
> Carduus et spinis surgit paliurus acutis.

Vitis vinifera (גֶּפֶן) sponte in Armenia et Georgia crescens, ubi *Chardinus*, *Tournefortius* et *Güldenstädtius* colles propemodum omnes ea obsitos invenerunt. (*Cf. Annales horticulturae, quas sub titulo Gartenzeitung edidi, vol.* 3. p. 191.) Ibi et coluit Noa primus: provenit etiam per Syriam et Aegyptum inferiorem.

Nerium Oleandrum esse arborem illam, de

qua *Davides* (*pſ.* 1, 3.) canit, ad rivos plantatam ſemper virere, arbitratur *Haſſelquiſtius* (*it. Palaeſt.* 226.) qui frequentiſſimam eam invenit.

Bubon gummiferum exhibet Galbanum, (חֶלְבְּנָה) quod (*Exod.* 30, 34.) inter ſuffimenta citatur. Ex Abyſſinia, ubi ſponte provenit planta, Gummiresina haec Nilo provehitur.

Cuminum Cyminum (כַּמֹּן) in Palaeſtina cultum (*Eſ.* 28, 25.).

Coriandrum ſativum (גַּד) cuius ſemina rotunda cum Manna comparantur (*Exod.* 16, 31.). Optimum ex Aegypto venire *Plinius* (20, 20.) teſtatur: ubi et hodienum colitur. (*Forsk. flor. aegypt. p. LXIV.*)

Linum uſitatiſſimum (פִּשְׁתָּה) ex antiquiſſimis inde temporibus in Aegypto colebatur (*Exod.* 9, 31.).

Lilium candidum (שׁוֹשַׁנָּה) ſunt amoeni convallium flores (*Cant.* 2, 1.). *Plinius* (21, 5.) Palaeſtinae vallem, Phaſelida nominat, tanquam liliorum feraciſſimam. Artifex tyrius, quem Salomo iuſſit templum exſtruere, columnarum templi apicibus formam liliorum dedit.

Narciſſus orientalis ſ. calathinus ſ. Ionquilla (חֲבַצֶּלֶת) intelliguntur (*Cant.* 2, 1.) iuxta ſententiam interpretum antiquorum Chaldaici et Arabici. Abundavit autem iis floribus Palaeſtina.

Acorus Calamus, var. indica eſt קְנֵה הַטּוֹב

(Ierem. 6, 20.), quam e remotiſſimis regionibus apportabant. In Guzurate et Goa provenire et coli, auctor eſt *Garcias* *(arom. c.* 32., apud *Cluſ. exot. p.* 200.).

Allium aſcalonicum (שׁוּמִים)		
— *Cepa* (בְּצָלִים)		*Num.* 11, 12.
— *Porrum* (חָצִיר)		

Diospyros Ebenum (הָבְנִים). Inter mercimonia, tyriis navigiis apportata ex inſulis *(Ezech.* 27, 15.) lignum ebeni citatur. Creſcit autem ea arbor in Ceylonae ſylvis: quam inſulam tyriae naves attigerunt.

Amyris gileadenſis (בָּכָא 2 *Sam.* 5, 23.) ad explicationem ſaltem, quam *Abu'l Fadli (Celſ.* 1, *p.* 339.) exhibet. Balſamum ipſum, ex hoc frutice ſtillans בֶּשֶׂם dicitur *(Exod.* 30, 23.).

Amyris Kafal (Forsk. p. 80.) eſt arbor turifera, quae לְבֹנָה largitur. Creſcit in Arabia. Exhibuit iconem mancam *I. Bauh. hiſt.* 1, 303. Exemplar arboris turiferae, quod *Adanſonius* apportavit, examinatum fuit a *Lamarkio (encycl.* 2, 626.).

Lawſonia inermis (כֹּפֶר). Flores racemoſi fragrantes *Cant.* 1, 14. laudantur. Eſt κύπρος *Dioſc.* 1, 125. *Cf. Belon. obſ.* 2, 74.

Laurus Caſſia (קִדָּה et קְצִיעוֹת *Exod.* 30, 24. *Pſ.* 45, 9.) ob ſuavitatem odoris celebratur. Ar-

bor in Ceylona crescens corticem largitur, quam tyriae naves advehebant.

Laurus Cinnamomum (קִנְּמוֹן *Exod.* 30, 23.). De Cassia et Cinnamomo antiquissima relatio apud *Herodot.* 3, 110. 111. Ibi avium ope semina propagari refertur, quod egregie confirmat nuperrimus testis *Thunbergius* (*resa* 4, 185.).

Fagonia arabica (דַּרְדַּר *Genes.* 3, 18.). Est tribulus ille, quibus ager, cui Iehova maledicebat, abundare debebat. *Forskoleo* teste (*flor. ar. p.* 88.) spinas fert longissimas verticillatas.

Amygdalus communis (שָׁקֵד) per totum Orientem vulgaris, saepius citatur in libris veteris testamenti. Quin et virgae, quas Iacobus ex arbore לוּז refecuit, ad antiquissimorum interpretum sententiam, ad amygdalum referuntur (*Genes.* 30, 37.).

Pyrus Cydonia (תַּפּוּחַ) et *Cant.* 2, 3. 5. 7, 8. et aliis locis ob fragrantiam laudantur. In Palaestina sat frequens arbor.

Punica Granatum (רִמּוֹן) in Palaestina (*Deut.* 8, 8.) et Aegypto (*Num.* 20, 5.) vulgaris, fructus fert colore pulcherrimos, quibuscum genae amasiae componuntur (*Cant.* 4, 3.) et e quibus vinum ipsum conficitur (*Cant.* 8, 2.). Labitur opinione *Sicklerus* (*l. c. p.* 119.) dum malum punicum pro persico malo habet. Iucundissimos certe fructus punicae esse, patet e testimoniis, quae

verb. 24, 31. *Celsius*, auctoritate R. Melech fretus (*hierob.* 2, 207.). Urticam habet. Sed Rabbinus *Petachia*, ubi de montibus Ararat loquitur, hoc nomine manifesto Hedysarum Alhagi describit (*itiner. ed. Wagenseil.* p. 191, 192.).

Artemisia iudaica s. *Abrotanum* (לַעֲנָה *Ierem.* 9, 15.).

Pinus Cedrus sine dubio אֶרֶז est, cedrus Dei, altissima arbor, quam Ebraei cognoscunt, materies optima. Regerit quidem *Celsius*, Salomonis iussu (2 *Paral.* 2, 18.) 80,000 hominum in montes abiisse ut ligna haec succiderent, nostris vero temporibus paucissimas cedros in Libano superesse. At infirmatur ea obiectio, si observamus, *Vateri* et *Wettii* inquisitionibus auctoritatem librorum Paralipomenorum satis labefactatam esse, neque numeros in iisdem obvios ad amussim intelligendos esse. Dein etiam fieri facile potuit, ut ante hos 3000 annos silvae cedrorum montes obtegerent, dum hodie paucae supersunt.

Pinus Cembra (בְּרוֹשׁ) ab Esaia cum cedro ob venustatem et altitudinem semper nominatur. Etiamnum frequens in Libano est.

Pinus Picea dicitur עֵץ שֶׁמֶן ob terebinthinae copiam, quae inde elicitur.

Fagus Castanea forte תִּדְהָר et *Buxus sempervirens* תְּאַשּׁוּר est, quas *Esaias* (41, 19.) inter elegantes numerat arbores.

Iuglans regia ſemel (*Cant.* 6, 10.) nomine אֱגוֹז citatur.

Quercus Ilex (תִּרְזָה *Eſ.* 44, 14.).

Quercus Eſculus (אַלּוֹן *Ezech.* 44, 6.) in Baſanitica regione frequens, ad navigiorum materiem adhibita.

Cupreſſus ſempervirens dicitur גֹּפֶר fuiſſe, quo Noa ad arcam conſtruendam uſus fuit. Creditur ob levitatem commodiſſimam materiem fuiſſe.

Platanus orientalis intelligitur ab antiquiſſimis interpretibus ſub עַרְמוֹן, quae *Ezech.* 31, 8. ob frondes venuſtas laudatur.

Ricinus communis ſine dubio eſt קִיקָיוֹן, ſub cuius umbra cubavit Ionas.

Cucumis Dudaim ob fragrantiam et bellam formam eſſe דּוּדָאִים Leae (*Geneſ.* 30.) videtur. Rabbini quidem cum ſcriptoribus medii aevi plerisque *Atropam Mandragoram* eſſe arbitrantur. Quorum ſententias expoſuit *Hieron.* *Tragus* *p.* 891. 892. Neque tamen de hac radice dici poteſt, vel fragrantem eſſe vel eſui gratam.

Cucumeres Melones et *Chate* (אֲבַטִּחִים et קִשֻּׁאִים) anxie deſiderarunt Iſraelitae in deſerto (*Num.* 11, 5.). Utraque ſpecies, *Forskoleo* et *Denonio* teſtibus etiamnum frequenter in Aegypto colitur.

Cucumis prophetarum פַּקֻּעֹת (2 *Reg.* 4, 39.)

esse videntur: namque Colocynthides in Palaestina haudquaquam proveniunt.

Pistacia vera, cuius fructus בָּטְנִים nomine (*Genes.* 43.) tanquam Palaestinae peculiares Iacobus iubet in Aegyptum avehi.

Pistacia Terebinthus nominibus אֵל, אֵלָה et אֵלוֹן frequenter occurrit.

Pistacia Lentiscus mastichen largitur, quae צֳרִי dicta, cum pistaciis et balsamo nominatur.

Excoecaria Agallocha lignum aloës est, quod אֲהָלִים (*Num.* 24, 6.) dictum ob odoris suavitatem laudatur.

Salix babylonica f. *aegyptiaca* (עֲרָבִים).

Borassus flabelliformis f. Lontarus domestica Gärtn. largitur, teste Herberto de Iager apud *Kämpfer amoen. exot.* 668. *bdellium* בְּדֹלַח (*Genes.* 2, 13. *Num.* 11, 7.), quod in Paradiso terrestri fuit. Crescere autem hanc palmam in Arabia felici et Persiae litoribus australibus testatur praeter Kämpferum *Forskoleus flor. arab.* p. CXXVI.

Iuniperus Oxycedrus (רֹתֶם *Ioh.* 30, 4. 1 *Reg.* 19, 5.). Sed *Forskoleus* (*flor. arab.* 214.) huc trahit Genistae speciem, quam *Raetam* dicit, *Spartium* forte *angulatum*. Neque tamen altitudo ea est, ut sub umbra sedere quis possit.

Populus alba (לִבְנֶה)

Acacia vera f. *arabica Willd.* (שִׁטָּה) ob

materiem praeſtantiſſimam et olim et nunc etiam celebrata, noſtris temporibus ſimili nomine سطة Arabibus dicitur.

Phoenix dactylifera (תָּמָר).

En floram biblicam, quatenus coniectura probabili plantarum nomina conſequi poſſumus. Ditior omnino eſt Homericâ, haec tamen maiore certitudine definiri poteſt.

CAP. II.

FLORA HOMERICA.

Olea europaea. Binae varietates occurrunt: oleaſter (φυλίη) et olea culta (ἐλαία *Od.* 5, 477.). In hortis Laërtis et Alcinoi haec laudatur. Euphorbum, Panthei filium formoſum componit poëta cum olea, in agris humidis creſcente et floribus albis onuſta (*Il.* 17, 53.). Ad ſinum Phorcyos Ithacenſem olea erat umbroſa ſacra (*Od.* 13, 102. 122.). Ulyſſis thorus coniugalis e trunco oleae umbroſae conſtructus erat (*Od.* 23, 190.). Varia inſtrumenta ex oleae ligno fabrefacta erant: clava Cyclopis (*Od.* 9, 320.), trabes, qua Ulyſſes monſtro oculum extorſit (*Od.* 9, 378.), ſecurium denique manubria (*Od.* 5, 236. *Il.* 13, 612.).

Fraxinus excelſior (μελία) et nemoribus montoſis provenit (*Il.* 16, 767. 13, 178.). E ligno lanceae et iacula ſculpebantur (*Il.* 2, 543. 5, 666.),

quae ideo saepius τὰ μείλινα aut μελίαι appellantur: unde et bellicosi viri et fortes vocantur ἐϋμμελίαι (*Il.* 4, 47.).

Crocus sativus cum hyacintho et loto inter fragrantes flores numeratur, quibus Iupiter tellurem ornaverit (*Il.* 14, 347.). *Gladiolus communis* est is hyacinthus.

Scirporum species variae sub σχοίνῳ intelliguntur, qui fluviorum ripas vestit (*Od.* 5, 463.).

Cyperus forte *mucronatus* aut *longus*, in Italia et Graecia frequentes sunt κύπειρον Homericum, quod perperam a *Vossio* ad Galangam refertur.

Cyperus Papyrus funes largiebatur, qui τῶν βυβλίνων nomine, ad portas occludendas adhibebantur (*Od.* 21, 391.). Cf. *Theophr. hist.* 4, 9.

Arundo Donax, δόναξος nomine obvenit. E culmis eius graminis heroës Homerici sagittas pararunt (*Il.* 11, 584.) quemadmodum nostrae aetatis Itali fistulas inde aliaque conficiunt utensilia.

Fueritne Arundo an Eriophori quaedam species, qua Achillis tentorium tectum erat, ambigo. E paludibus autem λαχνήεντα illum ὄροφον collegerunt (*Il.* 24, 450.).

Frumenti species ab Homeridis memoratae sunt praeprimis *Triticum hybernum* s. *aestivum* (πυρὸς), quod cum *Hordeo vulgari* (κριθῇ) ut plurimum coniungitur (*Od.* 4, 604. 9, 110.).

Penelopes anseres tritico saginantur (*Od.* 19, 536.). Ipsos Hector equos tritico pascit, vino simul propinato (*Il.* 8, 188.). *Galenus* arbitrans, non sine noxa equos tritico vesci, μικροὺς πυροὺς i. e. τίφην s. *Secale* intelligit. (*facult. alim.* 1, 313.). Variae regiones, ut Buprasion (*Il.* 11, 755.), Argos (*Il.* 15, 372.), Dulichion (*Od.* 14, 335.) et Syriae insula (*Od.* 15, 405.) ob tritici praestantiam celebrantur. Hordeum insuper, κριθῆ in κρῖ contracto, hac voce appellatur, additis epithetis λευκοῦ et εὐρυφυοῦς (*Od.* 4, 41. 604. *Il.* 5, 196.).

Triticum Spelta aut *Zea* Host. vocantur ὄλυρα et ζεία. Utraque pro pabulo equis datur (*Il.* 5, 196. 8, 560. *Od.* 4, 41.). Hinc *Herodotus* de Aegyptiis refert, animalium more vesci ὀλύρᾳ, quam alii ζέαν appellent (2, 34.) *Galenus* (*expos. voc. Hipp. p.* 478.) utrumque idem habet, ut et *Dioscorides* (2, 113.), *Plinius* fere solus (18, 8.) discrimen agnoscit inter utramque speciem, quod, si *Hostium* (*gram. austr.* 3. *t.* 29, 30.) sequimur, defendi potest. *Triticum* enim *Spelta* habet internodia spiculas aequantia margine glabra; *Tr. Zea* vero internodia spiculis longiora margine pilosa.

Ficus Carica (ἐρινεὸς) saepius occurrit. Lycaon, Priami filius, ipse in patris horto putasse ficus dicitur.

Cornus mascula (κρανείη) Fructus Circe Ulys-

ſis comitibus, velut ſuillum pabulum, exhibuit *(Od.* 10, 242.*)*. Sylvarum dicitur arbor, τανύφλοιος *(cortice protenſo) Il.* 16, 767.

Viola odorata et *Apium graveolens* (σέλινον) prata Calypſus nymphae adeo ornabant, ut Hermes ipſe mirabundus pedem figeret *(Od.* 5, 72.*)*. Apium vocatur paludoſum (ἑλεόθρεπτον *Il.* 2, 776.). Diis infernis ſacrum, in iſthmicis ludis ad conficienda victorum ſerta adhibebatur *(Pindar. iſthm.* 2, 23. 8, 137.*)*.

Tamarix gallica (μυρίκη) frutex humilior, trunco tamen ſatis valido, appellatur *(Il.* 6, 39. 21, 18.*)*.

Zizyphus Lotus (λωτὸς), cuius ἄνθινον εἶδαρ (fructum florentem) Ulyſſis comites hactenus ceperunt, ut ipſorum patriae oblivifcerentur *(Od.* 9, 83.*)*, eadem arbor eſt, cuius fructus in Barbaria *Fontaneſius* noſtris temporibus guſtavit *(Cf. antiqu. bot. p.* 51.*)*.

Vitis cultura Homeridarum tempore latiſſime vigebat per Aſiam minorem et aegaei maris inſulas. In hortis Alcinoi inſulae Scheriae uvae foliis calore torrefactae largiebantur dulce vinum *(Od.* 7, 121. *Cf. Seumii ambulationem ad Syracuſas,* 2, *p.* 236.*)*. Pramnium vinum dulce etiam fuiſſe videtur, nomen merito derivatur a monte Carico, Pramne *(Villoiſon ſchol. ad Il.* 11, 638. *Cf. hiſtoriam meam medic.* 1, *p.* 162.*)*. In Laërtis

hortis vineae adeo feraces erant, ut Ulyssi, infanti, a patre quinquaginta vites promitti potuerint *(Od.* 24, 342.*)*. Achillis clypeus vindemiae iconem referebat *(Il.* 18, 561.*)*.

Ulmus campestris (πτελέα) in Iliade bis occurrit *(*6, 419. 21, 242.*)*. Nymphae monticolae eas arbores sepulcro Eetionis circumponunt.

Moly, quod Hermes Ulyssi, velut antidotum ebrietatis commendat *(Od.* 10, 305.*)* in maximam iamdudum contentionem venit, varieque expositum fuit. Nigram ipsi poëta tribuit radicem, lacteum florem, effossu difficile habet. *Theophrastus (hist.* 9, 15.*)* paullo curatius hanc plantam definiens, radicem contendit esse rotundam, ceparum more, folia scillae similia, neque effodi adeo aegre, ac Homerus perhibeat. Optimum provenire apud Pheneum Arcadiae et Cyllenen: praestans esse antidotum. Unde efficitur, Allii speciem esse. Simili plane ratione Moly suum describit *Dioscorides (*3, 54.*)* flore albido, foliis angustis et radice exigua. Quibus *Plinius (*25, 4.*)* addit, Graecos auctores florem flavum pingere, quum Homerus album pronunciet. Incertum tamen est, quosnam auctores Graecos Plinius subintelligat. Hunc vero sequens *Car. Clusius*, ineunte saeculo XVII., Allii speciem quamdam Moly declaravit, quod folia radicalia lanceolata et flavum florem habebat *(App. alt. ad stirp. rar. in*

Exot.). Clusii auctoritate nisus *Io.* *Bauhinus* (*hist. plant.* 2, *p.* 562.) Allium id, e pyrenaeis montibus acceptum, verum Moly veterum pronunciavit: cuius vestigiis adhaesit *Linnaeus*, dum Allium id nomine triviali *Moly* insigniret.

Nihilominus verum Homericum Moly ab ipso *Clusio* (*stirp. hist.* 2, 37. *p.* 191.) optime indicatur, quem sequitur *Io. Raius* (*hist.* 2, *p.* 1122.). Plantam hanc Clusianam cum plurimis aliis neglexit *Linnaeus*, sed eadem est omnino cum ipsius *Allio nigro* et *A. monspessulano Gouani* (*illustr. t.* 16.). Omnes enim a veteribus, excepto uno Plinio, indicatae notae ad hanc speciem iure referuntur: radix nigra, folia latiuscula radicalia, flos lacteus: quid, quod ipsae radices, dum exaruit planta, aegerrime effodiuntur. Crescit autem per totam Europam australem et in ipsis balearicis insulis, quarum una sine dubio Aeaea, Circes domicilium, fuit.

Asphodelus in Odyssea, ut planta infernorum occurrit. Haud procul a rupe leucadica (Gibraltar hodie) ad Oceani undas et portas Solis, regio insomniorum incipit, ubi homines beate vivunt ad instar Deorum, ubi et prata florent asphodelorum (*Od.* 11, 539. 24, 13, 14.). Per australem autem Hispaniam, *Clusio* (*hist.* 2, 39. *p.* 196.) et *Löflingio* (*span. Länder*, *p.* 25.) testibus, vasti campi *Asphodelo ramoso* consiti, observantur.

Tubera radicis a prisca Graecorum gente comedebantur (*Hesiod. op. et dies*, 40.) et *Porphyrius* meminit (*vit. Pythag. p.* 195.), Pythagoram etiam hoc cibo vesci solere. Sacer itaque asphodelus is apud Graecos veteres existimabatur, unde et ad tumulos plantari consuevit (*Porphyr. apud Eustath. ad Od.* 10, 573.).

Lauri nemuscula memorantur in Sicilia (*Od.* 9, 183.)

Arbores fructiferae in hortis Alcinoi et Laërtis sunt *Pyri*, quae ὄγχνας, *Mali*, quae μῆλα et *Punicae*, quae ῥοιὰς ferunt. Pyra eo nomine appellari, ob adstringentem indolem (διὰ τὸ ἄγχειν), *Eustathii* est sententia, nimis artificiosa, et non satis plausibus digna (*Eust. ad Od.* 7, 120.).

Crataegi probabiliter species, quae forte *Azarolus* fuit, semel nomine ἀχέρδου (*Od.* 14, 10.) occurrit, quum arbuscula spinosa facile manus laedat (ἄχερος, ἧς οὐχ ἅψασθαί ἐστι χειρί. *Eustath. ad h. l.*).

Rubi forte species βάτος est (*Od.* 24, 230.), sed potest etiam quivis frutex spinosus intelligi.

Papaver somniferum (μήκων) in hortis colebatur (*Il.* 8, 306.). In Aegypto a pristinis inde temporibus caulis largiebatur succum, opium nostrum, quod νηπενθὲς dictum, Helena a Polydamna accepit (*Od.* 4, 220.).

Pisum sativum (ἐρέβινθοι) et *Vicia Faba* (κύα-

μοὶ μελανόχροες) ferebantur Homeridarum aevo (*Il.* 13, 589.).

Trifolii fpecies, quaenam fit, quam λωτοῦ nomine (*Il.* 2, 778. *Od.* 12, 283.) pabulum equorum fuit, in contentione eft.

Citrorum ligna, θύου nomine in Odyffea (5, 60.) invenire voluerunt nonnulli: ipfe quoque *Voffius* ita interpretatur. Vox illa tus etiam fignificat, atque a *Dionyfio Periegete* (v. 937.) eodem fenfu ufurpatur. *Theophraftus* quoque fub nomine θύας feu θυίας (*hift.* 5, 5.) arborem defcribit, quae eft Thuia articulata. Citrum medicam alio longe loco (4, 4.) Mali medicae nomine defcribit. Iure etiam ambigendum eft, cognoverint Graeci Citrum medicam ante Alexandri ἀνάβασιν. Namque ipfe *Athenaeus* (*deipn.* 3, 8.) licet fabulae malorum hefperiorum ab Hercule apportatorum meminerit, primum tamen citrorum veftigium eum locum habet Theophrafti. *Plinius* autem (13, 16.), in lectica fomniabundus forte, quae in Graecis auctoribus male legerat, nepoti dictans, omnia confundit. Locum eum Odyffeae citros indicare perhibet, quod nonnifi ligna iunctim nominentur, cedri ac laricis. Laricem autem nequaquam reperimus eo loco: ipfeque *Plinius* opinione labitur, dum de Circe narrat, quae Calypfum refpiciunt. Id bene iam animadvertit *Anguillara* (*p.* 48.).

Alnus oblongata Willd. (κλήθρη *Od.* 5, 64. 239.) axillis venarum in facie foliorum infera nudis a boreali *Alno glutinoſa* differt: illa in auſtrali Europa obvia.

Quercus Homericae ad duas potiſſimum ſpecies reducuntur: *Qu. Ilex*, cuius fructus ἄκυλα, et *Qu. Eſculus*, cuius βάλανοι nominantur. Primus fere *Valer.* Cordus (*annot. in* Dioſc. 1, 144.) monuit, φηγὸν Graecorum quercum potius eſſe orientalem, quam fagum noſtram ſylvaticam. Eſculus enim, non fagus, Iovi ſacra fuit (*Il.* 5, 693.). Δρῦς vero utplurimum ilicem ſignat: maxime ubi nigra materiei medulla (τὸ μέλαν δρυὸς) memoratur (*Od.* 14, 12.).

Platanus orientalis ſemel voce πλατανίστου (*Il.* 2, 307.) laudatur. Qui acera intelligunt, ad verba: ὅθεν ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ, et ad laticis aquoſi ex acerum alburno ſtillantis indolem conſilium transtuliſſe videntur. Neque tamen iure, quum ὅθεν non ad arborem, ſed ad ſolum umbroſum referendum ſit: ſic enim Cicero vertit:

„Sub platano umbrifera, fons unde emanat aquai."

Aceris nomen inſuper longe aliud apud Graecos, σφένδαμνος nimirum.

Caricis ſpecies quaedam θρύον eſt, quae cum σχοίνῳ ad fluminum ripas provenit (*Il.* 21, 351.).

Pinus Picea aut alia forte ſpecies, quod uberius in flora Theophraſti diiudicabitur, eſt πεύ-

κη. Materies (*Il.* 23, 328.) laudatur, quod pluvia nunquam putrefcat.

Pinus Larix (πίτυς). Excelfa (βλωθρή) dicitur (*Il.* 13, 390. 16, 483.), quam in montium cacuminibus fuccidant ad trabes navigiorum.

Pinus Abies (ἐλάτη). Excelfa eft (*Il.* 5, 560.). Idam habitat (*Il.* 14, 287.): materiem largitur levem, ad trabes et repagula commodam (*Il.* 24, 450.). Ex ea etiam rami politi et ipfi mali navium conftruebantur (*Il.* 7, 5. *Od.* 2, 424.). *Theophraftus* (*hift.* 3, 10.) mafculam et femininam distinguit. Cf. etiam *hift.* 1, 13. Prior poteft etiam ad *Pinum Pinaftrum* referri, cuius folia cum criftis galearum comparat boeoticarum.

Cupreffus fempervirens femel (κυπάρισσος εὐώδης *Od.* 5, 64.) memoratur. Lignum eft fuaveolens.

Salices (ἰτέαι) vocantur ὠλεσίκαρποι (*Od.* 10, 510, quod femina comata facillime delabantur, mafculae etiam arbores amenta tota citiffime amittant (Cf. *Theophr. hift.* 3. 2.).

Populus alba, ad fcholiaftarum fententiam eft Ἀχερωΐς, quod Hercules, ad infernos defcendens, ex Acheronte eam fecum adduxerit (*Il.* 13, 389. 16, 482.).

Populus nigra eft αἴγειρος. Aquam amat (*Od.* 17, 208.) et aetherea vocatur (*Od.* 7, 106.) ubi perperam *Voffius* populum albam habet.

Certiſſime autem noſtram ſpeciem intelligi manifeſto e *Dioſcoride* (1, 113.) elucet, qui reſinae fragrantis meminit, e gemmis arboris elicitae, quae ob flavidum colorem cum electro commutaretur.

Buxi ſempervirentis lignum ad iuga armentorum adhibebatur (*Il.* 24, 268.).

Phoenix dactylifera ſemel tantum (*Od.* 6, 163.) in Delo inſula memoratur.

Phucagroſtis maior Caulin. aut *Zoſtera marina*, utraque maris mediterranei incola, φύκου nomine inſignitur (*Il.* 9, 5.). Litus vocatur φυκόεν (*Il.* 23, 693.). Seriore aevo Fucorum ſpecies intelligebantur, qui partim a *Dioſcoride* (4, 100.) et *Theophraſto* (4, 7.) notantur.

CAP. III.

MONUMENTA ARTIS ANTIQUAE.

Pauculae ſunt plantae in artis antiquae reliquiis delineatae; eae autem nonnunquam tam negligenter ſculptae aut exaratae aut pictae, ut coniectura tantum conſequi, haud certo ſcire poſſimus, ad quamnam pertineant ſpeciem.

I. AEGYPTIORUM.

Aegyptiorum monumenta *lotum* mythicam frequentiſſime habnet. Eſt ea *Nelumbium ſpecioſum*.

Willd. f. *Cyamus Smith.*, facra Aegyptiis planta, quod elegantiffima foliorum rotundorum forma, pulcherrimus flos et myfticus ortus quotidianus e Nili undis ad divinam naturam fpectare videretur. Ifis ipfa loti folio coronata confpicitur (*Pococks Reife*, 1. *tab.* 60. 61.). E loto Ofiris ortus, in foliis loti tanquam in navigiis natare dii veteres dicebantur. Harpocrates loto infidebat: in ipfis numismatibus Ptolemaeorum ea planta occurrit (Cf. *antiqu. meas bot. p.* 56.). Fructus edebantur (*κύαμος αἰγύπτιος*), fed, facerdotibus et Pythagoricis, eorum aemulis, interdictum putabatur, ne fabis his vefcerentur (*Cic. divin.* 1, 30. Cf. *Smith's exot. bot. n.* 7. *tab.* 31. 32.).

Perfaeae arboris etiam et *Papyri* partes exhibent monumenta Aegyptia. Illa Ifidi facra (*Plutarch. If. et Ofir. p.* 378.) huius iconibus ftatuisque et ipfarum mumiarum integumentis appingitur. Arbor ea cum primis Aegypti incolis ex Aethiopia advenerat (*Diodor. Sicul.* 1, 34. *Schol. Nicandr. ther.* 764. *p.* 51.), ob cordatam foliorum formam et gratum fructuum faporem praefertim grata. Eft autem *Cordia Myxa*, quod *Schreberus* eruditiffime probavit (*Ufteri's Magaz.* 5, 14.). Fructus *μυξάρια* funt (*Diodor. l. c. Hefych. μυοξία*), in quibus interpretes tantopere defudarunt.

Scilla maritima, *κρομμύον* nomine, Aegyp-

tiis cariſſimum et antiquiſſimum remedium contra Typhonis peſtem, aërem paludoſum, Peluſii graſſantem, et hydropes inde ortos exhibuit. Hinc Peluſii templum κρομμύου fuit (*Lucian. Iupit. trag. p.* 152. *Sext. Empir.* 3, 224.). Typhonis oculus ipſe bulbus allegorice ab Aegyptiis nominabatur. Eo hieratico ſermone conſcriptos plures de hiſtoria naturali libros ſemet vidiſſe teſtatur *Heliodorus* (*aethiop.* 4, 142.), *Plutarchus* etiam et *Iamblichus* (*myſter. Aegypt.* 7, 150.) haud paucas eiusmodi appellationes evulgarunt.

Sycomorus in antiquo opere caelato, quod *Nordenius* (*voy. en Egypt.* 1. *t.* 58.) exhibet, unica fere eſt.

II. GRAECORUM.

Incredibilis ac paene divina illa Graecorum vis in arte ſculpendi, caelandi et pingendi ſolas fere deorum imagines aut hiſtoriae patriae capita aut etiam animalium icones complectebatur, plantas autem fere neglexit. Neque tamen deſunt, utut pauca, plantarum veſtigia.

De antiquiſſimo Achillei clypei artificio, in Iliade deſcripto iam ſermo fuit. Similia fere ſcutum Herculis Heſiodeum continet. Λάρναξ quoque Cypſeli, in templo Iunonis Olympiae ſervatus, caelata opera plurima habebat, inter quae Atlas

conspiciebatur, Hesperidum mala portans: Bacchus etiam in antro cubans, quod circumsteterunt vites et mali et punicae (*Pausan.* 5, 18. 19.).

Sacrae Diis arbores et herbae cum eorum simulacris plerumque simul fingebantur. Apollini laurus sacra; Bacchus pampinis, Ceres spicis frumenti, Pan pinuum ramis coronati. Iovi esculus (*Virgil. georg.* 2, 15.): Diti cupressus (*Plin.* 16, 33.): Veneri myrtus: Cybeli pinea arbor: Osiri hedera (*Diod. Sic.* 1, 17.): Apollini tamarix (*Nicandr. theriac. v.* 613. *schol.*): Hermeti populus nigra sacrae.

„Populus Alcidae gratissima, vitis Iaccho,
„Formosae myrtus Veneri, sua laurea Phoebo."

(*Virg. ecl.* 7, 61.).

Ipsum plantarum ortum poëtae et Graeci et Romani Diis tribuerunt. Earum celeberrima exempla haec sunt:

Hyacinthi Spartani formosissimi mors Apollini amoris furore agitato adscribitur. Ortus ex eo flos VV seu AIAI inscriptas literas habuit, quod tum in Delphinium Aiacis, tum in Gladiolum communem quadrat (*Ovid. metam.* 10, 212. f.).

„Flos oritur, formamque capit, quam lilia; si non
„purpureus color hic, argenteus esset in illis.
„Non satis hoc Phoebo est, is enim fuit auctor honoris.
„Ipse suos gemitus foliis inscribit, et *ai ai*
„flos habet inscriptum, funestaque litera ducta est."

Similiter fabulam narrant *Apollodorus* (3, 10, 3.) et *Lucianus* (*dial. deor.* 14.). Ex Aia-

tis autem Telamonii cruore natum esse florem, cum *Nicandro* (*Athen.* 15, *p.* 683.) alii fabulantur.

Narcissus, sui ipsius amore flagrans, in florem cognominem mutatus est (*Pausan.* 9, 31. *Ovid. met.* 3, 510.). Esse vero Narcissum poëticum, patet ex *Ovidii* versibus:

„Croceum pro corpore florem
„inveniunt, foliis medium cingentibus albis."

Lauri ortus e Daphnes mutatione ab *Apollonio* (*argon.* 1, 12.) et ab aliis (*Eustath. ad Homer. Il.* 1, 14. *Geopon.* 11, 2.) et in ipsis gemmis (*Maffei* 2, *t.* 44.) celebratur.

Heliadum, Solis filiarum, mutatio in populos nigras, quae electrum exsudent, satis nota est (*Virgil. aen.* 10, 190. *Diodor. Sic.* 5, 23. *Ovid. metam.* 2, 340.). Alii volunt, alnos inde ortas fuisse (*Strabo* 5, 329.).

Hamadryadum fabula, a *Pindaro* primo excogitata (*Schol. Apollon. argon.* 4, 479.), cuique arbori suam tribuebat nympham, cuius vita ἰσόδενδρος fit. Inde cognomen id in Orphico hymno (1, 13.) iuniorem prodit originem. *Virgilius* tamen (*ecl.* 10, 62.) eas cognoscit.

Dryadum nomen et Epimelidum ab Arcadibus primis Naiadibus tributum fuit (*Pausan.* 8, 4.).

Mintham pellicem in Mentham mutatam esse

a Plutone, cecinit *Oppianus* (*halieut.* 3, 386.) Cf. et *Strab.* 8, 530.

Cupressus e Cyparisso, Apollinis amasio, nimis lugente (*Ovid. met.* 10, 136.). Plures Cupressi aliis Eteoclis filiae dicuntur (*Geopon.* 11, 4.).

Pinus puella fuit a Borea et Pane pariter adamata, ab illo vero trucidata (*Long. pastor.* 2, p. 37. *Geop.* 11, 10.).

Violam primam ortam fuisse, cum Iona, Xuthi filium, Nymphae essent coronaturae, *Nicander* fabulatur (*Athen.* 15. p. 683.).

Rosa vel e Veneris sauciae vel ex Adonis cruore (*Bion.* 1, 66. *Geop.* 11, 17.).

Anemonen e lacrimis Veneris (*Bion.* 1, 66.).

Αἷμα ῥόδον τίκτει, τὰ δὲ δάκρυα τὰν Ἀνεμώναν.

Adonin ipsam aestivalem e cruore Adonis, quem Venus deperibat, *Ovidius* canit (*metam.* 10, 725.).

Myrrha, Cinyrae filia, in patrem amore furens, mutata fuit in cognominem arbusculam (*Id.* 10, 490.).

Clytie nympha in florem versa, quem Hesperin habeo matronalem (*Id.* 4, 267.)

Leucothoë virgo, ab Apolline adamata, in arborem turiferam mutata (*Id.* 4, 250.).

Myrtus e Myrsine puella occisa (*Geop.* 11, 6.).

Tandem *Pherenicum*, poëtam Heracleoten

epicum celeberrimum fuiſſe his metamorphoſeon fabulis ferunt. Oxylum, Hamadryadis ſororis concubitu genuiſſe cecinit Ficum, Cornum, Fagum, Populum, Ulmum, Vitim, et omnes has arbores Hamadryadas vocari: unde *Hipponactem* dixiſſe aiunt, ficum eſſe vitis ſororem (*Athen.* 3, 5.).

In operibus ipſis antiquorum variae plantae ob formarum elegantiam aut ob uſum praeſtantem figurantur. *Acanthum mollem*, quem *Vitruvius* caſu ſculptoribus innotuiſſe refert, et poculis et columnis et aliis inſtrumentis caelatum addebant (*Virgil. ecl.* 3, 45.). *Ferula tingitana*, cuius ſuccum pretioſum, Silphii nomine, maximi aeſtimabant, Cyrenes incolae in numis ipſorum cum Batti antiſtitis imagine figurare conſuerunt (*Schol. Ariſtoph. plut.* 218.).

CAP. IV.

FLORA HIPPOCRATICA.

Poſt Herodotum primus fere proſaicus auctor, qui ſupereſt, Hippocrates Cous putatur. Librorum tamen ipſius nomine circum latorum collectio variis omnino auctoribus remotiorum temporum adſcribenda eſt. Etenim ex Aſclepiadum familia, qui templo Coo praefecti erant, ſeptem fere Hippocratis nomini appellantur; eorum primus, Gno-

ſidici filius, Miltiadi tempore aequalis, ultimi autem, Thymbraei et Praxianactis filii, Ptolemaei Philadelphi tempore vixerunt. Per totum id ducentorum quinquaginta annorum ſpatium compoſiti ſunt libri illi, qui unius Hippocratis, Heraclidis filii nomen gerunt (Cf. *hiſt. meam med.* 1, *p.* 366 ſ.).

Univerſa plantarum cognitio his medicis auctoribus ſolummodo valet ad medicamenta inde petenda. Nusquam deſcriptio occurrit, qualem noſtra tempora eam volunt. Nomina nonnunquam omittuntur ipſa, e. g.: „Planta, cuius folium Aro ſimile „eſt, ſed album et lanuginoſum, atque hederae fo„lium magnitudine aequat" (*ulc. p.* 878.).

Alibi (*morb. mul.* 1. 626.) „dulcis ὀλοκωνῖτις" citatur. *Galenus* (*expoſ. voc. Hipp.* 534.) aliter eam vocem explicare nequit, quam per oleris cuiusdam ſylveſtris ſpeciem. Hanc plantam *Melch. Guilandinus* arbitratur (*ad Conr. Geſner. inter Matthiol. epiſt.* 2, 85.), Cyperum eſculentum eſſe. Ipſi etiam *Conr. Geſnerus* adſtipulans, Moly omnino Dioſcoridis adiungit (*ib. p.* 92.). Sed refutat uberrime et ſufficienter *Matthiolus* (*ib. p.* 96.). Sic bis (*morb. mul.* 2, 644. *epid.* 5, 1151.) „radix" κατ' ἐξοχὴν laudatur. *Galenus* (*l. c.* 534.) arbitratur, plantam intelligi ſine caule, flore ac fructu, cuius terna folia duos digitos lata humi procumbant. E qua quidem explicatione nemo poterit plantarum ſpeciem deter-

minare: itaque fumma florae Hippocraticae difficultas inde patet.

Neque tamen eo minus experiamur, quid, *Erotiano*, *Galeno*, *Theophrafto* et *Diofcoride* adiuvantibus, in his obftaculis praeftare poffimus.

Blitum capitatum (*βλίτον*, *affect.* 526.) oleribus adnumeratur, quae alvum ducant: confirmatur id *Diofcoridis* teftimonio (2, 143.).

Amomum Cardamomum (*καρδάμωμον*, *morb. mul.* 1, 603.) ante Alexandri *ἀνάβασιν* Graecis ignotum fuiffe videtur. Libri etiam, in quibus memoratur, Ptolemaeorum aevum fapiunt.

Amomum Zingiber, *Menefstheo* et *Xenocrati* dicitur Ἰνδικὸν φάρμακον (*morb. mul.* 2, 666.). Alii vero perhibuerunt, plantam effe Piperi fimilem, cuius fructus *μυρτιδανὸς* audiat.

Piper nigrum (*πέπερι*, *vict. acut.* 401. *morb.* 3, 494.).

Olea europaea. Κοτινὰς (*morb.* 3, 495.) videtur fructus oleaftri effe (*Galen. expof. voc. Hipp.* 506.).

Salvia officinalis, *cretica* et *triloba*. Tres hae fpecies ἐλελίσφακον videntur fignificare, quod faepius occurrit.

Iris florentina (*ἶρις*, *morb. mul.* 2, 673.).

Cyperus longus (*κυπείρον*, *vict. acut.* 409.). Eius radices odoratae officinales.

Andropogon Nardus (σχοῖνος εὔοσμος, *morb. mul.* 2, 673.).

Panicum italicum (κέγχρον, *morb. mul.* 1, 619.).

Hordeum vulgare. Varietas eius, κριθὴ Ἀχιλλῆς (*morb.* 3, 496.), laudatur. Distinguit eam *Theophrastus* (*hist.* 8, 4.) spicis ipsi folio insidentibus et granis satis ponderosis.

Rubia tinctorum (ἐρυθρόδανος, *vict. acut.* 407.).

Convolvulus Scammonea (σκαμμώνιον, *morb. mul.* 1, 597.)

Hyoscyamus albus (ὑοσκύαμος).

Atropa Mandragora (μανδραγόρα, *fistul.* 890.).

Anchusa officinalis (ἄγχουσα, *ulc.* 879.).

Anagallis arvensis (ἀνάγαλλις *ib.*).

Solanum nigrum (στρύχνον, *ulc.* 875.).

Cyclamen europaeum (κυκλάμινος *morb. mul.* 1, 612.). Drasticum succum exhibebant.

Verbascum Boerhaavii (φλόμος *ib.*).

Viola odorata (λευκοῖον τὸ μέλαν, *nat. mul.* 570. Cf. *antiqu. meas bot. p.* 4, 5.).

Zizyphus vulgaris (ῥάμνος, *affect.* 525. Cf. *Dioscor.* 1, 119.

Bupleurum rotundifolium dicitur quibusdam βούπρηστις (*morb. mul.* 1, 619.) esse. *Theophrastus* (*hist.* 7, 8.), *Plinius* (22, 22.)

et *Galenus* (*l. c.* 450.) olus fylveftre habent βούπρηστιν.

Tordylium officinale f. *Ligufticum peloponnenfe* complectitur σίσελι (*vict. acut.* 387. *fiftul.* 884.). Illud dicitur *Diofcoridi* (3, 63.) creticum, hoc (3, 62.) Sefeli peloponnefiacum.

Peucedanum officinale (πευκέδανον).

Conium maculatum (κώνειον).

Athamanta cretenfis (δαῦκος) cuius femina roborantia dicuntur et calefacientia.

Athamanta Meum nonnullis videtur μόδου ῥίζη effe (*vict. acut.* 408.). Sed *Caelius Aurelianus* (*acut.* 3, 8.) interpretatur bryoniam.

Cuminum Cyminum (κύμινον αἰθιοπικὸν, *morb. mul.* 1, 603.).

Cachrys cretica (κάχρυς, *nat. mul.* 578.).

Cachrys ficula (ἱππομάραθρον, *nat. mul.* 572.).

Crithmum maritimum (κρῆθμον, *morb. mul.* 1, 591.).

Smyrnium Olus atrum (ἱπποσέλινον, *morb. mul.* 1, 603.).

Anethum Foeniculum (μάραθρον, *morb. mul.* 1, 597.).

Ferula tingitana (σίλφιον), cuius femen φύλλον, vel λιβυκὸν vel αἰθιοπικὸν dicitur (*morb. mul.* 2, 626. 651. 670. *nat. mul.* 578.). Optimum Silphium erat Cyrenaicum (Cf. *annales meos hift. med.* 1.). Multo ferius innotuit ὀπὸς Μήδικος, e

Ferula Asa foetida, cuius meminerunt *Strabo* (11. p. 797.) et *Eustath.* ad *Dionys. Perieget.* v. 1017.

Bubon Galbanum (χαλβάνη *vict. acut.* 402.).

Thapsia Asclepium. Acris et causticus succus, θάψος drasticum purgans constituit, saepius obvium.

Apium Petroselinum (σέλινον, praesertim ἥμερον.).

Apium graveolens (σέλινον ἕλειον, *affect.* 529. vel σίον.). Cf. *Anguillara p.* 122.

Pimpinella Anisum (ἄννησον, *morb.* 3, 490.).

Pastinaca Opopanax (πάνακες, *vict. acut.* 406.). Seriores addito Ἡρακλείῳ id distinxerunt ab Ἀσκληπίῳ (*Laserpitio hirsuto*) et χειρωνίῳ (*Laserpitio Chironio*). Sed L. Chironium L. valde dubium est. *Gouanus* enim (*illustr. p.* 20.) contendit, idem esse cum Pastinaca Opopanace. Addit etiam se ex hac planta nullum principium resinosum elicere potuisse. Quod conceditur, quum clima monspeliacum a graeco longe differat (Cf. *Savigny in Encycl.* 4, 719. 720.).

Atriplex hortensis (ἀνδράφαξις l. ἀτράφαξις, *morb. mul.* 1, 597.).

Beta vulgaris (σεῦτλον, *vict. acut.* 404. Τεῦτλον *morb. mul.* 1, 609.). Utraque planta olerum ad instar edebatur.

Sambucus Ebulus (ἀκτῆ, *morb.* 2, 468.). Folia alvum laxare dicebantur.

Rhus coriaria (ῥοῦς ἐρυθρή, *nat. mul.* 572.).

Tamarix gallica (μυρίκη, *haemorrh.* 894.).

Scilla maritima (σκίλλη, vel etiam σχῖνος, *morb. mul.* 2, 670. Cf. *Plutarch. Pericl.* 153. *Galen. l. c.* 576.).

Asphodelus ramosus (ἀσφόδελος *ulc.* 882.).

Narcissus poëticus (νάρκισσος). Bulbi officinales erant (*Diosc.* 4, 162.).

Acorus Calamus var. indica (κάλαμος μυρεψικος *morb. mul.* 2, 651). Quae in Guzurate sponte crescit, post Alexandri demum expeditionem Graeciam adlata fuit.

Daphne Cneorum (κνῆστρον) *Galeno* sic explicante.

Daphne Gnidium. Semina (κόκκοι Κνίδιοι) drastica.

Erica arborea s. *scoparia* (ἐρίκη, *nat. mul.* 572.).

Polygonum Persicaria πολύκαρπον (*morb. mul.* 1, 615.) esse videtur, quum *Galenum* cognomen illi κραταιόγονον putat. Hoc autem *Dioscorides* (3, 138.), *Plinius* (27, 8.) et *Galenus* (*fac. simpl.* 7, 94.) ita exponunt, ut manifesta sit Linnaeana species.

Laurus Cinnamomum et *Cassia*, κινναμώμου et

κασσίης nomine femel occurrunt (*morb. mul.* 1, 609.).

Ruta graveolens (πήγανον).

Saxifraga Cotyledon (κοτυληδών).

Gypfophila Struthium (στρουθίον, *nat. mul.* 571.). In Andro infula litus habitare.

Sedum Anacampferos (τηλέφιον, *nat. mul.* 573.). Cf. *Diofcor.* 2, 217. *I. Bauh. hift.* 2, 682.

Sedum album f. *acre* (ἐπίπετρον, *ulc.* 875.).

Euphorbia Characias (τιθύμαλος).

Euphorbia Apios et *Peplis* videntur fuccum acrem praebuiffe, qui πέπλου et πεπλίου nomine toties occurrit. Simılem fubftantiam, μηκώνιον f. μήκωνα λευκὴν largiebatur forte *Euphorbia Paralias* (Cf. *Föëf. oecon. Hipp. p.* 249.).

Sempervivum tectorum (κρινάνθεμον, τὸ ἐπὶ τῶν οἰκιῶν φυόμενον, *nat. mul.* 570.).

Myrtus communis (μυρσίνη, *morb. mul.* 1, 599.) cuius baccae adhibebantur.

Punica Granatum. Fructuum cortex adftringens σίδειον dicitur, grana vero κόκκωνες (*morb. mul.* 1, 606.).

Crataegus Azarolus forte eft ἀμαμηλίς (*morb. mul.* 1, 607. Fructus cum melle componitur. *Athenaeo* tefte (14, 570.) eft dulcis et ἀπύρηνος: arbor cum malis fimul floret. *Galeno* haud facile adfentiri licet, dum (*facult. fimpl.* 6, 83.) ἀμαμηλίδα eamdem habet ac ἐπιμηλίδα et

Arbutum Unedonem. Haec enim autumno floret, nec cum malis componi poteſt.

Sorbus domeſtica, cuius fructus οὔα appellantur (*vict. acut.* 405.).

Roſa canina (κυνόςβατος *ulc.* 875.).

Potentilla argentea eſt πεντάφυλλον illud, quod albidum et tomentoſum Tormentillam altitudine ſuperat (*ulc.* 880. Cf. *Grimmii interpretat. germanicam.*).

Tormentilla erecta (πεντάφυλλον μέλαν.).

Capparis ſpinoſa. Foliis et radicis cortice cauſticis utebantur externe (*fiſt.* 890. *Dioſc.* 2, 167. *Galen. fac. ſimpl.* 7, 88.).

Ciſtus creticus (κισθὸς, *morb. mul.* 1, 614.).

Delphinium Staphis agria (σταφὶς ἀγρία, *nat. mul.* 584.).

Nigella ſativa (μελάνθιον, *ſteril.* 675. Cf. *Dioſc.* 3, 93.).

Paeonia officinalis (γλυκυσίδη χηραμὶς et μέλαινα, *morb. mul.* 1, 611.).

Anemone coronaria (ἀνεμώνη, *morb. mul.* 1, 598.).

Aconitum Cammarum (κάμμαρον, *loc. in hom.* 411.). *Dioſcorides* ſaltem Hippocratis κάμμαρον idem exiſtimavit ac ἀκόνιτον (*Erotian. gloſſ.* 214.). Hecatēs Aeetae filiae inventum aconitum (*Diodor. Sic.* 4, 45.).

Nelumbium ſpecioſum (κύαμος αἰγύπτιος.).

Ranunculum creticum et *grandiflorum* complectitur βατράχιον, quod (*nat. mul.* 570.) ob acrem indolem commendatur.

Helleborus orientalis eſt celeberrimus ille ἐλλέβορος μέλας, qui optime proveniſſe in inſula Anticyra, haud procul ab Euboea, et in Olympo Aſiae minoris dicitur. Ibidem et *Tournefortius* noſtram ſpeciem obſervavit, quae a viridi foliis ſubtus piloſis, caule ramoſo et floribus ſubrubicundis differt (*Lamarck. encycl.* 3, 93. *Hayne offic. Gewächſe, t.* 2.). Melampodium dicebatur, quod vatem illum antiquum Melampum Proeti filiabus huius radicis ope medicinam feciſſe ferebant (*Dioſc.* 4, 151.). Quid, quod *Pauſaniae* (10, 37.) teſtimonio, Amphictyones, Solonis tempore Cirrham obſidione tenentes, fontem fluminis Pliſti ea radice venenarunt.

Teucrium Scordium (σκόρδιον.).

Teucrium Pſeudhyſſopus (ὕσσωπος, *morb.* 3, 490.)

Teucrium Polium (πόλιον.).

Mentha Pulegium (γλήχων, *morb. mul.* 1, 606. et χλωρὴ dicta, *affect.* 525.).

Mentha ſativa (μίνθος, *affect.* 529.) et ἡδύοσμον (*nat. mul.* 570.).

Origanum creticum (ὀρίγανον, *morb. mul.* 1, 609.).

Origanum Dictamnus (δίκταμνος κρητικός. Cf. *Diosc.* 3, 37.).

Marrubium Pseudo Dictamnus (δίκταμνος.).

Marrubium creticum f. *peregrinum* (πράσιον, *ulc.* 878.)

Satureia capitata (θύμος).

Thymbra spicata (θύμβρα).

Ocimum Basilicum (ὤκιμον, *affect.* 529.).

Sesamum orientale (σήσαμον).

Vitex Agnus (ἀγνός).

Lepidium latifolium (κάρδαμον, *morb. mul.* 1, 495.) et καρδαμίς (*ulc.* 876.), quod, *Galeno* auctore, idem est ac σκυρίδιον.

Isatis tinctoria. Folia epithematibus inserviebant.

Erysimum officinale (ἐρύσιμον).

Cheiranthus Cheiri (λευκοΐον. Cf. *antiqu. meae bot.* p. 10.).

Sinapis nigra (νάπυ).

Malva rotundifolia (μαλάχη) Olus vescum, cum Mercuriali et Blito componitur (Cf. *Hesiod. op. et dies*, 40.).

Genista aspalathoides Lam. (μέλαινα ῥίζα, *morb. mul.* 2, 660.) *Galenus* (*l. c.* 520.) ἀσπάλαθον ἀρωματικὸν explicat: hic autem, nisi fuerit Genista canariensis (quod negat *Valer. Cordus annot.* 1, 6.) est saltem haec species a *Poiret*o in Barbaria inventa.

673.). Nonne tamen melius cum *Calvo* legeris: διὰ τοῦ ἀσπαλάθου ξανθῆς ῥίζης?

Pinus Pinea: fructus κοκκαλοὶ, *vict. acut.* 409. Cf. *Athen.* 2, 16. *p.* 57.

Cucumis sativus (κολοκύνθις). Cf. *Aristot. probl.* 20, 14.

Cucumis prophetarum (σικύη), quam *Galenus* et βουβάλιον dici ait.

Cucumis Melo (σικύος πέπων, *adfect.* 529. Cf. *Athen.* 2, 27.

Cucurbita Citrullus (ἕτερος πέπων *ib.*).

Ricinus communis (κρότων *morb. mul.* 2, 649.). Idem docet esse *Galenus* ac κίκι. *Herodotus* (2, 94.) τὰ σιλλικύπρια vocat, quae Aegypti nominent κίκι.

Hippophaë rhamnoides (ἱπποφαὲς).

Populus graeca (αἴγειρος κρητικὴ *nat. mul.* 571.). Commendantur gemmae resinosae fragrantes κόκκων nomine (Cf. *Stapel. ad Theophr.* 3, 14. *p.* 218.).

Mercurialis annua (λινοζώστις). Olus vesrum.

Pistacia Terebinthus (τέρμινθος, *fistul.* 888.).

Tamus communis (ἄμπελος ἀγρία, ἣν ἔνιοι καλοῦσι ψιλώθριον, *fistul.* 889. Cf. *Diosc.* 4, 163. Μόδρυ *vict. acut.* 403. *Caelius Aurelianus* (*acut.* 3, 7.) Bryoniam interpretatur.

Ruscus aculeatus (μυῤῥίνη ἀγρία, *ulc.* 880. Cf. *Diosc.* 4, 129.).

Celtis australis (λωτός. Cf. *antiqu. meas bot.* p. 49.)

Veratrum album (ἐλλέβορος λευκός.).

Acacia vera Willd. (ἄκανθος αἰγυπτίη, *morb. mul.* 1, 614.)

Adiantum Capillus (ἀδίαντον, *fistul.* 888.).

Zostera marina (βρύον θαλάσσιον, *nat. mul.* 670.).

CAP. V.

PRISCORUM PHILOSOPHORUM RES HERBARIA.

Quum Afiae minoris incolae, libertate, victus copia et commercio navigationis gaudentes, primum philofophari coepiffent, Deorum natura et mundi ortus et generatio hominum, animalium et plantarum, eos praecipua admiratione adfecerunt. Coeperunt enim, ut cum *Ariftotele* (*metaph.* 1, 2.) loquar, ab admiratione omnes, prifcique philofophi φιλόμυθοι fuerunt, quod μῦθοι eum animi adfectum producunt, deductis effectibus, quae fub fenfus cadunt, e divinis, quae haud obfervantur, cauffis. Paullatim fere, fi ad verum res exigatur, mythologia Homeridarum et Hefiodi abiit in cosmogoniam Ionicorum: de iisdem rebus et eodem fere modo ac poëtae, philofophabantur fapientiae antiftites.

Prius autem physicam plantarum doctrinam, quam historiam earum naturalem coluerunt. Variarum, quas monstrant corpora naturalia, formarum cognitione destituti, alieni a specierum et generum informatione et a constructione systematum, multo faciliorem et generis humani infantiae magis congruam incesserunt viam, qua ortum et generationem crediderunt poëtice explicare. Quum instrumenta et encheireses eos laterent, quibus fabrica plantarum interna detegitur, substiterunt fere in comparandis animalibus, quae ipsis propiora videbantur, cum plantis, et in revelandis legibus, quas sequuntur divinae naturae et animalia et plantas regentes. Prior itaque physiologia plantarum poëseos potius philosophicae pars fuit, quam ratiociniorum concentus, quae ex observationibus proficiscerentur.

Sapientiae omnis antistes THALES Milesius, in universo corporum ambitu, quae viribus internis moventur, nil nisi animas, daemones et divinas naturas invenit. (*Aristot. de anim.* 1, 2. 5.). Ut in Iliade (14, 200.) Oceanus Deorum pater Dearumque omnium, materque fertur Tethys, ita ex aqua Thales omnium rerum ortum deduxit. Arbitratur autem Aristoteles, nutrimentorum humidam naturam et seminum omnium ortum e guttula liquida ii opinioni ansam praebuisse (*metaph.* 1, 3.).

Primum omnium, quos memoria novit, ORPHEUM de herbis curiosius aliqua prodidisse, *Plinius* (25, 2.) testatur. Neque tamen thracico illi hierophanti, Oeagri filio, adscribere potueris, quae impostorum caterva, divo illius nomine abutens, multo serius consarcinavit. (Cf. *hist. meam medic.* 1, *p.* 116.).

PYTHAGORAS Samius, clarus sapientia, primus volumen de herbarum effectibus composuisse, Apollini Aesculapioque et in totum Diis immortalibus inventione et origine adsignata, Plinio dicitur (*l. c.*) A Persidis Aegyptique Magis eos effectus accepisse, adeoque ad hos attonita antiquitas fuisse fertur, ut adfirmaret etiam dictu incredibilia. Sic aquam congelari docuit Pythagoras plantis, quas *Coracesiam* et *Calliciam* appellavit, dubio in his et ipso *Plinio* (24, 17.). Ex Aegypti sacerdotibus hausit Pythagoras cum *Epimenide* Cnossio Scillae maritimae usum, quem in sua ipsius vita protrahenda, aceto condito bulbo, praestantissimum invenisse dicitur: aceto enim scillitico ad centesimum et decimum septimum usque annum vitam prolongasse (*Pseudo - Galen. de euporist.* 463.) Brassicae quoque laudes non parcius ab ipso celebrabantur (*Plin.* 20, 9.). Laudatissimum ipsi et anisum, maxime adversus scorpiones vino bibitum (*Plin.* 20, 17.). Sinapi principatum habere ex his, quorum sublime vis feratur, iudicavit, quoniam non

aliud magis in nares et cerebrum penetret (*Plin.* 20, 22.).

Empedocles Agrigentinus, e Pythagorae quidem schola profectus, peculiarem tamen elementorum quatuor doctrinam poëmatibus prodidit: E terra et igne potissimum plantas oriri, sursum per ignem, deorsum in terram crescere (*Arist. de anim.* 2, 4.). Id quod *Theophrastus* ita exponit (*causs.* 1, 13.): aethera diffundi per ramos, terram per radices. Ea autem elementaris theoria esotericis maxime tradebatur, qui, iam initiati, materialismum haud amplius respuebant.

Exoterici vero nil nisi priscam poëticam philosophiam, quae populo placeret, ab ipso hauserunt. Animatas esse plantas, quin animalia statuebat, quod nutent et ramos habeant directos, qui inflexi si remittantur, ilico repetant locum suum ac rectitudinem (*Plutarch. physic. phil. decret.* 5, 26.). Priores etiam ortu animalibus esse plantas, μηδαμῶς enim ὁλοκλήρους et ἀσυμφυέσι τοῖς μορίοις διεζευγμένας esse, quum in animalibus partes iam coalitae, vitaque eiusmodi propria cuiusvis partis in animalibus desit (*Ib.* 5, 19.). Hinc etiam recte dicere potuit: se quondam fruticem, avem et piscem fuisse (*Diogen. Laërt.* 8, 77. *Clem. Alexandr. strom.* 6, 627; *Athen.* 8, 17. *p.* 365.), quod cum Pythagorae metempsychosi congruit. Eam autem doctrinam imbibisse, et inde patet, quod

laurum putaverit dignissimam arborem, in quam homo transiturus sit (*Aelian. hist. anim.* 12, 7. *Plutarchi sympos.* 3, 1, 2.). Esse vero sexum utrumque mixtum in plantis et unitum, secedere tandem, dum e plantis animalia fiant (*Arist. gener. anim.* 1, 23. ad quem locum explicandum cf. *Philopon. h. l.* et *Sturzii Empedocl. p.* 357.). Ceteroquin animam inesse plantis suam, quae intelligentia et γνώσει, appetitu et sensatione polleat (*Ib.* 1, 1.). Ipsa ratione frui, *Sextus Empiricus* (*adv. Mathem.* 8, 286.) adducto Empedoclis ipso versu, testatur. Hinc etiam ὠοτοκεῖν, ova parere more animalium, dixit, et folia cum capillis bestiarum et piscium squamis congruere (*Arist. meteor.* 4, 9. *gener. anim.* 1, 23. *Theophr. causs.* 1, 16.). Radicem vicem capitis et oris gerere, cum nutrimenta accipiat (*Themist. ad Arist. de anim.* 2, 4) quae Aristoteles fere repetit.

Similia fere tradidit Anaxagoras Clazomenius, Hippocrati Heraclidis filio tempore aequalis. Terram esse matrem, patrem plantarum vero solem. Animalia esse plantas, intelligentia et γνώσει praedita. Ipsum quoque ducere spiritum, quem ex aëre foliis absorbeant iterumque exhalent (*Pseudarist. de plant.* 1, 1. 2.).

Democritus quoque Abderites, peragratis ab ineunte adolescentia Perside et Aegypto, Magos consectatus, mirabiles et magicas herbarum virtu-

tes celebrasse dicitur (*Plin.* 24, 17.). Composuit etiam librum, in quo incognitas illas et mirabiles tradidit vires. Esse e. g. herbam, cuius contactu illatae ab ave quadam exiliret cuneus a pastoribus arbori adactus: quae, etiamsi fide carent, admiratione tamen implent, coguntque confiteri, multum esse, quod vero supersit (*Plin.* 25, 2.). Neque abest ab his Democriteis suspicio serioris, Alexandrinae forte, originis, quum φυσικὰ καὶ μυστικὰ, quae ipsius nomen ferunt (*ed. Pizimentii Patav.* 1573. 8.), Saporem, Persarum regem, e quarto saeculo, nominent. Exstasse tamen praeterea et physiologiam plantarum Democriteam *Theophrasti* et *Diogenis* temporibus, inde patet, quod ille (*causs.* 2, 16.) opinionem Democriti adleget: plantas rectas aut strictas vita breviore gaudere et maturius florere: Diogenes autem disertis verbis eos libros nominet (9, 47.).

Fuisse hos eosdem libros, quos *M. Varro* legerit (*de re rust.* 1, 1.) quosque excerptos habemus in Geoponicis, credibile est. Democriti Georgica citat *Columella* (11, 3.). Serioris tamen multo aetatis esse hos libros, patet e loco Geopon. 10, 73. ubi pruna armeniaca βερίκοκκα, τέρμινθον τερέβινθον vocat, ac si Latinus fuerit saeculorum primorum aerae nostrae.

E Democriti adseclis *Apollodorus* plantam sensitivam, Aegyptiam aut Arabicam, observavit, quae

tactum fugeret, collabentibus foliis (*Plin.* 24, 17.). *Averrhoa* ſit *Carambola* ſive *Mimoſa polyacantha*, ambigitur.

CAP. VI.

ARISTOTELES.

Summus ille Graecorum philoſophus, totam rerum naturam amplexus, a ſepiarum et nautilorum aliorumque oſtracodermatum ſtructura et generatione, ad elephantum usque et dipodes et canes aureos immenſo ingenio ac ſagacitate incredibili omnia percontatus, ad conſpectum totius naturae et adfinitatum obviarum ea applicavit. Tantum abeſt ut plantas neglexerit, ut potius duos integros libros de iisdem conſcripſiſſe ipſe fateatur. Theoriam vegetabilium vocat hos libros (*hiſt. anim.* 5, 1.) et alio loco (*de brevit. vit. c.* 6.) uberius ea ſemet explicaturum eſſe in libris de vegetabilibus pollicetur. Citant eos libros *Diogenes Laërtius* (5, 25.) *Athenaeus* (14, 18. *p.* 652.) et ſcholiaſtes *Nicandri* (*v.* 645. *p.* 42.).

Neque tamen genuini illi libri etiamnum exſtant, neque cum gravitate, dignitate et eruditione Ariſtotelis vilis illa compilatio congruit, quam *de plantis* vulgo inter Ariſtotelicos libros reperimus, quod mox uberius probabitur.

Aristoteles ipse, antequam Platonis schola aperta esset, eorum temporum more, radices et herbas quaesivisse et officinam instituisse fertur, unde Epicuro Φαρμακοπώλης audiit (*Athen.* 8, 13. *p.* 354.). Nec negari potest, et in genuinis ipsius scriptis experientiam rei herbariae apparere haud vulgarem, maxime vero ratiocinia speciosa de natura plantarum ac consensu cum animalibus aut differentia ab iisdem. Incredibili ingenii vi ac solida subactaque doctrina inquisivit tum in gradus et adfinitates organismorum, tum in functiones plantarum et phaenomena singularia, quae ex ipsius systemate philosophico exponere satagebat.

Intimo animo Aristoteles ingentem illam ideam conceperat de serie continua organismorum, qua sensim perfectiores abeunt in minus perfecta. „Natura," inquit, „continuo progreditur ab inanimatis ad animalia, per viva quidem, quae tamen haud animalia sunt, ut satis exigua supersit differentia vicinorum satis sibi corporum. Inter marina animalia plura sunt, quorum membra soluta vitam protrahunt, sicut ἀείπετρον dictum (*Sedum acre*) clavis appensum diu vitam protrahere potest. Talia marina corpora quorsum pertineant, ambigitur." (*part. anim.* 4, 5.). Et alio loco (*hist.* 8, 1.) eadem repetit, addita ὀστρακοδερμάτων cum plantis comparatione. Esse eadem omnino plantas, respectu animalium reliquorum gradantium

nuncupanda. Senſum etiam alia marina corpora minime, alia perobſcure manifeſtare. Tertio loco (*generat. anim.* 3, 11.) plantas conſiderat velut ὀστρακοδέρματα terreſtria, haec vero velut plantas marinas. Quanto ζωτικώτερον ſit aqua terrâ, tanto vivaciora etiam eſſe oſtracodermata plantis. Cum inſectis etiam plantas comparat, quod illorum membra ſeiuncta pariter ac plantarum partes poſſint vitam protrahere. Apparere id praeprimis in ἀποφυτείᾳ vegetabilium: eas enim partes omnes vivere, quae ἀρχὴν τῇ δυνάμει ἐνοῦσαν in ſe contineant (*de brevit. vit. c.* 6.).

Inſignem credit differentiam utriusque regni ſtatui poſſe, quod plantae nullis excrementis (περιττώμασι) gaudeant; unde et radicem attrahere nonniſi praeparata iam nutrimenta: terra enim, et calore eius uti velut ventriculo (*part. anim.* 2, 3.). Exiguum περίττωμα, quo plantae gaudent, ſuavem producere ipſi videtur odorem, quem in plantis pluribus, in animalibus vero perpaucis animadverteris. Calida enim et ſicca eſt plantarum natura, ſicut *Anaxagoras* iam monuerit, terram matrem, ſolem vero plantarum patrem eſſe. Unde exponenda ipſi videtur fragrantia frequentior herbarum, fructuum et ſuccorum, quae ſub ferventiori Iove et in terra aridiore gignuntur (*problem.* 13, 4.).

Unicum agnoſcit *Ariſtoteles* totius vegetationis

finem, fructuum generationem. Hinc etiam, quo imperfectiora animalia, eo magis plantis hoc respectu fimilia ipfi videntur (*hift. anim.* 8, 1.). Omnis nutritio, omneque plantarum incrementum ad fructificationem tendere ipfi videtur (*gener.* 1, 8.). Semen quoque plantarum hactenus differre a feminibus animalium, quod illa non ex omnibus partibus proveniant, fed quod per fe fubfiftant et in aliud abeant individuum (*gener. anim.* 1, 18.).

Radicem plantarum et oris et capitis vicem gerere, fi aliena liceat componere organa, fi iisdem gaudeant functionibus (*de anim.* 2, 4.). Senfum in attractione nutrimentorum et in nutritione ipfa negandum plane non effe, hinc etiam *vivere* plantas (*de anim.* 2, 2.).

Sexus differentiam in plantis nullam agnovit *Ariftoteles*, ut gradus iterum ad minus perfecta animalia ftatuat: namque et in his iam connubium fexus utriusque in eodem individuo obfervatur (*gener. anim.* 1, 23.). Mixtio haec utriusque fexus ab *Empedocle* iam adfumta, axiomatis loco ab Ariftotele collocatur (*gener. anim.* 3, 10.).

Sed liceat ad fingulas transire obfervationes. Eminet autem ea praecipue de feminibus vetuftioribus, facilius germinantibus quam recentiora, quod haec contineant περίττωμα et debiliora fint (*probl.* 20, 17.). Quae de olerum feminibus hic intelli-

git, nos praeprimis de cucumerum aliorumque pinguibus feminibus experti fumus. Radiculas (ῥαφανῖδες) eo acriores effe, quo tenuiores fint (*probl.* 20, 11. Cf. *Athen.* 9, 2.). . Si quis σέλινον radice tenus circumfoderit et καχρύδια circumpofuerit, multo maiores et craffiores fieri radices. Ea καχρύδια vertunt Geoponici (12, 23.) in ἄχυρα, ut vel paleae fint vel hordeum toftum (*problem.* 20, 8.). . Quae florent, fructu nonnunquam carere videntur, ut σίκυος (*Cucumis Melo*) et κολοκύνθις (*Cucumis fativus*) et ῥόα (*nonne ῥοῦς Cotinus?*) feu forba ἄκαρπα, fed his tamen fructum effe: pericarpium effe florem in Cucumere Melone (*probl.* 20, 3.). Rofas umbilico afpero (*germine hifpido*) inftructae (*nonne R. mufcofa aut moschata*) fuavius olere quam quibus germen laeve fit (*probl.* 12, 8.). Inquirit etiam in rationem, cur ἱπποσέλινον (*Smyrnium Olus atrum*) bienne fit? (*probl.* 20, 7.)

Non defunt tamen exempla, ubi genio aevi fui et mirabilium amori indulget. Sic rutam pulcherrimam et plurimam enafci arbitratur, fi ficui inferatur, quod fide omnino vacat (*probl.* 20, 18.).

PSEUDO-ARISTOTELES DE PLANTIS.

Haud neceffarium arbitror, quod *Iul. Caef. Scaliger* immenfam eruditionis fupellectilem, integrique voluminis laborem in eo collocaverit, ut

fuppofititios effe hos libros multoque iunioris aetatis, doceret. Namque cuivis, qui vel primis tantummodo labris linguae graecae rudimenta guftaverit, vel pauciffimos Stagiritae genuinos libros legerit, luce meridiana clarius apparere neceffe eft, *tum* fumme indignam effe tanto philofopho ratiociniorum (*fi quae funt*) et ipfius orationis rationem, *tum* nec Graece primitus fcriptos effe hos libros, fed e, nefcio quo medii aevi, fcholaftico libello verfos tandem in Graecam linguam. Fuerit is interpres ineptus aut impoftor, *Maximus Planudes* (*ut Scaligero*) aut *Theodorus Metochita* (*ut mihi*) aut *Gennadius*, aut alius quispiam Graeculus faeculorum XIV et XV, perinde effe videtur.

Ineptum voco interpretem, aut, fi mavis, auctorem, quod nullibi „lucidi ordinis" amor, nullibi fubacta doctrina, nusquam demum gravitas fermonis ac orationis dignitas apparet.

Nugis fcholafticis de anima vegetabilium incipit, iisdem paullo intermiffis dein pergit, iisdem denique finem orationi imponit. Nullum apparet argumentum cuiusvis capitis, nullus finis totius orationis, nulla cognitio plantarum. Ubi enim, ut paucula exempla abfurditatis adferam, de plantis vel annuis vel perennibus negatur, abrupta protinus oratione, addit: „Neque poffumus haec „omnia fcire, nifi per fyllogismos." Et paullo

post: „Non debemus perscrutari definitiones per „singulas.“ Sermo barbarus: φιτρὸν ponit pro καυλῷ. De antiquorum rei herbariae scriptorum libris loquens, barbare satis adiungit: πῶς ἂν ἐπιμελῶς σκοπήσωμεν τὰς βίβλους αὐτῶν, ἃς ἔγραψαν, καὶ δυνηθείημεν διερευνῆσαι τοῦτον τὸν μυελὸν ἐρεύνῃ συνοπτικῇ. En ridiculam dictionem, quae Aristotelica esse debebat! Idiota de limpido vitis latice loquens cum pice eum comparat: in quibusdam plantis esse humorem ἀρχέγονον, sicut in Origano et planta, quae dicatur ὀπιγαΐς. Quot verba, tot ineptiae! Ὀπεγαΐς certe corrupta ex Arabibus mutuo accepta vox!

Genicula seu nodos graminum sua potius lingua quam graece nominat δεσμοὺς, eosque (*quidne absurdius fingi potest!*) cum nervis animalium componit. Aristoteles, ut memoravimus, sexum utrumque haudquaquam distinctum esse in plantis contenderat: noster Pseudaristoteles omnino distinctum sexum tradit. Masculas plantas enim semper esse asperiores et duriores et horridiores, femininas debiliores et magis fructiferas. Vitam plantarum nullam esse, sensus enim caussam vitae esse. (*En philosophum!*) Quae ἄψυχα sint, ψυχὴν οὐκ ἔχειν: ζωὴν esse τὸ μέσον, et quae sunt reliquae eiusmodi barbarae nugae.

Piget fere ac taedet adiungere, quae Oedipum poscunt, ut exponantur: βελένιον τὸ δηλητήριον,

μεταφυτευόμενον εἰς Αἴγυπτον ἢ Παλαιστίνην, γένεσθαι βρώσιμον (Cf. *Matthiol. epist. lib.* 5. *p.* 211.): *ἀρτεμισίαν*, quae inferatur in fylveftrem Artemifiam. (*Ecquis unquam haec audivit!*) *ἀγρίαν μορέαν τὸ συκόμορον*: *μορέαν* in multas arbores inferi poffe. Sed fufficit his fubfiftere, ut quam futilis et contemtu dignus fit is liber, quam parum cum Ariftotelicis comparandus, pateat.

CAP. VII.

RHIZOTOMI.

Peculiare hominum genus, quod a radicibus effodiendis nomen habet, a tota antiquitate Graeca fatis celebratum, neque indignum prorfus noftra attentione, licet maxima eorum pars, literarum rudis, fuperftitioni dedita, radicibus et herbis magicas tribueret virtutes, goëtica arte eas fecaret, praepararet ac venderet. Namque qui rhizotomi erant, *φαρμακοπῶλαι* etiam nominabantur, *ἐπιτραγῳδοῦντες*, ut *Theophraftus* (*hift.* 9, 9.) ait, inventa fua oftentantes. Praeceperunt enim alias radices vento averfo, alias corpore peruncto effodere, alias noctu, interdiu alias. Aggravare nonnullas caput aut oculos laedere, unde allia comedere et vinum forbere neceffe fit, priusquam adgrediantur radices. Precari autem in fe-

cando, nec ἄτοπον ipse Theophrastus indicat. Ineptum autem vult praeceptum rhizotomorum, quod ense acuto ter circumscribi radix debeat, aut quod circumsaltare ac plurima περὶ ἀφροδισίων fabulari. Inepta existimat praecepta, quod, qui helleborum secet, debeat aquilam cavere tam a dextra, quam a sinistra, ortum solis spectare et plurima precari.

Ea tamen superstitiosa barbaries rhizotomorum non impedivit quosdam, quin curatius in naturam inquirerent vegetabilium bonasque publicarent de iis observationes. Exstiterunt iam *Theophrasti*, magis etiam *Athenaei* et scholiastarum temporibus opera ῥιζοτομικὰ, quae citare ii scriptores haud superfluum putarent.

T h r a s y a m Mantinensem primum vocat *Theophrastus* (*hist.* 9, 18.) et δεινότατον τὰ περὶ τὰς ῥίζας, qui naturas plantarum et vires indagans, eamdem plantam modo pharmacum esse, modo non esse, pro ratione hominis, qui ea utatur, praecepit. Ipse etiam ἄπονον τὴν ἀπόλυσιν, ope toxici ex papavere et cicuta parati, invenit (*ib.* 9, 17.). Quod imitati Hispani e sola cicuta (*herba Apio petroselino simili*) id toxicum praepararunt (*Strabo* 3, *p.* 251.).

Thrasyae discipulum A l e x i u m, magis peritum in medicina iudicat *Theophrastus* (9, 17.).

E u d e m u s φαρμακοπώλης in se ipso tentavit

herbarum virtutes (*Theophr. hist.* 9, 18.). De oleribus scripsit (*Athen.* 9, 2. *p.* 369.) et brassicam distinxit in tres species, ἀλμυρίδα καὶ λειόφυλλον καὶ σελινούσιον, illam suavissimam, hanc crispam. Fuerit idem Rhodius, qui de physica scripserit, Aristotelis discipulus, nescio (*Simplic. in Arist. physic.* 1. *f.* 21.)

Aristophilus, et is φαρμακοπώλης Plataicus, ad coitum remedia habuit (*ib.* 9, 19.).

Videntur ex his rhizotomis nonnulli physicae ipsi et oeconomiae operam dedisse, ut ex variis *Aristotelis* et *Theophrasti* locis patet. Sic Cleidemus, qui de caussa coruscationis et fulminis ratiocinatus est (*Aristot. meteor.* 2, 9.), morbos plantarum indagaturus, ficum scabie, oleam lichene, viti τῷ ἔσιν affici prodidit (*Theophr. causs.* 5, 12.). Ex iisdem etiam partibus constare plantas ac animalia docuit (*Theophr. hist.* 3, 2.). Serenda esse frumenta occidentibus vergiliis (*Theophr. causs.* 3, 28.).

Physicus etiam Menestor fuisse videtur, cum de humore vegetabilium praeceperit, quem ὀπὸν vocasse dicitur (*Theophr. hist.* 1, 3.). Is de mori fructificatione nonnulla prodidit (*Theophr. causs.* 1, 21.). Aquatiles plantas natura calidiores esse, quod gelu non enecentur (*ib.* 1, 26.). Nimis pinguem terram plantis nocere ob siccitatem facile contractam (*ib.* 2, 5.).

Phyſicus fuit Hippon, quem *Ariſtoteles (de anim.* 1, 2.*)* citat. Omnes ſylveſtres plantas cicures reddi poſſe et vice verſa, obſervavit, unde ſpecie haud differre iure effecit *(Theophr. hiſt.* 1, 6.*)*.

Diogenes quoque, ſive fuerit Apolloniates, ſive alius, quem *Ariſtoteles (de gener. et corrupt.* 1, 6.*)* nominat, ex aqua putreſcente et mixtione cum terra plantas oriri docuit *(Theophr. hiſt.* 3, 2.*)*.

Leophanes quis fuerit, latet. *Ariſtoteles (gener. anim.* 4, 1.*)* eum nominat, dum de ſubligando teſte alterutro ad procreandam ſobolem loquitur. *Theophraſtus (cauſſ.* 2, 6.*)* citat eius ſententiam, quod humus atra optimum plantarum nutrimentum ſit.

Androtion oeconomus fuiſſe videtur. Namque quae de oleae et myrti amicitia *(Theophr. cauſſ.* 3, 15.*)* et de purgatione neceſſaria earum arborum *(hiſt.* 2, 8.*)* reliquit, eo fere redeunt. Eius de ficuum ſpeciebus locum citat *Athenaeus* (3, 3.*)* γεωργικὸν nominat librum (3, 7.*)*.

Hi omnes Theophraſto priores. Quonam vero aevo vixerint ῥιζοτομικῶν auctores ſequentes, haud facile erui poteſt.

Eumachus Corcyraeus *(Athen.* 15, 8. *p.* 681.*)*.

Anacreon *(Schol. Nicandr. ther. v.* 590. *p.* 39.*)*.

Micton *(ib. v.* 617. *p.* 40.*)*.

LIBER II.

REI HERBARIAE INCREMENTA.

CAP. I.

THEOPHRASTUS ERESIUS.

Historicae cognitionis fundamenta egerant et medici et rhizotomi; philosophi de natura vegetabilium ratiocinantes viam muniverant, qua incedi poterat, si quis physiologiam plantarum ardentiori agitare studio cuperet: maxime vero Aristoteles scholam suam eo ardore inquirendi imbuerat, ut quivis ex eadem progrediens schola naturam perscrutari ac nova moliri gestiret. Quid quod tantus naturae amor in tota Peripateticorum schola viguit, ut ipsi risui *Luciani* obnoxia esset (*Vit. auct. p.* 386.).

Celeberrimus autem omnium verus rei herbariae parens, Theophrastus fuit Eresius, de quo uberius agere nostrum est.

VITA THEOPHRASTI.

Eresius fuit, ex insula Lesbo, Melanthae fullonis filius. Nomen ipsius Tyrtamum fuisse, ab Ari-

ftotele autem in Theophrafti mutatum, ferunt varii auctores, difertis vero maxime verbis *Strabo* (13, 918.) et *Diogenes* (5, 38.), ipfo adnuente *Cicerone* (*orat.* 19.) qui divinitate loquendi nomen inveniffe eum teftatur.

Annus, quo natus fuit, fine dubio idem computatur, quo proelium ad Leuctram commiffum eft, nimirum Ol. CII. 3 = 370. ante Chr.

Praeceptores nominantur a *Diogene* (5, 36.) Leucippus, cives ipfius (ergo non Eleates) Plato et Ariftoteles. Cum hoc vero tanta pietate et familiaritate coniunctus fuit, ut omnibus ille eum discipulis praetulerit, ipfe quoque in teftamento iufferit, dilecti praeceptoris imaginem in templo effe erigendam (*Diogen.* 5, 51.).

Quum Ariftoteles in Chalcidem feceffiffet, nofter illi in fcholae regimine fucceffit, quod Ol. CXIV. = 324. ante Chr. accidit (*Diogen.* 5, 36.). Tanta autem fuit ipfius auctoritas, tanta gloria in regenda Peripateticorum fchola, ut bis mille ad eum confluerent discipuli: tanta etiam apud Athenienfes exiftimatio, ut, quum ipfum Agnonides impietatis accufaffet, parum abfuerit, quin accufator crimen in fe ipfum retorquere cogeretur. Apud exteros etiam in tam excelfum famae theatrum evectus eft, ut Ptolemaeus Lagides eum Alexandriam invitaret (*Diogen.* 5, 37.).

Sophocle, Amphiclidae filio legem fanciente,

ne quis philosophus scholae praeesset, nisi senatui populoque Atheniensi placeret, omnes fere philosophi et ipse Theophrastus in exilium abierunt, quod Ol. CXVIII. 3. = 306 ante Chr. accidit (*Athen.* 13, 9. *p.* 610.). Abolita autem ea lege et Sophocle punito reversi sunt exules et cum iis noster (*Diogen.* 5, 38.).

Summam senectutem attigisse et plusquam centum annos vixisse, facile ex ipsius verbis in praefatione ad *characteres* effeceris, ubi semet XCIX annos natum librum conscripsisse, fatetur. At iampridem animadversum est, probabiliter pro ἐννενήκοντα legendum esse ἑβδομήκοντα. Namque *Diogenes* (5, 40.) anno LXXXV aetatis e vita discessisse manifesto testatur. Accidit id Ol. CXXIII. 3 = 285 ante Chr.

Aegre tamen, annorum licet pondere confectus, tulisse fertur, se vitam cum morte commutare debere, quum vivere coepisset. Ipsius enim dictum adlegatur: ἡμεῖς, ὁπότ' ἀρχόμεθα ζῆν, τότ' ἀποθνήσκομεν (*Diogen.* 5, 41.). Et *Ciceroni* (*tusc. quaest.* 3, 28.) moriens accusasse naturam dicitur, quod cervis ac cornicibus vitam diuturnam, quorum id nihil interesset; hominibus, quorum id maxime interfuisset, tam exiguam vitam dederit: quorum si aetas potuisset esse longinquior, futurum fuisse, ut, omnibus perfectis artibus, omni doctri-

na hominum vita erudiretur: quaestum igitur fuisse, se tum, cum illa videre coepisset, exstingui.

Tantus autem, etiam post obitum, amor fuit civium erga eum, ut Athenienses πανδημεὶ pedibus funus ipsius sequerentur (*Diogen.* 5, 42.). Vitae enim genere fuit suavi, moribus optimis, facundia propemodum divina, patriae amore tanto, ut bis eam a tyrannis liberasse dicatur (*Plutarch. adv. Colot. p.* 1126.). Maxime beneficum eum et prudentissimum et laboris tolerantissimum vocat *Diogenes* (5, 36.). *Cicero* (*acad. quaest.* 1, 9.) ita moratum habet, ut prae se probitatem quamdam ac ingenuitatem tulerit. Neque tamen eo minus fregisse quodammodo auctoritatem veteris disciplinae: spoliasse enim virtutem suo decore, imbecillamque reddidisse, quod negaverit in ea sola positum esse, beate vivere.

Quae utut sint, facundia tamen sermonis et incredibili fere vi dicendi omnes fere scholarum veterum antistites vicit: unde τρυφὴν ἰδίαν nominare eum *Cicero* consuevit (*Plutarch. Cic.* 872.). De Demosthene etiam magnifice profecto et libere iudicavit, dignum esse urbe sua oratorem (*Plutarch. Demosth.* 850.). Ferunt insuper, dum orationes haberet aut lectiones, nullam omisisse corporis figuram, nullam vultus speciem aut manuum motum, quibus argumenta augere potuerit: semper etiam

corporis nitido et exacto cultu apparuisse (*Athen.* 1, 17. *p.* 21.).

Quum rei herbariae perquam studiosus esset, hortum privatum coluisse, post Aristotelis e vita discessum dicitur, Demosthene Phalereo, familiari ipsius in hoc sibi cooperante (*Diogen.* 5, 39.). Eum hortum aedesque omnes horto adiacentes amicis testamento legavit, iis, qui voluerint in eo una vacare literis atque simul philosophari; ea tamen lege, ut neque illum alienent, neque ut proprium quisquam possideat, sed veluti sacrum quoddam eodem iure ab omnibus possideatur. Nominavit autem, quos communiter uti eo horto praecepit, Stratonem et Callisthenem, Neleum et Hipparchum, Demaratum et Melantam, Demotimum et Pancreonem, Nicippum et Callinum (*Diogen.* 5, 53.).

SCRIPTA THEOPHRASTI.

Libri ipsius adeo numerosi et ex omni doctrinae genere tanta copia ornati, ut diversos eorum titulos 227 *Diogenes* numeret. Inter eos haud pauci satis ampli fuerunt, ut πρῶται προτάσεις, quae octodecim; quaestiones quae viginti quatuor, posteriorum analyticorum et de animalibus, quorum utrumque septem libros comprehendit.

Nobis vero quum praeter novem (qui decem fuerant) libros de *historia* et sex libros *de caussis*

plantarum pauca etiamnum superſint, fatum ſcriptorum deperditorum enarrandum eſt.

Legaſſe ipſum omnes libros Neleo, Coriſci filio, verba teſtamenti manifeſto docent (*Diogen.* 5, 53.). Inter eos *Ariſtotelis* etiam fuiſſe ſcripta teſtatur *Strabo* (13, 906. 907.). Quum Neleus dein Scepſin Troadis migraſſet, bibliothecam etiam Ariſtotelicam et Theophraſteam eo avehi curavit: poſteris ſuis reliquit, indoctis hominibus, qui, nulla adhibita cura, ſub clavibus retinuerunt (*Strabo ib.*). Ab ipſo autem Neleo Ptolemaeum Philadelphum libros pleroſque mercatum Alexandriam transferri iuſſiſſe, *Athenaeus* auctor eſt (1, 1. *p.* 3.). Si *Straboni* fides habenda, plurimi tamen ſuperfuerunt Nelei heredibus: namque, quum Attalicorum regum ſtudium intellexiſſent, quibus Scepſis parebat, conquirentium libros ad inſtruendam Pergami bibliothecam, inepti Nelei heredes bibliothecam ſub terra occultarunt, ubi blattis et humore vitiatos poſteri tandem Apelliconti Teio ingenti pretio vendiderunt. Tenebatur is Apellicon librorum amore potius quam ſapientiae ſtudio: itaque eroſarum particularum quaerens inſtaurationem, in nova transtulit libros exempla, lacunas non recte implens, ediditque libros ἁμαρτάδων πλήρεις. Quum ſtatim poſt mortem Apellicontis, Sylla Athenas cepiſſet, is etiam huius bibliothecae potitus eſt: a quo Tyrannio Grammaticus, Φιλαριστοτέλης im-

petravit, ut sibi eius usus permitteretur: accesserunt etiam bibliopolae nonnulli, ineptis usi librariis, qui vitiose transscriptos libros et Romae et Alexandriae vendiderunt. Confirmat Apellicontis malam fidem *Athenaeus* (5, 14. *p.* 214.) et *Plutarchus* (*Sylla*, 468.) inter bibliopolas eos nominat Andronicum Rhodium, qui vulgasse ea exemplaria, quae Romae et Alexandriae circumferebantur, dicitur (Cf. *Porphyr. vit. Plotin. c.* 24.).

Quae cum ita se habeant, dolendum sane est, hominum incuria magis quam iniuria temporum eos libros haud integros ad posteritatem venisse: nec facile ex ipsis, quae supersunt, exemplis manuscriptis posse textum restitui.

Exstant autem codices manuscripti in bibliothecis Medicea, Veneta, Parisina, Oxoniensi et Leidensi. Eorum integer videtur Venetus, quem Bessarion scribi iusserat (*Villoison anecd. graec.* 2, 251.); manci autem maxime Parisini.

Editiones paucae sunt. Princeps, quam coram habeo, Aldina est, sine anno et loco impressa. Titulus: Τῶν ἐν τῇδε τῇ βιβλῳ περιεχομένων ὀνόματα καὶ τάξις· Θεοφράστου etc. Sequuntur enim in eodem volumine *Aristotelis* et *Alexandri* Aphrodisiensis problemata et *Theophrasti* metaphysica. Aldus Manutius opus totum Alberto Pio Principi dicavit. Praeter novem libros de historia planta-

rum adest etiam fragmentum decimi de *viribus radicum.*

Secunda editio Ioannis est *Oporini*, quae Basil. 1541. fol. lucem vidit. Textum Aldinae cum interpretatione latina habet, nec plausibus nostris digna videtur.

Tertiam Dan. *Heinsius* curavit Lugd. Bat. 1613. fol. Textum mendosissimum, licet codice'sduntaxat uno aut altero adhibito, emendare, Casauboni praeprimis auxilio, studuit: Gazae versionem adiunctam correxit, ac pleraque praestitit, quae ab homine erudito, sed ἀβοτανολογήτῳ exspectari poterant.

Sequutus tandem est Io. *Bodaeus a Stapel*, rei herbariae peritus et doctissimus vir, qui in sola historia plantarum subsistens, eam 1644. fol. ita edidit, ut amplissimos adderet commentarios, textum et versionem variis locis emendaret. Sed interpretatio antiqua Theodori Gazae satis negligens et mendosa est, ut e. g. 3, 18. τῆς ῥοῦ (*Rhois Coriariae*) *fluidarum* reddat. Omissa sunt fere omnia (*e. g.* 4, 7.) quae interpres non intelligeret.

HISTORIA PLANTARUM THEOPHRASTI.

Difficillimum opus molior aleaeque plenum periculosae. Explicationem enim et determinationem periclitor plantarum omnium, quas rei herbariae parens nominat, ut, qualis fuerit cognitionum eius

temporis ambitus, pateat. Desudarunt in eo opere a pristinis inde temporibus doctissimi viri, quorum labores vicit fere *Bodaeus a Stapel*, cuius commentarii dictu difficile est, quantum auxilii mihi tulerint, quantum foeneraverint lucis. Neque tamen et id opus omne ita absolvit, ut nihil supersit negotii. Namque innumera loca obiter solummodo legit, textui mire corrupto nimis confisus est, plantarum ipsarum haud sufficientem cognovit copiam: haud raro etiam a *Plinio*, pessimo Theophrasti interprete, seductus male plantas definivit.

Ipse Theophrastus in describendis, quas memorat, plantis longe profecto alienus est a nostrorum temporum ratione. Neque enim certum quemdam ordinem servat, solum fere usum sequens aut patriam ac locum, quem occupant. Aquatiles enim seorsim, et parasitas, et olera et arbores sylvestres et frumenta tractat; saepius repetitis verbis, saepius regrediens ad id, de quo iam sermo fuerat.

Dein naturam ipsam parum cognovit, nunquam peregrinatus fuisse videtur. De ipsis graecis plantis vel vulgaribus aliorum fide narrat, ut *ὥς φασι*; *οὕτως λέγουσι οἱ περὶ Ἀρκαδίαν*, *οἱ περὶ Ὄλυμπον*, toties occurrat. Ubi nihil certi scit, quod saepius fit, ingenue addit, *περὶ τούτου δὲ σκεπτέον*. Hinc errores haud pauci occurrunt: e. g. ubi de *ἀράκῳ* (*Lathyro tuberoso*) et *ἀραχίδ-*

ῃ (*Lathyro amphicarpo*) (*hist.* 1, 11.) perhibet, nulla utrique esse folia.

Nomina ipsa ambigua sunt, nec certis legibus definita. Ipse enim (*hist.* 4, 11.) fatetur, προςαγορεύεσθαι ἄλλοις ὀνόμασι plantam. Ipse ἀφάκην modo Leontodon Taraxacum (*hist.* 7, 8.) modo Lathyrum Aphacam, ἀπαρίνην modo Galium Aparinen, modo Arctium Lappam vocat. Τριβόλου nomine tria diversa genera occurrunt. Ανδράχνη significat modo Arbuti speciem, modo Portulacam. Σκόρπιος modo Spartium villosum, modo Arnicam scorpioidem aut Ranunculum Thoram.

Huc accedit, quod nullam fere prodat generis aut speciei informationem, nisi unico fere loco (*hist.* 8, 4.) ubi hordei et tritici differentiam collocat in seminum seriebus circa spicam, quae in illo omnino, in hoc autem nequaquam observentur. Ceteroquin transmutationem specierum ipsorumque generum adeo certam habuit, ut multus sit in Ocimi et Serpylli (*causs.* 5, 8.), Zeae et Tritici (*hist.* 2, 5.), Menthae sylvestris et sativae (*hist.* 2, 5. *causs.* 5, 8.) transmutatione explicanda.

His praemissis ingenue fateor, plantas quasdam a Theophrasto nonnisi obiter memoratas a me haudquaquam exponi posse, e. g Ἴκμη, in lacu Orchomenio (*hist.* 4, 11.), Θησεῖον (*hist.* 7, 11.), quod *Timachidas* (*Athen.* 15, 10) cum

mali floribus comparat et Ariadnes coronam inde textam fuiſſe refert.

Linnaeani autem ſyſtematis ordinem ſequi licet.

Hippuris vulgaris (ἵππον *hiſt.* 4, 11.) in lacu Orchomenio.

Liguſtrum vulgare (κήλαστρον *hiſt.* 1, 15. 3, 4.). In locis montoſis creſcere, ſempervirens eſſe, tarde florere et virgas pro baculis inſervire refert.

Phillyrea anguſtifolia (ἀφάρκη *hiſt.* 1, 15. 3, 6.).

Phillyrea latifolia (λακάθη *hiſt.* 3, 4. 6.). Cf. *Sibthorp. flor. graec. t.* 2.

Fraxinus Ornus et *rotundifolia* forte (*hiſt.* 3, 11.) deſcribuntur μηλέας nomine, cuius duas dari ſpecies ait traditque, quomodo inter ſe differant. Ornus ſine dubio arbor eſt quercui ſimilis, quae mel ſtillet (*Diodor. Sicul.* 17, 75. *Curt.* 6, 4. *Athen.* 11, 500. *Polyaen. ſtrat.* 4, 3, 32.). Cf. *Sibthorp fl. graec. t.* 3.

Salvia cretica (σφάκελος *hiſt.* 6, 2.) foliis anguſtioribus et

Salvia triloba (ἐλελίσφακος *ib.*) bene diſtinguuntur. Cf. *Sibthorp fl. graec. t.* 17.

Salvia Horminum (ὅρμινον *hiſt.* 8, 7.) una cum Seſamo ſerebatur; ſemina Cumino ſimilia a nullo guſtari animali.

Piper nigrum (πέπερι *hiſt.* 9, 19.) cuius fruc-

tus foli, et albidi, cortice externo cincti, et nigri, cortice deftituti, distinguuntur. Fabulofus *Philoftratus* (*vit. Apoll.* 3, 4.) plura narrat de Piperis cum Vitice fimilitudine et de fimiarum cultura, quod credulum vulgus delectare poteft.

Crocum et odoratum et albidum et fpinulofum distinguit, inter primos veris flores numerat: alio loco *Crocum autumnalem* (*hift.* 6, 7.).

Gladiolus communis, fine dubio ξίφιον illud eft, quod (*hift.* 6, 7.) memoratur. Cf. *Sibthorp. fl. graec. t.* 37. Sitne etiam φάσγανον (*hift.* 7, 11.) cuius tubera comedantur, ambigo. De eo enim ufu noftratibus nil innotefcit.

Iris Sifyrinchium (σισυρίγχιον, *hift.* 1, 16. 7, 13.) per Graeciam frequens, id fingulare habet, quod bulbus alter alteri fuperpofitus fit. Cf. *Sibthorp. fl. graec. t.* 42. Is licet Ixiam Bulbocodium arbitretur σισυρίγχιον effe, bulborum indoles tamen multo magis huc trahenda eft (Cf. *eamdem fl. graec. t.* 36.).

Iris florentina (ἶρις). Sed alia occurrit (*hift.* 7, 12.) flore minimo, quae forte *I. graminea* f. *iuncea*.

Irisne tuberofa fit ἀκόνιτον (*hift.* 9, 16.) ἀγρωστίδι fimile et ποώδες radice tuberofa, ambigitur (Cf. *Schulze toxicol. vet. p.* 17. *Sibthorp. fl. graec. t.* 41.).

Schoenus nigricans (μελαγκρανὶς, *hift.* 4, 13.)

ob atrum ſeminum colorem, differt ab aliis craſſitie et altitudine culmorum.

Schoenus mucronatus (*σχοῖνος ὀξὺς ib.*). Cf. *Sibthorp. t.* 43.

Cladium germanicum Schrad. Schoenus Mariſcus L. (*ὁλόσχοινος ib.*) cuius ſpicas faſciculatas, ovo ſimiles, ſatis bene deſcribit, ad *πλέγματα* maxime idoneas.

Cyperus comoſus Sibth. (*κύπειρος ὁ ἕτερος hiſt.* 4, 11. et *σχοῖνος hiſt.* 9, 19.) ob odoratas radices inſignis (Cf. *Sibthorp. fl. graec. t.* 44.)

Cyperus faſtigiatus (*σάρι hiſt.* 4, 9.) culmo trigono comaque Cyperum Papyrum aequare, ſtolones autem e radice digiti craſſitie propellere dicitur.

Cyperus Papyrus (*πάπυρος ib.*) optime deſcribitur.

Cyperus eſculentus (*μνάσιον ib.*). Idem (*c.* 10.) ſub nomine aegyptio *μαλιναθάλλη* occurrit. Id nomen bene derivatur a *μάλα* et *ἀναθάλλω Harduin. ad. Plin.* 21, 15. Tubera deſcribuntur, qualia meſpili fructus, folia gladioli ſimilia; illa et cruda manducari et cum hordeo cocta bellariorum vicem gerere. Cf. *Columm. phytobaſ. p.* 5. Trahine huc poteſt *κάλαμος*, cuius fructus *ὀρόβοις λευκοῖς* ſimiles aſſantur? (*Diodor. Sicul.* 2, 57.). Certe autem hi ſunt *κάλαμοι*, quorum radicibus veſci Rhizophagos tradit *Diodorus* (3, 23.).

Panicum italicum (*κέγχρος hist.* 8, 3.) Φόβην χνοώδη comam hirsutam s. spicam gerere dicitur.

Panicum miliaceum (*μέλινον hist.* 8, 3.).

Sorghum forte *vulgare* est illud triticum giganteum, quod ultra Bactrianam provenire ac grana olivaceorum mole ferre dicitur (*hist.* 8, 4.). Idem forte est frumentum, cuius *Herodotus* (1, 193.) meminit, quod folia quatuor digitorum latitudinem habeant. Cf. *Bellon. obs.* 2, 100. Idem vidit in India *Philostratus* (*vit. Apollon.* 3, 5.).

Andropogon Ischaemum (*ἴσχαιμον hist.* 9, 15.) in Thracia crescens.

Arundo Donax (*κάλαμος αὐλητικὸς hist.* 4, 12.) ibi et δόναξ et ζευγίτις, ob copulationem tibiarum ex eo confectarum nominatur. Insigni copia crescere ad Cephisum. Optime et uberrime de his calamis commentatur *Harduin. ad Plin.* 16, 36.

Arundo Ampelodesmon Cyrill. neapol. fasc. 2, *t.* 12. est Φλειώ illa, quae et πλόκαμος dicitur (*hist.* 4, 11.) cuius foliis etiamnum Itali utuntur ad vinciendas vites et ad cribra, cuius radix lixivium praebet. Aliam Φλοῦν indicam habet *Herodotus* (3, 98.).

Arundo Phragmites (*χαρακίας hist.* 4, 12.).

Arundo epigeios (*κάλαμος ἐπίγειος ib.*).

Stipa tenacissima vel *Lygeum Spartum* est λινόσπαρτον (*hist.* 1, 8.) quo ad conficiendas sportu-

las et ftoreas utuntur; alienum plane a σπάρτῳ *Ariftotelis* (*hift. anim.* 9, 40.) cuius floribus apes laetentur, quod fine dubio eft *Spartium fcoparium*. Claffícus autem locus de Stipa noftra extat in *Strabone* (3, 243.) ubi de σχοινοπλοκικῇ σπάρτῳ fermo eft, quae inter Saguntum et Setabin Hifpaniarum uberrime crefcat.

Avena fterilis (αἰγίλωψ, *hift.* 8, 7. 9.) ob culmorum copiam et molem terram extenuare dicitur.

Avena fatua (βρόμος, *hift.* 8, 9.).

Lolium temulentum (αἶρα, *hift.* 2, 5. 8, 7. 9.). In id Triticum fativum mutari.

Saccharum cylindricum (ἀλωπέκουρος, *hift.* 7, 10.). Cf. *Dalechamp hift.* 1, 430.

Hordeum nudum (κριθὴ, μάλιστα τῶν γυμνοσπερμάτων, *hift.* 8, 4.). Aliae fpecies ibidem, nimirum *H. hexaftichon*, *vulgare* et *Zeocrithon* (τῶν μὲν κριθῶν αἱ μὲν εἰσὶ δίστιχοι) memorantur.

Secale villofum forte eft στελεφοῦρος (*hift.* 7, 10.) qui fpicam gerat tritico fimilem fed hirfutam.

Secale cereale (τίφη *hift.* 8, 1. 2. 4.) tritico fimile, fed femen folliculis inclufum gerit. Secale cereale a Theophrafto primum memoratum, in Armenia fponte nafci dicitur a *Clavijo* (*Hiftoria del gran Tamorlan*, p. 103. Madr. 1782. 4.).

Triticum hybernum et *aeftivum* (πυρὸς χειμο-

σποgούμενος καὶ τgίμηνος *cauff.* 4, 12.) probe distinguuntur. Illud effe multi- hoc pauciculme.

Triticum Zea (ζεία, *hift.* 8, 9.).

Triticum Spelta (ὄλυgα, *hift.* 8, 4.). De eadem fub nomine πυgοῦ θgqμίου πελυλλόπου (*cauff.* 4, 12.) loquitur.

Triticum repens (ἄγgωστις, *hift.* 1, 10. 2, 2. 4, 11. Radice gaudere γονατώδη, quae culmos denuo edat, qui fi abfciffi fuerint, effe herbam vulgarem inter culta. Nutrimentum, quod ftolones cum radiculis praebent, antiquitus cognitum fuit. Hinc Aegyptios αὐτόχθονες hac ἀγgώστιδι nutritos, ac deinde, manibus eam geftantes, Deos femper precatos fuiffe, *Diodorus* narrat (1, 43.). Neque tamen negandum, poffe et, hiftorici viri negligentia, Papyrum intelligi.

Ficus Sycomorus (συκάμινος, *hift.* 4, 2.). Fructus e trunco ipfo. Cf. *Norden voy. en Egypte,* 1. *t.* 38.

Cornus mafcula (κgάνεια, *hift.* 3, 4. 12.). fructus edules ferre et πgωϊβλαστότατον effe.

Cornus fanguinea (θηλυκgάνεια, *hift.* 3, 6. 12.) paullo ferius florere, fructus ferre non edules, ligno gaudere flexili et laxo.

Rubia tinctorum (ἐgυθgόδανος, *hift.* 7, 9.). At alio loco (*hift.* 9, 14.) alia planta eodem nomine occurrit, foliis hederaceis, fed rotundioribus, de qua certi aliquid definire nequeo.

Galium Aparine (ἀπαρίνη, *hist.* 8, 8.).

Plantago maior (ἀρνόγλωσσον, *hist.* 7, 9. 10.).

Plantago Cynops (κύνωψ, *hist.* 7, 8.).

Plantago Coronopus (κορωνόπους, *hist.* 7, 9.).

Potamogeton serratus (τρίβολος ἐν τοῖς ἑλώδεσι τῶν ποταμῶν, *hist.* 4, 11.).

Heliotropium europaeum (ἡλιοτρόπιον, *hist.* 7, 8.).

Anchusa tinctoria (ἄγχουσα, *hist.* 7, 9.).

Convolvulus sepium (λασιώνη, *hist.* 1, 21. *causs.* 2, 25.) μονόφυλλον ἄνθος, διαγραφὴν ἔχον τῶν πλειόνων: humi serpere et arbores scandere vicinas.

Menyanthes trifoliata (μήνανθος, *hist.* 4, 11.). Haec est τρίφυλλος ea, quae paludes *Paxamo* indigitabat (*Geopon.* 2, 4.).

Lycium barbarum aut *europaeum* forte οἶσος (*hist.* 3, 17.).

Cordia Myxa (πέρσιον, *hist.* 2, 3. 4, 2.).

Cordia Sebestena (κοκκυμηλέα αἰγύπτια, *hist.* 4, 3.).

Verbascum nigrum (φλόμος μέλαινα, *hist.* 9, 13.).

Atropa Mandragora (μανδραγόρας, *hist.* 6, 2.).

Solanum Melongena (στρυχνός, quem crudum comedunt, *hist.* 7, 7.).

Solanum insanum (στρυχνὸς μανικός, *hist.* 9, 12.).

Physalis somnifera (στρυχνὸς ὑπνώδης, *ib.*).

Viola odorata (ἰωνία μέλαινα, *hist.* 6, 6.).

Cuscuta europaea (ὀροβάγχη, *hist.* 6, 8.). Ab ea plantas circumvinciri et angi, unde nomen. Fuit fine dubio haec ὀροβάγχη, quam et ὀσπρολέοντα vocat *Sotion* Tiberii tempore (*Geopon.* 2, 42.) et quam defcribit *Puxamus* (*ib.* 2, 43.).

Ceratonia Siliqua (κερατωνία, *hist.* 1, 18.). Vocatur etiam σῦκος αἰγύπτιος (*hist.* 1, 23. 4, 2.) cuius fructum manifesto ἔλλοβον, leguminofum habet et folia fempervirentia.

Rhamnus Alaternus (φυλίκη, *hist.* 1, 15.).

Rhamnus lycioides eft forte ῥάμνος ὁ μέλας (*hist.* 3, 17.).

Zizyphus vulgaris (ῥάμνος λευκός, *ib.*).

Zizyphus Paliurus (παλίουρος, *ib.* 4, 3.). Cf. *Anguillara p.* 54.

Zizyphus Lotus (λωτὸς Λιβυκός, *hist.* 4, 3.). Sed *Celtim auftralem* fimul defcribit, ut *Anguillara* (*p.* 74 f.) recte obfervat.

Evonymus europaeus (εὐώνυμος, *hist.* 3, 18.).

Hedera Helix (κιττός, *ib.*).

Beta vulgaris (τεῦτλον, *hist.* 7, 2.).

Afclepias procera intelligitur (*hist.* 4, 9.) ubi aegyptia planta defcribitur, parallelis foliis gaudens, qua medici πρὸς τὰ γυναικεῖα utantur. Cf. *Profp. Alpin. de plant. Aeg. c.* 25. *Norden voy. en Egypte*, 1, *t.* 59.

Eryngium planum (ἠρύγγιον, *hist.* 6, 1.).

Bupleurum forte *rotundifolium* eſt βούπρη-στις, olerum ſpecies (*hiſt.* 7, 8.).

Coriandrum ſativum (κορίαννον, *hiſt.* 7, 3.).

Ferula tingitana (σίλφιον, *hiſt.* 6, 3.) eſt libyca illa planta, quae ὀπὸν κυρηναϊκὸν largiebatur. Folium μάσπετον dictum, cum Apio Petroſelino comparatur, ſemen ob alas membranaceas φύλλον dicitur. Eam ſpeciem, alienam a perſica Aſa foetida, primus deſcripſit *Hermannus* (*parad. bot. p.* 165.) ſimul etiam *Rivinus* (*pentap. reg.*). Longe aliena eſt a perſica, quam *Kämpferus* (*amoen.* 536.) delineavit, quaeque eadem fere cum ea eſſe videtur, quam *Proſp. Alpinus* (*exot.* 210. f.) e ſeminibus thracicis eduxerat. Perſicam ſpeciem ſ. *Aſam foetidam*, in Caucaſo naſci et a pecudibus adamari Ariſtobulus refert apud *Arrianum* (*exp. Alex.* 3, 28.). In Media provenire *Strabo* (11, *p.* 797.) vid. ſupra ad *Hippocr.* De ſilphio cf. *Laurence new ſyſtem of agriculture, p.* 384—400. Noſtra enim folia magis laciniata habet, quibus ad Petroſelini ſimilitudinem accedit. Nitida etiam ſunt et e petiolis latiſſime vaginantibus ſurgunt. Perſica autem ſpecies, quae noſtram Aſam foetidam largitur, habet foliola integriuscula obtuſiuscula alternatim ſinuata.

Ferula communis et *meoides* ſub nomine νάρθηκος καὶ ναρθηκύιας (*hiſt.* 6, 2.) egregie deſcribuntur. Utraque biennis, foliorum decompoſito-

rum capillaceorum vaginis latiſſimis, floribus luteis et ſeminibus Anetho ſimilibus inſignitur. Illa autem maior, folia habet longiſſima, haec minor foliola appendiculata ſetacea. Cf. *Dodon. pempt.* 2. *p.* 321. In inſulis Archipelagi creſcit etiam *Ferula glauca,* νάρθηξ noſtratibus Graecis dicta (*Tournefort. it.* 1, 93.).

Laſerpitium ferulaceum (μαγύδαρις, *hiſt.* 6, 3.) cum Ferulis componitur, ſed tenerius eſt Ferula tingitana, ſucco deſtitutum: ſemina tamen pariter alata. Deſcribitur egregie a *Tournefortio* (*it.* 2. *p.* 121.). Cf. *Didym. in Geopon.* 2, 35.

Laſerpitium latifolium (πάναξ χειρώνιον, *hiſt.* 9, 12.). Folia ſimilia λαπάθου dicuntur, pro quo Nicandri ſcholiaſtes legit ἀμαράκου: melius illud; namque plantae noſtrae folia multo magis eum Rumice quam cum Origano Maioranoide comparantur. Bene eam ſpeciem delineavit *Dodonaeus* (*pempt.* 2. *p.* 309.).

Laſerpitium hirſutum (πάναξ 'Ασκληπιὸν, *hiſt.* 9, 12.) cuius folium Thapſiae ſimile et caulis articulatus praedicatur. *Haller. ſtirp. helv. t.* 19. *Columm. ecphr.* 1, 86.

Laſerpitium formoſum Willd. puto ὀρεοσέλινον eſſe (*hiſt.* 7, 6.) quum cum Anetho comparetur.

Peucedanum officinale (πευκέδανον, *hiſt.* 9, 18.).

Tordylium officinale (σέσελι, *ib.*).

Athamanta cretenſis (δαῦκος, *ib.*). Sed ma-

nifesto corruptus locus, namque δαφνοειδὴς de nullo δαύκῳ dici potest.

Cachrys panacifolia (λιβανωτὶς καρπιμὸς, *hist.* 9, 12.) ita distinguitur, ut ad similitudinem foliorum cum Apio graveolenti respiciatur. Pictam habet *Morisonius (vol.* 3. *f.* 9. *t.* 1. *f.* 4.). In monte generoso Comensi se invenisse hanc λιβανωτίδα autumat *Anguillara (p.* 91.) vocari ab incolis Livistico salvatico.

Oenanthe pimpinellifolia (οἰνάνθη, *hist.* 6, 7.).

Thapsia Asclepium (θαψία, *hist.* 9, 10.). Primus delineavit *Matthiolus* 545.

Pastinaca Opopanax (πάναξ Ἡράκλειον, *hist.* 9, 12.). Folium magnum latum τρισπιθαμαῖον et radices tuberosas describit, quas *Gouanus illustr. p.* 20. etiam habet.

Smyrnium Olus atrum (ἱπποσέλινον, *hist.* 7, 6.) radice atra magna, foliis Apii graveolentis similibus sed latioribus.

Anethum graveolens (ἄνηθον, *hist.* 7, 6.).

Apium Petroselinum (σέλινον.).

Apium graveolens (σέλινον ἕλειον, *hist.* 7, 6.).

Rhus Coriaria (ῥοῦς, *hist.* 3, 18.). Egregie describuntur folia pinnata villosa, inflorescentia, fructus et usus ad rem coriariam.

Drypis spinosa (δρυπὶς, *hist.* 1, 16.). Sed *Anguillara p.* 147. *Echinophoram spinosam*, alii *Salsolam Tragum* volunt.

Sambucus nigra (ἀκτῆ, *hist.* 3, 13. Egregia descriptio.

Leucoium vernum (λευκοῖον, *hist.* 6, 7.) ob radicem bulbosam praecocemque florem nil aliud esse potest.

Narcissus calathinus forte τὸ κρίνον διανθὲς, quod alterum florem alteri insertum gerit (*hist.* 1, 21.).

Narcissus orientalis (νάρκισσος ἢ λείριον, *hist.* 6, 6.).

Pancratium maritimum (ἡμεροκαλλὶς, *hist.* 6, 1.).

Crinum asiaticum videtur illud bulborum genus fuisse, quod, in India crescens, capillos sub exterioribus squamis gerat (*hist.* 7, 13.). Eo enim modo *radix toxicaria* a *Rumphio* (*herb. amboin.* 6. *p.* 155.) describitur.

Bulbocodium vernum (βολβοῦ κώδιον, *hist.* 6, 7.).

Allium Porrum (πράσον, *hist.* 7, 4.).

Allium sativum (σκόροδον, *ib.*).

Allium Scorodoprasum (*ib.*).

Allium ascalonicum (σκόροδον ἀσκαλώνιον, *ib.*). Alio autem loco (*hist.* 1, 16.) nomine γητύου ἀκεφάλου occurrit. Cf. *Athen.* 9, 3.

Allium nigrum (μῶλυ, *hist.* 9, 15.).

Allium Schoenoprasum (σκόροδον σχιστὸν, *hist.* 7, 4.).

Lilium candidum (κρίνον, *hist.* 6, 6.).

Lilium chalcedonicum forte τὸ φλόγιον, *hist.* 6., 7.

Erythronium Dens Canis (λείριον τὸ πορφυροῦν, *ib.*).

Scilla hyacinthoides est bulbus ille sub squamis lana farctus, ad litora crescens (*hist.* 7, 13.). *Plinius* (19, 2.) nescire se fatetur, quid sit. Invenisse tamen in exemplaribus *eriophoron* id appellari. *Dodonaeus* (692.) *Lanariam plumosam* et *Scillam hyacinthoidem* delineat.

Asphodelus ramosus (*hist.* 7, 12.).

Anthericum graecum (ἀνθέρικον, *hist.* 1, 7. 7, 12.).

Asparagus aphyllus (ἀσπάραγος, *hist.* 1, 16. 6, 1. 3.). Cf. *Tournefort. it.* 1, 88. Sparogam a Sclavoniae incolis vocari *Anguillara p.* 113.

Loranthus europaeus (στέλις, *causs.* 2, 23.).

Acorus Calamus var. indica (κάλαμος εὔοσμος, *hist.* 9, 7.). Cf. *I. Bauhin. hist.* 2, 729. 730.

Veratrum album (ἐλλέβορος λευκὸς, *hist.* 9, 11.).

Musa paradisiaca (*hist.* 4, 5.) ubi arborem esse in India refert, foliis duos cubitos longis, struthiocamelorum pennis similia.

Oryza sativa (ὄρυζον, *ib.*) cum Zea componit, granum cartilagineum esse. De cultura Oryzae

apud Indos prima relatio *Aristobuli* apud *Strabonem* (15, 1014.).

Rumex Patientia (λάπαθον; *hist.* 7, 2.).

Colchicum autumnale (ἐφήμερον, *hist.* 9, 16.). Sed videtur etiam ἀσπάλαξ (*hist.* 1, 11.) esse, quod talpae bulbum effodere consuescunt.

Amyris Kataf Forsk. (λιβανωτοῦ δένδρον, *hist.* 9, 3.). De eo etiam *Herodot.* 3, 107.

Amyris gileadensis (βαλσάμου δένδρον, *hist.* 9, 6.). Describit et *Pausanias* (9, 28.) myrti magnitudine, foliis Origani Maioranoidis. Cytiso et Terebintho similem facit *Strabo* (16, p. 1107.).

Epilobium alpestre (οἰνοθήρα, *hist.* 9, 20.).

Acer Pseudoplatanus (σφένδαμνος, *hist.* 3, 6. 10.). Cf. *Bellon. obs.* 1, 17.

Acer creticum (γλῖνον, *hist.* 3, 11.).

Diospyros Lotus (διοσπυρὸς, *hist.* 3, 13.) cum Ceraso comparatur.

Diospyros Ebenaster s. *Melanoxylon* (ἔβενος, *hist.* 4, 5.). Sed simul graecam tractat, de qua vide sub Anthyllide.

Daphne sericea s. *oleaefolia* (*hist.* 1, 16. 4, 11.) ad lacum Orchomenium crescere dicitur.

Daphne Cneorum (κνέωρον, *hist.* 1, 16. 6, 2.).

Erica scoparia s. *arborea* (ἐρείκη, *hist.* 1, 23.).

Polygonum forte *maritimum* aut *divaricatum* est περδίκιον illud radice ampla, quod a perdicibus id quaerentibus nomen habeat (*hist.* 1, 11.). Ἑλ-

ξίνη saltem cognominem adferunt *Dioscorides* (4, 86.) et *Galenus* (*fac. simpl.* 6, *p.* 173.).

Butomus umbellatus (βούτομος, *hist.* 1, 11. 4, 11.) maxime in lacu Orchomenio. Cf. Pseudo-*Democrit. in Geopon.* 2, 6.

Laurus Cinnamomum et *Cassia* (*hist.* 9, 5.) describuntur quidem peregrinatorum fide, sed pleraque falsa. Frutices enim credit, in convallibus crescere refert etc.

Cassyta filiformis sine dubio τὸ συριακὸν βοτάνιον est, quod Καδύτας appellatur, arboribus, vepribus ac aliis plantis innascens (*causs.* 2, 23.). Miram eam vocat et paradoxam, qualem *Forskoleus* (*flor. aegypt. arab. p.* 84.) Volutellae aphyllae nomine, in Arabia iuventam describit.

Cercis Siliquastrum (κερκὶς, *hist.* 1, 18.) inter leguminosas numeratur.

Hyperanthera Moringa (βαλάνου δένδρον, *hist.* 4, 2.) describitur trunco παρεστραμμένῳ, foliis myrti sed longioribus.

Rhododendron ponticum ea arbor esse videtur, quae, rosas floribus gestiens, mare ponticum (τὴν ἔξω θάλατταν) accolit (*hist.* 1, 21.).

Arbutus Unedo (κόμαρος, *hist.* 1, 15. 3, 16.) cuius fructus μεμαίκυλον dicitur, folium laurino et ilicino simile sempervirens, flores myrtinis similes racemosi terminales.

Arbutus Andrachne (ἀνδράχνη, *hist.* 1, 15. 3,

16.). Ob paniculae pedunculos hiſpidos fructum ἐκπαπποῦσθαι refert. Sine dubio lacuna in textu eſt. Forte de κοκκυγίᾳ (loco κοκκυμηλέας) ſermo erat, cuius (*Rhois Cotini*) fructus ἐκπαππουται.

Tribulus terreſtris et *Fagonia cretica* (*hiſt.* 6, 1. 5.), nomine τριβόλου deſcribuntur. Ille foliis cicerinis gaudet, haec etiam φυλλάκανθος, ſero proveniens et in ſiliqua ſemen gerit.

Sedum Anacampſeros (ἐπίπετρον, *hiſt.* 7, 8.), ſed ἄνανθος, vitio forte librarii, dicitur.

Agroſtemma flos Iovis (Διὸς ἄνθος, *hiſt.* 6, 6.).

Agroſtemma coronaria (φλὸξ, *ib.*).

Lychnis chalcedonica forte πόθος, *hiſt.* 6, 7.

Euphorbia Paralias (ὁ μυρτίτης καλούμενος τιθύμαλλος λευκὸς, *hiſt.* 9, 12. et μήκων ſempervirens, *hiſt.* 1, 15.), foliis gaudere dicitur anguſtis ſetaceis, montoſa amare et fructum κάρυα appellari.

Euphorbia Peplis (ὁ παράλιος κόκκος, *hiſt.* 9, 12.), foliis ſubrotundis.

Euphorbia orientalis (ὁ ἄῤῥην τιθύμαλλος, *hiſt.* 9, 12.), foliis oleae ſimilibus.

Euphorbia antiquorum, *hiſt.* 4, 5. bene deſcribitur. Idem eſt καυλὸς fortibus ſpinis, ſucco copioſo ficulnei ſimili, quem in India Ariſtobulus invenit (*Arrian. exped. Alex.* 6, 22.).

Rhizophora Mangle (*hiſt.* 1, 12. 4, 5.) fide peregrinatorum deſcribitur. De ea narrat et *Oneſicritus* apud *Strabonem* (15, 1016.).

Sempervivum tectorum (ἀείζωον, *hist.* 1, 16, 7, 14.).

Punica Granatum (ῥοιά). Fructus immaturus κύτινος (*causs.* 1, 16. *Galen. comp. medic. sec. loca*, 7, 256.).

Cactus Opuntia (*hist.* 1, 12.). Opus Locridis patria: ficus indica quoque appellatur.

Prunus domestica (κοκκυμηλέα, *hist.* 1, 18.).

Prunus insiticia (σποδιάς, *hist.* 3, 7.), quae sit velut prunus sylvestris.

Prunus Cerasus (κέρασος, *hist.* 3, 13.). Videtur tamen haud adeo vulgaris in Graecia fuisse, licet egregie Theophrastus describat desquamationem corticis, florem et fructum.

Prunus Padus (πάδος, *hist.* 4, 1.). *Amygdalus communis* (*hist.* 7, 12.).

Pyrus Cydonia, cuius duplex varietas, στρουθίον, Cydonia oblonga et κυδωνίον, Cydonia maliformis (*hist.* 2, 3.) recensentur. Cf. *Athen.* 3, 81.

Pyrus cretica (ἴψος ὀψιβλαστότατον, *hist.* 3, 6. manifesto autem κολυτέα τῆς Ἴδης *hist.* 3, 17.). Frutex est, folio laurino, subtus cano-tomentoso nervoso: nec florem nec fructum ferre dicitur. Descripsit tamen et florem et fructum *Alpinus exot.* c. 2.

Pyrus Amelanchier (συκῆ Ἰδαῖα, *hist.* 3, 17.).

Pyrus torminalis (μέσπιλος ἀνθηδὼν, *hist.* 3, 12.) ob incisum folium et spinarum defectum.

Pyrus Aria (*ἀρία*, *hist.* 3, 6.). Bene describit *Anguillara p.* 81.

Mespilus Cotoneaster (*μέσπιλος*, *σητάνειος*, *hist.* 3, 12.).

Mespilus Pyracantha (*ὀξυάκανθα*, *hist.* 3, 4. 6.).

Crataegus Azarolus (*κράταιγος*, *hist.* 3, 15.). Male *Athenaeus* (2, 11.) pro Cerafo habet, quod animadvertunt *Budaeus p.* 131. et *Lefebure de Villebrune ad Athen. p.* 187.

Sorbus domestica (*οἴη*, *hist.* 3, 12.).

Spiraea salicifolia (*σπειραῖα*, *hist.* 1, 23. Cf. *Clus. hist.* 1. *p.* 84.).

Rosa centifolia (*hist.* 6, 6.) ad Philippos sponte crescere dicitur: sponte crescere in Macedonia iam *Herodotus* testatur (8, 138.). Et nostris temporibus inventa est ad Kubam in Schirwan Persiae borealis (*Marschall von Bieberstein Beschreib. der Länder am Kaukasus, p.* 78.): odoratissima Cyrenaica vocatur, quae forte *R. moschata*: sed sempervirens etiam memoratur (*hist.* 1, 15.), qualis in climate australi esse omnino potest. Totus frutex *ῥωδωνία* vocatur, sicut *ἰωνία*, *κρινωνία*.

Rubus fruticosus (*βάτος*, *hist.* 1, 15.) sempervirens.

Rubus caesius (*hist.* 3, 18.) repens.

Rubus idaeus (*ib.*) erectus.

Tormentilla erecta (*πεντάφυλλον*, *hist.* 9, 14.).

Papaver Rhoeas (*ῥοιάς*, *hist.* 9, 13.).

Glaucium phoeniceum (μήκων κερατῖτις, *ib.*).

Chelidonium maius (χελιδόνιον, *hist.* 7, 14.).

Corchorus olitorius (κόρχορος, *hist.* 7, 7.). Cf. *Plin.* 21, 53. *Anguillara p.* 92. eamdem credit eum ἀναγάλλιδι Dioscoridis, de quo vehementer dubito.

Cisti duae species, inter quas *C. creticus* flore purpureo (*hist.* 6, 2.) obiter memorantur: mala lectio κισσοῦ pro κίστου.

Tilia europaea (φίλυρα, *hist.* 3, 10. 5, 4.) manifesto est, quae folio, cortice, materie, flore fructuque insigniter cum nostra congruit.

Tilia alba forte ea est, quae folia ampliora et ἐκλευκότερα (candicantia) habere (*causs.* 2, 26.) dicitur. Non Americam enim solummodo, sed Hungariam etiam incolere, *Kitaibelus* nuper (*pl. hungar. t.* 3.) docuit. Graecia itaque incolam eam credere nil vetat.

Nymphaea alba (σίδη, *hist.* 4, 11.) in lacu Orchomenio.

Nymphaea lutea (νυμφαία, *hist.* 9, 13.).

Nymphaea Lotus (λωτὸς, *hist.* 4, 10.).

Nelumbium speciosum (κύαμος, *hist.* 4, 10.). Et huius et Loti descriptionem vide apud *Herodot.* 2, 92.

Anemone nemorosa (ἀνεμώνη λειμωνία, *hist.* 6, 7. 7, 8.

Anemone coronaria forte alia ἀνεμώνη, quibus ad ferta conficienda utebantur.

Ranunculus forte *Ficaria* eſt ἀφία (*hiſt.* 7, 8.), quae ſimul cum foliis florem promit.

Helleborus orientalis (ἐλλέβορος μέλας, *hiſt.* 9, 11.).

Teucrium Polium (πόλιον, *hiſt.* 1, 16.).

Teucrium creticum (ἑλένιον, *hiſt.* 6, 6.). Miſſam ſibi e Cephalonia teſtatur *Anguillara p.* 172.

Teucrium Chamaedrys (χαμαίδρυς, *hiſt.* 9, 10.).

Satureia capitata (θυμός, *hiſt.* 6, 2.). Hunc thymum laudat praeprimis *Galenus* (*antid.* 1, 427.) ut optimam mellis materiam.

Satureia Thymbra (θύμβρα, *ib.*). Cf. *Bellon. obſ.* 1, 2.

Meliſſa cretica (καλαμίνθη, *cauſſ.* 2, 22.).

Mentha ſylveſtris (σισύμβριον, *hiſt.* 2, 5. *cauſſ.* 2, 22.).

Mentha ſativa (μίνθος, *ib.*).

Marrubium peregrinum et *creticum* (πράσιον, *hiſt.* 6, 2.). Duae hae ſpecies ſatis bene diſtinguuntur.

Marrubium Pſeudo-Dictamnus (ψευδοδίκταμνος, *hiſt.* 9, 16.).

Origanum Maioranoides (ἀμάρακος, *hiſt.* 1, 15.).

Origanum creticum (ὀρίγανον λευκὸν, *hiſt.* 6, 2.).

Origanum heracleoticum (ὀρίγανον μέλαν, *ib.*).

Origanum Dictamnus (δίκταμνος κρητικός, *hist.* 9, 16.).

Origanum Tournefortii (δίκταμνος τρίτος, *ib.*) ob folia hirsutiora, qualia Mentha sylvestris habet, diversum. Cf. *Tournefort. it.* 1, 91.

Thymus vulgaris (ἕρπυλλος, *hist.* 6, 7.).

Lavandula Spica (ἴφυον, *hist.* 6, 6.). Ex auctoritate *Hesychii*, qui (*ad h. v.*) λαβαντίδα, i. e. Lavandulam dicit. Cf. *Bod. ad Theophr. p.* 669.

Ocimum Basilicum (ὤκιμον, *hist.* 7, 3. et aliis locis.). Diu quidem, maxime ob radicem lignosam haesitavi, essetne haec planta, neque tamen alii adsignare possum, quae Theophrastus illi tribuit. Cf. *Schol. Nicandr. alex.* 280., ἡδυόσμῳ ὅμοιον. *Tragus* (*stirp. hist.* 2, 25.) perperam Polygonum Fagopyrum esse vult, quod pabulum fuerit, priusquam siliquas proferat, metendum (*Varro r. r.* 1, 31.). Certiores nos tamen facit *Belonius* (*obs.* 2, 40.), ocimum in oriente lignescere, in triplo maiorem excrescere altitudinem acolerum loco comedi. Cf. *Amoreux in act. soc. reg. agricult.*, *Paris* 1789. p. 62 f.

Sesamum orientale (σήσαμον).

Melampyrum arvense (μελάμπυρον, *hist.* 8, 6.).

Antirrhinum maius (ἀντίῤῥινον, *hist.* 9, 21.). Sed corruptus locus, quum Aparines simile habetur. Bene tamen, fructus μόσχου ῥίνας habere.

Orobanche tinctoria (αἱμόδωρον, *hist.* 8, 8.).

Acanthus spinosus (ἄκανθος, *hist.* 1, 16.).

Alyssum sativum (ἐρύσιμον, *hist.* 8, 3.).

Brassica Eruca (εὔζωμον, *hist.* 1, 9. 7, 3.). Oleribus olim adnumerata, ut Lactuca comedebatur.

Brassica Napobrassica (γόγγυλις, *hist.* 7, 4.).

Raphanus sativus (ῥαφανὶς, *ib.*). Et maior et minor varietas.

Hesperis tristis (ἕσπερις, *causs.* 6, 28.). Cf. *Plin.* 21, 7.

Portulaca oleracea (ἀνδράχνη, *hist.* 7, 3.).

Althaea officinalis (ἀλθαία, *hist.* 9, 17.).

Lavatera arborea forte μαλάχη s. ἄλιμον (*hist.* 1, 4. 4, 20.).

Spartium Scorpius (σκόρπιος, *hist.* 6, 1. 3. Cf. *Anguillara*, *p.* 143.).

Ononis antiquorum (ὄνωνις, *hist.* 6, 5.).

Anthyllis cretica (ἐβένη, δένδρον θαμνῶδες, ὥσπερ ὁ κύτισος, *hist.* 4, 5.). Ebenum hanc creticam primus stabilivit *Honorius Bellus* (*ad Clus. hist. app. p.* 309.), dein *Prosp. Alpinus exot.* 2, 32. addita icone *p.* 278.

Phaseolus vulgaris (δόλιχος, *hist.* 8, 3.). Iam tum ex India forte cum Alexandri militibus adlatos fuisse phaseolos, patet e descriptione Theophrasti et e loco *Galeni* (*fac. alim.* 1. *p.* 317.), ubi a *Diocle* inde Carystio, Theophrasto tempore aequali, descriptos fuisse refert.

Dolichos forte *Catiang* (*hist.* 4, 5.). Fuisse legumen quoddam in India, quod Graeci φάκος appellaverint, foeno graeco simile.

Arachis hypogaea (σύγγον, *hist.* 1, 1. 11.). Fructum sub terra ferre, βλαστὸν exilem, radicem longam et vescam, colligi Nilo redundante et aras eo coronari.

Lathyrus sativus (λάθυρος, *hist.* 8, 3.).

Lathyrus Aphaca (ἀφάκη, *hist.* 8, 5. 8.).

Lathyrus amphicarpos (ἀραχίδνα, *hist.* 1, 1. 11.). Ridiculum, Solanum tuberosum a *Clusio* huc relatum fuisse. Lathyrum tuberosum habet *Columna ecphras.* 1, 136. *p.* 301.

Lathyrus tuberosus (ἄρακος, *hist.* 8, 8.). Cf. *Galen. fac. alim.* 1, *p.* 316.

Vicia Faba (κύαμος, *hist.* 8, 3.).

Cicer arietinum (ἐρέβινθος, *hist.* 8, 3. κρίος 8, 5.).

Pisum sativum (ὁ πίσος, *hist.* 8, 3. ἐρέβινθος ἐροβιαῖος, 8, 5.).

Pisum Ochrus (ὠχρὸς, *hist.* 8, 3.).

Biserrula Pelecinus (πηλεκῖνος, *hist.* 8, 8.) inter Lathyros spontanea. *Coronillam* habet *Securidacam Clus. hist.* 2, 236. 237.

Colutea cruenta (κολουτέα πρὸς Λίπαραν, *hist.* 1, 18. 3, 14. 17.).

Glycyrrhiza asperrima (γλυκεῖα ῥίζα σκυθική, *hist.* 9, 13.). Narrat, hac radice vesci Scythas

cum hippace. Idem adfirmat *Pallasius* (*Reise*, 1. *app. n.* 121.), qui hanc speciem frequentissimam in deserto ad Iaikum invenit, quae a Calmuccis avide comedatur et theae loco infundatur.

Ervum Ervilia (ὄροβος). Pabulum boum cultum. Cf. *Aristot. hist. anim.* 3, 21. *Galen. fac. alim.* 1, p. 304.

Astragalus creticus Lam. (τραγάκανθα, *hist.* 9, 1.). Prius soli Cretae peculiarem putasse, iam vero et in Achaide Peloponesi inventum fuisse. Hanc esse veram speciem gummiferam, *Tournefortius* docuit, invenit etiam nuper in Caucaso *Marschallius* (*Beschr. der Länd. am Cauc. p.* 78.).

Medicago sativa (μηδική, *hist.* 8, 8.).

Medicago arborea (κύτισος, *hist.* 4, 20.). Cf. *antiqu. bot. p.* 37.

Citrus medica (μηλέα μηδική ἢ περσική, *hist.* 1, 22. 4, 4.). Bene describitur, sed optime provenisse in Graecia haud videtur, quum eduies fructus non haberentur, sed ob solam spiritus εὐοσμίαν in ore servarentur. Serebatur in vasis fictilibus perforatis, ut radicem agere tutius posset.

Lactuca sativa (θριδακίνη, *hist.* 1, 16. 7, 4.). Plures aderant varietates; candida, quae dulcior ac tenerior; rotundicaulis, Laconica, folio crispo spinoso (quae forte *L. crispa*) et laticaulis, adeo gigantea, ut pro valvis hortorum haberetur.

?*Prenanthes purpurea* eſt *Tabernaemontano* (1, 319.) λιβανωτὶς ἄκαρπος, (*hiſt.* 9, 12.).

Tragopogon crocifolius (τραγοπώγων, *hiſt.* 7, 7.), folio croceo, calyce ampliſſimo et pappo plumoſo.

Sonchus maritimus (σόγκος 7, 9.) folio ſpinuloſo.

Leontodon Taraxacum (ἀφάκη, *hiſt.* 7, 8.), primo vero florens, per totum annum durat.

Cichorium Intybus (κιχώριον, *hiſt.* 1, 16. et aliis locis.).

Helminthia echioides (πίκρις, *hiſt.* 7, 11.).

Hyoſeris lucida (ὑποχοίρις, *hiſt.* 7, 11.).

Carthamus tinctorius (κνῆκος, *hiſt.* 6, 3. 4.).

Carthamus mitiſſimus (κνῆκος μαλακώτερος καὶ λειότερος, *hiſt.* 6, 4.).

Carthamus arboreſcens ſine dubio gigantea illa κνήκου ſpecies eſt, quae (*hiſt.* 6, 4.) memoratur.

Carthamus lanatus (ἀτρακτυλὶς ἢ φόνος, *hiſt.* 6, 4.), qui vulneratus ſuccum edat cruentum. Cf. *Columnn. ecphraſ.* 2. *Anguill.* p. 149.

Onopordon Acanthium (ἄκανος, *hiſt.* 1, 16. 6, 1. 4. 9, 13.). Cf. *Honor. Belli epiſt.* ad *Cluſ.* p. 310. Ὀνόγωρον dicit *Nicander*, *ther.* 71. E Creta advectum deſcribit *Anguillara* p. 189.

Carduus leucographus (λευκάκανθος, *hiſt.* 6, 3.).

Carduus arvensis (ἡ ἄκανθα ἡ κεάνωθος, *hist.* 4, 11.). Cf. *Columna. ecphras.* 1, 12. *Anguillara p.* 141.

Scolymus maculatus (σκόλυμος, *hist.* 6, 4.). Edulis tum radix tum floris basis ipsa. Diu arbitratus sum, nostram Cynaram Scolymum intelligi, donec *Anguillarae* optimi (*p.* 135.), *Clusii* (*hist.* 1, *p.* 153.) et *Beckmanni* (*Gesch. der Erfind.* 2, 209.) argumenta perpenderim. Docuerunt ii enim, Scolymum Linnaeanum, Bononiensibus *Eringio* dictum, radiceque vesca praeditum, omnino eumdem esse cum Theophrasteo, alienum autem a Dioscorideo, quippe qui magis cum nostra Cynara congruat. Id eryngium *Plinii* (22, 8.) esse, maxime probabile est.

Cynara Carduncula (κάκτος, *hist.* 6, 4.). Edules petioli foliorum. Cf. *Athen.* 2, 28.

Arctium Lappa (ἀπαρίνη *altera*, *hist.* 7, 14.).

Carlina acaulis (χαμαιλέων λευκός, *hist.* 9, 13.).

Acarna gummifera (ἰξίνη, *hist.* 6, 4. 9, 1.). Mastichinum largiri laticem sanguineum. Cf. *Columna. ecphras.* 1. Bene describit, qualem in Umbria invenerit, *Anguillara p.* 138. Cf. *Alpin. exot. c.* 54. *ic. p.* 124. 125.

Acarna cancellata (πτέρνιξ, *hist.* 6, 4.). Capitula florum involucris spinulosis et seminibus papposis demtis, comedi. Hanc et antecedentem spe-

ciem Cretae incolae et hodie amant. Σκαλίον vocari, Scaleram autem ab incolis Tarenti *Anguillara* teſtatur *p.* 137. Cf. *Alpin. exot.* 2, 21. *p.* 255.

Santolina forte *Chamaecypariſſus* (ἀβρότονον, *hiſt.* 6, 7.).

Gnaphalium Stoechas (ἑλίχρυσον, *hiſt.* 7, 3. 9, 21.).

Inula viſcoſa et *Pulicaria* (κόνυζα ἄῤῥεν καὶ θῆλυ, *hiſt.* 6, 2.). Cf. *Schol. Theocrit. id.* 7, 68.

Senecio vulgaris (ἠριγερὼν, *hiſt.* 7, 8.).

Doronicum ſcorpioides (θηλύφονον, σκόρπιος, *hiſt.* 9, 19. . Folia Cyclamini ſimilia, radix ſcorpionem refert (Cf. *Columm. ecphr.* 2, 18. *p.* 36.).

Centaurea benedicta (ἄκορνα, *hiſt.* 1, 16. 6, 4. forte et ἄκορος, *hiſt.* 1, 22.), folio ſpinoſo, flore flavido et λιπαρῷ. Cf. *Anguillara p.* 146.

Centaurea Cyanus (μήκων Ἡρακλεία, *hiſt.* 9, 13.). *Fab. Columna* ſaltem huc refert (*phytob. p.* 74. *t.* 21.).

Brotera corymboſa Willd. (χαμαιλέων μέλας, *hiſt.* 9, 13.). Primus eam in Sclavonia et Apulia viderat, delinearique curavit optimus *Anguillara p.* 139. 140.

Echinops Ritro (ῥύτρος 6, 3.). Cf. *Anguillara p* 142.

Orchis Morio (ὄρχις, *hiſt.* 9, 19.).

Ariſtolochia cretica (ἀριστολοχία, *hiſt.* 9, 13. 22.). Cf. *Nicandr. ther.* 510.

Typha latifolia (τύφη, *hist.* 1, 8. 4, 11.). Sed corruptus locus: pro ἄφυλλος enim ἀφυλλάνθης legendum. *Bod. ad Theophr. p.* 464.

Phucagrostis maior Caulin. (φυκοῦ γένος τῇ ἀγρώστιδι ὅμοιον, *hist.* 4, 7.). Cf. *Caulin.* in *Usteri's Annal.* 11, 33. Aliud nomen *Cymodoceae aequoreae* largiuntur huic plantae auctores *annalium bot. angl. vol.* 2. *p.* 96.

Alnus oblongata Willd. (κλήθρα, *hist.* 3, 4.).

Cocos nucifera (κουκιόφορα, *hist.* 4, 2.). A vulgari phoenice hanc palmam differre, quod fruticosa sit, fructum ferat rotundum, mole insignem et latice gratissimo plenum. Primus *Anguillara* (*p.* 70.) fructum hunc verum cognovit.

Poterium spinosum (φλέως, στοίβη καλουμένη, *hist.* 6, 1. 5.).

Thelygonum Cynocrambe (φύλλον θηλυγόνον καὶ ἀῤῥενόγονον, *hist.* 9, 19.).

Arum Colocasia (ἄρον, *hist.* 7, 11.). Cf. *Anguillara p.* 127.

Arum Dracunculus (δρακοντίον, *ib.*).

Corylus Avellana et *tubulosa Willd.* distinguuntur (*hist.* 3, 15. Esse enim, quae rotundam et aliam, quae oblongam nucem ferat.

Carpinus Betulus (ζυγία, *hist.* 3, 4. 6. 10.), *Plinio* (16, 15.) et *Vitruvio* (2, 9.) ita vertentibus.

Quercus Ilex (πρῖνος, *hist.* 3, 16.).

Quercus coccifera (πρῖνος, ἡ τὸν φοινικοῦν κόκκον φέρει, *hist.* 3, 8.).

Quercus Cerris (ὀξύη ἀγρία). Namque folium habet solidum πολυσχιδὲς (l. δισχιδὲς), προμηκέστερον ἀπίου καὶ ἐξακανθίζον (*laciniae foliorum sunt mucronatae*). Καρπὸς βαλανώδες ἐν ἐχίνῳ (*calyx hispidus crinitus*) καὶ οὐχ' ὡς ἡ Διὸς βάλανος ἀκανθώδης (*hist.* 3, 6.). *Caesalpinus* (*de plant.* 2, 3,) non sine difficultate *Fago sylvaticae* tribuit. Cf. *Bellon. obs.* 1, 41.

Quercus Suber (φελλὸς, *hist.* 3, 16.).

Quercus Pseudo-Suber Santi (ἀλιφιλοιὸς, *hist.* 3, 9.). Cf. praesertim *Dalechampii* descriptionem apud *Bod. p.* 154.

Quercus Aegilops (αἰγίλωψ, *hist.* 3, 9.).

Quercus Esculus (φηγὸς, *hist.* 3, 9.).

Quercus Ballota Desfont. (ἡμερὶς, *hist.* 3, 9.). De ea quercu loquitur *Strabo* (3, 215.).

Quercus Tournefortii (πλατύφυλλος, *ib.*).

Quercus faginea (σμίλαξ 'Αρκαδῶν, *hist.* 3, 16. Haec forte est παιδέρως *Pausaniae* (2, 10.) humilis, Sicyoni peculiaris, foliis subtus canis, minoribus quam Qu. Esculi. Cf. *Desfontaines in annal. phys. gall.* 58, 375 f.

Iuglans regia (καρύα περσικὴ, *hist.* 1, 18. 3, 7.).

Fagus Castanea (Διὸς βάλανος εὐβοϊκὴ, *hist.* 1, 18. καστανα ϊκὸν κάρυον, *hist.* 4, 10.).

Morus nigra (συκάμινος, *hist.* 1, 19.).

Ostrya vulgaris (ὀστρύα, *hist.* 3, 4. 10.).

Pinus Abies (ἐλάτη). Graeci nostrates, Pontus euxini accolae, ἐλάτης nomine insigniunt *Pinum orientalem* (*Tournefort. it.* 2, 104.).

Pinus Larix (πίτυς). Hanc solam regerminare e caeso trunco, ut in Lesbo acciderit, incenso monte Pyrrhaeo (*hist.* 3, 10.).

Pinus maritima (πεύκη Ἰδαία, *hist.* 3, 10.),

Pinus halepensis (πεύκη παράλιος, *ib.*).

Pinus picea (πεύκη.).

Pinus Pinea (πεύκη κωνοφόρος, *hist.* 2, 3. *causs.* 1, 23.).

Thuia articulata (θυίον, θυία, *hist.* 5, 5.). In agro Cyrenensi copiosam esse Cupresso similem, radicem densam, materiem densissimam. Invenerunt in collibus Barbariae et *Shawius* et *Vahlius* (*symb.* 2. *f.* 48.) et *Fontanesius* (*fl. atlant.* 2. *t.* 252.). Male sagacissimus cetero *Anguillara* (*p.* 47.) ad Sabinam refert.

Cucumis sativus (κολοκύνθις.).

Cucumis Melo (σίκυος.).

Cucurbita Pepo (σικύα.).

Cucurbita Citrullus (πέπων.).

Salix Helix (ἰτέα ἕλιξ, *hist.* 3, 13.).

Salix riparia (ἰτέα μέλαινα, *ib.*).

Salix alba (ἰτέα λευκὴ, *ib.*).

Salyx babylonica (ἐλαίαγνος, *hist.* 4, 11.).

Humida loca amans, folio incano, flore populi simili, fructu nullo. Cf. *Rauwolf itin. p.* 112.

Viscum album (ἰξία, *causs.* 2, 23.).

Iuniperus communis (ἄρκευθος.).

Iuniperus nana (κεδρὶς, *hist.* 1, 15. 16.). Non arborescit.

Iuniperus Oxycedrus (κέδρος, *hist.* 1, 16. 3, 12.). Nomine ἀρκεύθου μεγάλης describit *Dioscorides* (1, 103.). Cf. *Anguillar. p.* 45. 46.

Taxus baccata (μίλος, *hist.* 3, 10.).

Buxus sempervirens (πύξος, *hist.* 3, 15.).

Phoenix dactylifera (φοῖνιξ).

Cycas circinalis (κύκας, *hist.* 2, 8.). Inde panes confici.

Chamaerops humilis (χαμαιριφὲς, *hist.* 2, 8.). In Creta et Sicilia inveniri, e radice germinari, inservire ad sportulas et vitilia. *Anguillara p.* 71. Cefaglione appellari in Sicilia.

Tamus communis (ἄμπελος Ἰδαία, *hist.* 3, 17.) folio rotundo minori integro.

Populus alba (λευκὴ) et *nigra* (αἴγειρος, *hist.* 3, 14.).

Pistacia Lentiscus (σχῖνος, *hist.* 9, 1.).

Pistacia Terebinthus (τέρμινθος, *hist.* 3, 15.).

Smilax aspera (σμίλαξ, *hist.* 1, 16. 3, 18.) φύλλον εἰς ὀξὺ προσῆκον καὶ παραγωνίζον.

Ruscus aculeatus (κεντρομυῤῥίνη, *hist.* 3, 17.).

Ruſcus racemoſus (θϱαύπαλος, *hiſt.* 3, 7. 4, 1.).

Ruſcus Hypophyllum (δάφνη Ἀλεξανδϱεία ἐπιφυλλοκάϱπος, *hiſt.* 1, 16. 3, 17.).

Acacia Senegal (ἄκανθος λευκή, *hiſt.* 4, 3.). Huius flores eſſe adſpectu pulcros (ſulfureos) et odore ſuaves: coronis ideo implecti, quod et teſtatur *Hellanicus* apud *Athen.* 15, 678.

Acacia arabica (ἄκανθος μέλαινα, *ib.*). Illam cortice albo, hanc fuſco inſigniri, utramque gummi largiri et egregiam materiem. Hanc materiem cum ligno lotino componit *Herodotus* (2, 96.) et ad navigia ſtruenda adhiberi teſtatur.

Acacia Catechu (ἄκανθος τῆς Ἀϱίας χώϱας, *hiſt.* 4, 5.) quae lacrimam fundat.

Mimoſa polyacantha (ὕλημα ἴδιον πεϱὶ Μέμφιν, *hiſt.* 4, 3.). Totus aſpectus ſpinis horridus, folia filicina, quae ſi quis tetigerit, collabi et poſt aliquod tempus iterum erigi. Nulla, quod ſciam, Mimoſa Africae incola eſt, quae ſenſitiva ſit, praeter hanc ſpeciem, quam *Brucius* nomine *Ergett el Krone* (*Reiſe*, 5, *t.* 7.) delineavit.

Polypodium vulgare, in arborum truncis quandoque inveniri (*cauſſ.* 2, 23.).

Athyrium Filix femina (θηλύπτεϱις, *hiſt.* 9, 20.).

Aſplenium Trichomanes (τϱιχομανές, *hiſt.* 7, 13.). Stipite nigro, foliis parvis oppoſitis.

Asplenium Hemionitis (ἡμιόνιον, *hist.* 9, 19.).
Scolopendrium officinale (σκολοπένδριον, *ib.*).
Adiantum Capillus (ἀδίαντον, *hist.* 7, 13.).

Fucus bulbosus Turn. (φύκους γένος, ὃ καλοῦσιν ἔνιοι πράσον, ἄλλοι δὲ ζωστῆρα, *hist.* 4, 7.) latifolius, colore herbido, radice densa bulbosa extus hirta supra squamata.

Fucus aculeatus Turn. (τὸ δὲ τριχῶδες, ὥσπερ τὸ μάραθρον, *ib.*).

Fucus saccharinus (πράσον, *ib.*). Nasci in oceano extra Herculis columnas, mira magnitudine, oriri autem velut ex umbilico. Est hic cotyledon, quali Fucum delineavit *Gunnerus flor. Nor v.* 2, *t.* 9. *f.* 4. 5.).

Fucus cartilagineus (φύκους γένος κάλλιστον ἐν Κρήτῃ, ᾧ βάπτουσιν τὰς ταινίας καὶ τὰ ἔρια, *ib.*).

Fucus tamariscifolius Turn. F. *Myrica Gmel. fuc. t.* 3. (δρῦς, ἧς φύλλον μυρικωδέστερον καὶ λεπτὸν, πολὺ δὲ καὶ οὐκ ἀνόμοιον τοῖς τῶν ὀσπρίων λοβοῖς, κοῖλον δὲ ἔνδοθεν· ἡ δὲ μορφὴ σκολιωτέρα, ἀκρέμονας ἔχει σκολιωτέρας καὶ βραχυτέρας καὶ πυκνωτέρας, *ib.*).

Fucus siliquosus (ἐλάτη, ἧς φύλλον προμηκέστερον καὶ παχύτερον, ἡ δὲ μορφὴ μονόκαλος καὶ ὀρθὴ, *ib.*). In ramis animalcula marina residere.

Fucus forte *volubilis* f. *spiralis Barrel. ic.* 1303. est ἄμπελος ποντία, *ib.*

Fucus turbinatus Gmel. fuc. p. 97. *t.* 5. *f.* 1. (*συκῆ ποντία ἄφυλλος, ib.*).

Fucus palmatus Gmel. t. 30. (*φοῖνιξ ποντία, ib.*).

Fucus membranifolius Woodw. in *Linn. transact.* 3, *t.* 15 f. *F. Palmetta fl. dan.* 827. poteſt *δάφνη ποντία* eſſe.

Ulva Lactuca (*ἄλλο δὲ βότρυον, ὃ φύλλον ἔχει ποῶδες τῇ χρόᾳ, πλατὺ δὲ καὶ οὐκ ἀνόμοιον ταῖς θριδακίναις, ib.*).

Tuber cibarium Sibth. eſt *ὕδνον*, maxime *κεραύνιον, κράνιον, γεράνειον* (*hiſt.* 1, 9.) de quo et *Athen.* 2, 21.

Agaricus forte *deliciofus* f. *campeſtris, μύκης* (*hiſt.* 1, 8.).

Helvella forte *eſculenta* aut *Morchella eſculenta* erit *πύξος* f. ut legit *Athenaeus, πέζια* (*hiſt.* 1, 9.).

En totum vegetabilium, quae cognoviſſe Theophraſtus videtur, ambitum, in quibus definiendis ſi nonnunquam lapſus fuero, excuſandus eſſe videor et mancis deſcriptionibus et corrupto textu et ipſis auctoris erroribus. Etenim longe alienus Theophraſtus a praeceptoris more fuit, qui omnia, quotquot deſcripſit, ipſe etiam examinare ſategit. Noſter vero peregrinatorum fide aut relationibus,

quas vulgus ferebat, nixus, plurimas immiſcuit fabulas, quae ſi ipſius fidem ſuperare videbantur, περὶ τούτου δὲ σκεπτέον plerumque adiunxit.

PHYSICA VEGETABILIUM.

Hiſtoriam plantarum naturalem Theophraſtus obiter et quaſi aliud agens tractavit, calamo eas fugaci delineans properavit ad rationes vegetationis, in quibus exponendis et ad artes, praeſertim ad hortorum et agrorum culturam applicandis omnis eſſe ſtudebat.

In *nominibus* partium deligendis curioſus fuit, eaque ſtudioſe definivit, quod ſatis laudandum, quum novo ſaepe et prius haud uſitato ſignificatu voces uſurpet. De definitionibus tamen agens (*hiſt.* 1, 6.) οὐκ ἀκριβολογητέον inquit τῷ ὅρῳ, ἀλλὰ τῷ τύπῳ ληπτέον τοὺς ἀφορισμούς. Accidentales tamen et eſſentiales differentias probe agnoſcit: ſylveſtres enim et urbanas, floriferas et non floriferas, arbores, frutices et herbas haud naturali et eſſentiali modo inter ſe differre manifeſto docet.

Foliorum formas non male expreſſit, plerumque tamen ſimilitudines adfert, προσεμφερὲς τῷ τῆς πτελέας, δάφνης, ἐλαίας. Ad marginem praecipue reſpexit, ἐντομὰς diſtinxit ab εὐσχίστοις foliis: μίσχον (petiolum) fere ubique deſcripſit. (*hiſt.* 1, 16.).

Arbores primus vocat μονοστελεχεῖς, Frutices vero (φρύγανα) πολυστελεχεῖς ἀπὸ ῥίζης: posse tamen et olera arborescere, quae δενδρολάχανα iccirco vocentur, et myrtum frutescere, ni continuo purgetur *(hist.* 1, 5.*)*. Βρύον fere semper gemmas, βλάστημα autem germen e semine aut gemma prodiens (pousse ou rejetton Gallorum) ἕλικα capreolum, ἀκρέμονας ramos aut ὄζους vocat.

De fructibus agens paucissimas arbores ὄσπρια ferre aut gymnospermas esse existimavit: ἐλλοβοσπέρματα *(siliquosas)* optime distinxit ab ἐμφλοιοσπέρμασι et παπποσπέρμασι *(hist.* 1, 18. 7, 3.*)*.

Ipsam vero plantae definitionem haud ausus est proferre: bene enim perspexit, adeo variam esse vegetabilium indolem, ut paucis verbis character eorum exprimi nequeat. (Ὅλως δὲ πολύχουν τὸ τῶν φυτῶν καὶ ποικίλον καὶ χαλεπὸν εἰπεῖν καθ' ὅλον, *hist.* 1, 2.). Neque radicem enim neque caulem neque florem neque fructum omnibus singulisque plantis tribui posse.

Ceteroquin, veterum philosophorum more, a comparatione animalium cum plantis proficiscitur, ut et fabricam plantarum et partium usum exponat. Hinc ad humidum radicale et calidum primigenium omnia reducere conatur *(hist.* 1, 3. *causs.* 1, 13.*)*.

Quum Aristoteles in animalibus ad fibras et venas ubique consilium transtulerit, noster simili ratione haec principia in herbarum physicam intro-

duxit. Definivit autem *fibram* (ἶνα) longitudinale quid et continuum et fissile neque regerminans (ἀπαράβλαστον): *venas* vero esse maiores et densiores et ramosiores fibris. Inter utrumque principium semper carnem s. telam cellularem inveniri. Lignum maxime conflari ἐξ ἰνὸς καὶ ὑγροῦ. Progredi in folia et fibras et venas: e fibrillis solis constare folia graminea, ubi παράλληλαι progrediantur. Sic flores et fructus modo e fibris et carne, iam e fibris et cortice conflari (*hist.* 1, 17.). Venas et fibras omnium εὐγενεστάτας in abiete invenit (*hist.* 5, 2.). E quo quidem apparet, ἶνας Theophrasti esse fasciculos vasorum spiralium, sub sensus cadentes, atque ligni prima rudimenta constituentes, qui omnino non dividuntur. Venas autem habet vasa peculiaria s. interstitia textus cellulosi, quae humores peculiares vehunt.

Corticem plantarum, imprimis arborum, dividi in duas partes, epidermidem (ἐπιπολῆς) et corticem proprium (φλοιὸς κύριος.). Hunc maxime necessarium esse vitae, ut detracto eo pleraeque arbores intereant (*hist.* 4, 18. *causs.* 5, 24.). Corticem facile secedere a subiacente ligno, quum humores adscendant (*hist.* 1, 4. 5, 1.).

Ligni duritiem variam esse pro soli differentia. Quae enim in montium cacuminibus creverint, multo meliorem habere materiem, quam quae in paludosis locis et udis (*hist.* 1, 11.). Unde et

materiem Macedonicam praestare Euboica (*hist.* 5, 3.). Durissimum lignum buxi credit et celtis (*hist.* 5, 4.). Duriorem etiam habet ligni partem eam, quae proxime medullam ambeat, μήτρα aut ἐγκάρδιον dictam (*hist.* 5, 5. 6.).

In medullae usu sibi constare noster haud videtur. Modo enim in ea ἀρχήν τινα καὶ οἰκείαν ὑγρότητα quaerit, et, ut Arcades referant, medulla penitus exemta, arborem necessario interituram esse perhibet (*causs.* 5, 24.). Iam vero haud necessariam esse ac essentialem partem, quum cavi trunci ferre tamen et flores possint et fructus (*hist.* 4, 19.). Palmis nullam medullam, neque concentrica esse ligni strata, bene iam animadvertit (*hist* 1, 9.).

Foliorum virorem exponere quidem nequivit: memoratu tamen digna explicatio, quam de sempervirentibus foliis exhibet: esse ea plerumque minoris molis et angustiora et pinguia et suaveolentia (*hist.* 1, 13.). In Aegypto et Delta praeprimis tantum non omnes semper arbores virescere. Nullam esse rationem inter frondescentiae tempus et defoliationis: plura sero germinare aut frondescere, quae praecocius tamen folia perdant. Ante florum et fructuum proventum varias arbores deiicere folia (*hist.* 1, 15.).

Nutriri plantas per folia egregie iam observavit. Nonnullos arbitrari, quod supinae foliorum faciei advehatur nutrimentum per partem

pronam, hanc enim ἔνικμον ἀεὶ esse καὶ χνοώδην. Quod non recte fieri existimat, nullos enim esse meatus, quae folium penetrent, sed utramque paginam absorbere nutrimenta aërea (*hist.* 1, 16.).

Folia seminalia s. cotyledones probe iam differre animadvertit a reliquis, formam enim esse rotundiorem simplicioremque, quae praecedere debeat angulosam et compositam (*causs.* 2, 22.). In eo *Göthium* τὸν πάνυ habet adseclam (*von der Metamorphose der Pflanzen*, *p.* 11.).

De crescendi modo plura eximie observavit. Radicem ubique primo propelli: eam hyeme et autumno, τὸν βλαστὸν vero vere et aestate augeri (*causs.* 1, 13.). Alternam esse actionem crescendi et fructificandi. Quae enim in ampliorem succrescant magnitudinem, raro fructus perficere, et dum hoc fiat, augmentum plantarum suspendi (*causs.* 2, 14.). Bulbos ceparum et alliorum recta deorsum radices pellere, nec, ut tubera versus latera (*hist.* 1, 10.).

De duplici sexu plantarum multa occurrunt, quae tamen cum nostris ratiociniis haud facile congruunt. Vidit quidem flores masculos melonum terminales, sed simplices eos dicit, et tolli debere, quod βλάστησιν impediant. Ibidem distinguit palmarum feminas a maribus (*hist.* 1, 22.). Sic et *Leontinus in Geopon.* 10, 4. Ὁ δὲ φοῖνιξ ἐρᾷ καὶ δριμέως ἑτέρου φοίνικος. *Plin.* 13, 4. *Ammian.*

Marcell. 24, 3. *Achill. Tat.* 1, *p.* 57. Nihilominus perversam habuisse de eo sexu sententiam, vel inde patet, quod ubique fere arbores et sylvestres et urbanas distinguat in feminas et mares. Has esse nodosiores illis, ut pateat ex κρανείας cum θηλυκρανείᾳ comparatione (*hist.* 1, 13.). Hinc etiam non mirum est, si mares fructibus onustos ipse memorat (*hist.* 3, 6.).

In caprificatione multus est. Antiquum illum Graeciae morem, insecta, quae ψῆνες dicuntur, ficubus apponere, ut inde femina gignantur matura, strenue defendit, quod e putredine ζωοποιὸς ἡ φύσις possit semina perficere. In solo macro autem et aquilonio haud desiderari caprificationem, quia propter alimenti penuriam sponte fructus siccentur. Hinc etiam pulveris insperfionem iuvare (*causs.* 2, 12. 13. 5, 1.). Nec in Italia tamen nec in Laconia necessariam esse hanc methodum (*hist.* 2, 9.). Cf. *Pontederae anthol.* 2, 33—35. *Olivier voy. dans l'empire Othom.* 2, *p.* 171.

Quam parum lucida fuerit Theophrasti sententia de sexu plantarum, vel inde effici potest, quod amenta mascula avellanae (ἴουλος) cum gallis Quercus cocciferae comparat nec essentiales habet partes aut flores (*hist.* 3, 7. 8.).

De vitalitate seminum observationes haud paucas instituit. Generatim quidem ultra quadriennium haud durare perhibet (*hist.* 7, 6.), multo

diutius tamen leguminosa. Et esse in Cappadocia et Media locos, ubi per quadraginta et quod excurrit annos semina possint durare.

His accedunt *observationes singulares physicae*, quarum insignis copia apud Theophrastum invenitur.

Crescere plantas plurimas ἀπὸ δακρύων, e gemmis aut bulbillis, qui in malo arbore miram faciem bestiarum praebeant, mediam enim esse turgidiorem, fructiferam, laterales vero graciles folii- et frondiferas (*hist.* 1, 13.). A semine solo crescere coniferas: et quae e seminibus solummodo crescant et propagentur, necessario deteriores fieri, haudquaquam easdem saltem qualitates servare, quam quae ἀπὸ παρασπάδος, παραφυάδος aut ῥάβδων. Phoenicem, quae nusquam nisi seminibus propagetur, propagari tamen capite secto in Babylonia (Cf. *Houttuyn's Pflanzensyst.* 1, 130.). Cupressum et laricem rarissime e caudice aut radicibus progerminare, fieri autem id in Creta et Tarrha (*hist.* 2, 3. 8.).

Generationem plantarum in locis, ubi ante non fuerunt, tum ex avium auxilio, quae seminibus vescantur (*causs.* 2, 24.) tum e fluviorum ripas inundantium graviditate declarat (*hist.* 3, 2.).

Soli et terrae efficaciam in plantarum indole mutanda magna fecit. In agro Elephantino nec vitim nec ficum folia perdere (*hist.* 1, 6.): apud

Gortynam Cretae esse platanum sempervirentem (*hist.* 1, 15.): punicam in Aegypto mutari in dulcem, circa Solos Ciliciae omnes fructus esse ἀπυρήνους (*hist.* 2, 3.). In Melo insula, quae sata sint, frumenta intra triginta aut quadraginta dies meti incipere. Quamobrem dicere incolas consuevisse: μέχρι τούτου δεῖ σπείρειν, ἕως ἂν εἴδῃ τις δράγμα. In Chalcia Rhodiorum insula hordeum, quod cum reliquis frugibus satum sit, meti iterumque seri ac tandem cum iisdem frugibus meti solere. Segetes Salaminis longe prius perfici quam in ceteris Atticae tractibus (*hist.* 8, 3.). E Sicilia in Achaiam advectam fuisse tritici speciem bimestrem, quae vero ὀλιγόχοος sit et ὀλιγόγονος. Ponderosissimum triticum ferre et Siciliam et Boeotiam (*hist.* 8, 4.)

Terram generatim eo fertiliorem esse, quo arctius partes mistae sint. Namque πλυντρίδα, qua fullones utantur, sterilem fere esse, fertiliorem sabulosam, λευκόγειαν (*causs.* 2, 5.). Sales plantis in totum nocere: consuescere tamen Indos palmarum proventum salis irrigatione promovere (*causs.* 2, 7. 3, 22.). Cf. *le Goux de Flaix in Bibl. oecon. phys. ann.* 3. *p.* 236. f.

Aëris et anni temporum efficaciam in producendis plantarum vicissitudinibus egregie observavit. *Vernum* tempus incipit ab ortu Arcturi acronyctico (πρὸ Ἀρκτούρου) Martio et terminatur ortu heliaco Pleiadum (ἐπὶ Πλειάδι) Maio. Inde

aestas, in duas divisa partes, quarum altera ad Sirii heliacum ortum (ἐπὶ κυνὶ) Iulio, altera ad ortum usque Arcturi heliacum (ἐπὶ Ἀρκτούρῳ) Septembri progreditur. Unde coepit *autumnus*, occasu pleiadum heliaco (μετὰ δύσιος Πλειάδων) Nov. terminatus. Neque tamen desunt menses in Theophrasto; γαμηλιῶν (Ian.), μουνιχιῶν (Mart.), θαργηλιῶν (Apr.), σκιροφοριῶν (Mai.), ἑκατομβαιῶν (Iun.), μεταγειτνιῶν (Iul.), βοηδρομιῶν (Aug.), πυανεψιῶν (Oct.).

De *morbis plantarum* exponendis optime meritus est. Praecipue vero frigoris effectus summo studio persequitur (*causs.* 5, 18.) licet tempestivas hyemes prodesse arboribus autumet: μὴ χειμασθέντα γὰρ κακοβλαστότερα γίνεσθαι (*hist.* 4, 16.). Omnibus arboribus, praesertim fico et viti, communem esse σκωληκισμόν. Oleam autem pati praeterea ἧλον, quem et μύκητα aut λεπάδα appellitent, quod a solis ardore oriatur. Ficum σφακελισμῷ radicum affici, quem, dum ramos corripiat, κράδον appellari. Scabiem arbores maxime infestare, quum ἐπὶ Πλειάδι (Maio) pluviae parum ceciderit. Vitem obnoxiam esse ῥοάδι καὶ ἀστροβολισμῷ, oleam ἀραχνίῳ et καυθμῷ (*hist.* 4, 17.).

Seminum vitium commune habet ἐρυσίβην rubiginem, proprium esse ciceri σφακελισμόν; triticum infestari κανθάριδι et cuminum ἅλμαις. Ru-

liginem frequentiorem esse in convallibus, quae vento nequaquam perflentur (*causs.* 5, 11.).

Ad horti et agri culturam pleraque pertinent, quae in libris de caussis plantarum tractat. Maxime artificia quaedam exponere studet, ut rutam seri cum ficulnei ligni fragmentis (*causs.* 5, 7.): olera terra obruta teneriora reddi et sapidiora (*causs.* 5, 5.): ex amygdala amara dulcem gigni, dum circumcidatur (*causs.* 1, 21.). Explicat etiam varia miraculosa: quod statuae ex oleae ligno fabrefactae sudare videantur, (*causs.* 5, 4.): quod oleaster Megarensis continuerit κνημίδας (*hist.* 5, 3.) etc.

CAP. II.

SCHOLA ALEXANDRINA.

Ptolemaeorum liberalitate et incredibili fere eruditionis omnigenae studio factum est, ut Alexandriam, aëre saluberrimo gaudentem et commercio per omnem terrarum orbem extenso florentem, confluerent et viri docti et qui doctrinam adfectarent. Etenim regiis sumtibus in Museo, regiarum aedium parte, nutriti, peregrini fere fuerunt, qui, munificentia regis adlecti, otio literario ibi indulserunt (*Strabo* 14, 991. 17, 1143.). Gloriosa Attalorum et Ptolemaeorum aemulatione tam immensa librorum cuiusvis generis copia Alexandriae

coacervata fuit, ut bonarum artium magiſtri et ſtudioſa iuventus ſolum id fere officium duxerint atque in eo vitam fere conſumſerint, quanam ratione libri veterum ſint exponendi ac commentariis illuſtrandi (*Galen. comm.* 2. *in libr. de nat. hum. p.* 16. 17. *Ammian. Marcell.* 22, 16.).

Praeter uſum ingentis bibliothecae non defuiſſe Alexandriae rerum naturalium muſea videntur. Namque ab ipſo inde Philadelpho φιλιστοροῦντι et ob corporis infirmitatem novis ſemper ſtudiis incumbente (*Strabo* 17, 1138.), omnes fere Ptolemaei commercium et navigationem inſigniter promoverunt. Non κινναμωμοφόραν ſolummodo regionem, ſed ipſam etiam Taprobanen (*Ceylonam Dionyſ. Perieg. peripl. v.* 593.) et Erythiam (*Maderam ib.* 558.) et Heſperios Aethiopes (*Senegambiam*) frequentarunt navigia, resque naturales non paucas inde Alexandriam advexerunt (*Athen.* 14, 654. *Dio Chryſoſtom. orat. ad Alex. p.* 372 f.). Ipſorum regum exemplo, hisque egregiis ſubſidiis hiſtoriae naturalis ſtudium acerrimum eſſe Alexandriae debuiſſet, quum ipſe Ptolemaeus Evergetes commentarios de rebus naturalibus ſcripſerit, unde de phaſianis e Media Alexandriam adlatis locum excerpſit *Athenaeus* (*l. c.*).

Aliter tamen accidit: nec res herbaria nec animalium hiſtoria, proſperrime ab *Ariſtotele* agitata, ſperatos progreſſus Alexandriae fecerunt. Quod

praeprimis ftudiorum rationi tribuendum eft. Namque, qui libris legendis, transfcribendis et exponendis omnem fere vitam impendebant, neglexerunt naturam ipfam adeo, ut σχολαστικοῖς folis inhaererent (*Galen. comm.* 2. *in libr. de nat. hum. p.* 29.). Quum ipfi reges ludos Mufarum et Apollinis inftituiffent, quibus, qui vicerit, Olympicorum victorum more, coronaretur (*Vitruv.* 7, *praef.*) disputationes etiam fophifticas, grammaticas argutias, criticos commentarios omnibus aliis ftudiis antepofuerunt. Quae *Clearchus* apud *Athenaeum* (10, 457.) de griphis ac aliis ingenii lufibus fere puerilibus narrat, Alexandrinum fcientiarum ftudium egregie nobis pingunt. Hinc hiftoriae naturalis dignitas mox adeo labefactata fuit, ut nil nifi mirabilia quaererent, veterumque fcripta, φιλοκερδούντων hominum malitia et incuria fatis corrupta aut interpolata exponere et grammatice illuftrare ftuderent.

Ipfius Theophrafti libri tantum abeft, ut integri ab Alexandrinis lecti fuerint, ut potius et Nelei incuria et mala Apellicontis fide corrupti exftiterint. Hinc neceffarii erant commentarii, quibus *Andrantus* quidam inclaruit, difficilia exponere in Theophrafto fibi fumens (*Athen.* 15, 4.).

Otio etiam et opulentiae magiftrorum tribuendum eft, quod herbarum et radicum inveftigationem contemtam tradiderint vel indoctis hominibus,

φαρμακοπώλαις aut ῥιζοτόμοις, qui, diducta, ut *Celſus* refert, medicina in tres partes, a medicis et bonarum artium magiſtris ſeparabantur. Empiricaı autem ſchola ſibi ſola eum vindicat honorem, ῥιζοτομίαν iterum ab indigno liberaſſe contemtu, ac de re herbaria doctrinam alacri ſtudio agitaſſe.

Quamlibet omnium propemodum ſectarum ſcholae Alexandriae floruerint, eodem regum patrocinio fruentes, peripatetica tamen alias fere omnes antecelluit, ut et celeberrimi Lycei adſeclae eo confluxerint.

Phanias Ereſius, Theophraſto fere tempore aequalis, quum ipſum Ariſtotelem audiiſſet (*Athen.* 2, 12.) libros reliquit περὶ φυτῶν (*id.* 2, 14.), e quibus locum ſumme memorabilem *Athenaeus* ſervavit (2, 20.). Dari enim Phanias docuit, plantas, ut filices, fungos et tubera, quae τῇ σπερματικῇ κορυνήσει καὶ σπερματώσει careant. Doctiſſimo *Lefeburio* (*Le banquet d'Athénée p.* 234.), qui antheras κορυνήσει et pollen σπερματώσει intelligi arbitratur, adſentiri nequeo. Germen enim, quod in Citris cum ἠλακάτῃ Theophraſtus comparat, cum κορύνῃ illa componitur et σπερμάτωσις facultatem ſignificat ſemina producendi. Alium locum Phaniae *Athenaeus* (3, 8.) male intellexiſſe videtur: loquitur enim de κέδρῳ ſpinis armata, unde ad Citrum id transferri debere grammaticus exiſtimat, quum κέδρος ipſa (*Iuniperus Oxycedrus*)

omnino folia acuta fpinofa habeat. Idem Phanias primus videtur, qui σταφυλίνου nomen pro Dauco Carota ufurpaverit (*Athen.* 9, 2.); licet, qui eum exceperunt, Paftinacam etiam ita nominaverint.

Diocles Caryftius, fecundus aetate famaque ab Hippocrate (*Plin.* 26, 2. *Galen. diffect. ma. tr.* 213.) ῥιζοτομικὸν confcripfit (*Schol. Nicandr. ther. v.* 647. *Athen.* 2, 13.). Experientiae foli in determinandis herbarum facultatibus confifus (*Galen. fac. alim.* 1, 303.) phafeolos δολιχῶν nomine bene cognovit (*ib.* 317.) Hippomarathrum foliis longiffimis, feminibus Coriandri distinxit (*Plin.* 20, 23.), quod *Cachrys Morifoni* effe videtur.

Diphilus Siphnius, qui fub Lyfimacho Alexandri fucceffore vixerit (*Athen.* 2, 11.) temporis ordine fequitur. De alimentorum facultatibus fcripfit, medicus *Athenaeo* dictus (2, 12.) Poëma fecit, e quo plura grammaticus Naucratites loca adducit (2, 14. 27.). Maxime memorabilis eft differentia, quam inter fungos edules et noxios ftabilivit: illos effe teneros, graciles et maxime friabiles, hos autem lividos et duros, elixosque aquam piceo colore tingere (*Athen.* 2, 19.). Primus Diphilus afparagos edules memoravit, quos ὄρμενον vocavit, poftea ἀσφάραγον κράμβης dictum (2, 22.). Primus perfica mala, τὰ περσικὰ

κοκκύμηλα memoravit (3, 7.). Caſtaneas appellavit σαρδιάνους βαλάνους (2, 13.). Ceraſorum etiam meminit, quae Theophraſto iam innotuerant (2, 11.). Staphylinum idem deſcripſit (9, 2.).

Clearchus Peripateticus, in commentariis de re herbaria, fructus *Pruni inſiticiae* deſcripſit βραβύλων et κοκκυμηλῶν nomine (*Athen.* 2, 10.).

Asclepiades Myrleanus, Alexandriae florens, *Prunum Chamaeceraſum*, quae in Bithynia provenit, memoravit (*Athen.* 2, 11.).

Euthydemus Athenienſis in libro de oleribus melonem vocavit σικύαν ἰνδικὴν, quod tum iam ſemina ex India adferrentur (*Athen.* 2, 18.).

Solon Smyrnaeus, de re herbaria et de victus ratione ſcripſit (*Plin.* 20, 20. 21. *Galen. compoſ. med. ſec. loca*, 3, 202.).

Apollonius Memphites, Stratonis Berytii diſcipulus (*Galen. diff. pulſ.* 4, p. 51.) περὶ βοτάνων ſcripſit (*Schol. Nicandr. ther.* v. 559.).

Epicurum de herbis ſcripſiſſe *Diogenes* Laërtius teſtatur (10, 27.).

Singulare dein ſtudium reges, Pergamenus ultimus, *Attalus* Philometor et *Mithridates* Eupator in herbarum cultura et experimentis circa earum facultates collocarunt. Ille in horto coluit venenatas plantas, Hyoscyamum, Aconitum, Co-

nium, Helleborum, quarum virtutes et noxas ſtudioſe inveſtigavit, antidotis ſimul exhibitis (*Plutarch. Demetr.* 897. *Galen. antid.* 1, 425.). Iisdem experimentis inclaruit Mithridates, cui uni excogitatum dicitur, quotidie venenum bibere, praeſumtis remediis, ut conſuetudine ipſa innoxium fieret (*Plin.* 25, 2. *Appian. bell. Mithridat.* 248 f.). Commentarios, quos doctiſſimus ſua aetate et maximus regum reliquerat, in victoris Pompeii manus venerunt (*Plutarch. Pomp.* 639.). Eius auctoritatem regiam habet planta Eupatoria *Plinio* (25, 6.), nobis Agrimonia dicta. Iidem inſcripſit *Cratevas* rhizotomus aliam plantam *Mithridatiam*, cui folia duo a radice acantho ſimilia, caulis vero inter utraque ſuſtinens roſeum florem (*Plin. ib.*). Quam *Anguillara* (*ſemplici*, *p.* 174.) in agro Foroiulienſi viderat, *Caeſalpinus* (*de plant.* 10, 18.) Erythronium Dentem Canis eſſe docuit. Primum id certe exemplum praemii, quod Linnaeus tanti aeſtimavit, ut unicum id et immortale praedicaret. Noſtris etiam temporibus cum Commerſonio Schreberus regis illius nomen plantae ſatis ſingulari, ad Dorſteniam accedenti, quam Tambouriſſam Sonneratus appellaverat, dederunt.

Et horum regum exemplo et empiricae ſcholae dominio ῥιζοτομίας et rei herbaria ſtudium magis incenſum fuit.

Cratevas, Rhizotomus fere celeberrimus, huius aevi omnino eſt. Inter praeclaros rei herbariae auctores ab *Epiphanio* (*haereſ.* 1, *p.* 3.) relatus, a *Dioſcoride* (*praef.*) laudatus, quod ἀκριβεστέρως plantas deſcripſerit, taxatur tamen a *Plinio*, quod pinxerit effigies plantarum, quae vero fallaces fuerint, et coloribus tam numeroſis, praeſertim in aemulatione naturae, degeneraſſe transſcribentium variam ſortem (25, 2.). Ipſe etiam *Dioſcorides* (3, 140.), Cratevam, quae ab aliis audierit, de plantis referre, perhibet.

Eius operis, quod ῥιζοτομουμένων nomine a variis ſcriptoribus citatur (*Schol. Nicandr. ther. v.* 529. *Epiphan. haer.* 1. *p.* 3.) codex exſtat etiamnum in bibliotheca Veneta, ubi Aloyſius *Anguillara* eo uſus fuit (*Ei. libr. de' ſemplici. Vineg.* 1561. 8.). Doctiſſimus Carolus *Weigelius* transſcripſit, dum Venetiis degeret, eum codicem, mecumque fragmenta nonnulla communicavit, e quibus liquet, recte *Dioſcoridem* de eo iudicare, quod ἀπαρασημειώτους plurimas liquerit herbas. Praeter nomen enim et uſum nil deſcriptionis adeſt.

In nominibus ipſis ſatis facilis fuiſſe videtur. Φλόμου enim nomine, quo antiqui Verbaſcum appellaverant, inſignivit umbellatarum genus, forte Athamantam, iique duas adſignavit ſpecies, alteram foeniculi, coriandri folio alteram (*Schol. Nicandr. ther. v.* 856.). Bryoniam a quibusdam

σταφύλιον, ab aliis ἄμπελον ἀγρίαν, ab aliis autem χειρώνειον appellari (*ib.* *v.* 858.). Περιστερεῶνα s. περιστερεῶντα herbam, quae nostra est Verbena officinalis, primus fere dixit (*ib.* *v.* 860.) Dorycnium dixit Halicacabum (*Convolvulus Dorycnium*) (*Diosc.* 4, 75.), quam egregie delineavit *Alpin.* *exot.* 73. Helenium aegyptium descripsit, quod *Teucrium* videtur *creticum* (*Diosc.* 1, 28.). *Sium angustifolium* primus fere nominavit (*Diosc.* 2, 154.). *Lunariam annuam* nomine θλάσπεως ἑτέρου, ὃ καὶ σίνηπι περσικὸν, descripsit (*Diosc.* 2, 186.). Sideritidem Heracleam dixit, quae nostrum forte est Phellandrium Mutellina (*Diosc.* 4, 35.). Baccharim Dioscoridis (*Gnaphalium sanguineum*) sub nomine ἀσάρου (*Anguillara p.* 27.); Αἰγίπυρον (*Theocrit.* *id.* 4, 25.) nominat, quam *Anguillara* doctissimus (*p.* 145.) credit esse Ononidem antiquorum.

Θερηπίδιον descripsit ἐπὶ λίθων καὶ ὀστράκων παρὰ θάλασσαν φυόμενον θριδακώδη ἰσχνὸν καυλὸν ἔχον, quod *Anguillara p.* 171. ubique per Sclavoniam reperisse testatur. Fueritne id *Fucus Palmetta* Gmelin. vel *alatus?*

Ἱππομανὲς, de quo iam *Theocrit.* (*id.* 2, 48.) dicit, φυτὸν εἶναι παρ' Ἀρκάσι, *Cratevas* ita exposuit, ut ad *Daturam Metel* consilium transferre possis (*Anguillara p.* 233. 234.).

Cum eodem iungendus Nicander Colopho-

nius, Damnaei filius, Apollinis Didymaei sacerdos, qui Georgica sua Attalo tertio Philometori dicavit (*Suid. v.* Νίκανδρος. *Cic. de orat.* 1, 16.). In eo poëmate Buniada primus dixit, quae alias γόγγυλις (*Brassica Napobrassica*) appellata fuerat (*Athen.* 2, 19.) primus φιστάκια (*pistacias*) συριακὰ introduxit (*Athen.* 14, 17.) de staphylino (*pastinaca*) egit (*Athen.* 9, 2.) et de fungis letiferis (*ib.* 2, 11.). Aliud poëma, ὑακίνθου nomine, etiam periit (*Schol. Nicandr. ther. v.* 585.).

Quae supersunt, θηριακῶν et ἀλεξιφαρμάκων nomine ad nos venerunt. Venena et antidota, tum animalia tum vegetabilia in iis tractantur, hexametris difficilibus et non satis concinnis, dictione aspera et dorica praesertim dialecto, qua imitatus esse Antimachum quemdam dicitur (*Schol. Nicandr. ther. v.* 3.).

Editio ἀλεξιφαρμάκων optima est, quam *Schneiderus* Halae 1792. curavit, scholiis et commentario doctissimo ditatam. Theriaca et Alexipharmaca simul prodierunt, *Soteris* cura Coloniae 1530. 4. cum scholiis, absque iis, studio *Bandini* Florent. 1564. 5.

Scholia continent insignem notitiarum literariarum copiam, ipsae vero plantae male plerumque illustrantur. Sic (*alex. v.* 405.) Smyrnium cum Ferula communi comparant: alio loco (*ther. v.* 311.) Ericae folia tribuuntur hederacea.

Plantae, quae occurrunt, tum antiquae sunt, quas repetere superfluum esset, tum primum a nostro nominatae, in quibus parum subsistere licet.

Valerianam celticam L. *tuberosam* primus nomine Νάρδου θυλακίτιδος (*alexiph.* 403.) proferre videtur. Epitheton enim, quo ab indica discriminatur, id docet.

Anchusa italica (ἄγχουσα θριδακινὶς, *ther.* v. 838.).

Onosma orientalis (λύκαψος ὀρμηνόεις, *ib.* 840.).

Verbascum forte *Lychnitis* (θρυαλλὶς ἐρευθήεις, *ib.* 896.).

?*Convolvulus Dorycnium* (δορύκνιον, *alex.* 376.). Sed de lacteo succo nil nobis innotescit. Cf. *Schulze toxicol. vet. p.* 20. Invenit in Apulia *Anguillara p.* 270.

Coriandrum testiculatum (κόριον δυςαλθὲς, *ib.* 157.). Cf. *Schulze p.* 31.

Echium rubrum (ἔχιειον, *ther.* 65. 637.).

? *Chironia Centaurium* (χείρωνος ῥίζα, *ther.* 500.).

Campanula Rapunculus (ἔρινος, *ib.* 647.). Cf. *Columna phytob. p.* 83. *t.* 23.

Tordylium officinale (ὄρδειλον, *ib.* 841.).

Caucalis orientalis (καύκαλις, *ib.* 843.).

Daphne oleaefolia (χαμαιλέα ἀειθαλὴς, *alex.* 48.).

Colchicum autumnale (ἐφήμερον, *ib.* 849.).

Polygonum divaricatum (πουλύγονον, *ib.* 264.).
Ruta graveolens (ῥυτὴ, *ib.* 306.).
? *Oxalis Acetosella* (ὀξάλις, *ther.* 840.).
Cotyledon Umbilicus (κοτυληδὼν, *ib.* 680.).
Euphorbia ? Paralias (μήκων θυλακὶς, *ib.* 850.).
Aconitum Napellus. De eo narrat (*alex.* 36.), quod mures soleant radicem circumlambere, quod confirmatur a *Pallasio* (*nov. spicil. glir. p.* 219.).
Aiuga Chamaepitys (χαμαιπίτυς, *alex.* 65.).
Origanum Onites (ὀνῖτις ὀρείη, *ib.* 56.).
Melissa Nepeta (πολύκνημον, *ib.* 57.).
Melissa cretica (ὑδρήλη καλάμινθος, *ther.* 60.).
Melissa officinalis (μελισσοβότος, *ib.* 677.).
Thymus Tragoriganum (τραγορίγανος, *alex.* 310.).
? *Thymus Zygis* s. *Satureia graeca* (κονίλη, *ther.* 626.), ἀγρωρίγανον idem vult *Diosc.* (3, 34.).
Ononis antiquorum (ὄνωνις πολύγωνος, *ther.* 872.).
Trifolium creticum (μελίλωτος, *ther.* 896.).
Doronicum scorpioides (σκορπιόεις, *alex.* 145.).
Pistacia vera (πιστάκια, *theriac.* 891.) primo fere nostro dicta inter Graecos, quae repetuntur ab *Athenaeo* (14, 649.) mutante in φιστάκια: a *Damogeronte* vero (*Geopon.* 10, 12.) in ψιττάκια. Hic etiam primus in Terebinthum inseri docet. Cf. omnino *Niclas ad Geopon. l. c.*

Heraclides Tarentinus, celeberrimus auctor, inter primarios rei herbariae ſcriptores laudatus *Dioſcoridi* et *Epiphanio* et *Galeno*, Mantiae discipulus, Empiricus, huius temporis eſt. Primus nomine ὕλης ἰατρικῆς uberrimum opus de re medicamentaria conſcripſit, aliud συμποσίου nomine (*Athen.* 3, 33.), ſed deſcriptionem plantarum omnino omiſiſſe *Dioſcoridi* dicitur.

Petronius ἐν ὑλικοῖς laudatur ab *Erotiano* (*expoſ.* 260.) et ab *Epiphanio* (*haereſ.* 1. *p.* 3.).

Andreas medicus dictus cum *Crateva* curatius botanicam partem materiae medicae expoſuiſſe fertur (*Dioſc. praef.*). Νάρθηκα nominat opus *Schol. Nicandr. ther.* 684. Alienus videtur ab Andrea Chryſari filio, qui nomina babylonica, arabica et chaldaica introduxit ac ſuperſtitiones pueriles (*Galen. fac. ſimpl.* 6, 68. *expoſ.* 484.). Orchidem Morionem dixit Serapiada, ob multiplicem bulbi uſum (*Dioſc.* 3, 142.). Carduum parviflorum κίρσιον dixit, ob auxilium adverſus varices (*Dioſc.* 4, 119.).

Iolaus Bithynius, iidem Epiphanio dictus et ſcholiaſti *Nicandri* (*ther.* 683.) deſcriptionem tamen plantarum mancam dedit (*Dioſc. praef.*).

Antonius ῥιζότομος (*Galen. compoſ. med. ſec. loc.* 3, 184.). Fuitne idem Antonius Cous cuius ἄλυσσον (Marrubium, Alyſſon) *Galenus* (*antid.* 2, 11.) citat? Cf. *Dodon. p.* 88.

Asclepiodorus Alexandrinus, magna industria et vulgares et rarissimas conquisivit plantas (*Suid. voc.* Ἀσκληπιόδωρος).

Dalion, herbarius (*Plin.* 20, 17.).

Dionysius Uticensis, ῥιζοτομικὰ scripsit (*Schol. Nicandr. ther.* 520.). Pinxit etiam herbas, Cratevae more (*Plin.* 25, 2.). Transtulit *Magonis* Carthaginensis libros de re rustica in graecam linguam, Sextilio Praetori dicatos (*Varro de re rust.* 1, 1.). Ii libri γεωργικῶν nomine citantur ab *Athenaeo* (14, *p.* 648.).

Pamphilus, grammaticus potius fuisse videtur: commentatus est in *Nicandri* ophiaca (*Suid. v.* Παμφ.) *Athenaeo* saepius dictus (2, 12. 3, 7.). Inter scriptores tamen rei herbariae citatur ab *Epiphanio*, icones herbarum dedisse *Suidas* testatur. Superstitiosus idem forte μιγματοπώλης, qui nec somno quidem viderit plantas, quas descripserit (*Galen. fac. simpl.* 6, 68. *comp. med. sec. loc.* 7, 266.), e quo Geoponica multa habent excerpta, de δαμασκηνοῖς prunis (10, 39.) deque modo, quo semina, in dissitas regiones amandanda, terrae immittuntur, ut prius germinent (10, 86.).

Tryphonis historia plantarum ab *Athenaeo* (3, 5.) citatur.

Mnesitheus Cyzicenus (*Oribas. coll.* 4, 4.), περὶ ἐδεστῶν scripsit (*Athen.* 2, 16.). Confudit

tamen τίφην et ὀλύραν (*Secale et Speltam*) (*Galen. fac. alim.* 1, 312.).

Ameriās Macedo in ῥιζοτομικῷ laudatus ab *Athenaeo* (15, 8.).

Iulius Bassus Tylius, *Epiphanio* dictus.

Glaucias Empiricus, de herbis edulibus ſcripſiſſe videtur (*Athen.* 2, 28.). *Plinio* dicitur (20, 23.) circa carduos diligentiſſimus.

Icesius, ſcholae Eraſiſtrateorum reſtitutae antiſtes (*Strabo* 12, 869.) non parvae auctoritatis medicus (*Plin.* 27, 4.) περὶ ὕλης ἰατρικῆς ſcripſit (*Athen.* 15, 8.).

Menodorus, ipſius amicus (*Athen.* 2, 18.). Idem forte cum *Metrodoro*, qui ἐπιτομὴν τῶν ῥιζοτομουμένων edidit (*Plin.* 20, 20.) pictis ſimul effigiebus plantarum (*id.* 25, 2.).

Sextius Niger. Epiphanio laudatus, περὶ ὕλης ſcripſit (*Erotian.* 244.), e quo quidem libro multa transſcripſit Dioſcorides Phacas (*Galen. expoſ.* 402.). Vitio ipſi vertit Dioſcorides, quod vulgares licet plantas non male delineaverit, confuderit tamen rariores, atque alias pro aliis venditaverit.

In eumdem errorem lapſi ſunt alii Alexandrini, qui cum naturam ignorarent, ſolisque grammaticis argutiis inſudarent, peſſima inde orta fuit confuſio. Niceratum quemdam et Diodotum nominant *Dioſcorides*, *Plinius* et *Epiphanius*, qui

eodem modo erraverint. Petronius Diodotus ἀνθολογούμενα scripsisse dicitur (*Plin.* 20, 8.).

Id vel maxime elucet ex *Athenaei* Naucratitis lectione, qui nec ipsas patriae plantas vulgares unquam vidit, omnia e libris sumsit, quos nonnunquam male intellexit. Namque Theophrasti locum de Φύκους genere ita pervertit ut fungum putet (2, 19.). Confundit Corylum Avellanam cum Διὸς βαλάνῳ (2, 13.). Sub nomine Connari describit Zizyphum Iuiubam (14, 17.). Primam tamen mentionem facit Philadelphi coronarii ex *Apollodoro* (15, 8.). Cosmosandalum putaverim Cypripedium Calceolum (15, 10.), quod iam intellexit *Conr. Gesnerus* (*epist.* 3, *f.* 96 *b.*)... Echinopoda (3, 8.) habeo Genistam lusitanicam vel Spartium horridum (*Alpin. exot. p.* 14.). Eius meminit etiam *Plutarchus* (*sympos.* 1, 4. *p.* 621.).

CAP. III.

RES HERBARIA SUB ROMANORUM IMPERIO.

Quum Roma Graeciae potita esset, accepit a Graecis victis literarum disciplinas, maxime vero eloquentiae et historiae patriae studium agitari coepit, quippe quod ipsis reipublicae negotiis foveretur. Alias autem disciplinas nec eo ardore nec

nova plane ac sua ratione coluerunt: in iis fere substiterunt, quae a Graecis acceperant: neque aliquid, ut cum *Strabone* (3, 257.) loquar, addiderunt. Ubi itaque Graeci lacunas reliquerunt, a Romanis resarcinatio earum haud exspectanda: omnes denique voces artium Graecam originem agnoscunt.

Historiae naturali hactenus duntaxat operam dederunt, quatenus ad vitae victusque commoda pertinet. Varii scriptores collegerunt aut interpretati sunt, quae Graeci reliquerant, sed de suis pauca aut nulla addiderunt. Quod *Dionysius* Halicarnassensis (2, 91.) de mythologia refert, multo maiore fuisse superstitione repletam apud Romanos, quam apud Graecos, id valet etiam de historia naturali.

Optimus ille Marcus *Cato*, cuius auctoritati, ut cum *Plinio* loquar, censura ac triumphus minime conferunt, tanto plus in ipso erat (29, 1.); exemplo Curii, herois frugalissimi incitatus, luxu semet abdicavit, praedium ipse coluit et filiis instituendis et vitibus arboribusque plantandis vitam fere consumsit (*Plutarch. Cato*, 340 f.). De re rustica, quam tantopere amavit, reliquit commentarium, etiamnum superstitem, et cura *Schneideri*, eruditissimi et optimi viri, pereleganter editum.

Quanquam vulgo notissimum sit eius odium erga Graecos philosophos, quod tantum fuit, ut

filium a Graecis literis revocaverit, vaticinatus, quum disciplinis Graecis imbuti fuerint Romani, imperium orbis terrarum amissuros esse, ut omnem etiam philosophiam Graecanicam ludibrio ex ambitione habuerit (*Plutarch. Cato*, 350. *Plin.* 7, 30.); haud tamen plane alienus ab eruditione fuit Graecorum. Ipse enim, quum quondam Athenis degeret, orationem Graecam ad populum habuit: scripta ipsius e Graecis auctoribus plura continent: ac e Thucydide Demosthenequе hausit decus orationis et lepores (*Plutarch. l. c.* 343.).

Communi sui aevi confessione optimus agricola ac sine aemulo (*Plin.* 14, 4.); fundo suburbano arbustum maxime convenire iudicavit. *Pira* primum *volema* (*Martyn. ad Virg. georg.* 2, 88.), *Aniciana*, *sementina*, *tarentina*, *mustea* et *cucurbitina*: *Mala struthea* et *cotonia* (Pyrus Cydonia varr.), *Quiriniana*, *Scantiana*, *conditiva* et *punica*: *oleas orchites* (*Martyn. ad Virg. georg.* 2, 86.) et *sorba* (*Cato*, *c.* 7.): *vites Aminaeas* (*Voss. ad Virg. georg.* 2, 97.) *Margentinas*, *Apicias*, *Lucanas*, *helvolas* et *geminas Euganeas* (*c.* 6.): *ficus Mariscas*, *Africanas*, *Herculanas*, *Saguntinas*, *hibernas* et *Tellnias atras* recenset. In horto coronamenti omne genus et bulborum, myrtos, laurum Delphicam et Cypricam, nuces calvas (Iuglandes, Praenestinas et avellanas) coluit (*c.* 8.). Salice Graeca (quae forte babyloni-

ca) vites vincivit (*c.* 41.). Veratrum nigrum circa vites plantavit (*c.* 116.). Brassicae genera tria, levem nimirum latifoliam magnoque caule; crispam apiacon (selinuntiam) et lenem minutis caulibus teneram et omnium acerrimam cognovit (157.). *Ocinum* pro pabulo, viciam, fabam, foenum Graecum, ervum seruit (37.). Sed sementes exsugere hordeum, foenum Graecum et ervum: stercorare autem lupinum, fabam et viciam docuit (38.).

Insitionis varios modos bene cognovit, ipsamque ablactationem, quae vitibus semet contingentibus fiebat (41.). In aulas etiam, aut in qualos pertusos vel calyces (*vasa fictilia*) plantavit ramulos, ut propagarentur arbores fructiferae (52.).

Sequitur Catonem Marcus Terent. VARRO, qui sub magno Pompeio contra Mithridatem prima meruit stipendia, ubi corona navali decoratus fuit (*Plin.* 7, 30.). Dein Pompeii copiis in Hispania legatus praefuit (*Cic. ad Dolab.* 9, 13, *Caes. bell. civ.* 1, 38.). Tandem cum Caesare consuetudine iunctus curam comparandorum et digerendorum librorum, quos Caesar congesserat, suscepit (*Suet. Caes.* 44.). Bene meritus miles in otio literario delituit, donec fundus eius Casinas ab Antonio diriperetur (*Cic. philip.* 2, 40.). Quo facto Tusculanum migravit, ubi plus quam octoginta annos natus decessit.

Libros *de re rustica*, qui supersunt, a *Schnei-*

δῶρο τῷ πάνυ editos, anno conſcripſit octogeſimo, ut, ipſe teſtatur, „ſarcinas collecturus, priusquam „proficiſceretur e vita.“ Tum ex omni Graecarum literarum disciplina, tum e ſua ipſius experientia regulas collegit, quas ſequi debeat, qui agro hortoque colendo, fundoque rite adminiſtrando, operam dat.

Inter pabula refert etiam ocimum, quod viride ſecandum ſit antequam generet ſiliquas (1, 31.): dein erviliam (1, 32.) cannabim, ſpartum (1, 23.). Roſeta concidit radicitus in virgulas palmares, ut viviradix fiat (1, 35.). Ablaqueationem bene ita deſcribit: Eſt altera ſpecies ex arbore in arborem inſerendi nuper animadverſa in arboribus propinquis. Ex arbore, e qua quis vult habere furculum, in eam, quam inſerere vult, ramulum traducit et in eius ramo praeciſo ac diffiſſo implicat (1, 40.). Medicam et Cytiſum ſerit pro pabulo; illa Medicago ſativa, haec arborea (1, 42. 43.). Taxandus itaque *Sicklerus* (*Geſchichte der Obſtz.* 320.) qui Citrus Medicam ſubintelligit. Nimis ſubtilem arbitror *Anguillaram*, qui (*p.* 83.) quod ſtatura non tam alta ſit, quam faciunt Graeci, dubitat eamdem eſſe Cytiſum cum Medicagine arborea. At continuo demeſſa pabulo, haud eam ſtaturam adipiſci potuit. Ceraſum, quam Graeci iam cognoverant, primus noſter e Romanis memorat: brumalibus diebus ſeri (1, 39.). Ea arbor a Lucullo

post Mithridaticam victoriam triumpho Romam primum advecta fuit (*Plin.* 15, 25.).

Diophanes Bithynus, Iulio Caesari aequalis, interpretationem graecam librorum Magonis, auctore Dionysio Uticensi, in sex librorum epitomen redegit (*Colum.* 1, 1.) et Deiotaro regi misit (*Varro* 1, 1.). Ex ea epitome multa servarunt Geoponici: inter ea mirabilia plura de insitione ficuum in platanos, mororum in castaneas, esculos, malos, terebinthos, pyros, ulmos et populum albam, unde mora fieri alba (*Geop.* 10, 76.).

VIRGILIUS.

Immortalis poëta, Publius Virgilius Maro, Mantuanus, inter rei herbariae scriptores omninò recensendus est. „Tantus enim amor florum" fuit, ut innumeris fere locis, maxime Georgicorum, eas praedicet. Quum agraria largitione celebri patrimonium suum Andinum perdidisset, Neapolin tendit, ubi rusticari in campis phlegraeis aut liborinis (*Plin.* 18, 11.) et summa poëmata canere perrexit. In gratiam Maecenatis receptus, ab Augusto Imp. magni aestimatus, Romam tamen semper vitavit, donec tandem, Aeneide confecta, Graeciam tenderet, ut divinum opus per otium expoliret. Brundusii tamen decessit aetatis anno 52. Iuxta viam ad Puteolos tumulus est, lauro et Polypodii vulgaris varietate viterbiensi obumbratus.

Martynii et *Vossii* eruditione illustrata elegantissima poëmata insignem continent copiam plantarum, quae tamen ulteriori etiamnum indigent examine. Experiamur, quid conferri et nostra opera possit ad explicandas iuventutis nostrae pariter ac virilis aetatis delicias.

In *Amomo* Virgilii, quod manifeste (*georg.* 4, 25.) *assyrium* vocat, exponendo desudarunt tot tantique viri, ut dissuadeatur fere quivis novus conatus. Et plurimas quidem difficultates gignit *Dioscoridis* descriptio (1, 14.) qui fruticem esse bryoniae foliis et leucoli floribus, crescere autem tum in Armenia tum in Media tradit. Quod *Plinius* fere (12, 13.) repetit. Possemus quidem cum *Salmasio* (*exerc. Plin.* 284.) autumare, ἄμωμον esse saepius aroma quodvis sincerum et incorruptum. Hoc vero casu certa quaedam ac determinata planta intelligi videtur. Longissima certe abfuit a veritate Euric. *Cordus*, qui (*botanol. p.* 19.), Amomum idem cum Anastatica credit hierochuntica, defensus a filio Valerio (*in Diosc.* 1, 14.) quod folia conspici in siccata planta nequeant. Refutarunt hanc opinionem iure suo Amatus *Lusitanus* (*in Diosc.* 1, 14.) et Ant. Musa *Brasavolus* (*exam. simpl. p.* 156.). Ad veritatem vero proxime accedere Andr. *Caesalpinus* pluribus videtur, qui *Piper Cubebam*, quod Garcias ab Orto (*arom. hist.* 1, 23.) primus descripserit, pro Amomo veterum habet (*Caesalp.*

de plant. 2, 23.). At ea ſpecies Piperis nec in Armenia, nec in Media creſcit, nec faciem eam habet, quam Amomo Dioſcorides tribuit. Ad primum reſpondet I. *Bauhinus* (*hiſt.* 2, 197.), plures fructus et plantas indicas a veteribus nominatas fuiſſe ab emporiis, e quibus proxime eas habuerint. Siquidem multis aliis exemplis conſtat, Armeniam et Pontum delata fuiſſe aromata indica, unde denique Romam transvecta fuerint. Nec a *Busbequii* (*legat. turc.* 1, *p.* 34.) inde temporibus quisquam in Armenia ſimilem Amomo plantam invenire potuit. Quod faciem Piperis Cubebae a deſcriptione Dioſcoridis plane alienam attinet (nam illud folia cordata integra et flores omnino nullos habet) Io. Bauhinus ſentit, Dioſcoridem nunquam vidiſſe plantam, ſed peregrinatorum fide hanc dediſſe deſcriptionem. Adiungam verba Aloyſii *Anguillarae*, e rariſſimo libello: *ſemplici* (*Vineg.* 1561. 8.) *p.* 34. „Oggi nel regno di Benin ed a „Manicongo ſi trova una ſorte di Pepe, laquale i „Portugheſi chiamano Pimenta del Rabo . . l'iſteſ„ſo ſi trova anco in Soria ed è chiamato Pepe ſa„vatico. E queſto un ſottofrutice con foglie di vi„te et fiori in graſpi di color bianco, che dopo il „loro disfiorire laſciano alcuni grani grandi come „un granello di veſcia di ſapore acutiſſimo." Caſtor *Durantes* (*herbar. p.* 24.) pingit quidem Amomum, ſed forte ex imaginatione, quae Atriplicis

potius species est. Tandem *Pluknetius* (*mant. p.* 27.) *Arbusculam bacciferam circumplicatilem* huc trahit, quae *Cissus* est *vitiginea*. Eam autem verum sistere Amomum, Arabes secuturus deinde evincam.

Ligustrum vulgare (*ecl.* 2, 18.).

Fraxinus Ornus (Rigida ornus, *ecl.* 6, 71. sterilis, *Georg.* 2, 111. Antiqua summis in montibus, *aen.* 2, 626.).

Valeriana celtica (baccar, *ecl.* 4, 20.).

Valeriana Saliunca, Allion. pedem. t. 70. *f.* 1. est *Saliunca humilis*, *ecl.* 5, 17. Accedit ea proxime quidem ad Val. celticam, sed differt foliis cuneiformibus tridentatis, quae integerrima obtusa in V. celtica sunt, floribusque subcapitatis, qui racemosi in V. celtica sunt. Crescit copiose in Apennino monte. Cf. *Plin.* 21, 7.

Gladiolus communis est *Hyacinthus* Virgilii, suave rubens *ecl.* 3, 63. ferrugineus, *georg.* 4, 183. Ob nectarostigmatis lineas AI, Aiacis nomen legebant veteres in flore: unde exponendi versus:

„Dic, quibus in terris inscripti nomina regum
„nascantur flores." (*ecl.* 3, 100.)

Martynus (*georg. p.* 432.) male Lilium Martagon huc trahit. Cf. *Theocrit. id.* 10, 28. *et schol. Plin.* 21, 11. *Anguillara p.* 154 f. Optimus *Sibthorpius fl. graec. t.* 38. varietatem habet, quam

Gl. triphyllum dicit, elegantiſſimo nectaroſtigmate conſpicuam.

Crocus ſativus, autumno florens, ob ſtigmatum colorem, *rubens* dicitur *georg.* 4, 182.

Lolium temulentum (infelix, *ecl.* 5, 37.).

Avena ſterilis (ib.).

Cornus maſcula (bello bona, *georg.* 2, 447.).

Cerinthe maior (ignobile gramen, apibus tamen gratum, *georg.* 4, 63.).

Zizyphus Paliurus (ecl. 5, 40.*)*.

Zizyphus Lotus; Diospyros Lotus: (Genus haud unum, *georg.* 2, 84.*) Lotus* vero *corniculata*, ovibus grata, *georg.* 3, 394.

Ferula communis. (Silvanus florentes ferulas quaſſans, *ecl.* 10, 25.*)*.

Cicuta viroſa. (Fiſtula ſeptem compacta cicutis, *ecl.* 2, 36. 10, 85.*)*. E fiſtuloſis caulibus poſſunt tibiae confici.

Bubon gummiferum. (Galbanum, *georg.* 3, 415. 4, 264.*)*.

Apium graveolens. (Virides apio ripae, *georg.* 4, 121. amarum, *ecl.* 6, 68.*)*.

Anethum graveolens (bene olens, *ecl.* 2, 48.).

Hedera Helix (modo pallens, *ecl.* 3, 39. 4, 124. iam nigra dicta 2, 258. Solet enim quandoque folia habere nervis albis pallentia.).

Viburnum Lantana (lentum, *ecl.* 1, 25.).

Tamarix gallica (myrica, *ecl.* 4, 2.).

Sambucus Ebulus (*ecl.* 10, 27.).

Narcissus poëticus (purpureus, *ecl.* 5, 38.).

Narcissus serotinus (sera comans, *georg.* 4, 122.).

Lilium candidum. (Silvanus grandia lilia quassans, *ecl.* 10, 25.).

Daphne Cneorum (Casia, *ecl.* 2, 29. viridis, *georg.* 4, 30. humilis apibus grata, *georg.* 2, 213. Cf. *Martyn.* ad h. l. *Anguillara p.* 31.).

Diospyros Ebenum. (Sola India nigrum fert Ebenum, *georg.* 2, 116.). Distinxerunt quidem aethiopicum, quod africanum putarunt, ab indico: sed *Herodotus* (3, 97.) manifesto aethiopicum Indiae ipsi tribuit.

Amyris Kataf (Turifera arbor, *georg.* 2, 139. Solis est turea virga Sabaeis, *georg.* 2, 117.).

Arbutus Unedo (depulsis hoedis dulcis, *ecl.* 3, 82.).

Rosa damascena (Paesti bis florens, *georg.* 4, 119.).

Papaver somniferum (vescum, quod terram emaciat, *georg.* 1, 212.; lethaeum, *georg.* 1, 78. 4, 545.).

Tilia europaea (pinguis, apibus grata, *georg.* 4, 183. 144.).

Aconitum Napellus (*georg.* 2, 152.)

Reseda Luteola (croceum lutum, *ecl.* 4, 44.).

Delphinium Aiacis (vaccinia nigra, *ecl.* 2, 18. mollia, *ecl.* 2, 50.).

Ranunculus hirsutus Ait. *Philonotis* Retz. (Sardoa herba, *ecl.* 7, 42.). *Diosc.* 2, 206. Χυωδέστερον dicit aliis speciebus. Vidisse se hanc plantam in Etruria ad flumen, quod e Carrara venit, iuxta Venzam, testatur optimus *Anguillara p.* 178.

Satureia capitata (Thymus hyblaeus, *ecl.* 7, 37. Cecropius, *georg.* 4, 270.).

Satureia Thymbra (Thymbra graviter spirans, *georg.* 4, 31.).

Thymus Serpyllum (Serpylla late olentia, *georg.* 4, 30.).

Thymus vulgaris (apibus gratus, *ecl.* 5, 77.).

Origanum Dictamnus (*aen.* 1, 412.

„Dictamnum genitrix Cretaea carpit ab Ida,
„puberibus caulem foliis et flore comantem
„purpureo, non illa feris incognita capris
„gramina, cum tergo volucres haesere sagittae.").

Melissa officinalis (Melisphyllum, *georg.* 4, 63.).

Verbena officinalis (*ecl.* 8, 65.).

Acanthus mollis (*ecl.* 3, 45. *georg.* 4, 122.). Xystos hortorum eo decorare consuerunt Romani, quod et ex *Plin. iun. epist.* 5, 6. patet, ubi *Acanthus mollis* in plano et, paene dixerim, *liquidus* deinde *lubricus* et *flexuosus* vocatur.

Cheiranthus incanus (pallens viola, *ecl.* 2, 46. Cf. *Martyn. ad bucol. p.* 66.).

Althaea officinalis (hibiscus viridis, *ecl.* 2, 30. gracili hibisco fiscellam texere, *ecl.* 10, 71 Caulium fibrae, cannabina methodo separatae, fila praebent mollia, subtilia, fortia, candida, quae rite parata materiem praebent textoribus perutilem *Cavan. diss.* 2, *p.* 94.).

Bombax gossypinum s. *Gossypium arboreum* (nemora aethiopum molli canentia lana, *georg.* 2, 120.).

Spartium iunceum (Genistae lentae, *georg.* 2, 12.).

Lupinus albus (tristis, *georg.* 1, 75.).

Ervum Ervilia (*ecl.* 3, 100.).

Medicago arborea (Cytisus apibus et capris grata, *ecl.* 10, 30.).

Citrus medica (Hesperidum mala, *ecl.* 6, 68.

> „Media fert tristes succos tardumque saporem
> „felicis mali . . . .
> „Ipsa ingens arbos, faciem simillima lauro etc.“
> (*georg.* 2, 126.).

Cichorium Endivia (Intubum potis gaudet rivis, *georg.* 4, 120.)

Cichorium Intybus (Amaris intuba fibris, *georg.* 1, 120.)

Aster Amellus, *georg.* 4, 271:

„Est etiam flos in pratis, cui nomen Amello
„fecere agricolae, facilis quaerentibus herba: etc."

Cf. *Martyn.* ad h. l. *p.* 450. ubi delineavit.

Centaurea Centaurium (centauria graveolentia, *georg.* 4, 270.). Cf. *Cluf. hift.* 2. *p.* 10. Succus radicis croceus graveolens.

Calendula officinalis (caltha luteola, *ecl.* 2, 50.).

Arum Colocafia, *ecl.* 4, 20.

Carex acuta, *georg.* 3, 231. Conf. *Martyn.* ad h. l. *p.* 328 f.

Typha latifolia (ulva paluftris, *georg.* 3, 175. *ecl.* 8, 87.).

Pinus Pinea (pinus in hortis, *ecl.* 7, 65.).

Pinus Picea (abies in montibus altis, *ecl.* 7, 68. *Voff.* ad h. l.

Quercus Ilex (arguta, *ecl.* 7, 1.).

Quercus Robur (Efculus, *georg.* 2, 15. Cf. *Martyn. ad h. l.*).

Acaçia vera Willd. (femper frondens acanthus, *georg.* 2, 119.).

Cupreffus fempervirens (cypariffus idaea, *georg.* 2, 84. *aen.* 3, 680.).

Salicem capream Anguillara p. 86. credit effe *Siler* Virgilii, *georg.* 2, 12. licet *Plin.* 24, 10. femina medicamentum praebere perhibeat, unde *Caefalpinus (plant.* 2, 50.) Evonymum europaeum divinat.

Salix vitellina (lenta salix, *ecl.* 5, 16.) flores apibus grati, *ecl.* 1, 55.

Salix argentea, (glauca, *georg.* 4, 183.).

Ruscus aculeatus (horridus, *ecl.* 7, 43.).

Phucagrostis maior Caulin. (alga vilis proiecta, *ecl.* -, 4.).

Populus alba. (Herculeae coronae umbrosa arbor, *georg.* 2, 66. Alcidae gratissima, *ecl.* 7, 61.).

Pistacia Terebinthus (*aen.* 10, 631.).

Poëtae ceteroquin ignoscendum, si nec generis nec speciei veram informationem habet. Insitionem enim et in alienis generibus succedere arbitratur: prunum lapidosis cornis (*georg.* 2, 32.) mala platanis, pira ornis, quercum ulmis inseri (*georg.* 2, 70.).

COLUMELLA.

Non multo post Virgilium, quem maximi facit, Tiberii aetate, quod ipse (*de re rust.* 11, 3.) testari videtur, L. Iunius Moderatus Columella vixit, Gaditanus, in Baetica saltem provincia, a patruo Marco Columella, diligentissimo agricola et doctissimo educatus (2, 16. 5, 5.). Ipse usu longo et experientia doctus, assidua etiam praestantissimorum auctorum lectione instructus, itinera multa suscepit, ut Ciliciam viderit et Syriam (2, 10.): prudens vir et a praeiudiciis sui aevi alienus, qui ipse contra astrologos scripsit (11, 1.).

In libris 12 de re rustica a *Schneidero* nostro optime editis, insitionis rationem primus egregie exponit. Omnem enim surculum posse omni arbori inseri, cui cortice et fructu similis sit (3, 11.). Liber decimus continet poëma de plantis hortensibus, intellectu fere difficilius, quam Nicandri versus. Nihilominus et hic plura mihi clarius videre videor.

Inter plantas oleraceas et culinares recenset primus fere *Siser*, quod Daucus certe Carota est.

Pastinacam sativam eodem nomine, ut etiam *Staphylini*.

Chaerephyllum quod *Scandix Cerefolium*.

Panax: Laserpitium Chironium.

Olus atrum: Smyrnii species saepius iam dicta.

Apium graveolens.

Assyria radix, quae forte *Sium Sisarum*.

Beta pede candida: vulgaris.

Atriplex hortensis.

Hyacinthi nivei et coerulei, qui sine dubio alieni a Virgilianis, videntur ad nostrum Hyacinthum orientalem referri debere.

Allii sativi varietatem habet *Ulpicam*, quam et punicum dicit et ἀφροσκόροδον: praeterea *Porrum* sativum et capitatum et *Cepam ascalonicam*.

Asparagi hortensis, quem rustici vocent *Corrudam*, cultum uberius indicat, ut et *Capparidis*,

quam culturam omnem respuere Graeci autumaverant.

Satureiam hortensem distinguit a *Cunila transmarina*, quae *Sat. capitata* est. *Mentham sylvestrem* pariter ac Graeci, in M. sativam transire arbitratur.

Erucam (Brassica Eruca) *Nasturtium* (Lepidium latifolium) *Lepidium* (sativum) *Sinapi* (nigram forte) *Rapas* et *Napos* et *Raphanos* optime cognoscit.

Primus, quod sciam pruna *armeniaca* nominat 10, 404. 2, 15.

Inter legumina *Phasellum (Phaseolum vulgarem 2, 10.) Cytisum (Medicaginem arboream 5, 12.) Genistam (Spartium iunceum 4, 31.)*, Lupinos et Fabas aliaque in vulgus nota habet.

Inula eius I. *Helenium* esse videtur.

Cynara Scolymus egregie describitur *libr.* 10:

„Haec modo purpureo surgit glomerata corymbo,
„myrtiolo modo crine viret deflexaque collo
„nunc adoperta manet, nunc pinea vertice pungit,
„nunc similis calatho spinisque minantibus horret,
„pallida nonnunquam tortos imitatur acanthos."

*Humulus*ne noster *Lupulus* intelligatur sequentibus versibus, ignoro:

„Quaeque tuas audax imitatur Nysie viteis,
„nec metuit senteis, nam vepribus improba surgens
„achrados indomitasque bryonias adligat ulmos."

Ulmi atiniae gallicae nomine praedicatur *Carpinus Betulus*, cuius folia bubus iucundiora foliis ulmi campestris sint (5, 6.).

Rumpotinum vocat (5, 7.) arbustum gallicum vitibus sustentandis idoneum, quod repetit *Plinius* (14, 1. 24, 18.). Est autem *Acer Opalus* vel *campestre*.

Salix viminalis et *perticalis* (vitellina) distinguuntur (4, 31.).

Cucumeres (forte *Melones*) sub terra, fimo coacervato praecoces fieri, praecociores sub specularibus, quales Tiberius Caesar per totum annum habuerit. Cucurbita alexandrina Citrullus esse videtur (11, 3.).

Inter frumenta denique *adoreum* celebrat (Triticum Spelta) *Hordeum hexastichon* et *distichon* et *Siliginem* (Secale cereale). (2, 6. 9.).

* * *

DIOSCORIDES.

Celeberrimus omnium, quotquot exstant veterum de plantarum historia et materia medica scriptorum, singulare etiam studium meretur, si de fatis rei herbariae sermo est. Etenim per sedecim, et quod excurrit, saecula, huic uni fere tanta tributa est auctoritas, ut ab eo proficiscerentur, in eius verba iurarent, quicunque vel rei herbariae operam impenderent, vel medicamentorum cogni-

tionem sibi comparare studerent. Ad saeculi decimi septimi usque initium rei herbariae universum studium et academicum et privatum solius fere Dioscoridis verbis comprehensum ac finitum, liberalius tum demum agitari coepit, cum immensa botanices augmenta, peregrinationes per dissitas regiones doctae, ac examen curatissimum ipsius naturae manifesto docerent, quam angusti sint limites cognitionis, quae soli huic scriptori, utut doctissimo, fidat.

Pedacium *Dioscoridem* Anazarbeum Neronis certe aetate vixisse, inde patet, quod Areus Asclepiadeus, cui libros suos dicavit, Licinii f. Lecauii Bassi consulis amicus fuerit (*Galen. comp. med. sec. gen.* 5. *p.* 293. *Tacit.* 15, 33.). Ipse fatetur stipendia meruisse ac exercitus romanos sequutum fuisse (*praef.*). Graeciam certo, Italiam totam, Asiam minorem, forte et Galliam narbonensem ipse peragravit, plantasque plurimas in iis provinciis collegit. Multo maiorem autem copiam fide aliorum descripsit.

Περὶ ὕλης ἰατρικῆς exstant libri, quorum codices manuscripti celeberrimi servantur: 1) Viennae; huic adiunctae sunt icones, quae vero haud praestantes sunt. Earum specimina inseruit *Dodonaeus* stirpium historiae, ut facile videas, veterum plantas inde parum lucis accipere: e. g. Arctium p.

149, Coronopus *p.* 109, Lotus aegyptia *p.* 573, Stoebe *p.* 123. Scriptus esse fertur saec. 6. (*Lambec. bibl. caesar. vindob. lib.* 2. *p.* 489. 519 f. *Weigel.* in *Baldingers Journ.* 32. *p.* 10 f.). Is est, quem Busbequius, orator austriacus Constantinopoli ad Matthiolum misit: nomine Cantacuzeni ab hoc citatus. 2) Parisiis servatur codex, a *Salmasio* (*exercit. Plin. p.* 254.) laudatus, *saec.* 9. scriptus. Adiunctae sunt icones, ac nomina tum arabica, tum coptica, unde in Aegypto scriptus esse efficitur. (Cf. *Millinus in Journ. d'hist. nat.* N. 20. *p.* 281.). 3) Neapolitanus iam Viennae servatur (*Kollar suppl. ad Lambec. bibl. vindob. p.* 53 f.). Antiquior is primo putatur. Cf. omnino *Weigelius l. c.* 4) Leidae sunt tres.

Editus est hic liber primum ab Aldo Manutio 1499. Venet. et satis vitiose quidem. Repetita fuit haec editio, Venet. 1518. 4. Ianus Cornarus emendatius textum edidit Basil. 1529. 4. Cum interpretatione Marc. Vergilii Colon. 1529. fol. Multo puriorem prioribus textum restituit Iac. Goupylus, editum cum versione Paris. 1549. 8. quem sequutus demum Ian. Anton. *Sarracenus* plenissimam dedit et castigatissimam editionem Frcf. 1598. fol. Hac ultima editione et ego utor: aegerrime autem semper tuli, nullum rei herbariae peritum virum utilissimo huic scriptori operam impendisse.

Numerosissimi exstant, ut studiorum ratio per saecula iussit, in Dioscoridem commentarii, quorum copiosissimus fere *Matthioli* est, aeque fere utilis est *Caesalpini* et Aloif. *Anguillarae*. Barthol. *Marantae* etiam, Valerii *Cordi*, Remb. *Dodonaei*, Io. *Manardi* et Fabii *Columnae* auxilio uti debet, qui plantas Dioscoridis explicare satagit. Indicem locupletissimum nominum omnium, quae viri clarissimi introduxerunt, Casp. *Bauhinus* in pinace exhibuit, cuius frater Io. *Bauhinus* incredibili fere industria et studio summo innumeras Dioscoridis plantas exposuit. Minima profecto fides habenda Leon. *Fuchsio*, Amat. *Lusitano*, *Ruellio*, *Tabernaemontano*, *Trago* et *Dalechampio*, qui, vel quod alieni a rei herbariae essent peritia, vel quod Italiam nunquam perscrutati essent, plerumque fere errant et lectores seducunt. Barthol. *Maranta* nemo uberius, luculentius et disertius explicuit rationes illustrandi et exponendi Dioscoridis.

Italiae, „magnae frugum parenti, magnae virûm," ea laus tribuenda, quod rei herbariae rudimenta, post literas restitutas, prima posuerit, quod *Matthiolos*, *Caesalpinos*, *Anguillaras*, *Columnas* excitaverit, qui augustae patriae plantas colligerent, collectas cum veteribus compararent, comparatas exponerent. Quodsi ii viri nonnullas plantas Dioscoridis vel penitus silent, vel perperam

explicant, quodsi ipse etiam, qui per quatuor fere lustra in principibus artis meae totus sum, subinde lapsus fuero, vitio id auctori ipsi vertendum, qui non nostro eoque systematico modo plantas describere, sed habitu quodam seu nota aliqua peculiari duntaxat indigitare consuevit.

Quodsi enim ordinem spectes, qui alioquin lucis aliquid foenerare potuisset, nullus fere in Dioscoride est, licet aromaticas arbores et gummiferas alimentaque et cerealia seorsim tractet. Ob nominis saepius adfinitatem plantas alienissimas coniungit, ut Medium et Epimedium, Althaeam cannabinam cum Cannabi, Hippophaestum (Cnicum stellatum) cum Hippophaë, Salsolam Tragum cum Hyperico hircino et Pimpinella Saxifraga (Tragio), Parnassiam cum Tritico etc.

Descriptiones adeo mancae sunt, ut variarum plantarum nomen tantummodo, praetereaque nihil, exstet. Quae fuerit Cinna (4, 32.) gramen in Cilicia noxium, ignoro. Talium plantarum descriptionem tentavit Barthol. *Maranta (method. cogn. simpl. 2, 14.)* licet haud ubique felici eventu. Ubique comparat *Diosc.* habitum, folia, flores cum aliis plantis, nonnunquam satis inepte: sic Elichryso largitur folia Abrotani, Cnici folia habet ἐντετρημένα, Symphyto officinali eadem periodo tribuit καῦλον κοῦφον καὶ δασέα. Non raro a vocum significatu aberrat, ut nulla ipsi fuisse certa no-

menclatio videatur: ſic λόβος non legumen ſolum, ſed quemvis fructum, non ſemel quoque florem ipſum σκιάδιον umbellam, ſed et ſtrobilum Origani et capitulum notat. Quod quidem bene *Galenus* animadvertit (*ſimpl. facult.* 11, *p.* 144.), vocum ſignificatum Dioſcoridem ignoraſſe, et ipſe rogat (*praef.*) ne τὴν ἐν λόγοις δύναμιν lector ſpectet.

Eadem planta nonnunquam vel eodem nomine bis, ut Bromus, vel diverſis etiam, ut Lonicera Caprifolium, occurrit. Errores plurimos, quos incuria produxit, commiſiſſe palam eſt. Sic e ferulacea arbore euphorbium ſtillare (3, 96.), Onoſmam echioidem flore fructuque carere (3, 147.) ſemina filicum vermiculos eſſe (3, 121.) perhibet.

Inſignis tamen theſaurus plantarum italicarum et graecarum, nonnunquam bene obſervatarum, accuratam meretur enumerationem.

? *Amomum hirſutum* Lam. Tsjana Kua *Rheed. mal.* 11, *t.* 8. (κόστος). Tres facit Dioſcorides (1, 15.) ſpecies, quarum una *arabica* eſt, levis, alba, odorata; indica altera, craſſa, levis, nigra, ferulacea; ſyriaca tertia buxea, nigra, graveolens. Primus animadvertit Ant. Muſa *Braſſavolus* (*exam. ſimpl.* 238.) nullam coſti ſpeciem recentioribus cognitam eſſe. Sperat, Alphonſum Ferrariae Ducem verum coſtum apportari iuſſurum. At ſpes eum adeo ſefellit, ut et noſtrae etiamnum of-

ficinae nullum omnino verum coftum poffideant; coftum dulcem enim, quem venditant, eumdem effe cum Canella alba iamdiu comperi. Indicus coftus forte eft radix *Amomi fylveftris*, quae, etfi atra non fit, tamen obfcuri, fufci eft coloris et nodofa (*Rumph. amboin.* 6. *t.* 63.). Quae fyriaca fit fpecies, plane ignoro (Cf. *Lam. encycl.* 1, 136.). Zedoariae radicem eamdem effe cum Cofto, perhibet *Anguillara p.* 34. Cf. *Niclas ad Geopon.* 7, 13... ?*Amomum Zedoaria* (καρδάμωμον 1, 5.).. *Amomum Zingiber* (ζιγγίβερι 2, 190.). Ex Arabia traglodytica apportabatur.

Phillyrea latifolia (φιλλυρέα 1, 125.). Folia oleae fimilia fed latiora: fructum cum Lentifco comparat. Cf. *Sibthorp. fl. graeca t.* 2... *Rosmarinus officinalis* (λιβανωτίς 3, 89.)... *Salvia Horminum* (ὅρμινον 3, 145.). Cf. *Sibthorp. fl. graec. t.* 20... *Salvia argentea* (αἰθιωπίς 4, 105.). Cf. *Sibthorp. fl. graec. t.* 27... *Piper nigrum* (πέπερι 2, 189.).

Valeriana Diofcoridis, *Sibthorp. fl. graec. t.* 33., foliis omnibus pinnatis, radicalium foliolis ovatis dentato-repandis, radice tuberofa, quam ad Limyrum fluvium Lyciae Hawkins, Sibthorpii comes, invenit: eft fine dubio φοῦ *Diofc.* 1, 10. Namque, nafci in Ponto, Smyrnio Oleri atro fimilia habere folia, flores ex albo-purpurafcentes, radicem digiti minoris craffitudine: quae omnia cum

elegantiſſima Baueri apud Sibthorpium icone conſentiunt. . . *Valeriana celtica* (νάρδος κελτική, 1, 7.). In Liguriae alpibus et Iſtria provenire. Cf. *Plin.* 12, 12. *Iacqu. coll.* 1, *p.* 24. . . *Valeriana tuberoſa* (νάρδος ὀρεινὴ ἡ καὶ θυλακίτις 1, 8.). Manifeſto corruptum eſſe textum, *Caeſalpinus* (4, 3.) iam divinavit et *Anguillara* (*p.* 24.) emendare ſtuduit. Optima eſt correctio, quam *Matthiol. p.* 35. ſuadet: loco οὔτε δὲ καυλὸν οὔτε καρπὸν οὔτε ἄνθος φέρει legendum οὔτε δὲ καυλὸς οὔτε καρπὸς οὔτε ἄνθες συμφέρει (ſed ſola radix). Delineavit *Alpinus exot.* 132. Folia eryngio ſimilia perhibentur, at molliora, neque ſpinoſa, dein vero nullum adeſſe caulem dicitur, adferri autem e Cilicia. Certe Dioſcorides plantam nunquam viderat. . . *Crocus ſativus* (κρόκος 1, 25.). Optimum eſſe corycium, tum lycium. . . *Gladiolus communis* (ξίφιον 4, 20.). Cf. *Sibthorp. fl. graec. t.* 37. . . *Iris germanica* (ἶρις 1, 1.). Cf. *Anguillara p.* 17. *Sibthorp. t.* 40. . . *Iris foetidiſſima* (ξύρις 4, 22.). Cf. *I. Bauhin. hiſt.* 2, 73. . . *Schoenus mucronatus* (ὀξύσχοινος 4, 52.). Gramen marinum cyperoides *I. Bauh. hiſt.* 2, 498. Cf. *Sibthorp. fl. graec. t.* 43. . . *Schoenus nigricans* (σχοῖνος μέλας ib.). *Scheuchz. agroſtogr. t.* 7. *f.* 12 — 14. . . *Cladium germanicum* Schrad. Schoenus Mariſcus L. (ὁλόσχοινος σαρκωδεστέρα 4, 52.). Cf. *Hoſt. gram.* 3. *t.* 53. . . *Cyperus longus* (κύ-

πειρος 1, 4.). Cf. *Jacqu. coll.* 3, 191. Huc et νάρδος συριακὴ 1, 6. ζέρνα dicitur *Pseudo-Democrito Geopon.* 12, 6. . . *Andropogon Schoenanthus* (σχοῖνος εὔοσμος 1, 16.). . . *Andropogon Nardus* (νάρδος ἰνδικὴ 1, 6. ni fuerit *Valeriana Spica* Iones in *act. beng.* 2, 433. Sed dubito, quod semper graminis speciem faciunt veteres. . . *Phalaris aquatica* (φάλαρις 3, 159.). Qui Ph. canariensem, praeeunte *Trago* (2, 669.) credunt, negligunt altitudinem bipalmarem non quadrare, neque patria huius graminis eo aevo cognitam fuisse. . . *Arundo Donax* (δόναξ 1, 114.). . . *Arundo Calamagrostis* (καλαμάγρωστις 4, 31.). . . *Avena sterilis* (αἰγίλωψ 4, 139.). . . *Avena sativa* (βρῶμος 2, 116. 4, 140.). . . *Triticum repens* (ἄγρωστις 4, 30.). . . *Triticum Zea* (ζεία 2, 111.). . . *Triticum Spelta* (ὀλύρα 2, 113.). . . *Lolium perenne* (φοίνιξ 4, 43.).

Globularia Alypum (ἄλυπον 4, 180.). Cf. *Actuar. meth. med.* 5, 8. ubi et descriptio. . . *Dipsacus fullonum* (δίψακος 3, 13.). . . ? *Penaea mucronata.* Ut Dioscoridis (3, 99.) et nostris temporibus Sarcocolla e Persia advehitur, hunc fruticem autem id gummi largiri Linnaeus autumat. . . *Parietaria officinalis* (ἑλξίνη 4, 86.). Cf. *Caesalpin.* 4, 38. . . *Sanguisorba officinalis* σιδηρίτις ἑτέρα 4, 34.). Cf. *Column. ecphras.* 1, 37. p. 124. Hermodorum Listarehum primum

fuisse, qui hanc plantam detexerit, adfirmat *Anguillara p.* 257. et insulis Archipelagi eam σιδηρίτιδα etiamnum nominari. . . . *Galium Aparine* (ἀπαρίνη 3, 104.). . . *Galium verum* (γάλλιον 4, 96.). . . *Rubia tinctorum* (ἐρυθρέδανος 3, 160.). Ravennae, in Caria et Galilaea ferebatur. . . *Plantago media* (ἀρνόγλωσσον μικρὸν 2, 153.). . . *Plantago altissima* (ἀρνόγλωσσον μεῖζον 2, 153.). . . *Plantago Coronopus* (ὀλέστιον 4, 11.). . . *Plantago Psyllium* (ψύλλιον 4, 70.). . . *Hypecoum procumbens* (ὑπήκοον 4, 68. . . *Trapa natans* (τρίβολος ἔνυδρος 4, 15.). . . *Potamogeton natans* (ποταμογείτων 4, 101.).

Heliotropium europaeum (ἡλιοτρόπιον 4, 193.). . *Myosotis scorpioides* (μυοςώτις 2, 214.). *Lithospermum officinale* (λιθοσπέρμον 3, 158.). . . *Lithospermum fruticosum* (ἄγχουσα τρίτη 4, 25.). Cf. *Alpin. exot. t.* 68. *Barrel.* 1168. *Galenus* (*facult. simpl.* 5, 71.) ὀνόκλειον vocat et aliam, quae forte Anchusa tinctoria est, ἀλκιβιάδιον. . . *Anchusa italica* (ἄγχουσα 4, 23.). . . *Anchusa tinctoria* (ἄγχουσα ἑτέρη 4, 24.). . . *Symphytum officinale* (σύμφυτον 4, 10.). . . *Cynoglossum officinale* (κυνόγλωσσον 4, 129.). . . *Borago officinalis* (βούγλωσσον 4, 128.). . . *Onosma echioides* (ὄνοσμα 4, 147.). . . *Echium italicum* var. γ. Lycopsis monspeliaca *Morison. hist.* 284. (λύκοψις 4, 26.). . . *Echium rubrum*

(ἔχιον 4, 27.). Cf. Clus. hist. 2, 144. 145. . . *Cyclamen hederaefolium* (κυκλάμινος 2, 194.). . . *Hottonia palustris* (στρατιώτης χιλιόφυλλος 4, 103.). *Matthiolus* (797.) pessime huc Phellandrium aquaticum retulit. In simili errore versatur *Amatus Lusitanus* (446.) et *Maranta* ridet etiam eos, qui aliter sentiant (2, 15. p. 178.). . . *Anagallis arvensis* (ἀνάγαλλις 2, 209.). Phoeniceam habet et coeruleam, alteram putat marem esse, feminam alteram. . . *Plumbago europaea* (τριπόλιον 4, 135.). Cf. *Columm. ecphras.* 161. Qui After Tripolium arbitrantur (*Matthiol.* et *alii*) negligunt comparationem foliorum cum Isatidis foliis. . . *Convolvulus sepium* (σμίλαξ λεία 4, 145.). Μαλακόκισσος *Pseudo-Democrit. Geopon.* 12, 6. . . *Convolvulus Imperati* (κράμβη θαλασσία 2, 148.). Cf. *Rauwolf. it. p.* 54. et *Cassian. Bass. geopon.* 12, 1. . . *Convolvulus Scammonia* (σκαμμωνία 4, 171.). . . *Campanula Medium* (μέδιον 4, 18.). . . *Campanula Erinus* (ἔρινος 4, 29.). Cf. *Caesalpin.* 9. 31. . . *Polemonium coeruleum* (πολεμώνιον 4, 8.). . . *Lonicera Caprifolium* (κυκλάμινος ἑτέρα, κισσάνθεμον ἢ κισσόφυλλον 2, 195.). . . *Lonicera Periclymenum* (περικλύμενον 4, 14.). . . *Coris monspeliensis* (κόρις 3, 174.). . . *Verbascum Thapsus* (φλόμος θήλεια 4, 104.). . . *Verbascum sinuatum* (φλόμος ἄῤῥην ib.). . . *Verbas-*

cum Lychnitis (τρίτη φλομὶς, λυχνῖτις *ib.*). Reliquae autem sunt verae Phlomides. . . *Verbascum ferrugineum* (ἄρκτιον, ἀρκτοῦρος 4, 106.). Non credo esse Celsiam Arcturum, quae multo angustiora Verbascis folia habet: ἄρκτιον autem largiora habére debet. . . *Hyoscyamus reticulatus* (ὑοσκύαμος ὁ ἄνθη ὑποπόρφυρα φέρει, φύλλα σμίλακι ὅμοια, σπέρμα μέλαν καὶ τοὺς κυτίνους σκληροὺς καὶ ἀκανθώδεις 4, 69.). Cf. *Camerar. hort. p.* 77. . . *Hyoscyamus aureus* (ὑοσκ. οὗ τὰ ἄνθη μηλοειδῆ, φύλλα καὶ λόβοι ἁπαλώτερα, σπέρμα ὑπόξανθον, ὥσπερ ἐρύσιμον *ib.*). . . *Hyoscyamus albus* ὁ τρίτος λιπαρὸς, οὗ τὰ ἄνθη λευκὰ, *ib.*). . . *Physalis somnifera* (στρύχνον ὑπνωτικὸν 4, 73.). Primus delineavit *Alpinus exot. c.* 33. . . *Physalis Alkekengi* (ἁλικάκαβος 4, 72.). . . *Solanum nigrum* (στρύχνος κηπαῖος 4, 71.). Esse herbam innocentis gustus. . . Varietates orientales in Aegypto comeduntur. . . *Solanum insanum* (στρύχνος μάνικος 4, 74.). . . *Lycium europaeum* (λύκιον 1, 132.). Cf. *Rauwolf. it. n.* 285. *Hasselquist. it.* 498. Berberin creticam putat esse *Alpinus* (*exot. c.* 11.); sed succum ex eadem elici non invenit. . . *Chironia Centaurium* (κενταύριον μικρὸν ἢ λιμναῖον 3, 9.). . . *Cordia Myxa* (περσέα 1, 187.). . . *Zizyphus vulgaris* (ῥάμνος 1, 119.). . . *Zizyphus Paliurus* (παλίουρος 1, 121.). . . *Rhamnus infectorius* et *saxatilis*

(ῥάμνος ἑτέρα λευκοτέρα καὶ τρίτη μελαντέρα 1, 119.). Cf. *Anguillara p.* 54. . . *Cuscuta Epithymum* (ἐπίθυμον 4, 179.). Eadem forte Poterio spinoso (στοίβη f. φλέω, φέω) adnascens, *Plinio (26, 8.)* Hypopheo appellatur. . . *Viola odorata* (ἴον 4, 122.). . . *Hedera Helix* (κισσός 2, 20.). Tres esse potissimum differentias, albam, nigram, quam διονύσιον dicant, et ἕλικα dictam, candicantibus foliis praeditam. *Tournefortius (it.* 2, 14. 15.*)* orientalem varietatem fructibus auratis bene descripsit. Nil nisi varietatem esse *Anguillara (p.* 180. 181.*)* bene animadvertit. . . *Illecebrum Paronychia* (παρωνυχία 4, 54.). . . *Vinca maior* et *minor* (κληματὶς 4, 7. Sed miror, in Aegypto tantummodo indigenam dici, quum per totam Europam australem proveniat. Cf. *Dodon.* 405. 406. . . *Nerium Oleander* (νήριον 4, 82.). *Rosae laureae* nomine describit *Apuleius (metam.* 4, *p.* 64.*)*. . . *Periploca angustifolia*, *Billard. ic. plant. syr. dec.* 2. *n.* 17. (ἀπόκυνον 4, 81.). Canes trucidare expertus est *Anguillara p.* 274. . . *Asclepias Vincetoxicum* (ἀσκληπιὰς 3, 106.). . . *Asclepias nigra* (κιρκαία 3, 134.). Folia Solano nigro similia, flores nigricantes, semina corniculis inclusa, nasci locis petrosis. *Anguillara (p.* 229.*)* describit plantam huic similem in Apulia inventam. . . *Chenopodium Botrys* (βότρυς 3, 130.). . . *Chenopodium album* (κυνοκράμβη 4, 192.). . . *Atri-*

11 *

plex *Halimus* (ἅλιμος 1, 120.). Cf. *Anguillara* p. 57. . . *Salsola Tragus* (τράγος 4, 51.). . . *Salsola polyclonos* (ἔμπετρον ἢ φακοειδὲς, ἁλυκὸν ἐν ὀρεινοῖς καὶ παράλίοις 4, 181.). *Barrel.* 275. . . *Cressa cretica* (ἀνθυλλὶς, ἧς τὰ φύλλα φακῷ ὅμοια καὶ μαλακά, κλωνία σπιθαμῆς ὕψος 3, 153.). Cf. *Alpin. exot.* 156. Posset quidem reduci ad Arenariam peploidem, sed haec non spithamea aut dodrantalis est nec fruticosa. . . *Gentiana lutea* (γεντιάνη 3, 3.). . . *Lagoecia Cuminoides* (κύμινον ἄγριον 3, 69.). *Eryngium planum* (ἠρύγγιον 3, 24.). . . *Bupleurum longifolium* (καυκαλία 4, 123.). Media folia transire caulem, flores bryoniae quadantenus similes esse, in montibus crescere. . . *Bupleurum fruticosum* (σέσελι αἰθιοπικὸν 3, 61.). Bene describit, ut invenerit prope Massiliam, *Anguillara* p. 212. . . *Tordylium officinale* (σέσελι κρητικὸν 3, 63.). . . *Caucalis orientalis* (καύκαλις 2, 169.). *Bellon.* 3, 49. . . *Daucus Gingidium* (γιγγίδιον 2, 167. Cf. *Plin.* 20, 5. *Galen. fac. simpl.* 6, 166. *Anguillar.* p. 106. . . *Daucus mauritanicus* (σταφυλῖνος ἄγριος 3, 59.). In umbellae centro πορφυροειδές τι esse (flores abortivos centrales carnosos). . . *Ammi copticum* (ἄμμι αἰθιοπικὸν 3, 70. Cf. *Anguill.* 130. . . ? *Bunium Bulbocastanum* (βούνιον 4, 124.). Sed de tubere nulla fit mentio: forte *Peucedanum Silaus*? . . *Bunium aromaticum*

(ψευδοβούνιον, θάμνον σπιθαμιαῖον ἐν Κρήτῃ 4, 125.). . . *Conium maculatum* (κώνειον 4, 79.). Corruptum textum arbitratur *Anguillara p.* 273. et κοριάνδρου loco νάρθηκος φύλλα legendum esse. . . *Selinum Oreoselinum* (ὀρεοσέλινον 3, 76.). Sed caulis tantum modo σπιθαμιαῖος dicitur. Credit *Anguillara (p.* 123.*)* Scandicem Cerefolium esse, sed id σκάνδυξ est. . . *Athamanta cretensis* (δαῦκος κρητικὸς 3, 83. . . *Athamanta Matthioli* (μέον, τὸ καλούμενον ἀθαμαντικὸν 1, 3.). Cf. *Matthiol.* 25. . . *Peucedanum officinale* (πευκέδανον 3, 92.). . . *Crithmum maritimum* (κρίθμον 2, 157.). . . *Cachrys Libanotis* (λιβανωτὶς πρώτη, ἧς τὰ φύλλα μαράθρῳ ὅμοια, τὸ δὲ σπέρμα σφονδυλίου 3, 87.). . . *Cachrys Morisoni* (ἱππομάραθρον, σπέρμα κάγχρυϊ ὅμοιον, 3, 82.). Descriptio apud *Anguillaram p.* 124. *(Finocchio salvatico).* . . *Ferula communis* (νάρθηξ 3, 91.). . . *Ferula tingitana* (σίλφιον λιβυκὸν 3, 94.). . . *Ferula Asa foetida* (σίλφιον μηδικὸν 3, 94.). . . *Ferula persica* largitur forte σαγαπηνὸν, ὀπὸν πόας ναρθηκοειδοῦς, γενομένης ἐν Μηδίᾳ (3, 95.). . . *Laserpitium Libanotis* (λιβανωτὶς ἑτέρα 3, 87.). . . *Laserpitium siliaifolium* (δαῦκος ἕτερος, οὗ τὰ φύλλα σελίνῳ ἀγρίῳ ὅμοια 3, 83. . . *Laserpitium latifolium* (πάναξ χειρώνιον 3, 57.). Linnaeus novam speciem *L. Chironium* fecit, quae vero eadem esse dicitur ac *L. latifolium. Lam. encycl.* 3,

423. . . *Laserpitium hirsutum* (πάναξ Ἀσκληπιὸν 3, 56.). . . *Heracleum Sphondylium* (σφονδύλιον 3, 90.). . . . *Heracleum gummiferum Willd., hort. berol.* 1, *t.* 53. 54. (ἀγασυλλὶς, ἣ τὸ ἀμμωνιακὸν φέρει 3, 98.). . . *Ligusticum Levisticum* (λιγυστικὸν 3, 58.). Imperatoriam Ostruthium credit *Anguill.* 211. . . *Ligusticum peloponnesense* (σέσελι πελοποννησιακὸν 3, 62.). . . *Sium angustifolium* (σίον 2, 154.). . . *Sium Sisarum* (ἐλαφοβόσκον 3, 80.). Cf. *Columnn. phytobas. p.* 71. . . *Sison Ammi* (σίσων 3, 64.). . . *Bubon gummiferum* (μετώπων 1, 71.). . . *Cuminum Cyminum* (κύμινον 3, 68.). Καρναβάδιον dixerunt feriores, ut *Florentinus*, *Geopon.* 9, 28. ad quem locum vide *Niclas*. . . *Oenanthe pimpinellifolia* (οἰνάνθη 3, 135.). . . *Phellandrium Mutellina* (σιδηρῖτις τρίτη, φύλλα κοριάνῳ ὅμοια, ἐνερεύθη, ἄνθη δὲ φοινικᾶ 4, 35.). *Columna* perperam pro Sanicula habet. . . *Coriandrum sativum* (κόριον 3, 71.). . . *Scandix odorata* (μύῤῥις 4, 116.). Cf. *Columnn. ecphras.* 1, 33. *p.* 112. . . *Scandix Cerefolium* (σκάνδυξ 2, 168.). Mirum, huius oleris Theophrastum non meminisse, quum tamen satis copiose ab Atheniensibus coleretur. Cf. *Aristoph. acharn. act.* 2. *sc.* 4. ubi Euripidi obiicitur, a matre, quae Scandica vendiderit, natum esse. Cf. *Gell. noct. att.* 15, 20. *Plin.* 22, 22. . . *Seseli elatum* (3, 60. σέσελι μασσαλεω-

τικὸν). Cf. *Gerard, gallopr.* 253. Sequens huc trahit *C. Bauhin. ad Matth. p.* 550. Ipse Matthiolus vero *Daucum Visnagam*. . . *Seseli tortuosum* (ἱππομάραθρον ἕτερον 3, 82.). . . *Thapsia Asclepium* (θαψία 4, 157.). . . *Pastinaca sativa* (σίσαρον 2, 139.). Cf. *Columm. phytob. p.* 68. *Anguillara p.* 112. . . *Pastinaca Opopanax* (ὀποπάναξ 3, 55.). Eademne cum L. Chironio L. ut duae potius plantae, haec nimirum et L. latifolium, sub ea denominatione comprehendantur? . . *Smyrnium Olus atrum* (ἱπποσέλινον 3, 78.). . . *Smyrnium perfoliatum* (σμύρνιον, ὅπερ ἐν Κιλικίᾳ πετροσέλινον καλοῦσι, γενόμενον πλεῖστον ἐν τῷ Ἀμανῷ ὄρει. Φύλλα ὅμοια τῷ ἱπποσελίνῳ, ἀλλὰ πλατύτερα, ὑπολίπαρα, ῥωμαλέα 3, 79.). . . *Anethum graveolens* (ἄνηθον 3, 67.). . . *Anethum Foeniculum* (μάραθρον 3, 81.). . . *Carum Carvi* (κάρος 3, 66.). . . *Pimpinella Saxifraga* (τράγιον ἕτερον 4, 50.). Cf. *Columm. phytob. p.* 61. *t.* 17. *Rauwolfius it. p.* 123. Astragali speciem huc trahit, quam *Billarderius* (*ic. pl. syr. n.* 9.) sub nomine *A. emarginati* delineavit. Sed, quae in Libano monte crescit, plantula, Dioscoridi haud adeo nota ac vulgaris esse potuit. . . *Pimpinella dioica* forte est λιβανωτὶς ἄκαρπος 3, 87. Alia saltem est planta ac Theophrasti, Cachrydi Libanotidi similis, sine flore et fructu. . . *Pimpinella Anisum* (ἄννησον 3, 65.). . . *Pimpinella per-*

agrina (δαῦκος τρίτος 3, 83.). Cf. *Columm. ecphr* 1, 32. *p.* 109. . . *Apium graveolens* sativum et sylvestre (σέλινον κηπαῖον καὶ ἐλειοσέλινον 3, 74. 75.). . . *Rhus coriaria* (ῥοῦς βυρσοδεψική 1, 147.). . . *Sambucus nigra* (ἀκτῆ 4, 174.). . . *Sambucus Ebulus* (χαμαιάκτη 4, 175.). . . *Tamarix gallica* (μυρίκη 1, 116.). . . *Parnassia palustris* (ἄγρωστις ἐν τῷ Παρνασσῷ 4, 32.). Folia hederacea, flos albus.

Narcissus Pseudonarcissus et *poëticus* (νάρκισσος, ἄνθος λευκὸν, ἔσωθεν δὲ κροκῶδες, ἐπ' ἐνίων δὲ πορφυροειδὲς 4, 161.). . . *Pancratium illyricum* vel *Narcissus orientalis* (βολβὸς ἐμετικὸς 2, 201.). . . *Allium Ampeloprasum* (ἀμπελόπρασον 2, 180.). . . *Allium Porrum* (πράσον 2, 179.). . . *Allium sativum* (σκόροδον 2, 182.). . . *Allium arenarium* (ὀφιοσκόροδον ib.). Cf. *Bauhin. hist.* 2, 599. . . *Allium Scorodoprasum* (σκοροδόπρασον 2, 183.). . . *Allium Cepa* (κρόμμυον 2, 181.). . . *Allium nigrum* (μῶλυ 3, 54.). . . *Lilium candidum* (κρίνον βασιλικὸν 3, 116.). . . *Lilium Martagon* (ἡμεροκαλλὶς 3, 137.). Cf. *Anguillara p.* 231, . . *Uvularia amplexifolia* (ἰδαία ῥίζα, ἐξ μυρσίνη τὰ φύλλα ἔοικε, παρ' αὐτὰ δὲ ὡς ἕλικες μικραὶ πεφύκασιν, ἐξ ὧν καὶ τὸ ἄνθος 4, 44.). Vaccinium Vitim idaeam *Columna* credit et *Anguillara* (*p.* 259.). . . *Erythronium Dens Canis* (σατύριον ἐρυθρόνιον 3, 144.). . . *Ornithogalum sta-*

chyoides (ἐφήμερον 4, 85.). Folia lilii sed angustiora, flores. candidi. Longe aliud certe est ac ἐφήμερον Theophrasti, nec plausibus digni, qui vel Lysimachiae speciem (*C. Bauhin.*) vel Lilium Martagon (*Matthiol.*), vel Convallariam maialem (*Fuchs.*), vel Digitalem etiam (*Column.*), vel Convallariam verticillatam (*Caesalp.* 5, 33.) putarunt. Per Europam australem, praesertim in Gallia narbonensi nostra species in nemoribus invenitur, delineata a *Rudbekio* (*camp. elys.* 2. *p.* 134. *f.* 3.). . . *Ornithogalum nutans* (ὀρνιθόγαλον 2, 174.). Stamina dilatata campanae more, ut C. Bauhinus, vocat alterum florem alteri innatum. . . *Scilla maritima* (σκίλλη 2, 202.). . . *Asphodelus ramosus* (ἀσφόδελος 2, 199.). . . *Anthericum Liliastrum* (φαλάγγιον 3, 122.). Florem Lilii candidi, sed minorem, habet, radicem συνελκομένην, fasciculatam. . . *Convallaria latifolia* (πολυγόνατον 4, 6.). Folia laurinis latiora, pedunculis axillaribus multifloris. Errarunt, qui C. Polygonatum dixerunt, quum hoc habeat pedunculos subunifloros; nec C. multiflora est, quippe quae magis boreales amat regiones. . . *Hyacinthus orientalis* (ὑάκινθος 4, 63.). . . *Hyacinthus ? comosus* quibusdam est βόλβος ἐδώδιμος 2, 200. . . *Aloë perfoliata* (ἀλόη 3, 25.). Folia esse scillae similia, sed crassa spinulosa deflexa, flores albidos. In Stoechadibus insulis copiose provenire *Quique-*

(λίβενος 1, 129.). . . *Amyris gileadensis* (τὸ βαλσάμου δένδρον ἐν μόνῃ Ἰουδαίᾳ 1, 18.). . . *Amyris Kafal* Forsk. (τὸ λιβάνου δένδρον 1, 81.). Vid. supra floram biblicam. Ex eadem arbore *Cancamum* (1, 23.) sumi, olim (*antiqu. bot. p.* 87.) demonstravi. Optime eodemque modo turiferam arborem *Diodorus* (5, 41.) describit. Distinguit *Dioscorides* (1, 83.) *mannam turis* a ture ipso, illam esse micas concussu elisas. *Galenus* (*meth. med.* 13, 175.) ὑπόσεισμα esse λιβανωτοῦ perhibet et adstringentem ii tribuit virtutem. . . *Erica arborea* (ἐρείκη 1, 117.). . . *Daphne Gnidium* (χαμέλαια 4, 172.). . . *Daphne Cneorum* (θυμέλαια 4, 173.). . . *Polygonum Hydropiper* (ὑδροπέπερι 2, 191.). . . *Polygonum Persicaria* (περσαταιόγονον 3, 139.). . . *Polygonum maritimum* (πολύγονον ἄῤῥεν 4, 4.). . . *Polygonum incanum* (πολυγόνου θῆλυ 4, 5.). Ochreae ciliatae describuntur, φυλλαρίοις ἐοικυίαι ἐξοχαὶ πίτυος περὶ τοῖς γόνασιν ἐν κύκλῳ. . . *Polygonum dumetorum* (ἐλξίνη 4, 39.). Huc magis quam ad Convolvulum arvensem referenda esse videtur.

Laurus nobilis (δάφνη 1, 106.). . . *Laurus Cinnamomum* (κιννάμωμον 1, 13.). . . *Laurus Cassia* (κασσία 1, 12.). Speciem habet nigropurpurascentem, rosarum odore, medico usui praeprimis commodam, ζίγειρ dictam. Ea vox arabica est, جهر rubor. *Galen.* (*antidot.* 1, 434.) γίζ

ζι dicit speciem, cinnamomo proximam, quae forte جمعه e trunco arboris sumta sit. . . *Rheum Rhaponticum* (ῥᾶ 3, 2.). Nil nisi radicem describit crassam extus nigricantem, intus subrufescentem, ἄοσμον, seu potius εὔοσμον. Venire autem e regionibus trans Bosphorum: ubi et *Ammianus Marcellinus* (12, 7.) a fluvio quodam hanc radicem nomen habere perhibet. Qui crediderunt, Centauream esse Rhaponticam (*Dodon*. 389.), patriam non agnoverunt, namque haec in Helvetiae Italiaeque alpibus provenit, neque qualitates habet, quas Dioscorides suae ῥᾷ adscribit. *Matthiolus* optime (*comm*. 475 f.) et Prosp. *Alpinus* (*exot*. 2, 4. p. 187. 188.) differentias docuerunt inter hanc radicem et Rhei barbari, quod ab Alexandri Tralliani inde temporibus innotuit. Nostram speciem *Scribonius Largus* (167) radicem Ponticam dicit.

Hyperanthera Moringa (δένδρον τῆς βαλάνου μυρεψικῆς 4, 160.). Sed cum Tamarice comparat arborem, quod falsum. . . *Anagyris foetida* (ἀνάγυρις 3, 167.). Cf. *Clus. hist*. 1, 93. . . *Ruta graveolens* (πήγανον 3, 52.). . . *Styrax officinale* (στύραξ 1, 79.). Arborem cum Pyro Cydonia non immerito comparat: optime crescere in Piscidiae montibus, quod et testatur *Strabo* (12, p. 856.) et *Moses Chorenensis* (*geogr. Armen*. p. 353.). . . *Saxifraga Hirculus* (τράγον, ᾧ δολι-

ζεται νάρδος κελτικὴ 1, 7.). Cf. Clus. exot. 1, 33. . . Cotyledon Umbilicus (κοτυληδὼν 4, 92.). Bellon. obs. 1, 53. . . Cotyledon serrata (κοτυληδὼν ἑτέρα 4, 93.). . . Gypsophila Struthium (στρούθιον 2, 193.). . . Gypsophila ?fastigiata (σύμφυτον πετραῖον 4, 9.). Sed dubius haereo. . . Saponaria Ocimoides (ὠκιμοειδὲς 4, 28.). . . Trianthema fruticosum Vahl. (ἀνάκαλις 1, 118.). Frutex dicitur aegyptiacus, cuius fructus tamaricis similis. Nullum alium cognosco, qui huc trahi possit. Amatus quidem Lusitanus perperam olim Ericam baccantem, Lusitaniae propriam, alii Empetrum nigrum intellexerunt. . . Tribulus terrestris (τρίβολος χερσαῖος 4, 15.). . . Sedum Anacampseros (τηλέφιον 2, 217.). Vehementer fallitur Columna (ecphras. 1, 39.) dum Zygophyllum Fabaginem huc trahit. . . Sedum Cepaea (κηπαῖα 3, 168.). . . Sedum stellatum (ἀείζωον τρίτον 4, 91.). . . Cerastium aquaticum L. Stellaria nemorum (ἀλσίνη 4, 87.). . . Agrostemma coronaria (λύχνις 3, 14.). Asarum europaeum (ἄσαρον 1, 9.). . . Peganum Harmala (πήγανον ἄγριον 3, 53.). Cf. Dodon. 121. Bellon. 3, 50. . . Lythrum Salicaria (λυσιμαχία 4, 3.). . . Agrimonia Eupatoria (εὐπατώριον 4, 41.). . . Reseda Phyteuma (φύτευμα 4, 130.). Nescio, qui factum sit, quod Columna (ecphr. 1. 22.) Scabiosam siculam huc

trahere potuerit. . . *Refeda alba* (σησαμοειδὲς μέγα 4, 152.). *Galenus* (*facult. fimpl.* 8, 108.) ἀντικυρικὸν ἐλλέβορον vocat. . . *Euphorbia officinarum* (δένδρον εὐφορβίου 3, 96.) Sed male id habet ναρθηκοειδὲς. . . *Euphorbia Chamaefyce* (χαμαισύκη 4, 170.). Ramos palmares procumbentes, folia lenti fimilia, fructus fub foliis rotundos habet, fed florem nullum. Haec quadrant omnino ad noftram fpeciem. Cf. *Cluf. hift.* 2, 187. . . *Euphorbia Peplis* (πέπλις 4, 169.). Folia portulacae, fubtus rubentia, fructus in foliorum axillis. Cf. *Cluf. l. c.* et *Scopol. carn. n.* 583. . . *Euphorbia Peplus* (πεπλὸς 4, 168.). Folia non bene cum rutaceis comparat. Cf. *I. Bauh. hift.* 3, 670. . . *Euphorbia Lathyris* (λάθυρις 4, 167.). Folia cum amygdalinis comparat, fructum effe tricoccum, τρίχωρον. Cf. *Matthiol. p.* 868. . . *Euphorbia Apios* (ἄπιος 4, 177.). Radix pyriformis, ramuli exigui, foliis exiguis. Cf. *Cluf. hift.* 2, 190. *Bellon. obf.* 1, 42. . . *Euphorbia Pityufa* (πιτυοῦσα 4, 166.). Caulis cubitalis, πολυγόνατος, foliolis pinum aemulantibus, flores exigui fubpurpurafcentes. Cf. *Morif.* 3. *f.* 10. *t.* 1. *f.* 25. . . *Euphorbia Paralias* (τιθύμαλος παράλιος 4, 165.). Folia conferta lini fimilia, flores albicantes, nafci in maritimis. Cf. *Dodon.* 270. . . *Euphorbia helioſcopia* (τιθύμαλος ἡλιοσκόπιος 4, 165.). . . *Euphorbia platyphyllos* (τιθύμαλος πλατύφυλλος,

ζεται νάρδος κελτικῇ 1, 7.). Cf. *Cluſ. exot.* 1, 33... *Cotyledon Umbilicus* (κοτυληδὼν 4, 92.). *Bellon. obſ.* 1, 53... *Cotyledon ſerrata* (κοτυληδὼν ἑτέρα 4, 93.)... *Gypſophila Struthium* (στρούθιον 2, 193.)... *Gypſophila ?faſtigiata* (σύμφυτον πετραῖον 4, 9.). Sed dubius haereo... *Saponaria Ocimoides* (ὠκιμοειδὲς 4, 28.)... *Trianthema fruticoſum* Vahl. (ἀνάκαλις 1, 118.). Frutex dicitur aegyptiacus, cuius fructus tamaricis ſimilis. Nullum alium cognoſco, qui huc trahi poſſit. *Amatus* quidem *Luſitanus* perperam olim *Ericam baccantem*, Luſitaniae propriam, alii *Empetrum nigrum* intellexerunt... *Tribulus terreſtris* (τρίβολος χερσαῖος 4, 15.)... *Sedum Anacampſeros* (τηλέφιον 2, 217.). Vehementer fallitur *Columna* (*ecphraſ.* 1, 39.) dum Zygophyllum Fabaginem huc trahit... *Sedum Cepaea* (κηπαῖα 3, 168.)... *Sedum ſtellatum* (ἀείζωον τρίτον 4, 91.)... *Ceraſtium aquaticum* ſ. *Stellaria nemorum* (ἀλσίνη 4, 87.)... *Agroſtemma coronaria* (λύχνις 3, 14.).

Aſarum europaeum (ἄσαρον 1, 9.)... *Peganum Harmala* (πήγανον ἄγριον 3, 53.). Cf. *Dodon.* 121. *Bellon.* 3, 50... *Lythrum Salicaria* (λυσιμαχία 4, 3.)... *Agrimonia Eupatoria* (εὐπατώριον 4, 41.)... *Reſeda Phyteuma* (φύτευμα 4, 130.). Neſcio, qui factum ſit, quod *Columna* (*ecphr.* 1, 22.) Scabioſam ſiculam huc

trahere potuerit. . . *Reseda alba* (σησαμοειδὲς μέγα 4, 152.). *Galenus (facult. simpl.* 8, 108.) ἀντικυρικὸν ἐλλέβορον vocat. . . *Euphorbia officinarum* (δένδρον εὐφορβίου 3, 96.) Sed male id habet ναρθηκοειδές. . . *Euphorbia Chamaesyce* (χαμαισύκη 4, 170.). Ramos palmares procumbentes, folia lenti similia, fructus sub foliis rotundos habet, sed florem nullum. Haec quadrant omnino ad nostram speciem. Cf. *Clus. hist.* 2, 187. . . *Euphorbia Peplis* (πεπλὶς 4, 169.). Folia portulacae, subtus rubentia, fructus in foliorum axillis. Cf. *Clus. l. c.* et *Scopol. carn. n.* 583. . . *Euphorbia Peplus* (πεπλὸς 4, 168.). Folia non bene cum rutaceis comparat. Cf. *I. Bauh. hist.* 3, 670. . . *Euphorbia Lathyris* (λάθυρις 4, 167.). Folia cum amygdalinis comparat, fructum esse tricoccum, τρίχωρον. Cf. *Matthiol. p.* 868. . . *Euphorbia Apios* (ἄπιος 4, 177.). Radix pyriformis, ramuli exigui, foliis exiguis. Cf. *Clus. hist.* 2, 190. *Bellon. obs.* 1, 42. . . *Euphorbia Pityusa* (πιτυοῦσα 4, 166.). Caulis cubitalis, πολυγόνατος, foliolis pinum aemulantibus, flores exigui subpurpurascentes. Cf. *Moris.* 3. *s.* 10. *t.* 1. *f.* 25. . . *Euphorbia Paralias* (τιθύμαλος παράλιος 4, 165.). Folia conferta lini similia, flores albicantes, nasci in maritimis. Cf. *Dodon.* 270. . . *Euphorbia helioscopia* (τιθύμαλος ἡλιοσκόπιος 4, 165.). . . *Euphorbia platyphyllos* (τιθύμαλος πλατύφυλλος,

ib.). *Cluf. hift.* 2, 190. . . *Euphorbia Cypariffias* (τιθύμαλος κυπαρισσίας, *ib.*). . . *Euphorbia Myrfinites* (τιθύμαλος θῆλυς, *ib.*). Cf. *Cluf.* 2, 189. . . *Euphorbia dendroides* (τιθύμαλος ὁ ἐν ταῖς πέτραις φυόμενος, *ib.*). Hanc fpeciem per Liguriam et Etruriam invenit *Anguillara p.* 294. Cf. *Lobel. adverf.* 150. . . *Euphorbia Characias* (χαρακίας, *ib.*). Nec E. amygdaloides, quum frutex fit. Cf. *Cluf.* 2, 188. . . *Sempervivum tectorum* (ἀείζωον τὸ μέγα 4, 89.). S. *arboreum*, quod in Cephalonia Anaftafiae nomine veniat, intelligit *Anguillara p.* 277. . . *Sempervivum fediforme* (ἀείζωον τὸ μικρὸν 4, 90.). Cf. *Jacq. hort. vindob.* 1. *t.* 83. . .

Amygdalus Perfica (τὰ μῆλα περσικὰ 1, 164.). . *Prunus Armeniaca* (τὰ μῆλα ἀρμηνιακά, Ῥωμαϊστὶ δὲ πραικόκια 1, 165.). . . *Mefpilus Pyracantha* (ὀξυάκανθα 1, 122.). . . *Rofa canina* (κυνόσβατον 1, 123.). . . *Rubus fruticofus* (βάτος 4, 37.). . . *Rubus idaeus* (βάτος ἰδαία 4, 38.). . . *Tormentilla erecta* (πεντάφυλλον 4, 42.).

Capparis fpinofa (κάππαρις 2, 204.). . . *Papaver dubium* (μήκων ῥοιὰς 4, 64.). Vulgo P. Rhoeas habetur, fed κεφαλὴ προμήκης obftat. Folia Origani, Braffficae Erucae, Cichorii aut Thymi fimilia declarantur, unde inconftantiam auctoris effeceris. . . *Papaver fomniferum* (μήκων ἥμερος, κηπευτὴ 4, 65.). . . *Papaver Rhoeas* (ἡ ἀγρία μήκων, ἐγκαθημένην ἔχων τὴν κωδίαν, ὁ καὶ πιθῖτις

καὶ ῥοιὰς ὀνομάζεται, *ib.*). . . *Papaver hybridum* (τρίτη ἀγρωτέρα μήκων καὶ μακροτέρα (μικροτέρα), τούτων, ἔχουσα τὴν κωδίαν ἐπιμήκη, *ib.*). . . *Papaver Argemone* (ἀργημώνη 2, 208.). . . *Glaucium luteum* (χελιδώνιον μέγα 2, 201.). Tum ex eo, tum e Glaucio phoeniceo parabatur fuccus Glaucii (3, 100.). Μήκωνα κερατῖτιν f. θαλαττίαν vocat *Galenus* (*facult. fimpl.* 7, 99.). . . *Nymphaea lutea* (νυμφαία ἄλλη 3, 159.). . . *Nymphaea alba* (3, 158.). . . *Nymphaea Lotus* (λωτὸς ὁ ἐν αἰγύπτῳ 4, 114.). . . *Ciftus ladaniferus* (κίστου εἶδος λῆδον 1, 128.). Cf. *Tournefort. it.* 1, 29. 30. . . *Ciftus villofus* (κιστὸς ἄῤῥην 1, 126.). Poteft et *C. incanus* effe. . . *Ciftus falvifolius* (κιστὸς θῆλυ, *ib.*). . . *Paeonia officinalis* (γλυκυσίδη θήλεια 3, 157.). . . *Paeonia corallina* (γλυκυσίδη ἄῤῥην, *ib.*). . . *Delphinium Confolida* (δελφίνιον 3, 84.). . . *Delphinium Aiacis* (δελφίνιον ἕτερον, οἱ δὲ ὑάκινθον, Ῥωμαῖοι βουκίνους (vaccinia) 3, 85.). . . *Delphinium Staphis agria* (σταφὶς ἀγρία 4, 156.). Pedicularia herba *Scribon. Larg.* 8. . . *Aconitum Lycoctonum* (ἀκόνιτον ἕτερον 4, 78.). Lycoctonum etiam dici, folia habere platani fimilia, fed multo magis incifa et coloris obfcurioris. . . *Nigella fativa* (μελάνθιον 3, 93.). . . *Nelumbium fpeciofum* (κύαμος αἰγύπτιος 2, 128.). . . *Anemone hortenfis* (ἀνημώνη ἥμερος 2, 207.). . . *Anemone*

apennina (ἀνημώνη ἀγρία, *ib.*). Folia latiora et flos purpureus. . . *Clematis Vitalba* (δαφνοειδὲς 4, 148.). . . *Clematis Viticella* (κληματῖτις 4, 182.). . . *Thalictrum minus* (θάλικτρον 4, 98.). . . *Ranunculus Ficaria* (χελιδόνιον τὸ μικρὸν 2, 212.). . . *Ranunculus aconitifolius* f. *platanifolius* (βατράχιον τέταρτον, ἄνθος γαλακτίζον 2, 206.). . . *Ranunculus Seguieri* (βατράχιον κορίου φύλλοις, ἄνθος ὑπόλευκον, *ib.*). . . *Ranunculus hirſutus* (βατράχιον χνοωδέστερον, πλεῖστον ἐν Σαρδονίᾳ γενόμενον, *ib.*). . . *Ranunculus repens* (βατρ. κορίου φύλλοις, ἄνθος μήλινον, *ib.*). Vel hic vel R. *ſceleratus* eſt βατράχιον ἢ χρυσάνθεμον Pſeudo-*Democrit. in Geopon.* 12, 6. . . *Iſopyrum fumarioides* (ἰσόπυρον 4, 121.). . . *Helleborus orientalis* (ἐλλέβορος μέλας 4, 151.). Folia platani ſimilia, ſubaſpera, flores purpuraſcentes. Optimum ex Anticyra et Helicone venire.

Aiuga Iva (ἀνθύλλις ἑτέρα, χαμαιπίτυος τὰ φύλλα, δασύτερα δὲ, ἄνθος πορφυροῦν 3, 153.). Cf. *Cluſ. hiſt.* 2, 186. Invenit in Creta *Anguillara p.* 237. . . *Aiuga Chamaepitys* (χαμαιπίτυς 3, 175.). . . *Teucrium Botrys* (χαμαιπίτυς ἑτέρα, φυλλάρια λεπτὰ λευκὰ, ἀνθήλια μήλινα 3, 176.). . . *Teucrium Pſeudo-Chamaepitys* (χαμαιπίτυς ἑτέρα, κλάδους ἔχουσα πηχυαίους ἀγκυροειδεῖς, ἄνθος λευκὸν 3, 176.). Cf. *Cluſ. hiſt.* 2, 185. In Italia, Gallia narbonenſi et Hiſpania non

tarum. . . *Teucrium Marum* (*μάρον* 3, 49.) . . *Teucrium Scordium* (*σκόρδιον* 3, 125.). . . *Teucrium Chamaedrys* (*χαμαίδρυς* 3, 112.). . . *Teucrium lucidum* (*τεύκριον* 4, 111.). Chamaedryi ſimile, foliis exiguis, ciceris ſimilibus. . . *Teucrium montanum* (*πόλιον ὀρεῖνον* 3, 124.). Graveolens, canum. . . . *Teucrium Polium* (*ἕτερον πόλιον θαμνωδέστερον, οὐχ' οὕτως εὔτονον τῇ ὀσμῇ* 3, 124. . . *Teucrium creticum* (*ἑλένιον αἰγύπτιον* 1, 28.). . . *Teucrium Pſeudhyſſopus* (*ὕσσωπος ὀρεινὸς* 3, 30.). Cf. *Columna ecphraſ.* 1, 14. *p.* 67. . . *Satureia graeca* (*ἀγριορίγανον, καλούμενον τῷ Νικάνδρῳ κονίλη* 3, 34.). . . *Satureia Thymbra* (*θύμβρα* 3, 45.). . . *Hyſſopus officinalis* (*ὕσσωπος* 3, 30.). . . *Verbena officinalis* (*περιστερεῶν* 4, 60.). . . *Verbena ſupina* (*ἱερὰ βοτάνη* 4, 61.). Cf. *Cluſ. hiſt.* 2, 46. . . *Lavandula Stoechas* (*στιχὰς* 3, 31.). . . *Mentha ſylveſtris* (*σισύμβριον* 2, 153.). Huius forte varietas diſtinguitur *ἡδυόσμου ἀγρίου* nomine 3, 42. . . *Mentha ſativa* (*ἡδυόσμον ἥμερον, μίνθη* 3, 41.). . . *Mentha Pulegium* (*γλήχων* 3, 36.). . . *Mentha cervina* (*πολύκνημον* 3, 108.). Divinavit id unicus *Caeſalpinus* (11, 37.). . . *Lamium album* (*λευκὰς* 3, 113.). Cf. *Caeſalp.* 11, 31. . . *Lamium purpureum* (*γαλιόψις* 4, 95.). Neſcio, qualem plantam hoc nomine deſcribat *Anguillara p.* 278. . . *Betonica officinalis* (*κέστρον* 4, 1.). . . *Stachys germanica* (*στάχυς*

3, 120.). . . *Stachys heracléa* (σιδηρῖτις, αἱ δὲ ἡράκλειαν καλοῦσιν 4, 33.). . . *Ballota nigra* (βαλλωτῇ 3, 117.). . . *Marrubium vulgare* (πράσιον 3, 119.). . . *Marrubium Pseudo-Dictamnus* (ψευδοδίκταμνος 3, 38.). Temere perhibet *Anguillara p.* 201. totum hoc capitulum suppositium esse. . . *Leonurus Marrubiastrum* (πυκνοκόμον 4, 176.). Cf. *Plin.* 26, 8. *Anguillar. p.* 298. . . *Phlomis fruticosa* et *italica* (φλομίδες διπλαῖ, δασεῖαι, περιφυεῖς τῇ γῇ, στρογγύλα ἔχουσαι τὰ φύλλα 4, 104.). Cf. *Dodon.* 146. . . *Phlomis Lychnitis* (φλόμος ἀγρία), *ib.*). Folia Salviae similia, flos aureus fulgens. . . *Clinopodium vulgare* (κλινοπόδιον 3, 109.). . . *Origanum Dictamnus* (δίκταμνος 3, 37.). . . *Origanum creticum* (δίκταμνος ἕτερος, φύλλοις ἐοικὼς σισυμβρίῳ 3, 39.). . . *Origanum heracleoticum* (ὀρίγανος ἡρακλειωτικὴ 3, 32.). . . *Origanum Onitis* (ὀνῖτις 3, 33.). . . *Origanum Maioranoides* (σάμψυχον 3, 47.). In Cyzico, Cypro et Sicilia provenire et laudatissimum esse. . . *Thymus Serpyllum* (ἕρπυλλος 3, 46.). . . *Thymus vulgaris* (θυμὸς 3, 44.). . . *Thymus Zygis* (ἕρπυλλος ἄγριος, ὃς καὶ ζυγὶς καλεῖται 3, 46.). . . *Thymus Acinos* (ἄκινος 3, 50.). . . *Thymus Tragoriganum* (τραγορίγανος 3, 35.). Optime nasci in Co, Chio, Smyrna et Creta. Cf. *Alpin. exot. c.* 56. . . *Melissa officinalis* (μελισσόφυλλον 3, 118.). . . *Melissa cretica* (καλαμίνθη

ἐρεινοτέρα, ἔχει φύλλα ὠκίμῳ ὅμοια, ὑπόλευκα 3, 43.). Cf. *Barrel. ic.* 1166. . . *Meliſſa Calamintha* (*καλαμίνθη τρίτη*, ἧς τὰ φύλλα τῷ ἡδυόσμῳ ἀγρίῳ ὅμοια *ib.*). Sed poterit forte ad *Nepetam nudam* traduci: namque *Galenus* (*antidot.* 1, 430.) *νέπετον καὶ καλαμίνθην* eamdem credit. . . *Nepeta Nepetella* (*καλαμίνθη*, ἡ γλήχωνι ἔοικε *ib.*). Cf. *Anguillara p.* 202. . . *Ocimum Baſilicum* (*ὤκιμον* 2, 171.). . . *Antirrhinum ſpurium* (*ἐλατίνη* 4, 40.). Folia Polygoni dumetorum piloſa. . . *Antirrhinum purpureum* (*ἀντίῤῥινον* 4, 133.). . . *Antirrhinum repens* (*ὄσυρις* 143.). Idem eſt cum A. monspeſſulano, ut *Smithius engl. bot.* 1253. evicit. . . *Antirrhinum Aſarina* (*χαμαίκισσος* 4, 126.). Glechoma hederacea eſſe nequit, ob flores pallidos. . . *Orobanche elatior* (*ὀροβάγχη* 2, 172.). Differentes plantas eſſe Theophraſti et Dioſcoridis, vidit iam *Anguillara* (*p.* 89.). . . *Vitex Agnus* (*ἄγνος* 1, 135.). . . *Acanthus mollis* (*ἄκανθος ἐν παραδείσοις* 3, 119.). . . *Acanthus ſpinoſus* (*ἀκάνθη ἀγρία* 3, 120.).

Iſatis tinctoria (*ἰσατις* 2, 215. 216.). . . *Lepidium ſativum* (*λεπίδιον* 2, 205.). . . *Lepidium latifolium* (*κάρδαμον* 2, 185.). . . *Lepidium Iberis* (*ἴβερις* 1, 188.). Cf. *Damocratis* deſcriptionem apud *Gal. compoſ. med. ſec. gen.* 10, 310. *Dodon.* 714. *Anguillara p.* 120. . . *Thlaſpi campeſtre* (*θλάσπι* 2, 186.). . . *Cochlearia Ar-*

moracia (ῥαφανὶς ἀγρία 2, 158.). . . *Cochlearia Draba* (δράβη 2, 187.). Cf. *Columnn. ecphras.* 1, 109. *p.* 270. At *Clus. hist.* 2, 125. huc haud pertinet. . . *Coronopus Ruellii* (κορωνόπους 2, 158.). . . *Alyssum alpestre* (ἄλυσσον 3, 105.). *Columna*, licet sibi in hoc frutice non constet, vult tamen Veronicam esse, in φυτοβασάνῳ V. arvensem *p.* 21. facit, quum ἄλυσσον tamen φρυγάνιον dicatur, in ecphrasi vero *p.* 288. V. montanam. . . *Alyssum sativum* (μύαγρον 4, 117.). . . *Sisymbrium Nasturtium* (σισύμβριον ἕτερον, ἢ καρδαμίνη 2, 155.). . . *Erysimum officinale* (ἐρύσιμον 2, 188.). . . *Brassica Eruca* (εὔζωμον 2, 170.). . . *Brassica oleracea sylvestris* (κράμβη ἀγρία 2, 147.). . . *Cheiranthus incanus* (λευκόϊον 3, 138.).

Erodium malacoides (γεράνιον ἕτερον 3, 131.). Potest tamen et *Geranium molle* esse. . . *Geranium tuberosum* (γεράνιον φύλλῳ ἀνημώνης, ῥίζα ὑποστρόγγύλη γλυκεία *ib.*). . . *Pistia Stratiotes* (στρατιώτης 4, 102.). Cf. *Alp. aegypt. t.* 108. . . *Althaea cannabina* (κάνναβις ἀγρία 3, 166.). . . *Malva sylvestris* s. *mauritiana* (μαλάχη 2, 144.). . . *Malva Alcea* (ἀλκέα 3, 164.). . . *Lavatera arborea* (μαλάχη κηπευτὴ 2, 144.). . . *Lavatera olbia* s. *Malope malacoides* (ἀλθαία 3, 163.). Cum utraque non omnino congruit.

Fumaria officinalis (καπνὸς 4, 110.). Haec

est *fel terrae* Scribonii Larg. (227.), quam male *Rhodius* (*ad h. l.*) pro Chironia Centaurio habet. . . *Polygala amara* (πολύγαλα 4, 142.). . . *Spartium iunceum* (σπάρτιον 4, 158.). . . *Spartium ſpinoſum* (ἑτέρα ἀκακία ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ Πόντῳ 1, 133.). Cf. *Anguillara p.* 65., qui in Corſica invenit, *Matthiol. p.* 172. Huc et alter Aſpalathus 1, 19. Cf. *Alpin exot.* 12. . . *Geniſta aſpalathoides* (ἀσπάλαθος 1, 19.). Eundem eſſe cum ligno rhodio, fide Conſtantini Rhodii, rhizotomi Cretenſis, perhibet *Anguillara* (*p.* 36.). Delineavit *Pona bald. p.* 16. Lignum rhodium alii Convolvulo ſcopario tribuunt: huius vero patria Teneriffa veteribus, ante Infantem Henricum, ignota fuit. . . *Ononis antiquorum* (ἄνωνις 3, 21.). Cf. *Dodon.* 743. . . *Anthyllis cretica* (τοῦ ἐβένου εἶδος θαμνῶδες, κυτίσῳ ὅμοιον 1, 129.). Cf. *Ponae bald. p.* 51. . . *Phaſeolus vulgaris* (σμίλαξ 2, 176.). . . *Orobus vernus* (ἀστράγαλος 4, 62.). Cf. *Columnn. phytob. p.* 48. *t.* 14. . . *Lathyrus Aphaca* (ἀφάκη 2, 178.). . . *Lathyrus Clymenum* (κλύμενον 4, 13.). *Columnn. ecphraſ.* 1, 49. *p.* 155. Scorpiurum vermiculatam habet, neſcio, quo demum iure. . . *Ervum Ervilia* (ὄροβος 2, 131.). . . *Coronilla Securidaca* (ἡδύσαρον 3, 146.). Cf. *Dodon.* 546. . . *Ornithopus compreſſus* (καταναγκη 4, 134.). Male *Rauwolfius* (*it. tab. inter* 54 — 60.)

Plantaginem Lagopoda huc refert. . . *Scorpiurus sulcata* (σκορπιοειδὲς 4, 195.). . . *Hedysarum Onobrychis* (ὀνοβρύχις 3, 170.). . . *Indigofera tinctoria* (τὸ ἴνδικον βαφικὸν 5, 107.). Cf. *Beckmann Gesch. der Erfind.* 4, 475. . . *Astragalus Glaux* (γλαῦξ 4, 141.). Cf. *Clus. hist.* 2, 241. . . *Astragalus sesamoides* (σησαμοειδὲς μικρὸν 4, 153.). . . *Astragalus creticus* (τραγάκανθα 3, 23.). . . *Astragalus pugniformis* (καταγάγκη ἑτέρα 4, 134.). . . *Astragalus Poterium* (ποτήριον 3, 17.). Planta spinosa lanuginosa, floribus albis, Tragacanthae similis, radice gummifera. Nulla alia quam haec species esse potest. Cf. *Lobel. hist.* 492. *Clus. hist.* 1, 108. *Vahl. symb. bot.* 1, 65. . . *Psoralea bituminosa* (τρίφυλλον 3, 123.). Τριφύλλινον vocat *Galen.* (*antidot.* 1, 426.) ad Neapolin crescere et vino conservando inservire. *Trifolium italicum* s. *creticum* (μελίλωτος 3, 48.). . . *Trifolium arvense* (λαγώπους 4, 17.). . . *Medicago sativa* (μηδικὴ 2, 177.). . . *Medicago arborea* (κύτισος 4, 113.). . . *Glycyrrhiza glabra* (γλυκυῤῥίζα 3, 7.). *Plinius* (22, 9.) descriptionem male intellexit. Etenim, cum folia Diosc. cum σχίνῳ (lentisco) comparet, Plinius ἐχίνῳ sine dubio legit, echinataque dixit. Male itaque *Gl. echinata* intelligitur, licet haec in Italia proveniat. . . *Lotus corniculatus* (λωτὸς ἥμερος 4, 111.). . . *Lotus rectus* (ἄγριος λιβυκὸς λωτὸς

4, 112.). Sed L. Dioscoridis huc pertinere non videtur, quum et patria Libya et altitudo duos cubitos excedens contradicant. Haec forte λωτὸς ἀνδρομήκης (*Diodor. Sicul.* 3, 43.), quam Agatharchides in Arabia invenit, quamque cum medica herba et agrostide comparat.

Hypericum Coris (ὑπερικὸν 3, 171.) κλωνάρια ὑποδασέα. . . *Hypericum Androsaemum* (ἄσκυρον 3, 172.). Cf. *Columa. ecphras.* 1, 16. . . *Hypericum montanum* (ἀνδρόσαιμον 3, 173.). Cf. *Columa. ecphras.* 1, 15. . . *Hypericum hircinum* (τράγιον 4, 49.). Conf. *Ponae bald. p.* 31.

Tragopogon crocifolius (τραγοπώγων 2, 173.). . *Sonchus oleraceus* (σόγκος 2, 159.). . . *Scorzonera tuberosa* (κονδρίλλης ἕτερον εἶδος 3, 161.). Radicem et caulem esse sucoi plenum, ut Diosc. testatur *Rauwolfius* (*itin.* 117.), qui circa Halepum invenit. . . *Lactuca perennis* (κονδρίλλη 2, 161.). *Anguillara p.* 109. Caccialepre eam vocari ait. . . *Lactuca virosa* (θρίδαξ ἀγρία 2, 166. . . *Crepis virens* (ἱεράκιον μικρὸν 3, 73.). . . *Crepis biennis* (ἱεράκιον μέγα 3, 72.). C. Dioscoridis esse nequit, cum caulem asperum et spinulosum habeat. . . *Lapsana communis* (λαμψάνη 2, 142.). . . *Cichorium Intybus* (σέρις ἀγρία θριδακωδεστέρα 2, 160.). . . *Cichorium Endivia* (σέρις κηπευτὴ στενόφυλλος *ib.*). . . *Arctium Lappa* (ἀρκεῖον 4, 107.). . . *Carduus leucographus* (ἄκανθα λευκὴ 3, 14.).

Describit hoc nomine *Anguillara p.* 143. plantam, quam in Sclavonia et Umbria invenerit, et quae *Carthamus coeruleus* esse videtur... *Carduus arabicus* (ἄκανθα ἀραβικὴ 3, 15.)... *Carduus parviflorus* (κίρσιον 4, 119.)... *Carduus marianus* (σίλυβον 4, 159.). Cf. *Rauwolf. it. n.* 74. *Anguill. p* 151... *Cnicus Casabonae* (λευκάκανθα 3, 22.). Cf. *Schmidel. icon.* et *anal. t.* 51... *Cnicus stellatus* (ἱππόφαιστον 4, 163.)... *Onopordon Acanthium* (ἀκάνθιον 3, 18.)... *Carlina acaulis* (χαμαιλέων λευκὸς 3, 10.)... *Carthamus lanatus* (ἀτράκτυλις 3, 107... *Staehelina Chamaepeuce* (χαμαιπεύκη 4, 127.). Cf. *Alpin. exot. c.* 35... *Chrysocoma Linosyris* (χρυσοκόμη 4, 55.). Cf. *Caesalp.* 12, 14. *Columna. ecphras.* 1, 20. Mirum, *Anguillaram (p.* 264.) eam non cognovisse... *Santolina Chamaecyparissus* (ἀβρότονον θῆλυ, θάμνος δενδροειδὴς, ὑπόλευκος, φύλλοις λεπτοσχιδέσιν, ὥςπερ σεριφίου περὶ τὰ κλώνια, πλῆρες ἄνθους, ἐπ' ἄκρου ἔχον κορυμβῶδες χρυσοειδὲς, εὐῶδες μετὰ ποσοῦ βάρους 3, 29.). Cf. *Clus. hist.* 1, 341. *Columna ecphr.* 1, 13. perperam hanc plantam ad πόλιον (3, 124.) traduxit. Cur *Anguillara p.* 166. malit ad Art. Abrotanum relegare, nescio. Quadrant fere omnia... *Santolina maritima* (γναφάλιον 3, 132.)... *Artemisia Abrotanum* (ἀβρότονον ἄῤῥεν 3, 29.)... *Artemisia Santonica* (ἀψινθίου τρίτον εἶδος, ὃ σαντώνιον

καλοῦσι 3, 28.) σαρδώνιον legit *Anguillara p.* 166. Obstat tamen *Galen. (facult. simpl.* 5, 69.*)*, qui non semel tantum σαντόνικον dicit. . . *Artemisia campestris* (ἀρτεμισία λεπτόφυλλος 3, 128.). . . *Artemisia camforata* (ἀρτεμισία μονοκλῶνος εὐωδεστέρα 3, 127.). Cf. *I. Bauh. hist.* 3, 194. . . *Artemisia pontica* (ἀρτεμισία λεπτοτέρα ἔχουσα τὰ φύλλα 3, 127.). *Artemisia chamaemelifolia* (ἀρτεμισία πλατυτέρα ἔχουσα τὰ φύλλα *ib.*). . . *Artemisia Apsynthium* (ἀψύνθιον 3, 26.). . . *Artemisia fragrans* (ἀψίνθιον, θαλάσσιον, τινες δὲ καὶ σερίφιον καλοῦσι, ὅπερ πλεῖστον ἐν τῷ περὶ Καππαδοκίαν Ταύρῳ ὄρει γεννᾶται, βαρύοσμος, 3, 27.). Possitne forte et *Artemisia maritima* intelligi, aut *A. taurica* Willd.? Artemisiam maritimam vult *Anguillara p.* 165. . . *Gnaphalium sanguineum* (βάκχαρις 3, 51.). Herba fruticosa, suaveolens, coronaria: folia tomentosa latiuscula, caulis cubitalis, flores purpureo-albicantes. Eam speciem invenerunt *Rauwolfius (it. p.* 285.*)* et circa Aleppum *Russelius (Alepp. p.* 195.*)*. Male autem interpretati sunt, qui vel Digitalem Thapsi, ut *Lacuna* et *Matthiolus (p.* 538.*)* vel Inulam Vaillantii ut *Clusius (hist.* 2, 21.*)* vel Salviam Sclaream, ut Leonicenus et *Caesalpinus (11,* 37.*)* vel Baccharidis speciem ut Linnaeus, crediderunt. . . *Gnaphalium Stoechas* (ἑλίχρυσον 4, 57.). . . *Gnaphalium Leontopodium* (λεοντοπόδιον 4, 131.).

Sed *Plantaginem creticam* facit *Alpinus exot. c.* 51., quae esse nequit, quod caules nominantur et planta dicitur διδακτυλιαῖος, summis quoque caulibus insidere fertur flos. Quae omnia haud quaquam cum Plantagine cretica congruunt. . . *Baccharis Dioscoridis* (κόνυζα μεγάλη 3, 136.). Cf. *Rauwolf. it. p.* 54. . . *Inula spiraeifolia* (κόνυζα μέση ib.). Cf. *Bauhin. hist.* 2, 1049. . . *Inula Pulicaria* (κόνυζα μικρὰ ib.). *Dodon.* 52. Haec est κόνυζα, quae paludes *Paxamo* indigitat (*Geopon.* 2, 4.). . . *Inula Helenium* (ἑλένιον 1, 27.). . . *Tussilago Farfara* (βηχίον 3, 126.). . . *Tussilago Petasites* (πετασίτης 4, 108.). . . *Senecio Iacobaea* (ἠριγερὼν 4, 97.). . . *Aster Amellus* (ἀστὴρ ἀττικὸς 4, 120.). . . *Anthemis Pyrethrum* (πύρεθρον 3, 86.). . . *Anthemis Cota*, *montana* et *Chrysanthemum monspeliense* ἀνθέμιδος nomine (3, 154.) comprehenduntur. Namque radius modo albus, modo flavus, modo roseus indicatur. . . *Anthemis valentina* (βούφθαλμον 3, 156.). Namque folia foeniculi, flores flavi. . . *Chrysanthemum coronarium* f. *segetum* (χρυσάνθεμον 4, 58.). . . *Achillea Ageratum* (ἀγήρατον 4, 59.). . . *Achillea tomentosa* (ἀχίλλεια, ἄνθος χρυσίζον 4, 36.). . . *Achillea tanacetifolia* (ἀχίλλεια, ἄνθος πορφυρὸν ib.). . . *Achillea nobilis* (ἀχίλλεια, ἄνθος λευκὸν ib.). . . *Achillea Ptarmica* (πταρμικὴ 2, 192.). . . *Tagetes patula* (ἐθόν-

να 2, 213.). Cf. *Caesalp.* 12, 43. . . *Centaurea Crocodilium* (κροκοδείλιον 3, 12.). Cf. *Anguillara p.* 141., qui e Crateva totum hoc caput sumtum esse testatur. . . *Centaurea ? Cyanus* (μήκων ἀφρώδης ἡράκλεια 4, 66. Cf. *Columm. phytob. p.* 74. *t.* 21. Gratiolam credit *Anguillara p.* 268. . . *Brotera corymbosa* (χαμαιλέων μέλας 3, 11.). Cf. *Belon. obs.* 1, 16.

Orchis pyramidalis (ὄρχις, κυνὸς ὄρχις 3, 141.). . . *Orchis Morio* (ὄρχις ἕτερος, ὃν σεραπιάδα καλοῦσιν 3, 142.). . . *Orchis ? bifolia* (σατύριον 3, 143. Qui potuerit *Tulipa suaveolens* s. *praecox* (*Clus. hist.* 1, 150.) huc trahi, nescio. . . *Serapias Lingua* (λογχίτις 5, 161.). Folia porri similia subrubentia, flores fusci seu ferruginei adspectu referentes πιλίσκια, τῷ δὲ τύπῳ προσωπείῳ κωμικὰ κεχηνότα, dependet autem γλωσσάριον λευκὸν, ex hiatu: semen (*capsula*) trigonum lanciforme. Hanc plantam praeter *Caesalpinum* optimum (10, 21.) omnes ignorant. Is autem in montibus Etruriae invenit et sagacissime Lonchitidem Dioscoridis esse divinavit. Cf. *Columm. ecphras.* 1, 148. *t.* 322. ubi autem folia nimis angusta sunt. *Bauh. hist.* 2, 766. *Moris.* 3. *s.* 12. *t.* 14. *f.* 21. Irin tuberosam huc trahit praestantissimus *Sibthorpius*, sed ubi est γλωσσάριον λευκὸν ex hiatu corollae? Neque semina sunt ὅμοια λόγχῃ vel in Serapiade. . . *Neottia spiralis* (ἐπιπακτὶς ἢ ἐλλεβορίνη 4, 109.).

moschata. *Caesalpinus* (2, 49.) credit νάσκαφθον (1, 22.) esse corticem externum huius fructus... *Ruscus Hypoglossum* (ἱππόγλωσσον 4, 132.). Cf. *Columm. ecphras.* 1, 165... *Ruscus aculeatus* (μυρσίνη ἀγρία 4, 146.)... *Ruscus Hypophyllum* (δάφνη ἀλεξάνδρεια 4, 147.). Cf. *Columm. l. c.*... *Ruscus racemosus* (χαμαιδάφνη 4, 149.).

Equisetum ? sylvaticum (ἵππουρις 4, 46.). Cf. *Pseudo-Democrit. in Geopon.* 2, 6... *Equisetum ? pratense* (ἵππουρις ἑτέρα 4, 47.)... *? Marsilea quadrifolia* (ἐπιμήδιον 4, 19.). Planta aquatica sine flore, foliis hederaceis. Certe Botrychium Lunaria non est, cui adiudicat *Columna* (*phytob.* p. 65.)... *Polypodium vulgare* (πολυπόδιον 4, 188.)... *Polypodium Filix mas* (πτέρις 4, 186.)... *Polypodium Dryopteris* (δρυοπτερὶς 4, 189.)... *Aspidium Lonchitis* (λογχῖτις ἑτέρα 3, 162.)... *Athyrium Filix femina* (θηλυπτερὶς 4, 187.)... *Asplenium Hemionitis* (ἡμιονῖτις 3, 152.)... *Asplenium Ceterach* (ἀσπλῆνον 3, 151.)... *Asplenium Trichomanes* (τριχομανὲς 4, 137.)... *Scolopendrium officinale* (φυλλῖτις 3, 121.)... *Adiantum Capillus* (ἀδίαντον 4, 136.). Cf. schol. *Theocrit. id.* 13, 41... *? Marchantia conica* (λειχὴν 4, 53.). *Columm. ecphras.* 1. p. 331. Potest tamen quoque ad Peltideam caninam reduci...

fera (κόκκος βαφικὴ 4, 48.)... *Croton tinctorius* (ἡλιοτρόπιον μικρὸν 4, 194.). Primus fere *Clusius* (*hist.* 2, 47.) veram Dioscoridis plantam delineavit, post eum *Tabernaemontanus* (*herb.* 2, 265.). Sed *Caesalpinus* (11, 12.) et *Matthiolus* p. 894. toto coelo aberrant, dum modo Myosotidem modo Calendulam huc referunt... *Acacia vera* (ἀκακία 1, 133.)... *Acacia Catechu* (λύκιον Ἰνδικὸν, ἐκ θάμνου τῆς λεγομένης λογχίτιδος· ἐστὶ δὲ εἶδος ἀκάνθης 1, 132.). Cf. *Garc. ab Orto hist. arom.*, 10. Meminit eius etiam *Galen. antidot.* 1, 424... *Ricinus communis* (κρότων 4, 163.)... *Momordica Elaterium* (ἐλατήριον 4, 154.)... *Bryonia dioica* (ἄμπελος λευκὴ 4, 184.)... *Bryonia alba* (ἄμπελος μέλαινα 4, 185.)... *Cucurbita Pepo* (πέπων 2, 164.)... *Cucumis sativus* (κολοκύνθη 2, 162... *Cucumis prophetarum* (κολοκύνθις 4, 178.)... *Cucumis Melo* (σίκυς 2, 163.).

Hippophaë rhamnoides (ἱπποφαὲς 4, 163.)... *Cannabis sativa* (κάνναβις 3, 165.)... *Pistacia Terebinthus* (τέρμινθος 1, 91.)... *Smilax aspera* (σμίλαξ τραχεῖα 4, 144.)... *Tamus communis* (ἄμπελος ἀγρία 4, 183.)... *Rhodiola rosea* (ῥοδία ῥίζη 4, 45.)... *Mercurialis annua* (λινόζωστις 4, 191.)... *Iuniperus Sabina* (βρά.θυς 1, 104.)... *Iuniperus Oxycedrus* (κέδρος 1, 105.)... *Taxus baccata* (σμίλαξ 4, 80.)... *Myristica*

ric. *Cordus* (*botanol. p.* 99.) et *Tragus* (810.) Cuscutam esse perhibent: cui plura argumenta, praesertim maritimam originem opponit Ant. Musa *Brassavolus*, qui ad litora maris adriatici frequens ἀνδρόσακες semet invenisse testatur (*exam. simpl. p.* 63. 64.). Ipsi adsentitur *Amatus Lusitanus* (*comm. in Diosc.* 376. 482.). Quorum virorum argumentis victus *Madreporam Acetabulum Linn.* esse, fatendum est.

Non desunt plura, quae satis obscura manent, ab ipso auctore non cognita aut male descripta. Exemplo adducam Μαλάβαθρον, quod (1, 11.) aliqui pro nardi indicae folio habeant. Esse autem peculiare quoddam genus folii, quod paludibus innatet, nulla radice fultum. Id collectum, statim filo traiectum, reconditum servari. Repetit id *Plinius* (12, 26.), novo addito errore, in Syria nempe gigni id malabathrum. *Galenus* duobus locis (*fac. simpl.* 7, 98. 114.) μαλάβαθρον et φύλλον μαλαβάθρου recenset, congruere virtutem cum vi nardi. Mox usus increbuit, φύλλα cum μαλαβάθρῳ eadem putare, quum *Plutarchus* (*Gryll.* 990.) dicat νάρδους καὶ φύλλα καὶ καλάμους ἀραβικούς. At vero in *Digest. l.* 39. *tit.* 4. *de publican. et vectig. l.* 16. distinguitur malabathrum a folio barbarico. His aliisque argumentis victus primus fere *Anguillara* (*p.* 29.) bene distinxit folium barbaricum, quod idem cum *Pipere Betle*,

Malabathrum autem dici *Tembul.* Idem Tembul vero tanquam Piperis speciem quoque describit. Falli autem et eum *Garcias* (*Clus. exot.* 175 — 177.) perhibet, Malabathrum enim Cassiae ligneae (*Laurus Cassiae*) esse folium, *folium* vero κατ' ἐξοχὴν esse Betle Indorum. Cf. *Trew. in nov. act. nat. cur. vol.* 2. *app. p.* 385. Coram habeo etiam iconem *folii*, quod manifesto Lauri Cassiae est, et Betle dicitur, apud *Ramusium* (*viaggi* 1, 363.).

* * * *

Praeter hanc in materiam medicam introductionem adsunt alii etiam tractatus θηριακῶν etc., ut et νόθα dicta, quae ad graecas plantarum voces latinas etiam continent, serioris certo originis, ut a monacho quodam compilata esse videantur.

P L I N I U S.

Duumviri hi imperio totum orbem literarium per sedecim et quod excurrit saecula regentes praecipuam merentur in rei herbariae historia attentionem. Plinius enim iisdem fere verbis plerumque, quibus Dioscorides, plantas describens, medio aevo gratior fuit Dioscoride, quod non latine solum scripserat, sed quod superstitiones etiam plures et fabulas admiscuerat. Cum literae restituerentur, necessarium quidem fuit, ab horum duumvirorum

ric. *Cordus* (*botanol. p.* 99.) et *Tragus* (810.) Cuscutam esse perhibent: cui plura argumenta, praesertim maritimam originem opponit Ant. Musa *Brassavolus*, qui ad litora maris adriatici frequens ἀνδρόσακες semet invenisse testatur (*exam. simpl. p.* 63. 64.). Ipsi adsentitur *Amatus Lusitanus* (*comm. in Diosc.* 376. 482.). Quorum virorum argumentis victus *Madreporam Acetabulum Linn.* esse, fatendum est.

Non desunt plura, quae satis obscura manent, ab ipso auctore non cognita aut male descripta. Exemplo adducam Μαλάβαθρον, quod (1, 11.) aliqui pro nardi indicae folio habeant. Esse autem peculiare quoddam genus folii, quod paludibus innatet, nulla radice fultum. Id collectum, statim filo traiectum, reconditum servari. Repetit id *Plinius* (12, 26.), novo addito errore, in Syria nempe gigni id malabathrum. *Galenus* duobus locis (*fac. simpl.* 7, 98. 114.) μαλάβαθρον et φύλλον μαλαβάθρου recenset, congruere virtutem cum vi nardi. Mox usus increbuit, φύλλα cum μαλαβάθρῳ eadem putare, quum *Plutarchus* (*Gryll.* 990.) dicat νάρδους καὶ φύλλα καὶ καλάμους ἀραβικούς. At vero in Digest. *l.* 39. *tit.* 4. *de publican. et vectig. l.* 16. distinguitur malabathrum a folio barbarico. His aliisque argumentis victus primus fere *Anguillara* (*p.* 29.) bene distinxit folium barbaricum, quod idem cum *Pipere Betle*,

pertiretur. Hac intentione tot volumina peregit, quot fere nemo Romanorum sui temporis.

Ipsi viri clarissimi morti gloria immortalis proposita est, quod avido naturae studio eam sponte subierit. Fuit enim ingens illud Vesuvii montis incendium anni 79, quum ille classem Miseni imperio praesens regeret, quod ipsum adeo excitavit, ut Pomponianum peteret, prospiciendi caussa e proximo, ecquid iam mare admitteret. Ibi sulfuris fumo crassioreque caligine suffocatus statim concidit.

E tanti viri scriptis numerosis ad nos solum pervenit opus *historiae naturalis*, libris 37., quibus ex bis mille voluminibus scriptorum romanorum pariter ac graecorum universam naturae varietatem amplecti conatus est. A libro inde duodecimo ad vigesimum usque septimum omnia tractat vegetabilia, plantas, arbores, fruges, gramina totamque rem rusticam.

Optima editio totius operis est *Io. Harduini*, quam tribus voluminibus formae maximae comprehensis, Galliarum regis iussu anno 1723 absolvit. Quindecim codicibus manuscriptis usus esse dicitur. Rarissima autem est et pulcherrima editio *Bellocirii Danesii*, Paris. 1532. fol. Bene quoque de Plinio meruit *Dalechampius* in editione Lugdunensi 1587. fol.

Praeter has praestantiores nostri auctoris edi-

tiones commentarii etiam memorandi funt, inter quos eminent Claud. *Salmafii* Plinianae exercitationes Ultrai. 1687. fol., omni eae quidem doctrinae genere abundantes, fed et malo in Plinium animo et fine ordine fcriptae. Maxime autem vitio vertendum, quod a rei herbariae cognitione fere alienus fibi tamen fumferit de plantis veterum iudicare. Veteres commentatores, *Hermolaus Barbarus*, Nicol. *Leonicenus* aliique textum quidem caftigarunt, ad fontes Plinianos primi refpexerunt, fed rei etiam herbariae non fatis experti fuerunt, ut eorum veftigia tuto fequi poffimus.

Diu autem iam acriter Plinium perftrinxerunt, quod fine iudicio, ac omnino faepius fine linguae graecae interiore cognitione, undique corraferit, quae curiofa fcituque digna ipfi vifa fuerint, quod nonnunquam penitus falfo aut negligenter faltem interpretatus fuerit Graecos. Id autem perfpicere non potuerunt, qui medio aevo coeci eum ducem folum fequebantur. Quae enim reprehendit in maioribus fuis, quod notas ipfas herbarum velut vulgares ftrictim tantum et nominibus indicaverint (27, 8.) id et in ipfum cadit. Licet plures et diffitas quidem Romani imperii provincias viderit, plantas tamen perpaucas folummodo, et vero rariores minime cognovit.

Plurimas quidem fatetur plantas in hortulo Antonii Caftoris femet obfervaffe, qui tertius fere poft

Theophraftum et Mithridatem regem peculiarem plantis alendis hortum conftituit (25, 2.). Neque tamen rari funt errores graviffimi, e cognitione plantarum manca orti. Confundit e. g. (12, 20.) Cafiam Romanorum (*Daphnen Cneorum*) cum Lauro Caffia: fabam Graecam appellat Celtim auftralem (16, 30.): oryzae florem tribuit purpureum (18, 7.): Gypfophilae Struthio lanuginofum caulem et fpinofum (19, 3., ubi tamen defenditur a Paulo *Boccone muf.* 1, 172.): ligustrum nefcit an idem fit cum celebri cypro, feu Lawfonia inermi (24, 10.): Myriophyllum cum Achillea Millefolio componit (24. 16.): ad gramina numerat, quam *Anguillara* (*p.* 94.). Sedum effe ftellatum docuit. *Macer* f. Macis ipfi (12, 8.) cortex radicis cuiusdam magnae eft.

Graeca fua exemplaria adeo negligenter legit et interpretatus eft, ut hippacem Scytharum, quae cafeus fuit (*Hippocr. morb.* 4, 508.) plantam crederet (25, 8.); ut μήκωνος ἀφρώδους folia, quae Theophraftus Struthii (*Gypfophilae*) aequales habet, fpeciem pafferum (στρουθῶν) praebere nugaretur (20, 19.); ut in media hederae defcriptione de cifto loquatur, commutatis κισσῷ et κιστῷ (16, 34.); ut, ubi Theophraftus perhibet, platanos effe raras (σπανίας) in Italia, nofter interpretetur, alias platanos effe in Italia alias in Hifpania (12, 1.); ut, ubi de marrubio (πρασίῳ)

Graeci loquuti essent, ipse semper πράσον legerit et *porrum* interpretatus fuerit (22, 25. 24, 15. 27, 8.). Taceo plura, quae ipsi obiecta sunt, ut animadvertam, paucis duntaxat plantis vastissimo hoc opere locupletatam esse rem herbariam. Quae studio summo investigans tanquam novas, aut Plinio saltem peculiares inveni, hae fere sunt:

Salvia Verbenaca una cum Verbena supina (25, 9.) tractatur, adeo frequens per totam Europam australem, et mirum fuisset, si Plinius eius non meminisset. . . *Valeriana italica* Lam. est Nardus cretica (12, 12.) quam *Galen. compos. medic. sec. loca* 9, 4. etiam citat: sed descriptio Plinii ex Dioscoride de Phu desumta. Cf. *Ponae mont. bald.* p. 49. 50.

Eriophorum sine dubio *angustifolium* est arundo ea (19, 1.) e qua vestes conficiantur. . . *Stipa tenacissima.* Sparti usus per Hispaniam Africamque Carthaginensem uberrime (19, 2.) describitur; ut gramen id ocreatis cruribus textisque manicis, iligneisque conamentis convolvatur, maceretur et ad innumera vitae desideria adhibeatur. Cf. *Fischers Gemälde von Valencia* 1, 164. . . *Panicum miliaceum* et *italicum* (18, 7.) ita distinguuntur, ut illud a paniculis dictum, cacumine languide nutante, paullatim extenuato culmo, paene in surculum praedensis acervetur granis, cum longissima pedali phoba; *milii* vero (panici italici) co-

mae granum complexae fimbriato capillo curventur. . . *Panicum Dactylon* hoc nomine (24, 17.) alioque loco (25, 8.) *Canaria* appellatur, quod canes eam mandant. Cf. *Lobel. hist.* 12. *Clus. hist.* 2, 217. . . *Panicum verticillatum* est Miliaria (22, 25.). . . *Hordeum murinum* dicitur (27, 9.). Holcus, quae in saxis nascatur siccis: aristas habere in cacumine, tenui culmo, ob id a quibusdam appellari *aristidam*. Cf. *Anguillara p.* 210. *Lobel. obs.* 18.

Dipsacus pilosus, Gallidraga Xenocratis (27, 9.). Eadem est *Virga pastoris*, *similis Acanthae* Nyc. *Myrepsic.* (1, 11.). Cf. *Anguillar.* 142. . . *Galium Aparine*, Philanthropos (24, 17.) quod vestibus manibusque adhaereat. . . *Ilex Aquifolium* cum Quercu Ilice confunditur (16, 6.). . . *Potamogeton pusillus* (26, 8.). Castor aliam noverat speciem tenui folio, velut equinis setis etc.

Myosotis Lappula (25, 8.). Est et alia, quae ferat lappas minutas. . . *Pulmonaria officinalis*, Consiligo (25, 8.). . . *Asperugo procumbens* eodem nomine vocatur (26, 10.). . . *Primula vulgaris*, Dodecatheon (25, 4.). *Lobel. obs.* 317. . . *Azalea pontica* dicitur Aegolethron (21, 13.) cuius floribus mel venenatum fiat. Cf. *Tournefort. hist. acad. Paris.* 1704. 351. . . *Convolvulus Cantabrica* (25, 8.). Cf. *Clus. hist.* 2, 49. . . *Capsicum annuum* sine dubio est ea Piperitis, quam et

Siliquastrum vocat (20, 17.). Cf. *Dodon.* 716. . . *Rhamnus Alaternus* (16, 26.). . . *Rhamnus infectorius* est Calabrice (17, 8.). . . *Chenopodium Scoparia*, Scopa regia (21, 6.). . . *Atriplex hortensis*, Chrysolachanum (27, 8.). . . *Samolus Valerandi* eodem nomine generico occurrit (24, 12.). Sed *Anguillara* (179.) credit Anemonen Pulsatillam, quae a Bononiensibus sui temporis ita vocetur. . . *Plumbago europaea* eodem nomine (25, 13.) vocatur. Alio autem loco (26, 7.) Tripolium appellatur. . . *Thesium Linophyllum* eodem nomine (22, 22.). Cf. *Anguillara* 211. . . *Celosia cristata* est Amarantus (21, 8.). . . *Ribes nigrum* est sine dubio Cynosbatos (24, 13.). Idem vult piperis arborem italicam (16, 32.) *Dalechampius*, sed dubito. . . *Bupleurum baldense* intelligit *Anguillara* (169.) sub Bupleuro (22, 22.) capite Anethi, foliis longis multisque. . . *Sium Sisarum* (19, 5.). Siser et ipsum Tiberius princeps nobilitavit, flagitans omnibus annis e Germania. . . *Scandix Pecten* (24, 7.). . . *Peucedanum Silaus* (26, 8.). Cf. *Anguill.* 219. . . *Rhus Cotinus*, Coccygiae nomine (13, 22. 16, 18.). . . *Viburnum Tinus* (15, 30.). . . *Staphylea pinnata*, Staphylodendron (16, 16.). . . *Statice Armeria* (26, 8.).

Lilium chalcedonicum, rubens dicitur lilium (21, 5.). . . *Convallaria bifolia* bis occurrit, Cy-

claminos tertia dicta (25, 9.) et Ceratia uno folio (26, 8.). . . *Berberis vulgaris* (26, 13.). Spina, appendix appellata, quoniam baccae puniceo colore in ea appendices vocantur. . . *Iuncus maximus* est Combretum (21, 6.). Herba Luziola Italis appellata (*Caesalp.* 4, 58. *Anguill.* 179.).

Daphne Thymelaea (12, 7.). . . *Acer platanoides*, laciniatum Ait. et maculatum describitur (16, 15.). . . *Polygonum Convolvulus* est Centunculus (24, 15.). Herba, quae, quia multa est, et ubique nascitur, πολύγονον appellatur. *Scribon. Larg.* 46.

Caesalpinia pulcherrima est Nyctegretum, quam Democritus narraverit in Gedrosia crescere, colore hysgini, folio spinae (*acaciae*): eam et nyctalopa vocari, quod e longinquo noctibus fulgeat. (21, 11.). . . *Saponaria Vaccaria*, est Condurdum (26, 5.). . . *Silena baccifera* est Cuculus (*Cucubalus*) 27, 8. Cf. *Clus. hist.* 2, 183. . . *Oxalis stricta*, Oxys (27, 12.). Cf. *Lobel. obs.* 495. . . *Lychnis sylvestris*, Malundrum s. Melandryon (26, 7.). Cf. *Clus.* 1, 394.

Reseda alba, nomine eo generico occurrit (27, 12.). Cf. *Lobel. advers.* 76.

Pruni plures species nominantur, maxime vero *Chamaecerasus* (15, 25.). *Mahaleb* etiam nomine Vaccinii (16, 18.). *Pyrus torminalis* (15, 21.). . . *Rosae* campana, praenestina et ala-

bandina (21, 4.)... *Geum rivale* fere *Petilium* illud (21, 8.), quod circa vepres nafcatur, inflexo floris cacumine, flore rofeo: fed autumno nafci dicit... *Geum urbanum* eo nomine (26, 7.) occurrit. *Fragaria vefca* (25, 9.) fecundum codices antiquos eft pentaphyllum illud fraga ferens, fed exftant aliae lectiones, ubi de *Trifolio fragifero* loqui videtur. Cf. *Leonicenum de Plinii error. f.* 3. 6. Antiquius, quam Plinii, eft *Ovidii* teftimonium de fragis aureae aetatis (*metamorph.* 1. *v.* 104.)

„Arbuteos fructus montanaque fraga legebant."

Spiraea Ulmaria eft Rhodora (24, 17.)...

Actaea fpicata (27, 7.). Cf. *Lobel. obf.* 389... *Caltha paluftris*, Chamaeleuce 26, 6.). Cf. *Anguill.* 212... *Ranunculus Thora.* Limeum (27, 10.). Cf. *Anguill.* 213... *Ranunculus polyanthemos*, eodem nomine (27, 12.).

Lamium maculatum, Leuce (27, 11.). Cf. *Caefalpin.* 11, 31... *Nepeta italica* (25, 15.)... *Nepeta Scordotis* a Pompono Laeto, Pompeii liberto defcripta (25, 6.). Bene delineavit Profp. *Alpinus exot.* 283... *Teucrium Scorodonia* eft alterum Scordium (25, 6.). Cf. *Lobel. obf.* 262... *Vitex trifolia* eft Garyophyllon (12, 7.) piperis grani fimile: quod egregie defcribit *Rumphius* (*herb. amboin. p.* 49. 50. *t.* 18. 19.)... *Rhinanthus Crifta galli* eft Alectorolophus (27, 5.).

Anguill. 219. . . *Euphrasia Odontites* eo nomine (27, 12.).

Dentaria enneaphylla (27, 9.). Cf. *Columm. ecphras.* 1, 307. . . *Brassicae oleraceae* plures varietates recensentur, Sabellica, Pompeiana etc. (25, 8.).

Ononis Natrix eo nomine (27, 12.). Cf. *Lobel. obs.* 493. . . *Anthyllis Barba Iovis* eo nomine (16, 18.). . . *Cytisus Laburnum* (16, 18.) eodem nomine bene describitur. . . *Hedysarum Alhagi* forte Occhi illud Onesicriti est, e quo mel defluat, sed ficis similis frutex appellatur (12, 8.). . . *Trifolium italicum*, Oxytriphyllum (21, 9.). Cf. *Scribon. Larg.* 163.

Carduus leucographus (27, 11.). . . *Cnicus Erisithales* (26, 13.). Cf. *Dalechamp.* 1094. . . *Gnaphalium gallicum* est Impia (24, 17.). Cartasilago *Anguill.* 203. . . *Bellis perennis* eodem nomine (26, 5.). . . *Chrysanthemum segetum*, Bellium (21, 8.). . . *Inula Bubonium* forte Aster (27, 4.). Cf. *Clus. hist.* 2, 24. *Scopol. carniol. t.* 58. *Galenus* βουβώνιον dicit (*facult. simpl.* 6, 79.). . . *Centaurea nigra*, Hyosiris (27, 9.). Cf. *Anguill.* 216. . . *Calendula officinalis*, Caltha (21. 6.).

Aristolochia Pistolochia (25, 8.). Cf. *Clus. hist.* 4, 72.

Ari plures species recensentur (24, 16.).

Arum *Dracunculus*, *italicum*, *Arifarum* et *tenuifolium*. Cf. *Lobel. adv.* 260. . . *Pinus Pinafter*, Tibulus (16, 10.). . . *Pinus Cembra*, Taeda (16, 10.). . . *Fagus fylvatica* (16, 6.). . . *Acacia latronum* forte eft fpina lacrimarum pretiofa in gente Ariana (12, 8.). . . *Amarantus tricolor* eft Gromphaena (26, 7.). . . *Ephedra diftachya*, Polygonum quartum (27, 12.). Cf. *Cluf. hift.* 1, 91. . . *Myrica Gale*, Chamaeleagnus (24, 11.). Cf. *Dodon.* 780. . . *Humulus Lupulus*, Lupus falictarius (21, 15.).

Lycopodium Selago (24, 12.) eodem nomine. . . *Conferva glomerata* in alpinis fluminibus 27, 8.). . . *Boletus fuaveolens* (16, 8.). Ceterae omnes e Theophrafto, Diofcoride, Crateva aliisque faepe aliis nominibus excerptae.

GALENUS.

Vir, cuius fummum ingenium, eruditio vaftiffima et uberrima fertilitas omnem antiquitatem maxima cepit admiratione, nec rem herbariam intactam reliquit. Patre natus Nicone, architecto Pergameno, a prima inde iuventute optimis praeceptoribus in literarum disciplinam traditus fuit: pater ipfe φιλογεώργος experimenta inftituit, ut transmutationem frumentorum in lolium obfervaret. Ea omnino veritatem eius transmutationis confirmaffe perhibet *Galenus*: triticum in lolium, hor-

deum in avenam sterilem abiisse (*facult. alim.* 1, 518.). Galenus Asiam minorem, Aegyptum, Graeciam totam Italiamque percurrens, Palaestinam ipse adgressus est, ut balsami fruticem investigaret, quum balsamum illud frequenter adulterari comperisset (*antidot.* 1, 424. 433.). Imperatoris Marci Aurelii medicus per aliquod tempus, in patria Pergamo ultimam aetatem degit.

Ipsius tempore Imperatores romani in Creta plantarum utilium feracissima botanicos aluerunt, qui herbas radicesque sedulo lectas Romam transmitterent (*antidot.* 1, 424.). Neque tamen iis posse penitus confidere ipse fatetur, sed oportere medicum peregrinari, ut plantas officinales in locis natalibus observet, colligat et vere distinguere discat (*ib.* 428.). Taxat eos, qui medicamina omnia simplicia e Creta petant, ac respuant, quae a Cretensibus botanicis lecta non fuerint: crescere enim per Italiam aliasque regiones plurimas plantas, eademque virtute pollere, quam Cretenses, quod *ἀμαράκου* et *μάρου* exemplis ostendit (*ib.* 431.).

Cinnamomum cum cassia satis congruere: semetipsum integram arborem Cinnamomi Romae vidisse, e qua Marco Aurelio antidotum paraverit (*ib.* 433.). Crocum in antro Corycio optime crescere, ut ipse expertus fuerit (*ib.*).

Carpasium praedicat Cinnamomo non multo in-

ferius, optimum crescere circa Sidam Pamphiliae: cortex id vel radicis vel trunci esse debuit (*anti-dot.* 1, 434. *facult. simpl.* 7, 89.). Neque idem est cum Cubebis, ut *Amat. Lusit.* (*comm.* 13.) perhibet. Cf. *Clus. exot.* 185. Equidem, rite collatis omnibus, quae veteres de carpesio tradiderunt, opinioni adsentior *Anguillarae* (150.), qui radicem esse *Rusci Hypophylli* arbitratur. Ea enim amaro-aromatica est, et roborantium vice ab ipso demum *Riverio* (*obs. cent.* 3, 53.) adhibita fuit. Graeci seriorum saeculorum manifesto Cubebas intellexerunt (*Nic. Myrepsic. antid.* 1, 133.).

Secalen vidit *Galen.* (*fac. alim.* 1, 312.) in Thracia frequenter cultam, ubi *βρίζα* ab incolis vocabatur. Panem tamen esse inferioris indolis, meliorem, qui e Spelta in Phrygia paretur: hordeum nudum (*γυμνόκριθον*) in Cappadocia coli (*fac. alim.* 1, 313.). Alexandriae semet vidisse iuvenem, qui per plures annos solis phaseolis et ochris vixerit (*ib.* 316.).

Ἔλυμον vocat Panicum italicum, quod cum *μελίνη* s. Panico miliaceo componit (*fac. alim.* 1, 314. *fac. simpl.* 6, 83.). Cochleariam Drabam (*θλάσπι*) optimam in Cappadocia gigni (*antidot.* 1, 435.). Eodem loco Centauream Rhaponticam nomine *ῥήου* praedicat (*fac. simpl.* 8, 106.). Boletos esculentos distinguit (*facult. alim.* 2, 335.). Ὀποκάλπασον habet, substantiam Myrrhae ad-

mixtam venenatam, quae enecaverit homines quosdam inscitia eam fumentes (antidot. 1, 425. de compos. medic. sec. loc. 1, 154.). Idem videtur *Dioscorides* intelligere, dum ἐπὶ καρπάσου tanquam venenum soporiferum adfert (*alexipharm.* c. 13.). Et *Paullus Aegineta* καρπησίας ὀπὸν dicit (*lib.* 5, 44.). Haec venenata substantia nec cum καρπησίῳ supra memorato, nec cum καρπησίῳ Byzantinorum confundenda est. Nobis fere ignota est, nisi quandoque et nostrae myrrhae admixta quaedam substantia reperiatur, quam *Schulzius* sapore igneo et venenata indole observavit (*toxicol. veter.* p. 52.).

Chrysobalanum, aroma roborans (*de compos. med. sec. loc.* 8, 281.) commendat, cumque eo *Actuarius* et Nic. *Myrepsicus*, nomine ξανθοβαλάνου (349.). Non defuerunt, qui pro *nuce moschata* habuerint, refutati a *Clusio* (*exot.* 179.). Nonne potius nux est *Semecarpi Anacardii*, cuius descriptionem et usum vide apud *Roxburghium* (*coromand.* 1, *p.* 13. *t.* 12.)?

Neque tamen raro *Gal.* versatur in erroribus. Styracem in calamis gigni (*antid.* 1, 435.), Acaciam veram similem esse τῇ λευκῇ ἀκάνθῳ, quae aut Carduus est leucographus aut Cnicus Casabonae (*facult. simpl.* 5, 72.) perperam autumat.

Libellus περὶ ἀντιβαλλομένων, si modo genuinus, errorum plenus est. Ἑλένιον e. g. σελίνον di-

cit ἀρωμάτικὸν ac pro Gentiana fumi perhibet: pro Rheo Centaurium maius, quod et fuadet Nic. *Myrepficus* (*antidot.* 1, 1.) Rheum enim Rhaponticum ferioribus temporibus fere ignotum fuit, ut Centauream Rhaponticam aut Centaurium ii fubftituerent. Cetera omnia e Diofcoride, quem ubique citat.

Optima operum editio, quam fequor, eft bafileenfis 1538. vol. 1—5. fol.

LIBER III.
REI HERBARIAE DECREMENTUM.

CAP. I.
ROMANA AC GRAECA BARBARIES.

Veterum Graecorum Romanorumque res herbaria 1200 circiter species complexa, in iis fere substitit, quae vel in medicina aliisque artibus adhibentur, vel curiosa ac mirabilia videbantur. Unicus fere *Theophrastus* naturam vegetabilium vitaeque rationes paullo curatius investigans, haud tamen ultra prima rudimenta progressus fuit. Nomenclatura veterum vaga, nulli legi subiecta: descriptiones mancae, plurimae aliorum fide traditae, posteritatis studium insigniter impediverunt.

Dioscoridis tamen et *Plinii* auctoritas per saecula inconcussa fuit, temporum labe et hominum desidia potius stabilita, quam ipsarum rerum veritate.

Generis humani ruina saeculo tertio et quarto aerae nostrae e luxurie et mollitie incredibili, e tyrannide crudelissima imperatorum Romanorum, e

turpissima illa orientali pseudosophia totum terrarum orbem infestante, profecta praecipites secum traxit omnes scientias. A tertio inde saeculo per universum Romanorum imperium doctrina vera nulla, nulla ingenii libertas, nulla studiorum ingenuitas. Servilis hominum desidia, ab arbitrario tyrannorum imperio oppressa, in eo tota fuit, ut veteres transscriberet et in epitomen redigeret. Artes omnes atroci tyrannidi inservierunt: orientali superstitione seductum humanum genus eas duntaxat artes coluit, quae desidiae, avaritiae, servili genio et luxuriei faverent.

Accessit insanus ille ac stupidus furor indignorum hominum, qui Christi nomen usurpabant, in omnes paganismi reliquias: bibliothecarum incendia et librorum cuiusvis generis dilapidatio: atrocissimae demum persecutiones eorum, qui ethnicorum cognitiones et eruditionem servare studerent.

Nota haec omnia ac centies repetita, uberius demum a me exposita sunt in *vol. 2. historiae medicae*. Ex iis vero misera rei herbariae sors per se iam patet. Per plurima enim saecula soli fere medici, ignarum illud et ignavum vulgus, fuerunt, qui suo, i. e. barbaro et rudi modo rem herbariam colerent. Simplicia sic dicta e plantis petita, nominibus vagis saepiusque falsis aut barbaris saltem praedita, adhibuerunt, ac in levibus futilibusque libris consignarunt.

Taedet paene, pauca tantummodo e foeda illa farragine adducere.

Scribonius Largus, Claudii Caes. medicus, opusculum de compositione medicaminum satis barbare conscripsit, quod immenso Io. *Rhodii* studio Patavii 1655. 4. editum, pauca continet, quibus Plinii coaevi scripta illustranda sunt. . . Herbam (12.) quam πολύνευρον, ipse *nervalem* appellat, aliam non arbitror, quam *Plantaginem maiorem*. . . Herba *urceolaris* (39.) quam *Plinius Valerianus* (2, 18.) *Vitraginem* dicit, est *Parietaria officinalis*. . . *Cotyledona Umbilicum* eo nomine vocat, folia habere cymbalis similia et in parietibus humidis crescere (55.). . . *Symphytum officinale* satis perverse et Inulam rusticam et gallice *Alum* nominari (83.) *Teucrium Polium*, nisi potius pro πολίῳ legendum sit πολυγόνῳ, *tiniariam*. . . *Loniceram Periclymenum* vocat *Matrem sylvae* (129.) *Scolopendrium officinale*, Calcifragam (150.). Hypocistidem male dicit succum Rosae caninae (85.). Hyoscyamum album *Apollinarem herbam* (90.) *Rhoëm coriariam*, *syriacam*.

Marcellus Burdigalensis, Theodosii I. archiater, inscitia, an superstitione maior nescio, compositorum immensam corrasit farraginem, ab *Henrico Stephano*, collectioni suae insertam, et a

Thoma *Reinesio* eruditissimo in variis lectionibus passim illustratam.

Quum Burdigalensis esset, gallica saepe nomina plantis suis adscripsit: *Visumarum* vocat Menyanthen trifoliatam (3.), *Burdunculum* Borraginem (5.), *Odocos* Sambucum Ebulum (7.), *Gilarum* Serpyllum (11.), *Tiniariam* Polygonum Convolvulum (17.), *Halum* Symphytum (31.), *Badltin* Nymphaeam (33.).

Palladius *Rutilius Taurus Aemilianus*, saeculo, ut videtur, quinto florens: citatur enim ab *Isidoro (orig. 17, 1.)* et *Cassiodoro (div. lect. 28.)*; fundos in Sardinia et ad Neapolin possedisse ipse testatur (4, 10.). Opus de re rustica ad menses, e Graecorum scriptis potissimum, composuit, a doctissimo *Schneidero* nuper egregie editum ac illustratum.

Paucissima in eo tanguntur, quae ad rem ipsam herbariam pertinent. Triticum credit in loco uliginoso transire in siliginem s. secale (1, 6.). Hordeum galaticum dicit (2, 4.); quod distichon *Isidoro* (17, 3.) et cantherinum, quod huic hexastichon. Canneta colit (3, 23.) ex Arundine Donace. Satureiam colit (3, 24.), Cepullas *(Cepas)* Colocasiae bulbos et Allium ulpicum *(sativi varietatem)* Cannabum (4, 5.), Armoraciam (4, 9.), Gith quod Nigella sativa (10, 13.) et Ciceram, quam a Cicercula *(Cicer arietinum)*

distinguit (4, 6.). Hypomelidas habet (13, 4.) poma forbo fimilia, quae fructus funt vel Unedonis vel Azaroli.

Isidorus Hifpalenfis, e ftirpe Gothica, epifcopus Hifpalenfis († 636.) in opere magno etymologico (*Origines, ed. Vulcan.* Bafil. 1577. fol.) plantas et arbores varias ex Plinio potiffimum recenfet, nominibus fere inhaerens, pauca tamen memoratu digniora adlegans. Sic primus, ni fallor, *Rheum Rhabarbarum (nomine Rhei barbari)* habet (17, 9. *col.* 426.) licet et *Alexander Trallianus* (8, 3.) idem iam commendet. Pofteri eam fpeciem, ab Arabibus praeprimis commendatam et Rheo Rhapontico fine dubio praeferendam, *Rhei indici* paffim nomine citant (*Actuar. meth. med.* 515. *Nic. Myrepf.* 1, 21. 209. 22, 5.).

Mellam dicit Ifidorus lotum cyrenaicum (*Zizyphi fpeciem.*) (17, 7.). Fagum et efculum, utramque fructibus efculentis infignem credit, licet errore veteris φηγοῦ feductus. Afplenium vocat Saxifragiam, Inulam ruftico nomine *Alant.* Electrum in *infulis* Germaniae (*nonne Rugia?*) e pinubus ftillare. *Melofon* vocat arborem, quae ammoniacam gummin largiatur.

Conftantini VII. iuffu veterum monumenta a variis fcholafticis viris excerpta veftigia induftriae faltem nobis fiftunt Conftantinopoli faeculo X. ad-

huc superstitis. Sicut *Theophanes Nonus* epitomen medicam, alii hippiatricam, ita et CASSIANUS BASSUS Bithynus, compilationem edidit Geoponicorum veterum, e quibus pauca duntaxat huc pertinent.

In ipsis quidem Geoponicorum fragmentis, non semel sedulo a me perlectis, nihil fere ad rem herbariam inveni; superstitionibus et puerilibus consiliis omnia plena. Memoratu tamen dignum mihi visum fuit Cassiani Bassi ipsius consilium, quid Constantinopoli singulis mensibus serendum sit (12, 1.). Ianuario serit θαλασσοκράμβην, quae Convolvulus Imperati, Februario κοδιμέντον (*Petroselinum*), τευτλόῤῥιζον (*Betam Ciclam*), θρύμβην (*Satureiam capitatam*), μαρούλια (*Lactucae sativae varietates: vox haec deflexa a μαιουλίζω, quod Maio vigeant. Bochart. hieroz.* 1, 696.), Φρυγιατικὸν (?) ῥιγιτανὸν, κωμωδιανὸν (*quae forte varietates Lactucae*), Aprili σευτλομέλοχον (*Spinachia forte oleracea. Bod. a Stapel ad Theophr. p.* 778.).

Novas quasdam plantas ab Arabibus seriores Graeculi hauserunt, quod e SYMEONIS SETHI, opusculo de cibariis (*ed. Gyrald. Basil.* 1538. 8.) elucet. Auctor πρωτοβεστάρχης palatii Antiocheni, Michaële Duca, Imperatore Constantinopolitano, fuit, excerpsit autem potius *Pselli* maioris

molis librum περὶ ἐδεστῶν. Cucumeres dicit ἀγγούρια aut τετραγγούρια, Ocimum primus βασιλικόν. Primus, ni fallor, calyces Eugeniae caryophyllatae, καρυόφυλλα nominat, primus etiam Myristicae moschatae fructum, καρύα ἀρωματικὰ (Cf. et *Actuar. meth. med.* 5, 4.). Καρνάβαδιν Cuminum Cyminum est. (Cf. *Actuar. l. c. Nic. Myreps.* 1, 380. 406.). Ταρχὸν Artemisia Dracunculus.

Primus inter Graecos Καφουρὰν nominat, quam dicit gummi esse aut lacrimam arboris Indicae, quae tantae sit molis, ut centum homines eius umbra frui possint. Nasci in montibus maritimis, lignum esse leve et ferulaceum. Xylaloën dicit, quam veteres Agallochum, cuius plures differentias citat. Μαζιζάνιον vocat Solanum Melongenam.

Ultimus fere Graecorum medicorum, Nicolaus Myrepsicus, longe plura medicamina ex Arabibus potissimum corrasit, quam maiores ipsius cognoverant, barbaris ea nominibus passim conspurcata. Vixisse autem saeculo decimo tertio alibi (*hist. med.* 2, 321.) docui.

Salviam Horminum vocat ζεντογάλην (3, 62.): ζάρνάβι cum Actuario (*meth. med.* 5, 8.) Cyperum rotundum: Rorem marinum δενδρολίβανον (1, 64.). Piper Malagetam et Cubebam nominibus specificis commendat (1, 22.) *Phalarin* canarien-

ſem, *ἀνεμοχόρτον* dicit (3, 46.) quali nomine etiam hodie a Graecis inſignitur (*Forsk. fl. conſtant. p.* xix.).

Primus *ὀξυφοίνικα Tamarindum* (1, 24.); *γλυκοκάλαμον Caſſiam Fiſtulam* (1, 449.); *Caſſiam Sennam*, et fructus quidem (1, 465. 472.) cum *Actuario* (*meth. med.* 5, 8.); *μυροβαλάνους ἔμπλετζ Phyllanthum Emblicam* (1, 24.) cum eodem *Actuario* (*ib.*) vocat. Primus *Fraga veſca φραγοῦλι* nomine (3, 46.) citat. *Erodium moſchatum* nominat *μοσχοβότανον* (3, 46.), *Betonicam orientalem δροσιοβότανον* (1, 1.).), *Centauream Benedictam καρδιοβότανον* (3, 60.), *Agroſtemma Githaginem κοκάλιδα τοῦ σίτου* (4, 2.), *Bubon macedonicum μακεδωνίσιον σπέρμα* (1, 1.). *Aſclepias Vincetoxicum* nomine ſpecifico occurrit (89.), Goſſypii ſemina nomine *βαμβακίου* (1, 425.), Artemiſia camforata, *καφουρᾶς βοτανῆς*. . . Iridis tuberoſae uſum a *Paullo* Aegineta primo memoratae nomine *ἑρμοδακτύλου* (*lib.* 7, *p.* 236.) hi ſeriores Graeci ab Arabibus probabiliter acceperunt, licet iam Theophraſto cognita fuerit.

Succinum, quod *ἤλεκτρον* veteres nominarant, noſter *βερονίκην* (*vernicem*) appellat (1, 327.) unde deceptus Fuchſius credit eum de Veronica officinali loqui. (Cf. *Geſner. epiſt.* 2. *f.* 61. a.).

CAP. II.
CAROLI MAGNI CAPITULARIA.

Summa medii aevi caligo fulgentiſſimo Caroli Magni ſplendori ceſſiſſet, niſi, qui eum ſequuti ſunt, imperatores eccleſiaſtico ſtupore ac aevi ſui deſidia iterum obdormuiſſent. Is enim, auctor immortalis dynaſtiae, quae imperio maximam Europae partem regere debebat, ſapientiſſime omnibus proſpexit, quae ad regendas imperii partes et adminiſtrandas pertinerent.

In *capitularibus de villis ſuis*, quae *Eckhardus* (*commentar. de reb. franc. orient. vol.* 2.) optime edidit, et *Antonius* (*hiſt. oeconom. germanic. vol.* 1.) praeclare interpretatus eſt, plura occurrunt, quae, non vulgarem fuiſſe ipſius cognitionem rei herbariae, oſtendunt.

Quae in hortis villarum (§. 70.) coli iuſſit, digna iudico hic recenſeantur. Sunt autem

Roſae,
Lilia,
Foenum graecum,
Coſtum (*Balſamita vulgaris* Willd. Haec enim Coſti hortenſis nomine in plerisque botanicis operibus, e. g. *Lobelii* (*adverſ.* 136.), *Dodonaei* (295.) etc. occurrit.),
Salvia,
Ruta,
Abrotanum,
Cucumeres (*Melones*),
Pepones,
Cucurbitae,
Phaſeoli,
Ciminum (*Cuminum Cyminum*. Dubito id hiemes Aquisgrani perferre. Videtur Imp. e Romanorum ſcriptorum libris eam plantam ſumſiſſe.),
Roſmarinus,

Careium *(Carum Carvi)*,
Cicera,
Squilla, (?)
Gladiolus,
Dragontea *(Artemisia Dracunculus:* nulli veterum dicta: *Sethus* enim iunior est*)*,
Coloquintida *(Cucumeres)*,
Solsequia *(Heliotropium europaeum)*,
Ameum *(Ammi maius)*,
Silum *(Sium angustifolium*, bonum iumentis pabulum*)*,
Lactuca,
Gith *(Nigella sativa)*,
Eruca alba *(Brassica Eruca)*,
Nasturtium,
Parduna *(Rumex acutus)*,
Olisatum *(Smyrnium Olusatrum)*,
Petresilinum,
Apium,
Savina,
Feniculum,
Diptamnum *(?Origanum Dictamnus)*,
Sisymbrium *(Mentha sylvestris)*,
Mentastrum *(Mentha aquatica)*,
Nepeta *(Nepeta Cataria)*,
Febrifugia *(Chironia Centaurium)*,
Beta,
Ibischa Mismalva *(Althaea off.)*,
Carruca *(Daucus Carota)*,
Adripia *(Atriplex hortensis)*,
Ravacaulus *(Brassica Napobrassica)*,
Allium Porrum var. margaritacea *(Uniones)*,
Radix *(Raphanus sativus)*,
Cepa,
Warentia *(Rubia tinctorum)*,
Faba maior *(Vicia Faba)*,
Cerfolium,
Sclareia *(Salvia Sclarea)*
Levisticum,
Anetum,
Intubus,
Sinapi,
Satureia,
Menta,
Tanarita *(Tanacetum vulgare)*,
Papaver,
Vulgigina *(Asarum europaeum)*,
Malva *(Althaea rosea)*,
Pastenaca,
Blida *(Amarantus Blitum)*,
Caulus *(Brassica oleracea)*,
Britta *(Allium Schoenoprasum)*,
Porrus *(Allium Porrum)*,
Ascalonitas *(Allium ascalonicum)*,

Allium,	Lacteridae (*Euphorbia Lathyris*),
Cardones (*Dipsacus fullonum*),	Iovis barba (*Sempervivum tectorum*).
Pisus mauriscus (*Pisum sat.*),	

Specimen etiam *breviarii rerum fiscalium Caroli M.* ab *Eckhardo* primum publicatum, dein ab *Antonio* optimo versum et illustratum in horto villae cuiusdam Imperiali nominat Coliandrum (*Coriandrum*), Vittonicam (*Betonicam*), Acrimoniam (*Agrimoniam*).

Varias arbores mansuetas iubet Imperator *per ariciis servatoria* coli aut saltem conservari, unde primus doctissimus et humanissimus *Brunsius* Helmstadiensis, coniectura probabili consequutus est, tepidaria hybernacula subintelligi, cui et *Antonius* (*hist. oeconom. germ.* 1, 445.) adsentitur. Melones saltem a Romanis iam in pulvillis vaporariis, quae lapide speculari tegebantur, cultos fuisse, *Columella* (11, 3.) docet. Cf. *Vossium nostrum ad Virgil. georg.* 4, 122.

Eckhardus (*comment. rer. franc. or.* 2, 980.) edidit etiam farraginem compositam variis medicaminibus, tempore Caroli M. maxime commendatam, quae praeter adlegatas plantas sequentes continet:

Pipinellam (*Pimpinella Saxifraga*),	Centauriam (*Centaurea Centaurium*),
Acer Gunderebam, (*Acer campestre*),	Camipiteum (*Aiuga Chamaepitys*),

Fraſſifoliam Erebrama (*Rubus caeſius*),

Cauli ſemi Cholſamo (*Braſſica Napus*),

Bislinguam (*Ruſcus Hypoglosſum*),

Aitiotidem Chraneunito (*Erodium moſchatum*),

Quinquefolium (*Potentilla reptans*),

Vincatoſſicam (*Aſclepias Vincetoxicum*),

Benedictum (*Geum rivale*),

Baſiliſcam (*Ocimum Baſilicum*),

Reopontinum (*Rheum Rhaponticum*),

Artemiſiam,

Nymphaeam,

Gariofilas (*Caryophyllus aromat.*),

Turnellam (*Tormentilla*),

Gamandream (*Teucrium Chamaedrys*),

Centonodiam (*Polygonum aviculare*),

Origanum vulgare,

Iva (*Aiuga Iva*),

Plantaginem,

Sparga (*Sparganium ramoſum Anton.*),

Saxifragam Steinpreha (*Aſplenium Trichomanes*)

Canape (*Cannabis ſativa*),

Alleluia (*Oxalis Acetoſella*),

Abſinthium,

Millefolium,

Gentianam,

Marrubium.

CAP. III.

MONASTICA RES HERBARIA.

Ut temporis ſui ignorantiae ſuccurreret et monachorum deſidiam tolleret, ſapientiſſimus Imp. Carolus ſcholas coenobiorum inſtituit, totumque ſcientiarum utilium orbem circumſcripſit ita, ut *trivio* comprehenderet Grammaticam, Arithmeticam et Muſicam, *quadrivio* vero Rhetoricam, Dialecticam, Geometriam et Phyſicam (*Launoy de ſcho-*

lis celebr. a Carolo M. instaur. in Opp. tom. 4. P. 1. Ruhkopf. hist. scholarum p. 22 f.*)*. His addidit in capitulari ad Theotonam villam dato ann. 805. *(Baluz. capitul. reg. franc.* 1, 295. ed. Venet. 1772.*)* *artem medicinalem*, cuius cum praecipua pars herbarum cognitio putaretur, a monachis etiam herbae collectae fuerunt, quae usu medico inclaruerunt.

Inscitia autem temporum, monachorum ignavia, linguarum cultus neglectus et servilis animus hominum eorum impedimenta innumera obtulerunt, quin ullo quidem modo augeri, ne servari quidem herbarum cognitiones possent. Plinii codices male transscripti, Caelius Aurelianus, Scribonius Largus et Marcellus Empiricus turbidi fontes fuerunt, e quibus et ii haurirent, qui conscribere quaedam de herbarum usu auderant.

Non defuerunt enim miserrimo illo aevo monachi, qui, celebria antiquitatis nomina adfectantes, corraderent opuscula de herbarum virtutibus. Eorum duo praeprimis dubiae aetatis sunt: Apuleii et Plinii Valeriani nominibus lata. Utrumque simul Argentor. 1533. fol. editum, Apuleii etiam cum commentario Gabr. Humelberg 1537. Tigur. 4. Probabile saltem est, hoc Apuleii opusculum ante annum 1200. conscriptum fuisse, quum Isaac *Vossius* codicem figuris ornatum ante id saeculum se possidere testetur. *(Fabric. bibl. lat.* 3,

526.). Nihilominus monachi certe creduli et inscii labor est: tot barbara nomina, tot superstitiones, tot lectionum Plinii senioris corruptarum vestigia occurrunt. Nomina inepta Prophetarum, Aegyptiorum, Dacorum, Gallorum ubique citat. Aristolochiam Graecos *Ararizam*, alios Ephasion, Dardanon, Picionicen, Tauxinon, Leſtitin, Opetin, Italos Malum terrae, Dacos Absinthium rusticum appellare. Betonicam a Prophetis Hierathiorinen, ab aliis Ruszmarinam vocari: maleficiis eam resistere. Nymphaeam, thyrso nigro foliis cichoraceis, in Ompenico (*Orchomenio*) lacu crescere. Sed quorsum excipiam has ineptias? . .

Placidus *Actor*, qui citat Isidorum, citatur autem a Vincentio Bellovacensi, monachus sine dubio fuit. Compilavit materiem medicam, quae nunquam prodiit. (*Fabric. bibl. med. et infim. latin.* I, p. 12.).

Walafridus Strabus, Suevus, primum Decanus Coenobii Sangallensis, dein Abbas Augiae divitis saeculo IX., ad Grimoaldum Abbatem Sangallensem scripsit poëma, quod *Hortuli* nomine edidit Io. Atrocianus Friburgi 1530. 8. Versus, pro ea saltem aetate satis boni: florum ipsa ac plantarum pauperrima messis. *Elelisfagus (Salvia)*, Ruta, Abrotanum, Cucurbitae, Pepones, Marrubium, Absynthium, Foeniculum, Gladiolus, Lybisticum, (*Li-*

gusticum), Caerefolium, Lilium, Papaver, Sclarea, Mentha, Pulegium, Apium, Bettonica, Agrimonia, Ambrosia (nescit tamen, an vera sit veterum planta), Nepeta, Raphanus, Rosa. Descriptiones non malae, vires ubique fabulosae.

Hic citatur a miserrimo monacho, qui Aemilii Macri, Plinio et Ovidio aequalis, nomen affectavit. Poëma de *herbarum virtutibus* ab eodem Io. Atrociano cum Strabo Friburg. 1530. 8. editum. Pessimi versus: e. g.

„Illius herbae vis frigida dicitur esse",

et rursus:

„Artemis graece quae dicitur, indeque nomen."

Ignorantia, in monacho saltem excusanda:

f. 24. „Alteamque vocant illam, quod crescat in altum"

f. 61. „Caulis romana, Graecorum brassica lingua"
„dicitur.

f. 90. „Frumentis nocuam lolium graecus vocat herbam,"
„quam nostri dicunt vulgari modo nigellam."

Barbaries nominum alemannicorum: Isatin *(f.* 86.*)* *Gaisdam*, lapathum *(f.* 89.*)* *paratellam*, chamaedryn *(f.* 86.*)* *Gamandream* vocat. Auctores denique, praeter Strabum, citat, quos nemo cognoscit, Asclepium, Iustum, Melineum et Meniacum, monachos sine dubio.

Cum Strabum citet, citetur ipse a Vincentio Bellovacensi *(spec. natur.* 1. *lib.* 9. *c.* 104. *f.* 104. *l.)* aetas ipsius in saec. X — XII. cadit.

Saeculo X. vixisse *Alfredus*, Episcopus Cridi-

ensis in Westsexia Deuonia Angliae dicitur (*Act. erud.* 1702. *p.* 282.). *De naturis rerum* scripsit libros, quos citat Bartholomaeus de Glanville (*propriet. rer.* 17, 1.) ubi physicam vegetabilium exponit. Nihil praeterea de Alfredo innotescit.

Superest etiam *Hildegardis* abbatissae Bingensis, († 1180. *Trithem. annal. Hirsaug.* 1, 416.) sanctissimae virginis, *physica*, seu collectio medicaminum ad varios corporis adfectus, a Io. Schotto Argent. 1544. fol. edita.

Insignis plantarum utilium messis, sed barbaris utplurimum nominibus vocatarum.

Vichbona (*Phaseolus* 2, 9.)

Wichim (*Ervum Ervilia* 2, 12.)

Liquiricium (*Glycyrrhiza* 2, 22.)

Pfeffertruch (*Lepidium latifolium* 2, 23.)

Bachminza (*Mentha aquatica* 2, 41.)

Wegras (*Statice Armeria* 2, 52.)

Borith (2, 72.) Borrago officinalis.

Gerla (2, 62.) Sium Sisarum (Cf. *Trag. p.* 440.)

Stur (2, 54.)

Conium maculatum (2, 85.) iam ut medicamentum resolvens externe commendatur.

Humela (2, 94.)? Humulus.

Herba Aaron (*Arum maculatum* 2, 96.)

Cardus niger (*Brotera corymbosa* 2, 98.). Bona Abbatissa, quae nunquam plantam viderat, exscribit alios transscriptores.

Apiago (2, 104.)?

Wehdystel (2, 106.). Centaurea Calcitrapa.

Venich (*Panicum sanguineum.*)

Zytver (*Artemisia Santonica* 2, 18.)

Christiana (*Helleborus niger* 2, 26.)

Brunnecrassum (*Sisymbrium Nasturtium* 2, 39.)
Römische Mentha (*Mentha crispa* 2, 44.)
Stutgras (*Triticum repens* 2, 53.)
Zizania (*Lolium temulentum* 2, 75.)
Lungwurtz (*Pulmonaria off.* 2, 80.)
Frasica (*Ranunculus Thora* 2, 89.)
Haselvurz (*Asarum* 2, 95.)
Stignus (*Solanum insanum* 2, 97.)
De Vurz (*Rheum Rhaponticum* 2, 99.)
Winda (*Convolvulus arvensis* 2, 103.)
Lylim (2, 106.)? *Lilium candidum*.
Menva (2, 113.) Menwel. *Rumex acutus*. *Trag.* 318.
Ringella (2, 130.). *Calendula officinalis*.
Blandonia (2, 131.)?
Alentidium (2, 132.)?
Pandonia (2, 135.). *Chelidonium maius*. *Tabernaem.* 1, 102.)
Basilisca (2, 138.). *Ocimum Basilicum*.
Acoleia (2, 140.). *Aquilegia vulgaris*.
Saxifrica (2, 143.). *Asplenium Trichomanes*.
Denemarcha (2, 148.). *Valeriana celtica Trag.* p. 63.
Gelisia (2, 153.). *Amarantus tricolor*. Est nomen *Celosiae* corruptum. Cf. *Trag.* 917.
Donnella (2, 158.). *Dorella Caesalp. Alyssum sativum*.
Storckenschnabel (2, 160.). *Geranium Robertianum*.
Birchvurtz (2, 167.), *Tormentilla erecta*.
Erdpfefer (2, 168.) ? *Capsicum annuum*.
Plionia (2, 171.). *Poeonia officinalis*.
Scamphonia (2, 172.). *Convolvulus Scammonia*.
Hunesdarm (2, 173.). *Stellaria media*.
Razela (2, 174.). *Polygonum Persicaria*. *Trag.* p. 91.
Dorth (2, 175.). *Avena fatua*. *Trag.* 672.
Simez (2, 180.)?
Dactilosa (2, 134.). *Panicum Dactylon*.
Cittervurtz (2, 136.). *Zedoaria*.
Citocatia (2, 141.). *Solanum Dulcamara*. (*Cito* et *caca-*

re ;) sed *Dodonaeus p.* 363. Cneorum tricoccon ita vocat.

Bervurts (2, 142.). *Aethusa Meum.*

Ugera (2, 144.). *Colchicum autumnale.*

Ebach (2, 146.). *Sambucus Ebulus.*

Kranchschnabel (2, 150.). *Erodium moschatum.*

Megilana (2, 157.). *Solanum Melongena.*

Cicula (2, 159.). *Cicuta virosa.*

Weich (2, 165.). *Holcus lanatus.*

Himmelsschluzela (2, 166.) *Primula vulgaris.*

Huofladtleda maior (2, 169.). *Tussilago Petasites.*

Huoflatheda minor (2, 170.). *Tussilago Farfara.*

Herba Brambere (2, 174.). *Rubus fruticosus.*

Herba in qua Walbere (2, 179.). *Vaccinium Myrtillus.*

Arbores tertio libro recenset, inter quas plures rariores et novae occurrunt:

Arbor Camforae (3, 9.).

Quotanus (3, 22.). *Pyrus Cydonia.*

Vibex (3, 42.). *Vitex Agnus.*

Meltzboum (3, 49.). *Pyrus Aria.*

Yffa (3, 50.). *Taxus baccata.*

Boncitherus (3, 18.)?

Mulberboum (3, 27.). *Morus nigra.*

Fusarius (3, 43.). *Evonymus europaeus.*

Hartboum (3, 51.). *Cornus mascula.*

Sed oblivioni tradenda est haec barbaries, cuius nunquam meminissem, nisi e collatis nominibus istis cum Dodonaei, Tragi, Tabernaemontani et Brunsfelsii appellationibus barbaris et originem et prima herbarum quarumdam vestigia divinare possemus.

CAP. IV.

ARABUM RES HERBARIA.

Populo bellicoso, qui furore quodam religioso cultum a Mohammede suo inventum orbi terrarum gladio igneque obtrudere satagebat, qui inscitiam ipsam et servile obsequium erga prophetae praecepta omnibus huic cultui addictis iniungebat, tali populo scientiae Graecorum et Romanorum placere per se non potuerunt. Neque iis unquam imbuti essent, ni providentiae divinae beneficio Nestoriani, tyrannide orthodoxa Theodosii II. et Zenonis Isaurii e byzantino imperio pulsi, ad Euphratem scholas instituissent, quibus praeter dialecticam et rhetoricam et ars medica doceretur, dignitates academicae distribuerentur, et veterum Graecorum libri dialectici et philosophici in Syriacum idioma verterentur (*Assemani bibl. orient.* 4, 940 f.).

Nestoriani medici, et eruditione et usu tantopere superiores rudibus Arabibus videbantur, ut ipsius prophetae laudem mererentur (*Abulferag. hist. dynast. p.* 158.). Summus vero eorum fautor fuit Almansor Califa, qui, protinus ut urbem pacis Bagdadum condidisset, pacis etiam artes populo suo amabiles reddere conatus est (*Elmacin. hist. Saracen.* 2, 4.). Qui Almansorem sequuti sunt, Harrum-Arraschid et summus Almamun, eodem ardore scholas, imo Academias per totum

Arabum imperium instituerunt, advocatis Nestorianorum celeberrimis doctoribus, qui veterum libros e Syriaco in Arabicum idioma vertere iussi, novam plane facem doctrinae ac scientiae populo literarum alioquin rudi accenderunt. Baktischwarum et Hhonaini familia inprimis inclaruit Plinii, Galeni, Dioscoridis aliorumque Graecorum interpretationibus (*Casiri bibl. escurial.* 1, 240.). Hinc etiam veteribus arabicis codicibus Dioscoridis notae marginales syriacae adscriptae inveniuntur.

Singulari studio agitare Nestoriani medicaminum compositionem consuerunt. In scholis suis, teste *Assemano*, primi officinas legibus et praeceptis subiectas collocarunt, quarum praefecti dispensatoria sequi debebant. Primum exemplum enim aromatarii quem ܒܣܡܐ appellarunt, sistit Gregorius, episcopus Nisibenus, saeculi septimi initio (*Assemani* 3, 472.). Sequenti saeculo nominatur *Abu Koreisch*, Isa dictus صيدلاني i. e. *seplasiarius* (*Abulfarag. hist. dynast. p.* 228.). Sabor, Sahelis filius, nosodochii Nestorianorum Dschondisaborensis praefectus, saeculo nono, primum *dispensatorium*, كتاب اقراباذين conscripsit. (*Abulfarag. p.* 269.). Laudabilis ille mos et ad Arabas transiit, ut a saeculo inde octavo seplasiarios et dispensatoria in scholis eorum inveniamus (*Hist. mea med.* 2, 360 f.).

Accessit, quod ad nostram rem magnopere refert, Abbassidarum et Almoravidarum Califarum gloriosa cupido, orbis terrarum cognitionem promovendi et commercium populorum augendi ac amplificandi. Illustre exemplum Almamunis, qui latitudinis gradum in desertis Africae primus metiri iussit (*Abulfed. annal. moslem.* 2, 241.) sequebantur plures, qui itineribus in remotissimas terrae partes susceptis geographica opera superstruerent (*Sprengelii* collegae olim meritissimi, *histor. geograph.* 160 f.). His itineribus et commercio Arabum florentissimo plurima debemus nova simplicia, Graecis plane ignota, officinis autem scholarum Arabicarum usum eorum. Iure miramur inprimis Chinae geographiam optimam, quam *Bakui*, Ibn *Alvardi*, Scherifus *Edrisi*, aliique scriptores Arabici produnt; adsiduum enim erat et laetissimum commercium inter Bassoram et Cantonem Chinae, ubi ipsi Arabes iudicem alebant (*Anciennes relations des Indes et de la Chine*, *p.* 9. Paris 1718, 8.).

Quodsi paullo curatius in originem itinerum eorum ac navigationum, e quibus tot tantaque emolumenta in universam historiam naturalem manarunt, inquirimus, sola videtur imitatio Nestorianorum Arabas incitasse, ut simili ardore remotissimas adirent Orientis provincias. Certum enim habemus atque exploratum, Nestorianos iam

a feptimo inde faeculo ecclefias et colonias in Chinae imperio ftabilivifse. (*Affemani bibl. orient.* 3, 533.) quas in Mogolorum regionibus et in ipfo Cathay, fratres Minoritae, Ioannes de *Plano Carpini* et Gulielmus *Rubruquis* faec. XIII. frequentiffimas invenerunt (*Hakluyt voyages* 1, *p.* 28. 41. 84.). Quid quod Arabum Abuzaidi et Wahabi temporibus aderant iam Chriftiani in metropoli China (*Ancienn. relat. de la Chine*, *p.* 51. 68. 261. Cf. de Ioanne facerdote earum regionum praecipue doctiffimi *Hydii adnotationes ad Perizol. p.* 153 f. et *Mariarum Sanutum* Torfellam in *Bongarf. geft. Dei per Francos* 2, 185.). Quum autem a Neftorianis totus cognitionum ambitus ad Arabas transierit, hoc etiam commercium cum Afia orientali, vel terreftri peregrinatione per regionem Transoxanam et defertum Kaptfchaek inftituta, vel navigationibus frequentioribus a Baffora ad Cantonem, immenfas ipfis attulit Indiae ultra Gangem fitae et Chinae ipfius divitias.

Primi fere Arabes, qui haec Neftorianorum veftigia perfequerentur, Wahabus et Abuzeidus faec. IX. fuerunt, quorum iter in orientales Afiae ditiones egregiam protulit hiftoriam, a *Renaudotio* verfam (*Anciennes relations des Indes et de la Chine*, 1718. Parif.) quam immerito nonnulli fuppofititiam habuerunt (*Deguigues* in *Notices et ex-*

traits des manuscrits du Roi, 1, 157.). Posterior his est Abu'l Hassan Aly *Massudi*, saec. X. (*Herbelot. bibl. orient.* 564.) cuius *aureum pratum* cosmographiam sistit, quam *Deguignius* in epitomen redegit (*Notices et extraits* 1, 1 f.). Tertius Arabum cosmographus est *Scherifus Edrisiensis* Aegyptius, apud Rogerium, Normannorum regem, Neapoli degens, saec. XII. (*Herbelot bibl. orient.* 786.). In opere suo cosmographico copiose de plantis egerat (*Casiri bibl. escurial.* 2, 12.); unde dolendum, quod epitome, quae tum arabice Romae 1592. tum latine a Maronitis, Gabriele Sionita et Ioanne Hesronita Paris. 1617. edita fuit, tam pauca de plantis contineat. Quartus cosmographus *Ebn Alvardi* Halepensis saec. XIII. operi suo cosmographico plantarum copiam uberrimam inseruit. Editum id fuit a Beronio Lundinensi 1790 f., gallice autem versum a *Deguignio* (*Notices et extraits* 2, 20 f.). Quintus cosmographus est celeberrimus Syriae princeps *Abulfeda* saec. XIV. quem *Reiskius* latine interpretatus est (*Büschings Magazin* 4, 121 f. 5, 301 f.). Sextus *Abdorraschid Bakui* Persa, saec. XV., dedit cosmographiam gallice versam (*Notices et extraits* 2, 388.), sed errorum et fabularum plenam: sic Sanbul (*Nardum*) et Aoud (*Agallochum*) et Costum in Andalusia crescere perhibet. Ultimus de-

nique est *Leo Africanus*, qui Romae 1526. Africae descriptionem edidit, impressam Lugduni Batavorum 1632. 16.

De re autem herbaria ipsa non pauci egerunt Arabes, plerique vero tanquam aliud agentes, ut, vel materiam medicam vel rem rusticam tractantes, obiter tamen descriptionem herbarum adderent. Eorum quidem primi et incertae aetatis et nationis, a posterioribus duntaxat citantur. Videntur autem plures eorum Nestoriani aut Persae fuisse.

Cossaeus primus est, quem interpretes latino-barbari *Alcuzi*, *Alcanzi* dicunt, a patria Cossaea (*Khusistan*) nominatus, quum a Rhazeo citetur et Serapione seniori, ante nonum saeculum vixisse videtur.

Badigorius, forte corruptum Pythagorae et suppositititium nomen, ni fuerit Nestorianus, Rhazeo saepius dictus.

Scharak Indus, a Rhazeo citatus, plane ignotus.

Abu Saher saec. VIII. de plantis scripsit, figuris additis iuxta Dioscoridem, peregrinator curiosus, qui plurimas orbis regiones vidisse dicitur (*Bibl. parisin. n.* 968.).

Iahiah ebn Masawaih, Mesues senior, Nestorii adsecla, Khalifae Harun-Arraschid (*saec. VIII.*) medicus (*Abulfarag hist. dynast. p.* 237. 255. *Assemani* 2, 435.). Rhazeo saepius dictus, a quo etiam solo fragmenta servata sunt.

Hhonainus, Isaaci filius, Nestorii sectam pariter amplexus, celeberrimus interpres, Khalifarum Bagdadensium saeculi IX. initio medicus (*Assemani* 4, 706. *Abulfarag.* 264. *Casiri* 1, 286 f.) in synonymis maxime plantarum graecis, syriacis et arabicis desudavit (*Rhaz. contin.* 21, 97.).

Abu-Merig, monachus dictus et *Isaac ebn Amram* plane ignoti auctores a Rhazeo laudati. *Maseriawaihus* Iudaeus Bassorensis, interpres pandectarum Aharonis (*Abulfarag. p.* 158. 198.). *Hobaisch*, Honaini e forore nepos (*Barhebr. p.* 170.). Rhazeo et Serapioni laudatus.

Abu Hanifa el Dainuri, Assyrius, de re rustica scripsit saec. X. ineunte, Serapioni saepius dictus (*Casiri* 1, 323.).

Muhammed Abu Bekr Rhazeus, e Rai Irakensi urbe natus, nosocomii Bagdadensis director, ingens volumen reliquit, quod discipulorum auditiones, male saepius scriptas continet (*Barhebr. chron. syr.* 172.). Titulo El-Hhawi f. Continentis interpretatio latino-barbara prodiit Boneto Locatello curante, Venetiis 1506. fol. Eius liber XXI. complectitur plantas officinales, plerasque e Dioscoride arabico, plusculis novis additis, quae melius explicari possent, ni nomina barbare scripta et nimia descriptionis brevitas obstarent. Pauca insunt botanica tractatui ceteroquin egregio *de vario-*

lis et morbillis, quem Io. Channing arabice et latine Oxon. 1766. 8. edidit.

Abu'l Fadli Schiierziita, saec. X. scriptor utilissimus, cuius codicem manuscriptum de re herbaria et medica Ol. *Celsius* e Golii bibliotheca emtum egregie adhibuit ad plantas biblicas aliasque illustrandas.

Aly Abbatis filius, Persa, Emiri Bagdadensis medicus saec. X., ingens volumen, quod *regium* dicitur, reliquit, nonnisi latino-barbara interpretatione nobis notum, quam Bernardinus *Ricius de Novaria* Venetiis 1492. fol. edidit.

Al-Hussain Abu-Ali Ebn Sina, vulgo *Avicenna*, Bokharensis, Emiri Raiensis medicus, dein Vesirus provinciae Hamdan, denique minister imperii Ispahanici, saec. XI. (*Abulfed. annal. moslem.* 3, 92 f. *Abulfarag.* 350. *Casiri* 1, 269.). Celeberrimus ipsius Canon arabice Romae 1593. fol. editus, libro 2. plantas medicas et notas Persis fere omnes continet. Editione hac praestantissima et nitidissima, quam iuvenis orientalium linguarum omnium peritissimus *Klaprothius* mihi dono dedit, frequenter usus sum. Differt tamen magnopere haec editio ab aliis codicibus, ab Hebraica versione, qua Plempius usus fuit et ab interpretatione vulgari latino-barbara, quae plerumque ditior est. *Plempius* edidit Lovanii 1658. fol. commentarium in librum 1. et 2., adhibitis codicibus plurimis.

Ioannes Serapion, incertae aetatis, egregium opus de materia medica reliquit, cuius interpretatione latino-barbara Gerardii Carmonensis Lugd. 1525. 4. utor. Multo magis hic auctor ad historiam naturalem plantarum et patriam respicit, quam priores.

Ioannes Mesuach s. Mesue iunior, Kahirensis Khalifae medicus fuisse dicitur (*Leo Afric. p.* 273.). Pauperem reliquit de simplicibus tractatum, cuius interpretatione latino-barbara, quam *Marinus* Venet. 1562. fol. edidit, utor.

Migravit cum imperio Muhammedanorum scientiarum etiam ambitus ad Hispaniam, ubi sub mitissimo et saluberrimo Khalifarum Cordubensium regno quaevis scientia omnesque artes laetissime floruerunt.

De re rustica doctissimum opus conscripsit saec. XII. Abu Zacharjah *Ebn Alvam* Hispalensis, cuius in bibliotheca Escurialensi latentis capita prima XVII. in Hispanum sermonem a Rodrigo *Campomanes* versa Matriti 1751. edita sunt. Totius operis epitomen dedit *Casirius* (*bibl. escurial.* 1, 326 s.).

Muhammed Abu'l Walid *Ebn Roschd*, vulgo *Averrhoës*. Cardubensis, iudex Andalusiae, ob contemtam Muhammedis religionem acriter punitus, Marocci 1217 obiit (*Casiri* 1, 185.). Opus ipsius medicum, titulo *Colliget*, latino-barbare ver-

fum a *Suriano* Venet. 1496. fol., pauca continet et parum utilia de herbis officinalibus.

Sed praeftantiffimus omnium auctorum Arabum eft Abdallah ebn Achmed Dhiaëddiu *Ebn Beithar*, Malaga-Hifpanus. Is ardore incredibili pulfus, totum orientem, herbarum colligendarum cauffa, permigravit. Vefirus dein Kahirenfis fuit faec. XIII. Opus ipfius, collectionem fiftens ampliffimam fimplicium, latet etiamnum in bibl. Efcurialenfi (*Cafiri* 1, 275.). Ipfe quidem auctor nihil defcripfit, nifi quod ipfe viderit, ultra duo millia plantarum addidit iis, quas Diofcorides cognoverat, citatis tamen ubique maioribus et adiunctis nominibus hifpanicis. Nihil magis doleo, quam quod haec rei herbariae hiftoria confcribenda fit absque ullo Beitharidae adiumento.

Agmen claudat *Abdollatifus* Bagdadenfis, cuius memorabilia Aegypti a *Whitio* arabice Oxon. 1788. et a *Wahlio* germanice 1790. edita, non paucas continent plantas egregie illuftratas.

En totum fontium ambitum, e quibus fequens fyllabus plantarum ab Arabibus inprimis aut primo memoratarum confcriptus eft. Olim quidem credidi, *Forskolei* et *Niebuhrii* opera fummum poffe auxilium adferre, fiquidem arabica nomina ipfa plantarum indici copiofo addiderint. Curatius autem examen docuit, non magna inde fperanda effe, quum nomina plantarum fere ubique alia fint, ac ab ara-

bicis ſcriptoribus uſurpantur. Sic Forskoléus nomine *Beneſſedſch*, quod *Violam odoratum* apud Avicennam ſignat, quinque valde diverſas plantas ornat: Ocimum Baſilicum Forskoleo *Höbok*, Ebn Alvam, Serapioni et Avicennae eſt *Baderadſch*: Thymus Serpyllum *Satar* Forskoleo, Abu'l Fadli vero et Ebn Alvam ita Origanum vocat aegyptiacum: Punica Granatum *Kelkel* dicitur Rhazeo et Serapioni, *Megatſch* Ebn Alvardi, et *Rimon* Ebn Alvam ipſique Forskoleo: *Kelkel* iterum Caſſia Tora Avicennae.

Nec ſola haec eſt aut unica difficultas. Gravior complectitur raritatem codicum Arabicorum, qui in bibliothecis maximis Pariſinis, Eſcurialenſi, Leidenſi, Oxonienſi latentes, a nobis nunquam ne viſi quidem ſunt. Serapionis itaque utiliſſimi, Meſuae et Rhazei libros legimus peſſime et latino-barbare verſos. Interpretes ii, vel malis codicibus uſi, vel deſidia aut negligentia aut ipſa ignorantia ducti, longe aliud ſaepe dicunt, quam quod auctor. Id quaevis fere pagina Avicennae luculenter docet. Unde felices ſaepe praedicavimus *Bochartum*, *Plempium*, *Celſium*, *Hydium*, *Caſirium*, quibus uſus codicum Arabicorum conceſſus erat.

Accedit tamen et codicum mira varietas. Quos *Plempius* comparavit, eam differentiam habuerunt: et ipſe noſter Avicenna Romae impreſſus in-

numeris scatet locis, quae nec ab interpretibus medii aevi, nec ab aliis lecta fuerunt.

Ipsi Arabes, solo fere Beitharide excepto, ἀβοτανολόγητοι, praeceptoribus suis, Nestorianis, confidentes, Graecorum descriptiones, nonnunquam ita perverterunt, ut Oedipo opus sit; dum, quid intellexerint, scire voluerimus. Unicum huius rei exemplum adferam. Dioscorides (3, 58.) Λιγυστικὸν suum crescere in Apennino, monte Alpibus confini, perhibet. *Avicenna (lib. 2. p. 169. Rom.)* de مروفرا loquens, addit, iuxta Dioscoridis sententiam crescere in monte Acabis (اقابيس), qui conterminus sit provinciae Aegypti. Acabis illud sine dubio corruptum est ex افنين *(Apenin).*

Nihilominus audaces fortuna iuvat! Nos quidem, difficultate laborum tantum abest, ut unquam deterriti ut potius et iam magis adlecti ac excitati fuerimus. Tamdiu enim ac toties desudavimus in hoc studiorum genere, ut longe plura maioribus nostris clara ac perspicua, videamus. Audacter itaque adgrediamur

FLORAM ARABUM.

Omittenda autem sunt, quae nimis nota Graecis, ab Arabibus haud amplius illustrata fuerunt, adductis duntaxat iis, quae Arabum studio uberius patefacta sunt.

Amomum Zingiber زنجبيل *Avic.* 166. e Dio-

ſcoride plura adducit, quam noſter continet, totumque caput ſequens de Hydropipere huc trahit, quod alio loco rurſus occurrit. In Hiſpania videntur Arabes id coluiſſe, namque *Ebn Alvam* culturam tangit (*Caſiri* 1, 336.). Culturam, qualem in Calicut viderit, bene deſcribit Lud. *Barthema* (*Ramuſio*, 1, *f.* 174. b.)... *Am. Zerumbet* زرنباد *Maſerdſchawaiho* et *Meſui* ſeniori iam dictum (*Rhaz. contin.* 22, *c.* 362.). *Avicenna* 166. radicem plantae dicit, ſimilem cypero, ſed maiorem, et minus aromaticam, colore pulveraceo, adferri autem e Sin, quae peninſula eſt ultra Gangem et ipſa China. Apud Scrapionem (*c.* 172.) Iſaac ebn Amram radicem hanc cum Ariſtolochia rotunda comparat, ſed colorem et ſaporem eſſe Zingiberis. *Garcias* (*Cluſ. exot.* 213.) in Malabaria primus eam ſpeciem invenit, et ſylveſtris Zingiberis nomine notam eſſe incolis perhibet. Folia latiora eſſe foliis Zingiberis bene *Murrayus* (*nov. comm. gött.* 6, 26.) animadvertit. . . *Am. Zedoaria* جدوار. *Maſerdſchawaihus* virtutem debiliorem Doronico iudicaverat, quem refutat *Avicenna* 155. eo potiſſimum argumento, quod Zedoaria prope a Napello (بيش) creſcere ſoleat, et ipſius antidotum ſit. Haec vero fidem ſuperant, ni بيش illud indica fuerit planta venenata, quam commutarunt Arabes cum Aconito veterum. Cf. *Angelum de S. Ioſepho ad Pharmacop. perſ. p.* 369.

Fructus huius speciei Cardamomum sistunt, قاقلة *Avic.* 243., cuius maiorem et minorem varietatem cognorunt, priorem Isaac ebn Amram (*Serap. c.* 64.) praefert. Locum natalem Scherifus *Edrisi* (*geogr. nub.* 65.) indicat, nempe Fandarinam Indiae: similem autem esse fructum semini cannabis. . . *Alpinia Galanga* خولنجان *Avic.* 270. f. خالونجان 272. et diverso capite خسروداروا 270. quam iuxta *Maserdschawaihum* habet speciem viliorem. Primam deferri e Sina, manifesto Isaac ebn Amram perhibet (*Serap. c.* 332.). Haec est minor odorata, quam egregie *Garcias* (*Clus. exot.* 211.) illustravit. Altera maior, e Iava et Sumatra proveniens, erit *Kämpfera Galanga*. . . *Curcuma rotunda* خاليدعنون *Avic.* 275. Sed duas simul appellationes habet ماميران et زرنبجوش. E priore Khalidumenun fecerunt latinobarbari *Chelidonium*. Inveniri autem in Malabaria *Garcias* (*Clus. exot.* 210.) in regno Conchae *Marcus Paulus* (*Ramusio* 2. *f.* 48. b.). . . *Iasminum Sambac* زنبق *Abulfadli* apud *Cels. hierob.* 1, 384. Neque tamen alii flores odorati ab hac denominatione excluduntur. . . *Iasin. fruticans* يسمين *Ebn Alvam* apud *Casir.* 1, 329., ubi et aliae species intelliguntur. Citrinos enim (*Iasminum humile*) ut et *Mesue* senior (*Rhaz. contin.* 22. *c.* 838.) ab aliis floribus distinguit. Isaac ebn Amram (*Serap. c.* 176.) manifesto etiam distinguit albos a citrinis et hos a

coeleſtibus floribus: idem autem eſſe Sambac et Iaſminum. Et hodie in Arabia coli tum I. Sambac (nomine فل) et *I. officinale*, Forskoleus adfirmat (*flor. arab. p.* 56. 102.). . . *Salvia haematodes* forte eſt Behen rubrum بهمن الاحمر *Abulfadli* apud *Hyde (relig. vet. Perſ. p.* 510.) Folium enim latum, ſicut folium خبازي Malvaceae, in quo reperiantur maculae fuſcae, radicem longam et craſſam. Breviter eam cum albo Behen tangit *Avic.* 141. Ex Armenia provenire Meſue apud *Serap.* c. 223. *Rautwolfius it.* 288. de ſolo albo loquitur, quod Centaurea Behen eſt. . . *Fraxinus Ornus* لسان العصافير *Avic.* 200. *Serap.* 226. Lingua avis omnibus fere Arabiſtis dicta. Cf. *Matth. Sylvat. c.* 511. . . *Piper Betle* تنبل *Avic.* 263. Prima certe et optima deſcriptio. Eſſe folium ſimile Limonio (ليمون) ab Indis maſticatum cum calce et nuce Arecae (*Fauſel*) unde dentes rubrum adſumant colorem, odoris autem optimi eſſe. Bene id illuſtravit *Garcias* (*Cluſ. exot.* 175.), uberius etiam *Angelus de S. Ioſepho* (*Pharmacop. perſ. p.* 368.). Tembul nomine deſcribit ipſe *Marcus Paulus ſaec. XIII.* (*Ramuſio* 2. *f.* 56. a.). . . *Pip. Cubeba* كبابة *Avic.* 191. E Sin apportari, quod *Garcias* (*Cluſ. exot.* 184.) ita explicat, ut e Sumatra et Iava, ubi frequenter naſcatur, in Sinam apportari dicat. *Serapion* quidem (*c.* 288.) Dioſcoridis Ruſcum aculeatum huc trahit, ipſe tamen

ad finem capitis fatetur, hanc descriptionem satis male quadrare. . . *Pip. nigrum* فلفل *Serap.* c. 367. *Avic.* 236. *Bakui* (*Notices et extraits* 2, 418.) in Malabaria crescere in locis humidis, fructus a foliis obumbrari, alioquin enim a solis calore corrumpi. *Abulfeda* (*Büschings Mag.* 4, 270.) ibidem arbores scandere ait. . . *Pip. longum* دار فلفل *Avic.* 159. Cf. *Garc.* apud *Clus. exot.* 182.

Iris tuberosa سورنجان *Avic.* 220. Ferre flores albos et citrinos, folia terrae proxima, crescere ad montes. Distinxerunt Arabes rubram ab alba radice, illam esse venenatam, hanc calidam et siccam. Sed Serapion applicat ad hanc herbam, quae de Colchico dixerat Dioscorides (*Serap.* c. 194.). Hinc *Hermodactylorum* non una species: nostra venenata, fusco colore florum distinguitur; alba et citrina videtur cum Iride florentina quadrare. Cf. *Io. Bauhin. hist.* 2, 730. 731. . . *Ficus Beniamina* Nux Mechel s. Rachaba *Serap.* c. 164. Arborem esse ficui simillimam, fructus parvos ferre pendulos ad basin foliorum, comedi etiam a pastoribus. Varingae parvifoliae nomine *Rumphius amboin.* 3, 139. hanc speciem illustravit. . . *Fic. Sycomorus* جميز. Optima descriptio apud *Abdollatifum p.* 11. Fructus uberrimos ferre, ut per quatuor menses iis Aegyptii nutriantur, sed prius incidi debere, ut acre lac effluat. Cf. *Abulfadli* apud *Cels. hierob.* 1, 311. . . *Ficus religiosa* est ea spe-

cies, quam *Abu Hanifa* apud *Abdollatifum p.* 13. defcribit, fructibus feffilibus. Ex India in Arabiam et Aegyptum migravit. . . *Fic. bengulenfis* طلب *Avic.* 158. Cf. *Forsk. p.* 179. Sed Avic. commutat cum Platano Graecorum. . . *Saccharum officinarum* سكر. Prima certe huius graminis mentio fit in itinerario *Abufaidi*, quod *Renaudotius* vertit (*Anciennes relat. p.* 101.) ubi id ad Siraf crefcere perhibet. In Almanfura Indiae (urbs ab Almanfore condita, *Bakui notices* 2, 419.) fponte provenire *Abulfeda* (*Büfchings Mag.* 4, 269.), ad Goudifaporam prope Euphratem *Mofes* Chorenenfis (*geogr. p.* 364.). Coli autem in Andalufia Scherifus *Edrifi* (*Geogr. nub.* 149.). Unde et Ebn *Alvam* modum colendi et fuccum eliciendi defcribit (*Cafiri* 1, 330.). Culturam in Aegypto docet *Schemfedin* (*Notices et extraits* 1, 266.) optimum crefcere ad Afjut docet *Abu Obeid* Cordubenfis (*Cafir.* 2, 2.). Bene distinguitur hoc faccharum a melle bambufae: huius optima et puriffima fpecies vocatur سليماني f. regia, vilior, quam faccharum farinae appellamus فنيد (fenid). Cf. *Rhaz. c.* 393. *Serap. c.* 50. Durum faccharum candum fecuri percutiendum, vocabatur طبرزد. De Fenid loquitur *Avic.* 235. in provincia Mekhran, quam Indus perfluit, e coctis arundinibus elici eum fuccum, e quo paretur id groffum faccharum. Ab Arabibus fine dubio fac-

charum per plures regiones propagatum, Chriſtianis tandem occidentalibus innotuit. *Albertus Aquenſis (Bongars geſta Dei per Francos,* 1, 270.*)* in agro tripolitano zucram coli, calamellum (cannamelum): *Fulcherus* Carnotenſis a. 1099. circa Laodiceam *cannamellos* hos invenit *(Bongars,* 1, 401.*) Gulielmus Tyrius* in Idumaea *(ib.* 835.*). Marinus Sanutus* 1306. in Cypro ſumma quantitate: „et in Sicilia naſceretur ſi hoc procuraretur" *(Bongars* 2, 24.*)*. . . *Andropogon Nardus* سنبل *Abulfadli* apud *Celſ. hier.* 2, 2. manifeſto dicit idem eſſe سنبل cum Graecorum νάϱδῳ. E Iava praeprimis provenire teſtatur *Bakui (Notices et extr.* 2, 397.*)*. Bene diſtinguit *Avicenna* (225.) romanam ab indica et ſyriaca. Illam multo viliorem eſſe: eſt enim Valeriana celtica. Cf. *Serap. c.* 52. *Cluſ. exot. p.* 201. 202. . . *Androp. Schoenanthus* أذخر *Avic.* 127. Duas ſpecies facit, arabicam et أجامي, quae Nabataea forte eſt: namque Adſcham eſt mons in Hedſchas *(Bakui l. c.* 409.*)*. Optime ſpicas deſcribit Abu Hanifa apud *Serap. c.* 19. . . *Sorghum vulgare* ذرة, دخن vel etiam *bicolor*, a priſtinis inde temporibus per totum Orientem cultum, a *Forskoleo* ſub nomine *Holci Durrae* et *Dochnae (flor. arab.* 174.*)* deſcribitur. *Niebuhrius (Beſchreib. von Arabien* 154.*)* tres per annua meſſes praebere et quadringenties multiplicari adſerit. *Ebn Alvam (Caſiri* 1, 332.*)* etiam in Hiſpania ab

Arabibus cultum fuisse, Scherifus *Eddrisi (geogr. nub.* 9.) vinum etiam, seu potius cerevisiam inde confici testatur.

Fagara Avicenna Juss. *Lam. encycl.* 2, 445. قاقلة *Avic.* 236. breviter tantummodo tangit, semina cum cannabis seminibus comparat, apportari autem e Sofala. Similia habet *Serapion (c.* 200.) e Mesue et ebn Amram. Bene illustravit et delineavit fructum *Clusius (exot.* 185.). Ex India transgangetica et Sina sine dubio Arabibus apportabatur: e Sina quoque Incarvillius Jussieuo misit. . . *Cissus vitiginea* حماما (ἄμωμον veterum). Supra iam probabili coniectura adsequutus sum, Amomum veterum huc pertinere. Id vero nunc ad certitudinis speciem quamdam evehendum est, quum Arabes uberius suum Hamama describant quam Graeci ἄμωμον. Incipiam autem ab *Avicenna,* qui *p.* 173. fruticem nominat, vitis modo arboribus circumplicatum, foliis Bryoniae, floribus Cheiranthi colore, ligno odorato hyacinthino (يقوت). Optimam speciem esse, quae fulvo colore sit, e montibus Armeniae veniat et odore suavi polleat: peiorem viridem, odore rutaceo, e locis humidis provenientem. His addit *Honainus* apud *Serap. c.* 279. ingredi et lignum et baccas medicamenta odorifera atque adeo inebriare. Rubellum autem florem indicat Davides Antiochenus apud *Hydium (ad Perizol. p.* 103.) aliique, quos idem citat, acrem aromati-

cum ſaporem baccarum praedicant. Summa confuſio orta fuit medio aevo ex incuria eius, qui Serapionem interpretatus erat. Vertit enim *Hamama* pedem columbinum, unde ſeplaſiarii fere omnes Geranium columbinum aut molle pro eo habuerunt. Primus fere refutavit eum errorem *Ruellius* (*nat. ſtirp.* 14. 232.). His omnibus rite perpenſis, Anguillaraeque ſupra citato loco adſumto, non poſſum quin huic ſpeciei adiudicem, quidquid Arabes de حماما ſuo perhibuerunt. Folia enim cordato-ſubrotunda lobata utrinque villoſa, ſemper fulva, flores pallidi, baccae acri aromate praegnantes coeruleſcentes, lignum odoratum ſubrubens in hac planta conveniunt. *Rauwolfius p.* 128. ipſe ex Armenia acceperat. Primus delineavit *Pluknetius* (*mantiſſ. t.* 337. *f.* 4.) uberius deſcripſerunt *Lamarkius* (*encycl.* 1, 30.) et *Vahlius* (*ſymbol.* 3, 18.). . . *Ciſſus rotundifolia* رجعان السلمين *Avic.* 252. Fruticem deſcribit arbores ſcandentem, umbellis flavidis, quale Anethum habeat, floribus exiguis, folio, quali gaudeant Malvaceae (الخطمي forte Sida cordifolia, quae per Arabiam creſcit). Hanc ſpeciem primus Forskoleus *Saelanthi* nomine *p.* 35. deſcripſit et *tab.* 4. delineavit: uberius illuſtravit ſummus *Vahlius* (*ſymbol.* 3, 19.). . . *Santalum album* صندل *Avic.* 241. Ubi Santalum rubrum citat, album etiam adducit, Macaſſarenſe vocari, e Sin autem

(India transgangetica) advehi et praeſtantiſſimam ſpeciem eſſe. Cf. *Serap. c.* 346. In ea Indiae parte, maxime vero in Timor inſula quoque invenerunt *Garcias (Cluſ. exot.* 173.*)* et Ant. *Pigafetta (Ramuſio* 1, *f.* 396. a.*)*: mirum, quod, quid ſibi velit Macaſſar, Garcias neſciverit. Eſt autem Celebis inſulae ſynonymon *(Barros decada* 4. *da Aſia, p.* 628.*)*.

Cyclamen perſicum قغيلاسوس *Avic.* 240. Eſſe ſpeciem perſicam Arthanitae. . . *Convolvulus Turpethum* تربد *Avic.* 264. Ex India adferri. *Meſue (Rhaz. c.* 173.*)* primus fere eſt, qui id draſticum purgans adhibuerit. Cf. *Serap. c.* 330. *Meſue iun. f.* 67. commutat cum planta ferulacea, quam Linnaeus dixit *Seſeli Turbith.* Egregie *Garcias (Cluſ. exot.* 206.*)* hiſtoriam verae ſpeciei illuſtrat, qualem in India cisgangetica invenit. Figuram dat *Hermannus lugdb. t.* 178. 179. . . *Coffea arabica.* Primum ac optimum huius potus veſtigium reperiſſe mihi videor apud *Avicennam p.* 261. titulo شراب, ubi قهوة manifeſto dicitur. Nomine enim بن, quali nunc inſigniunt Arabes arborem, haudquaquam occurrit. . . *Muſſaenda frondoſa* لاعية *Avic.* 199. Arbor apibus gratiſſima, folio colorato, flore rubro in paniculam diſpoſito. . . *Ophiorrhiza Mungos* لحية *Avic.* 199. Bona deſcriptio apud *Kämpfer amoen. exot.* 577. . . *Datura Metel* جاوز ماثل *Avic.* 156. Eſſe venenum

narcoticum in capfulis fpinofis. Cf. *Serap.* c. 375. .. *Hyoscyamus pufillus*, *muticus* et *reticulatus* بنج *Avic.* 145. Primus flavo, fecundus albo, tertius purpureo (ارجوان) colore. Cf. *Serap.* c. 340. .. *Atropa Mandragora* لوفحا *Avic.* 198. et يبروح 187. Fabulas multas de hac planta fuperftitiofa circumtulerunt Arabes et Perfae, praefertim *Luthfallah*, auctor lexici perfici (*Cafiri* 2, 351.) quas citat *Herbelot* (*bibl. orient.* p. 17.) et repetit Iac. *de Vitriaco* (*Bongars gefta Dei per Francos*, 1, 1099.). In vetufto codice Diofcoridis Cantacuzeno icon eft Diofcoridis et εὑρέσεως, ut feminae. Canis intereft, a Mandragora ἀνθρωπομόρφῳ, quam femina tenet, enectus (*Lambec. bibl. vindob. lib.* 2. *p.* 566.). .. *Solanum* forte *aethiopicum* مريص, quod *Serapion* c. 343. ut fpeciem Atropae defcribit. .. *Sol. Melongena* بادنجان *Avic.* 144. .. *Sol. infanum* حدق *Abulfadli* apud *Celf. hierob.* 2, 44. .. *Strychnos Nux vomica* جاوز القي *Serap.* c. 164. *Hobeifchus* primus commendaffe id remedium, ut vomitus cieatur, defcripfiffe etiam videtur. Non in India fola, fed in Perfia etiam crefcit (*Chardin voy. en Perfe* 3, 14. .. *Strychnos colubrinus* بندق الصيني *Avic.* 2, 125. ob venenatam ligni qualitatem memorabilis. Ad purgandum tamen ufurpant Abugerig et alii apud *Serap.* c. 358. Cf. *Garc.* apud *Cluf. exot.* 215. Nefcio fitne aliud lignum colubrinum, quod Ibn

Alvardi (notices 2, 37.) in Karkar ad ripas Nili indicat. Videtur ſaltem, quum Scherifus Eddriſi *(geogr. nub. 14.)* nigrum colorem ipſi tribuat. . . *?Ignatia amara* نارمشك *Avic.* 1, 215. Conveniunt ſaltem patria (inſulae maximae orientales) flores odorati, ſemina angulata aromatica acria. . . *Ardiſia humilis* مورفرم *Avic.* 1, 211. Comparatio cum Ruſco et patria (Sina) me induxit ut huc traherem: ſed de viribus roborantibus, quas Arabes praedicant, nil innoteſcit. . . *Cordia Myxa* لبخ *Avic.* 136. *Abdollat.* 9—11, qui praeſertim amplam deſcriptionem, partim ex Abu-Hanifa et Daïnari adfert; edulem eſſe fructum, in Perſia autem venenatum, nucleum valde amarum. Cf. *Alpin. aegypt.* 30. . . *Cordia Sebeſtena* غبيرا et سبستان *Ebn Alvam* apud *Caſir.* 1, 329. 337. Colebatur in Hiſpania arabica: drupae edules. Bona deſcriptio Iſaaci *ebn Amram* apud *Serap. c.* 8. . . *Zizyphus Lotus* سدر *Avic.* 220. et fructus نبق. Hunc adeo gratiſſimum Arabes fere omnes invenerunt, maxime eam varietatem, quae in provincia Adel creſcat, cuius drupae incredibili gaudeant ſuavitate et odore gratiſſimo, ut et regibus offeratur, et in paradiſo a feminis coelicolis, quas Hury vocant, defunctis tradantur *(Serap. c.* 120. *Herbelot bibl. orient. p.* 796.). In Hiſpania colebatur, teſte Ebn Alvam *(Caſiri* 1, 328.). Patriam peculiarem tamen habet Tunetanum regnum Scherifus

Edrifi (*geogr. nub.* 77.). Dici etiam سلم teftatur *Abulfadli* (*Celf. hierob.* 2, 191.). Cf. *Shaws travels, app. p.* 47. *n.* 632. . . *Zizyphus vulgaris* ضال *Abulfadli l. c.* . . *Ziz. Paliurus* مينش Ebn Alvam apud Cafir. 1, 330. *Abulfadli* apud *Celf. hierob.*, 20. male Lotum graece nominari dicit. . . *Ziz. Spina Chrifti* عوسج *Avic.* 232. Cf. *Alpin. aegypt.* 43. *Rauwolf* 381. qui manifefto adfirmat, coronam Chrifti fervatoris e fpinis huius arboris plexam fuiffe, quippe quae circa Hierofolymas fatis frequens fit.. ?*Cerbera Manghas* جيلاهنك *Avic.* 152. Arbor venenata lactefcens indica, flore luteo: cuius fuccus infpiffatus cum Turbith congruat. . . *Gardenia gummifera Thunb. diff.* 2, 16. 20. Gummi praebet cum Elemi Indiae occidentalis fatis congruum. Defcribunt autem Arabes قنقهم fuum (*κάγκαμον* Graecorum) ita, ut ad Elemi hoc, quod vel ex Amyride zeylanica vel e Gardenia noftra elicitur, transeant. Cf. *Antiqu. bot. p.* 84 f. . . *Nerium Oleander* دفلي Manifefto Beitharides hanc intelligit (*Bochart. hieroz.* 1, 699.). Sed *Avic. p.* 158. distinguit duas fpecies, quarum fluviatilis eft noftra, fed fylveftris eft fpinofa, foliis falicinis, forte *N. falicinum* Vahl. . . *Cynanchum viminale* مرخ *Hyde relig. Perf.* 335. Eft fomes ad excipiendum ignem. *Forskoleus p.* 53. peculiarem habet fpeciem, fed immerito. . . *Afclepias gigantea* f. *procera* Ait. عشر *Avic.* 233. Venenatiffimam lacte-

ſcentem habet, in Arabia yemenica creſcentem. Sed ſaccharum tamen in Yemen et Hedſchas, velut ſalis fruſta, in eius foliis produci, quod nigrum et vilioris indolis ſit. Abu Hanifa apud *Serap. c.* 50. et lac et ſaccharum ipſum laudat adverſus hydropes. Eſſe autem id ſaccharum amaricans ſimul et acre, vocari arborem etiam *Scherzehre.* Hanc Perſarum Scherzehre illuſtravit et icone e Thevenoto *Hydius* (*relig. vet. Perſ.* 335.). Aliam iconem habet *Alpinus aegypt. p.* 86. qui Beidaloſar vocat. Optime deſcribit, qualem arborem hanc ad oras Perſici ſinus ſaepe viderit, *Angelus de S. Joſepho* (*ad Pharmac. perſ. p.* 361.). Letiferum eſſe ſuccum lacteum adfirmat et ipſam umbram pecoribus: quod confirmat *Chardinus* (*voy. en Perſe* 3, 13.). Cf. et *Niebuhrii Arabiam* 150. et *Salmaſ. hyl. iatr. p.* 109. Eſt ceteroquin ſaccharum illud productum vegeto-animale ex aphidibus et cynipum genere, quod nidulans in foliis ea contrahit atque glomera haec ſaccharina aut mellea efficit. . . *Atriplex hortenſis* سرمق Ebn Alvam apud *Caſir.* 1, 333. . . *Atriplex Halimus* ملوخ *Avic.* 211. Manifeſto enim *Beitharides* (*Bochart hieroz.* 2, 225.) ad hanc ſpeciem trahit. . . *Salſola fruticoſa* ſ. *Anabaſis aphylla* قلي vel etiam أشنان *Avic.* 248. *Serap. c.* 257. *Rauwolf.* 37. . . *Ferula perſica* et *Aſa foetida* انجدان *Avic.* 130. ſuccus حلتيت et radix محروث *ib. p.* 211. *Serap. c.* 251. Cf.

Hyde ad Perizol. p. 163. In Segeftana Perfiae praeprimis copiofam effe hanc ferulam *Abulfed.* (*Büfchings Mag.* 4, 263.). E Corafan Indiam advehi, *Garcias* apud Cluf. exot. 152, prae omnibus autem *Kämpfer amoen. exot.* 540 — 552... *Daucus lucidus* intelligi videtur, ubi Arabes (*Avic.* 206.) de bdellio ficulo loquuntur, aut ubi ftoracem liquidam in Calabria reperiri aiunt (*Platear. circa inftans*, *f.* 248 *c.*). Namque gummi emanat odoriferum (*Boccone muf.* 1, 30. . . *Paftinaca Secacul Ruffel Alepp. p.* 157. Tordylium Secacul *Mill. dict. ic. t.* 268. شقاقل *Avic.* 257. Radix faccharo condita aphrodifiaca putatur. *Rauwolf p.* 74. cum ic. *Averrhoës* tamen (*Coll. lib.* 5. *f.* 85 *a.*) Hifpanorum Panical (*Panicaut* Gallorum) *Eryngium* huc trahit.. . *Semecarpus Anacardium* بلادر *Avic.* 141. Fructum cum nucleo dactylorum, *Serap. c.* 356. cum corde avis conferunt, rubro colore praeditum effe, adferri e Sin, fed etiam ex ignivomo monte Siciliae, in quo bonus Arabs vehementer fallitur. In Cananor et Calicut Indiae inveuit *Garcias* (*Cluf. exot.* 198.). . . *Tamarix orientalis* f. *articulata* كشت *Avic.* 192. vel قسط 2, 212. Melleus humor in foliis redundat, de quo *Angelus a S. Iofepho ad pharmac. perf. p.* 360. *Beitharides* apud Channing ad *Rhaz. de variol. p.* 179. vocat شيرخشك. Cf. *Garc.* apud *Cluf. exot.* 164.. . *Mufa paradifiaca* موز, quam Graeci obiter tantum

et per traditionem cognoverant, Arabes, ex India transplantatam adeo adamarunt, ut *Abdollatifus p.* 20 f. eximiam et graphicam omnino defcriptionem dederit. Credidit autem cum Colocafia et Phoenice aeque cognatam effe; radicis propaginibus multiplicari, folia elegantiffima et ampliffima, florem fpathaceum, plerumque albidum: fructus continere feminum rudimenta abortientia. Apud eumdem *Abu Hanifa:* patriam effe Oman Arabiae felicis, ubi duorum duntaxat menfium opus fit, ut planta fructum ferat: e foliis etiam elegantiffimos parari tapetes. Scherifus Edrifi (*geogr. nub. p.* 28.) quinque habet varietates, quae in terra Zingitana crefcant. Hunc effe fructum, quem primis parentibus interdixit Deus, narrat *Leo Africanus* (*p.* 771.) unde et Jac. de *Vitriaco* arborem paradifi vocat. (*Bongars gefta Dei per Francos*, 1, 1099.).

Narciffus orientalis نرجس et *Ionquilla* نسرين *Avic.* 214. Ex utroque oleum parabatur, ex hac fpecie debilius. Colebatur utraque in Hifpania. Ebn Alvam apud *Cafir.* 1, 334. Hic credit Nefrin effe Rofam mofchatam, fed *Avic.* manifefto dicit, 242. Narciffi fpeciem effe... *Aloë perfoliata* صبر *Avic.* Multo melius eam cognofcere debuerunt Arabes, quum in patria crefceret. Distinguunt autem tres varietates, *fuccotrinam* optimam, *arabicam* et *femandfchanaeam.* Cf. *Geogr. nub. p.* 23. Succotoram infulam fabulantur Ariftotelem difcipulo

Alexandro praeprimis commendasse, ut pretiosum id medicamentum inde obtineret (*Ancienn. relat.* p. 113.). . . *Lilium candidum* سوسن, *Avic.* 220. Sed plura notat, quae et in *Iridem* forte *susianam* quadrant. E bulbis parantur faeculae, quae fucum candidissimum praebent, كتم forte, quo cum Henna usus fuit Mohammedes (*Abulfed. vit. Muhamm.* p. 65.). Cf. *Murhard.* in *elegant. Zeit.* 1807. *N.* 31. . . *Bambusa arundinacea* قصب, unde *mel arundinis* عسل القصب *Avic.* 225. Id in Khesran, urbe persica, maxime parabatur (*Bakui in Notices*, 2, 452.) et apud Mandurkham Indiae e succo sacchari *Tebaschir* dictum (*ib.* 419.) طباشير *Avic.* 189. Classicus est locus Beitharidis apud *Channing.* in edit. Rhazei *de variol.* p. 63 f. Cf. *Salmas. hyl. iatr.* p. 255. *Russel* et *Macie* in *philos. transact. vol.* 80, 273. 81, 368. *Lüdgers diss. de Tabaschir*, Gott. 1791. 8. *Humboldtius* (*plant. aequinoct.* p. 70.) similem concretionem et in nodis Bambusae Guaduae, quae in monte Quindiu Americae meridionalis crescit, observavit. . . *Calamus rudentum* est forte كيزرن illud, quod in India vulgare dicitur (*Bakui* in *Notices* 2, 416. *Abulfed. Büschings Magaz.* 4, 272.). Cf. *Salmas. l. c.* . . *Calamus Zalacca* بيوبالم *Avic.* 159. forte etiam بل 144. Sed dubius haereo. *I. Bauhinus* saltem (*hist.* 1, 403.) huc trahit. . . *Calamus Rotang*, unde *Sanguis draconis* دم الثعبان

aut خرنع perf. (*Hyde ad Perizol. p.* 111. *Kämpfer. amoen. exot.* 552.). *Avicenna* dicit دم الاخوين *fanguinem duorum fratrum*, *p.* 160. Vehementer fallitur *Serapion c.* 331. dum defcriptionem Phellandrii Mutellinae apud *Diofcor.* 4, 35. huc trahit.

Amyris gileadenfis بلسان *Avic.* 140. Hunc fruticem licet Graeci et Romani iam cognoverint, Arabes tamen multo frequentius coluerunt. Avicenna aegyptiacum habet fruticem, ftaturae Lycii europaei, odore Rutae. Crefcere autem praecipue ad Heliopolin (عين شمس) quod confirmat *Abdollatifus p.* 13. Is addit etiam, e radicum propaginibus fpurium oriri in aliis regionibus fruticem, qui oleum non largiatur, vocari البشم, et provenire per Arabiam et Perfiam. In fola Heliopoli coli, Ebn *Alvardi*, *Bakui* (*Notices et extraits* 2, 29. 445.), *Marianus Sanutus* Torfella (*Bongars gefta Dei per Francos*, 2, 260.) et Iacobus de *Vitriaco* (*ib.* 1, 1128.) adfirmant. ... *Amyris Opobalfamum* fine dubio eft illud البشم, de quo *Abdollatifus* loquitur, vocatur enim haec fpecies ita in Arabia (*Forskol. p.* 79, 80.). *Abulfadli* tamen nomine بشكا etiam hanc distinguit. Ferre enim folia longiora quam Bafcham et fructus maiores (*Celf. hierob.* 1, 339.). Cf. *Alpin. aegypt.* 60. .. *Amyris Kataf* Forsk., ut fupra iam monuimus, arbor effe turifera videtur, quam Arabes كنكام et لبن vocant. *Abulfadli* apud *Celf.* 1, 231.

Avic. 132. *Agallochum secundarium* maculis et venis variis, odoratum, cuius optima varietas ad Tschampacam crescit. Cf. *Rumph. amboin.* 2, 34. 35. *Cavan. diss.* 7, 377. . . *Terminalia Chebula* بليلج *Avic.* 144. Alterum nomen هليلج, non huic soli speciei, sed et Phyllantho Emblicae et ipsi Meliae Azedarach convenit: hinc vagum est. Sed distinxerunt cum Avicenna Arabes fere omnes citrinum fructum a kebalensi, subnigro hoc et subrubro. Esse autem utrumque eiusdem arboris, primam enim messim illum, secundam hunc largiri. Consuerunt medio aevo quinque species numerare, ad versum illum:

„Myrobalanorum species sunt quinque bonorum:
„Citrinus, Chebulus, Belliricus, Emblicus, Indus."

(*Mus. Brasav. exam. simpl.* p. 222. Vox *kebalensis*, quae a Latinobarbaris in *Belliricos kebuli* mutata fuit, originem habet ab urbe Kabol in Zablestan, non, quod ibi proveniant, sed quod mercatores eo deferant (*Abulfed. Büschings Mag.* 5, 352.). Ab eadem arbore varios hos fructus venire, *Adansonius* etiam nuperis temporibus testatus est (*Famill. des plantes* 2, 447.). Qui Myrobalanorum species illustrarunt, Garcias et Costa, in solo fere Phyllantho substiterunt, Terminaliam nostram nemo ante *Königium* (*Retz. observ.* 5, 31.) cognovit. In Calicut et Cananor praecipue invenit my-

robalanos kebalenses Odoard. *Barbessa* (*Ramusio* 1, 359. *a.*) *Gärtnerus* (*de fruct. et sem.* 2, 90. 91.) optime kebulos et citrinos myrobalanos ad eamdem speciem pertinere, belliricos autem specie differre. Cf. *antiquit. bot.* 100... *Peganum Harmala* حرمل *Avic.* 174. *Serap. c.* 285. Bona descriptio apud hunc, ad capsulam usque trivalvem. Adhibebatur ut purgans. Sed male interpres *Averrhoïs* (*lib.* 5. *f.* 87. *b.*) *Cicutam* reddit. . . ? *Aeglè Marmelos* Correae de Serra (*Crataeva* Linn.) سل *Serap. c.* 261. Fructus est Indicus cydoniae similis aureus et calefaciens. Cf. *Rumph. amboin.* 1. *t.* 81. . . *Garcinia Mangostana* جاوز حندم *Avic.* 152. Est fructus mellei saporis, magnopere delectans. In Malacca praeprimis frequens *Rumph. amboin.* 1, *t.* 43. *Le Gentil* (*itiner.* 1, 608.). Hicne est fructus, quem *Philostratus* (*vit. Apollon.* 3, 6.) describit? . . *Euphorbia nereifolia* مهوبدا *Avic.* 210. Lactescentem et subvenenosam esse plantam, cuius folia rariora Nerio similia sint.

Eugenia caryophyllea قرنفل *Avic.* 243. *Serap. c.* 319. Caryophylli aromatici ab Arabibus primis ex India advecti fuerunt. Bakui patriam Sandabil appellat (*Notices* 2, 401.). *Marcus Paulus* regnum Caindu tibetanum (*Ramusio* 2, 35. *a.*) ubi egregie describit arborem; Ant. *Pigafetta* bene delineat, ut viderit frequentissime in insula Gilolo (*Ramusio* 1, 394. *a.*). . . *Prunus Maha-*

leb محلب *Avic.* 210. *Serap. c.* 44. Ex Hiſpania adferebatur. . . *Corchorus olitorius* ملوخية *Avic.* 212. *Abdollat.* 8. Planta edulis, ſed ſtomacho nocens. *Moſes* Maimonides etiam ſpeciem cognoverat, quae forte eſt *C. aeſtuans* (Cf. *Wahl. ad Abdollat. p.* 40.). . . *Glaucium luteum* ماميثا *Avic.* 210. Beitharides apud *Channing. ad Rhaz. de variol.* 110. Succus defaecatus in globulos formatus ad collyria adhibebatur. . . *Thea viridis* شه (Tſah.). Prima eius mentio occurrit in itinerario Arabum ſaeculi IX., quod *Renaudotius* edidit (*Ancienn. relat. p.* 31.) ubi frutex appellatur, foliis punicae ſed ſuaveolentibus; haec infundia qua bulliente et remedium adverſus omnes morbos putari. . . ? *Aconitum album* ſ. *ochroleucum* بيش *Avic.* 147. Recens radix venenata, ſiccata innocua. *Angelus* a S. Joſepho (*ad pharmac. perſ. p.* 359.) adſerit, a Perſis hanc radicem obſoniis miſceri. Credebatur olim, ipſi Napelli toxico eodem modo obſtare ac Aconitum Anthoram. Sed hariolantur Arabes etiam circa noſtrum Napellum, quem بيش موش بوحا vocant (*Avic.* 150.), ignotum ipſis, quum in Arabia et Perſia creſcere non videatur. Fallitur Avicenna, dum ad Napellum hiſtoriam Cicutae apud *Galen. facult. ſimpl.* 3, 38. traducit. Nonne itaque cum *Fuchſio* (*paradox. f.* 17. *a.*) contendamus, Arabibus ignotum fuiſſe Aconitum? Defendere ſtudet *Matthiolus* (*comm. p.*

769.) Avicennam, dum fibi miffam fuiffe ex Oriente radicem Anthorae, Zedoariae nomine, quae cum Napello Moyfi Avic. (*Bifch mufch*) congruat, teftatur. Sed fateor, me haec omnia clare non perfpicere.

Ocimum monachorum فلنجمشك *Avic.* 236. *Serap. c.* 156. . . *Oc. bafilicum* بادرنج *Avic.* 146. *Serap. c.* 157. . . *Thymbra fpicata* زوفا *Avic.* 166. Ifaac ebn Amram apud *Bochart. hieroz.* 1, 674. *Celf. hierob.* 1, 421. . . *Thymbra verticillata* سراج القطرب *Avic.* 200. . . *Cakile maritima* قاقلة *Avic.* 243. *Serap. c.* 65. Effe plantam falfuginofam velut Kali, fed comedi, folia effe Nafturtii fimilia. *Bochart. hieroz.* 2, 224.

Tamarindus indica تمر هندي *Avic.* 262. *Serap. c.* 348. Deferri e Khaifaran, Yemen et India: pulpam leguminum recentem effe optimam. . . *Bombax goffypinum* كرفس *Abulfarag. hift. dyn.* 433. *Serap. c.* 66. alio nomine *Horon.* Cf. *Tavernier itin. p.* 21. . . *Goffypium herbaceum* قطن Ebn Alvam apud *Cafir.* 1, 332. Satis frequenter cultum in Hifpania. . . *Malva rotundifolia* خباز *Abdollat. p.* 8. *Avic.* 274. . . *Althaea ficifolia* خطمي *Avic. l. c. Abdoll. l. c.* Ebn Alvam apud *Cafir.* 1, 335. Hinc nomen Ketmiae. . . *Hibifcus ficulneus* بامية *Abdoll. p.* 7. *Alpin. aeg. p.* 91. *Forsk. p.* 70. 125. Huc et *H. efculentus.*

Spartium spinosum شبشغان نار *Avic.* 157. . . *Spart. iunceum* بادشغان *Avic.* 150., alio loco بادشغان 192., e quo paretur كشت بر كشت *textilia monilia.* Cf. *Matth. Sylvat.* c. 182. *Cot.* . . *Pterocarpus Santalinus* صندل *Avic.* 241. *Serap.* c. 346. Ebn Alvardi, Abulfadli et Scherifus Eddrisi patriam habent insulas Indiae orientales (*Geogr. nub.* 35. *Celf. hierob.* 1, 180 — 182.). In insulis Noceris (Nicobarensibus) invenit *Marcus Paulus* (*Ramusio* 2, *f.* 52. *b.*). . . *Phaseolus vulgaris* et *multiflorus* لوبية *Avic.* 201. *Serap.* c. 81. . . *Phas. Mungo* ماش *Avic.* 212. *Abdollat.* 32. Decoctum febricitantibus propinabatur. In Guzurate et Decan provenit. *Garc.* apud *Cluf. exot.* 236. . . *Dolichos Lablab* لبلب *Avic.* 202. *Serap.* c. 41. Sed confunditur cum Hedera aut Ciffo. Cf. *Alpin. aeg.* 75. . . *Indigofera tinctoria* نيل *Avic.* 214. *Serap.* c. 47. Sed vereor, utrumque commutasse cum Isatide aliisve plantis. . . *Hedysarum Alhagi* الحاج *Avic.* 262. Frutex in Khorasan et regione ماورا النهر (transoxana, inter Oxum et Iaxarten) frequens, in quo mellea substantia ترنجبين (Terendschabin) inveniatur. Id Hedysarum etiam vocari عاقول *Rauwolf.* 89. *Tournef.* 1, 123. *Kämpfer amoen.* 725. *Faber de manna Ebr.* in *Reiske opusc. med. arab.* p. 121. Notatu dignum est, quod, cum *Diosc.* 1, 83. mannam etiam memoret, sed turis micas, *Mesuen* hallucinari,

dum hanc mannam Arabum cum illa Graecorum confundat. . . *Aſtragalus emarginatus* سوقوطون *Avic.* 223. . . *Trifolium indicum* اكليل الملك *Avic.* 124. *Serap. c.* 18. Ebn Alvam apud *Caſir.* 1, 336. *Alpin. aeg.* 124. حندقوق etiam dictum: *Antiqu. bot. p.* 62. *Hyde de relig. vet. Perſ. p.* 492.

Artemiſia iudaica شيح *Avic.* 256. *Serap. c.* 14. *Rauwolf. p.* 456. *Abulfadli* apud *Celſ.* 1, 456. . . *Artem.* forte *indica* eſt, quam *Honainus* primus apud *Avic.* 125. laudat. Ex hac enim ſpecie *Moxa* Chinenſium paratur (*Kämpf. amoen.* 897. *Rumph. amboin.* 5, *t.* 91. *f.* 2.). . . *Centaurea Behen* بهمن الابيض *Avic.* 141. Behen album. Cf. *Hyde relig. vet. Perſ.* 510. *Rauwolf. p.* 288. . . *Echinops ſpinoſus* بالوجو *Avic.* 140. . . *Orchis Morio*: Vana Bakui, quod in Schirwan creſcat (*Notices* 2, 518.) بوزيدان *Buzeidan Avic.* 144. Cf. *Matth. Sylvat. h. v.*

Phyllanthus Emblica املج *Avic.* 128. Parari docet e fructibus edulium, quod *Such* سك appellatur (*p.* 219.). *Serap. c.* 95. *Garc.* apud *Cluſ. exot.* 197. Cf. *Antiquit. bot. p.* 98. . . *Quercus Ballota* بلوط *Avic.* 148. Edulis enim glans, cum ſaccharo bonum nutrimentum praebebat. . . *Iuglans regia* جوز et خشف *Abulfadli* apud *Celſ.* 1, 82. Sponte creſcere in Diarbekr et Kom et Zableſtan (*Abulfed. Büſchings Mag.* 4, 257. 5, 326. 350.). . . *Pinus Cedrus* شربين *Celſ. hie-*

rob. 1, 80. Cf. *Niebuhr. Arab.* 149. . . *Pin. Cembra* صغار *Avic.* 179. nucibus duris ſubtriquetris cuneiformibus. . . *Pin. halepenſis* صنوبر الكبار *Avic.* 152., cuius ſtrobilus جلوز appellebatur. . . *Pin. orientalis* تنوب *Avic.* 262., quae picem liquidam dat; ſtrobilus قصم قريش dicitur. . . *Pin. Pinea* صنوبر *Avic.* 242., cuius nux edulis حب dicitur (*p.* 179.). . . *Altingia excelſa Noronna in Annal. bot. angl. n.* 5. *p.* 325. Haec arbor altiſſima Iavae, Cochinchinae et inſularum maris rubri indigena, Pinui maxime adfinis, distinguitur ſolo numero binario ſeminum ſub quavis ſquama ſtrobili latentium. Haec eſt arbor *Raſamala*, quae *ſtoracem liquidam* largitur, e rimis corticis emanantem. Cognoverunt autem eam Arabes nomine ميعة *Miah Avic.* 211. *Serap. c.* 46. Hanc iam Hobeiſchus e cortice arboris excelſae effluere, et ex inſulis Indiae orientalibus advehi bene ſcivit. . . *Stillingia ſebifera* اوصلي *Avic.* 131. Eſſe oleum ſpiſſum, quod fructum arboris ambeat et e Sin auſtrali advehatur. Cf. *Lamarck. encycl.* 2, 290. *Tomex ſebifera* vix huc pertinet. . . *Croton Tiglium* فل *Serap. c.* 261. Cum pineae nucleis comparatur: unde nomen pineorum nucleorum *Acoſtae* (*Cluſ. exot. p.* 292.). . . *Cocos nucifera* نرجيل (Nerdſchil). Primum teſtimonium occurrit in itinerario Abuzeidi et Wahebi (*Ancienn. relat. p.* 2, 111.) et praecipue de uſus mira varietate, quem haec palma

praebeat. *Avicenna* de fructu, titulo الهندي (*nucis indicae*) *p.* 153. loquitur. Cf. Lud. *Barthema* (*Ramusio* 1, *f.* 175. a. b.). . . *Areca Catechu* مرعبة et فوفل *Avic.* 236. *Serap. c.* 345. Arborem esse Coco similem, nucem deferri e Sin. Cf. *Garc.* apud *Clus. exot.* 187. . . *Aleurites moluccana* بندق *Avic.* 160. Comparat cum Ricini seminibus, praedicat virtutem emeticam. . . *Momordica Elaterium* vel *Cucumis prophetarum* حنظل *Avic.* 175. Alvardaeus apud *Cels.* 1, 368. Cucumerum et Cucurbitarum plurimae species Arabibus gratae, frequenter ab iisdem cultae et satis accurate distinctae fuerunt. *Cucumeres* primum generico nomine جبار veniunt (*Abdollatif. p.* 30.). *Cucumis Melo* est بطيخ (*ib. Avic.* 241.) et persice خربزه (*Cels.* 1, 374.). Huius varietas est النفاج (Ebn Alvam apud *Casir.* 1, 333.) cortice tenero striato. *Cuc. Chate* est عبدلاوي (*Abdollat. l. c.*) cortice hirsuto, pomo fusiformi. *Cuc. sativus* فقوص (*Abdollat. l. c.*) *C. Dudaim* ضغبوش *Abdollatif. l. c.* *Cuc. anguinus* forte دبا *Abdollat.* longissimus. Namque *Cucurbita lagenaria* ex America venit. . . *Cucurb. Pepo* قثا *Avic.* 249. . . *Cucurb. Citrullus* قثا الحبار *ib.* بطيخ رقي et ربيش *Abulfadli* apud *Cels.* 1, 371. . . *Cucurb. Melopepo* شلنق *Abdollat. l. c.* et *Abulfadli* apud *Cels.* 1, 365. (Distinctiones et nomina Forskolei neglexi, utpote parum certa.). . . *Aca-*

cia vera قرظ et سنط *Abdollat.* 28. Optima defcriptio. . . *Ac. gummifera* Brouffonet apud Willd. طلح *Abdollat. p.* 29. *Leo Afric. p.* 773. Maftichis fimile gummi largiri. Bene defcribit *Höftius* (*Marocc.* 306.).

Pandanus odoratiffimus كاذي *Serap. c.* 40. Ex Arabia felici adferri flores odoratiffimos, cum quibus oleum paretur. Cf. *Forsk. p.* 172. . . *Salix aegyptiaca* خرنب *Avic.* 168. صفصف *Abulfadli* apud *Celf.* 2, 108. خلاف *Alpin. aegypt.* 62. *Rauwolf.* 111. 112. Deftillari e gemmis aquam odoratiffimam. . . *Sal. babylonica* غرب *Avic.* 279. *Rauwolf.* 160. A florum odore vocatur in Perfia بيد مشكي *Hyde relig. vet. perf. p.* 336. Angelus a S. Iofepho ad *pharmac. perf. p.* 360. . . *Canarium commune* مبيسم *Avic.* 21⅟. Fructum effe nucem trigonam, patriam Macaffaram (Celebes), panem inde confici. Delicatum Amboinenfium panem ex his fructibus parari, teftatur *Rumph. amboin.* 2, 148. . . *Spinacia oleracea* اسفاناخ Ebn Alvam apud *Cafir.* 1, 332. *Avic.* 131. A Mefues inde temporibus nota. *Rhaz. c.* 52. . . *Cannabis fativa* قنب Ebn Alvam apud *Cafir.* 1, 332. *Avic.* 248. Semen شهدانج *Avic.* 256. Paratur fubftantia inebrians حشيش e contufis foliis. Cf. *Alpin. de medic. aegypt. f.* 121. b. *Kämpfer amoen.* 645., qui etiam e farina feminum pultem parari imbriantem tradit. *Chardin. itin.*

4, 207. et *Falk. topogr. Kenntn. des ruſſ. Reichs*, 2, 265. per totum Orientem dominari hunc uſum teſtantur. . . *Meniſpermum Cocculus* ماحرج *Avic.* 211. *Serap. c.* 365. E lacteſcentibus eſſe, ſeminibus piſces inebriari. . . *Cycas circinalis* eſt ſine dubio ea arbor, quae farinam praebere in inſulis orientalibus dicitur (*Ancienn. relat. p.* 17.). Optimum et fere primum teſtimonium Chriſtianum reperies apud *Marcum Paulum* (*Ramuſio* 2. *f.* 52. b.). Ipſo Sagu nomine citat *Pigafetta* (*Ramuſio* 1, 394.). . . *Excoecaria Agallocha.* Praeſtantiſſimum lignum *agallochon*, quod toties ab Arabibus celebratur. عود *Avic.* 231. Afferri e Sin et India et Arabia per Sofalam: optimas ſpecies eſſe Mondeliam et Kakeliam et Kadmurinum et Semandurinam. Alio nomine اغالوخي 132. Cf. commentarium doctiſſimum *Celſ. hierob.* 1, 140—150. Fructus dicitur هرنوه (*Avic.* 163.) ſimilis piperi, ſed colore ſubflavo et odore praeſtantiſſimo. E Comaria, inſula Iavae propinqua, praecipue venire id lignum, peregrinatores priſtini arabes (*Ancienn. relat. p.* 78.) Scherifus Eddriſi (*geogr. nub.* 72.), Abulfeda (*Büſchings Mag.* 4, 277.) et Ebn Alvardi (*apud Celſ.* 1, 148.) e Iava autem Bakui (*Notices* 2, 397.) et Ebn Alvardi (*Celſ.* 1, 153.) teſtantur. E Sumatra optimam Agallochi ſpeciem, Calampat dictam, evehi, vendi autem omnem fere Chinenſi-

bus, utpote ditioribus auro, refert Ludov. *Barthema* (*Ramusio* 1, 181. a.) viliores species Bochor appellat et Loban. Cf. *Garc.* apud *Clus. exot.* 173. . . *Myristica moschata.* Fructus satis cognitus Arabibus nomine بسباسة *Avic.* 148. et calix s. Macis, nomine طالسفر *Avic.* 183. *Serap.* c. 2. E Iava advehi Bakui (*Notices* 2, 397.) testatur. Bene describit αὐτόπτης Ludov. *Barthema* (*Ramusio* 1. *f.* 181. b.), ut viderit arborem in insula Banda; ut in insula Gilolo, Ant. *Pigafetta* (*Ramusio* 1, 394.). . . *Borassus flabelliformis* s. Lontarus domestica Juss. et Gärtn. Avicennae 206. dicitur دوم, quod nomen etiam hodie servatur teste *Forskoleo* 126. Ex hac palma paratur, testibus *Kämpfere* (*amoen.* 668.) et *Rumphio* (*amboin.* 1, 50.), Bdellium, quod مقل *Avic.* dicit. Distinguit autem in mechense et iudaicum. Rumphius *Punatam* dicit id suffumigium et totam parandi rationem indicat. Accedit, quod probabilitatem auget, *Abulfedam* (*Büschings Mag.* 4, 203.) مقل palmam dicere humilem Tuneti frequentem: quo sine dubio *Chamaerops humilis* intelligitur, cum Borasso flabelliformi facillime confundenda. Ipse *Matthiolus p.* 92. testatur se Neapoli palmam hanc humilem bdelliferam vidisse. . . *Clutia lanceolata* علوة Planta harranica, contra serpentum morsus commendata (*geogr. nub.* 81.). Cf. *Forsk. p.* 122.

Superſunt Gaſtromycetes duo, quorum Avicenna meminit: alter كسنج (*p.* 194.) dictus. *Tuber* certe eſt, ſub terra proveniens, magnum, reniforme, edule, album, cortice inciſo, quod in patria, regione transoxana, et in Khoraſan obſervavit. . . Alter eſt *Cyathus* غوشنة *Avic.* 279. tuber cartilagineum, figura cyathi, exilis, epiphragmate tectus. Eſtne *Cyathus Olla* Perſ.?

* * *

Neque abſolutus hic index neque certiſſimus manifeſto tamen docet, haud parvam plantarum utilium, aut perſicarum aut indicarum ac chinenſium ſuppellectilem, Graecis Romanisque haud cognitarum, ab Arabibus introductam fuiſſe. Centum et quinquaginta fere plantas numeravi, quarum cognitionem Arabibus debemus, quae ſi prius notis MCC. adduntur, numerus fere MCD. eruitur plantarum, quas media aetas e fontibus cognoſcere potuit: quinquaginta enim fere ab ipſis monachis aut medicis medii aevi, ceu ſpontaneae per Galliam et Germaniam inventae fuerunt. Unde, quantopere aberret Halleri iudicium a veritate patet, qui ante C. Geſnerum (1550.) octingentas tantummodo ſpecies notas fuiſſe perhibet (*Bibl. bot.* 1, 285.).

CAP. V.

LATINOBARBARA AETAS.

Qui medio aevo rem herbariam attigerunt, Arabes fere solos (eosque pessime versos), aut Plinii farraginem aut Dioscoridis miserrimam interpretationem sequuti fuerunt. Naturalium rerum descriptores antiqui quum nusquam fere clare satis et distincte semet expresserint, neque nisi obiter duntaxat plantarum formas et colores indicaverint, Latinobarbarorum desidia exemplaribus etiam caruit, quorum vestigia sequeretur. Nullus ordo, nisi alphabeticus; nulla veritas, quum male intellecta Arabum et Graecorum loca solummodo transscribere consuescerent; nulla doctrinae ratio, quum haud nova docere, sed, quae centies dicta essent, iterum repetere sui ducerent officii.

SAECULUM XII.

Arabum florentissimum et mitissimum in Hispania imperium, scholarum arabicarum celebritas et doctrinae gloria, ab undecimo inde saeculo plures adlexit Christianos e Germania, Italia, Gallia ipsaque Anglia, qui, liberaliter excepti a scholarum arabicarum praefectis, totum doctrinarum ambitum cum linguarum orientalium cognitione in patriam retulerunt. Interpretati sunt hi Arabum discipuli eorum libros, ut *Hermannus* Comes Veringensis (*Trithem. annal. hirsaug.* 1, 148.), *Ge-*

rardus Cremonensis (*Pipin.* in *Muratori script. rer. ital.* 9, 587.), Daniel *Morlaeus* Oxoniensis (*Wood. antiqu. oxon.* 1, 56.) et, qui ceteros omnes eruditione antecelluit, CONSTANTINUS AFRICANUS, Carthaginensis. Is, postquam quadraginta fere annos in scholis Arabum degisset, in Montis tandem Cassini coenobium recessit, ubi et Arabum scripta latine interpretabatur et totum eruditionis arabicae cyclum in compendium redigebat (*Leo Ostiens.* in *Muratori script. rer. ital.* 4, 455.).

Constantini opera (*ed. Basil.* 1536. fol.) et librum amplectuntur *de gradibus*, in quo medicamenta omnia, ab Arabibus adhibita, licet satis negligenter, tractantur. Myrobalanos credit indos et citrinos ex eadem arbore venire, illos esse maturos fructus, hos immaturos: emblicos cum prunis componit (*p.* 345.). Pastinacam Secacul; *Oculceam* dictam, cum Carduo mariano confundit (*p.* 352.).

Saeculo sequente, duodecimo nimirum, monachi Salernitani, tum regione herbarum utilium feracissima, tum exemplo Arabum moti, qui Siciliae et Calabriae potiti erant, superstitioni antiquae doctrinam, sanctaeque ruditati Arabum eruditionem substituere coeperunt (*Orderic. Vital.* in *Duchesne script. normann.* 477.).

Superest *regimen sanitatis Salerni*, quod saucio regis Angliae filio Roberto versibus leoninis di-

carunt monachi (*ed. Ackerm. Stendal* 1790. 8.). Id praeter vulgatiſſimas Italiae plantas nil fere continet, quod paullo interiorem rei herbariae cognitionem proderat. *Eſcula* (*c.* 44.) *Ackermannus* legit, quae melius *meſpila* ſunt: namque eſculus nusquam in Italia creſcit. *Athanoſa* (*c.* 66.) eſt Tanacetum vulgare: *Enula campana* (*c.* 68.) toties praedicata, Inula Helenium.

Iidem ſcholae Salernitanae adhaeſit Io. ſ. Matth. *Platearius ſenior*, a iuniori Piſano, ſaeculi XV. ſcriptore, bene distinguendus: quem ſaeculo XII. vixiſſe e manifeſto Aegidii Corbolienſis teſtimonio efficitur, qui ab ore huius doctoris Salernitani ſeſe pependiſſe adfirmat (*Leyſſer. hiſt. poët. med. aev. p.* 499.). Frequenter etiam noſter citatur a ſcriptoribus ſaeculi XIII., Vincentio Bellovacenſi, Alberto Magno et Petro de Creſcentiis: ipſe autem tanquam recentem memoria adlegat Conſtantinum Afrum.

Liber Plateàrii, qui ſupereſt, *Circa inſtans* dictus (*ed. Lugd.* 1525. 4.), ſaeculum ſapit: alphabetico ordine medicamina cuiusvis generis nominat, additis pauciſſimis novis. *Acaciam* habet ſuccum prunellarum (*Pruni ſpinoſae*): *Bauciam* dicit Paſtinacam (*f.* 228. d.). *Cretanum*, Crithmum maritimum (*f.* 233. b.). Storacem liquidam credit in Calabria reperiri (*f.* 248. c.), quo ſine dubio Dauci lucidi ſuccus ſuaveolens reſinoſo-

gummofus intelligitur. Pro Spica celtica *Saliuncam* nonnunquam poni (*f.* 248. b.).

Primus ceteroquin *Spiraeam Filipendulam* (*f.* 237. a.), *Clematida Flammulam* (*f.* 236. d.) et *Galeopfin Tetrahit* (*f.* 251. c.) nominat.

Huius aevi fine dubio Herbarius effe videtur, cuius nusquam mentionem invenio, nifi apud Vincentium Bellovacenfem. Arbitror autem, monachum quemdam compilaffe ex Arabum fcriptis et Plinio, quidquid de plantis innotefceret. Huic autem operi eadem fere autoritas, quam Plateario et Conftantino, tributa fuiffe videtur.

SAECULUM XIII.

Melioris paullo conditionis fpes adfulfit, quum civitatum italicarum, Amalfi, Genuae, Venetiarum, Pifae et Florentiae commercium adeo augeretur ac extenderetur, ut et rerum naturalium cognitioni vim et imperium profperare videretur, et fuperftitionis dominium et antiquorum praeiudiciorum labefactari. Memorabilem locum invenio apud *Petrum Aponenfem*, celeberrimum vergentis faeculi auctorem. Is (*diff.* 67. *Concil. different.* Venet. 1520. fol.) de habitabili aequatoris zona disceptans, refert, femet noviffe hominem, qui in regione Çinçorum (Zanguebar) viderit faccum loco ftellae polaris auftralis: de ipfa fibi quoque retuliffe Marcum Venetum (Paulum), omnium, quorum

meminerit orbis, maximum circuitorem et diligentissimum indagatorem, et inde apportari Venetianis lignum aloës et camforam et verci (indigoferam). Fratris etiam Cordelarii e Malabaria testimonium adducit, quod sol bis transeat verticem, ut nusquam umbram videre possis, neque stellam polarem borealem, nisi in ipso horizonte.

Tantum itaque efficere ea itinera, commercii caussa suscepta, potuerunt, ut pristina praeiudicia de terrae forma abrogarentur, meliores autem opiniones divulgarentur. Quae quidem emolumenta nescio an ex alio quodam itinere tam copiose manifestoque redundaverint, quam e longissima *Marci Paulli* peregrinatione. Totam enim fere Asiam, Tatariam et Chinam et insulas Oceani indici ab anno 1270—1295. pervagatus, carceri tandem a Genuensibus traditus, memoriae tradidit totam itineris longissimi historiam (*Ramusii coll.* 2. *Purchasii coll.* 3.). De Curcuma, Pipere Betle, arbore turifera, camforifera, Rheo palmato, Caesalpinia Sappan, Eugenia caryophyllata, Pterocarpo santalino aliisque plantis primam reliquit et optimam inter Christianos relationem.

Praecesserant eum iam ordinis Minorum fratres Ioannes de *Plano Carpini* et *Gulielmus Rubruquis*, qui per borealem maris caspii regionem Tatariam ipsamque Chinam tetenderunt (*Ramusio coll.* 2. *Purchasii coll.* 3. *Hakluyt coll.* 1.). Eam

itineris orientalis viam, quam primi muniverant Neftoriani, legerunt mercatores plerique Europae borealis (*Sartorii histor. civit. hanseat.* 198. *Sprengelii hist. invent. geograph.* 252.). Ipfae autem merces hac via apportatae melioris indolis iudicabantur quam quae navigiis Alexandriam adferrentur (*Sanut. Torfella in Bongars gest. Dei per Francos*, 2, 24.).

Sequuti funt *Odericus de Porta Naonis* et Ioannes *Mandevillius* faeculo XIV. (*Ramufio coll.* 2. *Hakluyt.* 2. *Reifen und Wanderfchafften des hocherfahrnen Ioh. v. Montavilla*, Frcf. 1580. 8.); qui pauca tamen hiftoriam naturalem illuftrantia reportarunt. Mandevillius tamen balfami fruticem defcribit et modum, quo verum a fpurio distinguatur, admiftis ubique fabulis abfurdis. Praeftrinxit enim animum miraculorum amor, infcitia eius aevi nutritus, ut, qui redirent a peregrinatione, *mirabilia mundi* recitare cogerentur, in coenobiis legunda et fcholis (*Sprengelii hist. geograph.* 219.). His mundi mirabilibus adnumerandae *oves vegetabiles*, quarum Odericus et Mandevillius primi meminerunt (*Ramufio* 2, 251. *b.*) quaeque ab herbariorum confcriptoribus indubitate repetuntur. Effe autem, referunt Odericus et Mandevillius, in regione *Chadiffa* fructum ingentem, quem maturum fi difcideris, agnum intus inveniri fine lana, eum una cum fructu comedi. Eam

plantam, *Barometz* dictam, in Savolzensi regione, inter Volgam et Iaik, inveniri, fabulatur Hieron. *Cardanus* (*variet. rer. lib.* 6. *c.* 22. *p.* 63.).

Mirabilia ea plantarum fabulosa maxime invenies in ALBERTI Magni, Lauingensis, post episcopi Ratisbonensis, libello de virtutibus herbarum, animalium et lapidum (*Opp. ed. Jammy*, Lugd. 1651. *vol.* 5.). Adiungam optimi Conr. *Gesneri* (*praef. ad Trag.*) iudicium: „In libro de mira„bilibus mundi diversa herbarum vocabula nomi„nantur, sed corruptissima. Haec legat, qui bo„nas horas male collocare volet." Quam aequum sit id iudicium, ex initio statim libelli elucet. Ibi enim de *Elitropia* praecipiens, sic nugatur auctor: „Apud Chaldaeos vocatur *Ireos*, „apud Graecos *Mantuchiol*, apud Latinos *Eli„tropia*. Huius autem virtus mirabilis est, quod, „si colligatur sole existente in leone in Augu„sto, et involvatur in lauri folio et simul adda„tur dens lupi, nullus poterit contra ferentem habe„re vocem loquendi, nisi verba pacifica." Et paul„lo post: „*Calidonia* vocatur a Chaldaeis *Aquila„ris*, a Graecis *Valis*. *Provinca* a Latinis proven„çalibus dicta, vocatur a Chaldaeis *Iterisi*, a Grae„cis *Vorax*. *Nepta* Latinis, *Greith* Chaldaeis, „Graecis *Retus*." Citat ineptus homo solum *Macrum* et Alexandrum Imperatorem (?) de influentia planetarum in herbas. „Affodillus herba Sa-

„turni; Poligonia herba Solis; Chynoftates (?) Lu-„nae; Arnogloffa Martis; Pentaphilon mercurii; „Acharonia, quae et Jufquiamus, Iovis; Pifterion „(περιστερεών) Veneris.

Credidit *Lambecius* (*bibl. Vindob.* 6, 844.) antiquum librum: *Puch der Natur*, dictum nil effe nifi germanice redditum Albertum, fed fallitur. Manifefta enim adfunt indicia, eum librum anno 1349. Ratisbonae fcriptum effe (*Panzeri annales german. typogr.* 83.). Albertus autem iam 1280 vivere defiit (*Martene collect. ampliff.* 5, 128.).

Eodem faeculo vixit *Alfredus*, Philofophus dictus, qui commentaria fcripfit in Ariftotelem (*Fabric. bibl. med. et inf. lat.* 1, 180.) a Bartholomaeo *Glanville* (*propr. rer.* 17, 1.) ita citata, ut haeream, huncne velit, an feniorem Alfredum, quem fupra citavimus.

Paullo melioris indolis eft liber ruralis, quem fenator bononienfis, Petrus de Crescentiis, vergente ad finem hoc faeculo, reliquit (*Opus ruralium commodorum.* Bafil. 1548. fol.). Verfione utor, quam frater Francifcus Argentinenfis 1493. edidit, iconibus deturpatam adeo foedis adfpectuque horrendis, ut artis progreffus nullibi luculentius fub fenfus cadere poffint, quam comparatis his figuris cum iis, quas *Humboldtius*, *Ventenatius* et *Roxburghius* nobis largiuntur.

Ceteroquin auctor non maiores folos legerat,

sed usu ipso et experientia doctus fuit. Semetipsum mense Augusto inseruisse ramulos mali eiusdem anni prosperrime, testatur. Toto libro secundo leges vegetationis pro more saeculi, at non male, exponit. Necessariam esse certam quamdam adfinitatem inter arbores inserendas et eas, quibus inferitur: miras tamen insitionis et fabulosas recenset artes. E praesectis quercubus oriri salices aut populos. Bene autem de absorbtione plantarum, quae per poros fit, de necessitate gemmae ad multiplicandam aut propagandam speciem. Libro tertio enumerat plantas utiles, inter quas quaedam obscurae, e. g. *Versig*, quae Berberis *Tabernaemontano* 3, 471. dicitur, potest etiam Crataegus Azarolus esse. *Avornus* est sine dubio Cytisus Laburnum (Io. *Bauhin. hist.* 1, 2. 362. . . *Zizulus* (Giuggiole Ital.) *Zizyphus vulgaris*. . . *Sicomorus*, quae in Germaniae montibus crescat. . . *Muniacus*, pruno adfinis, quae Io. *Bauhino* 1, 169. *Armeniaca* esse videtur. Aliae plurimae notatu dignae: Spinachiam, ab Arabibus introductam, noster primus inter Christianos occident. Memorat: sic *Fraxinellam* (Dictamnum album), *Flammulam* (Clematida), *Tetrahit* (Galeopsin), *Zuberum* (Quercum Suber), *Sanguinum* (Cornum sanguineam), *Acer Opalum*, *Rincum marinum* (Crithmum). Glycyrrhizae cultum et Pineae uberrime et bene describit.

Vincentius Bellovacensis, medii aevi Plinius, amplissimi operis, *Speculi quadripartiti* (ed. Lugd. 1494. fol.) tomo secundo historiam naturae universam complectitur; sed scholasticus vir et ἐκ βιβλίων κυβερνήτης nihil agit nisi Aristotelem, Dioscoridem (sic) Gallienum, Ysidorum, Macrum, Plinium, Avicennam, Platearium, Actorem, Cassium Felicem (qualis fuerit, nescio) citare et de oppositis argutissime disceptare. Paucissima, aut nulla fere, notatu digna occurrunt. De *Bernica* arbore (*Terminalia Vernice*) primus fere loquitur, sequens peregrinatores sui aevi (*lib.* 13. *c.* 85. *f.* 166. d.) Myrobalanos tamen Graecorum (*Hyperantheram Moringam*) cum myrobalanis Arabum confundit (*lib.* 12. *c.* 79. *f.* 154. d.).

SAECULUM XIV. ET XV.

Commercium Italorum florentissimum et itinera' frequentia in remotissimas regiones simplicium cognitionem augere et amplificare debuerunt: sed impeditum etiamnum id studium fuit inscitia vulgari linguarum. Paucissimi docti Arabicam linguam coluerunt, nulli fere Graecam, ut et ipse Franc. *Petrarcha*, decus sui aevi, queri consuesceret, se, licet in Barlaami Graeci disciplinam semet tradiderit, a lingua tamen antiquorum Graecorum rudem esse (*Mém. sur la vie de Pétrarque*, 1, 670.). Maius obstaculum fuit servile doctorum ingenium,

quod, exhaustos esse ab Arabibus thesauros, neque novi quidquam inveniri posse autumaret. Arabum imperia, quam noxia sint humano ingenio, quam turpe sit, coecis oculis eos sequi, qui ipsi nil sciverint, nisi a Graecis male accepta, nemo luculentius monstravit, fortius contendit conviciisque ipsis defendit, quam *Petrarcha (rer. senil. 12,* 910. 913.*)*. Qui, doctissimus sui aevi, quum ipse Graecarum literarum rudis fuerit, facile inde efficitur, quanta fontium Graecorum fuerit inscitia. Nihilominus quivis scriptorum adeo adfectavit hanc eruditionis partem, ut risui etiam se exponeret. Eius rei innumera paene testimonia celeberrimus *Matthaeus* sistit *Sylvaticus*. Sic *(c.* 300.*) Guadam* vel *Fabuciam* graece appellari millepedes: *(c.* 42.*) Amarismam (Aneurysma)* interpretatur Matrem sanguinis etc. Sic *Vincentius Bellovacensis (f.* 93. b.*) aroma* ab aris vel ab aëre derivat.

Ipsi enim fontes Graeci, Nestorianorum et Arabum interpretationibus mutati, monachorum denique inscitia contaminati, longe alii legebantur ab eius aevi hominibus, quam veri, textu restituto, ad nos pervenerunt. *Bartholomaeus Glanville* Anglicus alium habuit Dioscoridem ac nos, siquidem Cassiae Fistulae descriptionem ex eo petiit *(c.* 28.*)*, quam haudquaquam Anazarbeus cognovit. Adscriptum erat Dioscoridi medii aevi integrum caput de Jasmino, quod deesse in codice Cantacuzeno demum

vidit Matthiolus. Ariſtotelis ſcripta a Ioanne Damaſceno expoſita, in epitomen redacta, quam *ſummae* nomine citare ſolebant, longe aliena fuerunt a veris Stagiritae libris.

Pſeudonymos multos citare conſuerunt, *Caſſium Felicem* et *Poſſidonium* Matthaeus Sylvaticus, *Democritum* et *Aeſculapium* alii. Nomina autem haec illuſtria a monachis ſine dubio adfectata, inſcitiae eorum ſaeculorum adeo impoſuerunt, ut oraculorum vice eorum auctoritas haberetur.

Ad hanc aevi illius labem acceſſit ſcholaſtica inquirendi, diſſerendi, ſcribendi ratio. In contrarias ſemper partes diſputaturi, nullum finem alium cognoverunt illorum ſaeculorum homines, quam ingenii vim, ratiociniorum aciem et dialecticae exercitium oſtentare: auctoritate ſola celeberrimorum nominum vincti ac detenti, veritatem minus quam gloriam quaeſiverunt. De plantarum anima, de rationibus earum ſeminalibus, et ſenſualitate diſputantes, neglexerunt omnino naturae obſervationem. Hinc iure *Leonicenus* (*de Plinii error. lib.* 2. *f.* 16. a.) taxat *Petrum Aponenſem*, quod, qui centaurii maioris radice continuo uſus fuerit, ignorare ſe id tamen fateretur (*concil. differ.* 100.).

Simon de Cordo Ianuenſis et Matthaeus Sylvaticus celeberrimi ſine dubio ſunt ſcriptores huius ſaeculi. Ille, medicus Papae Nicolai IV. et ſacerdos palatinus Bonifacii VIII., gloriatur, ſe

peregrinatum esse per orientem, ut plantas in loco natali observaret, quas veteres descripserint. Ea autem iactatio adeo communis est omnibus fere scriptoribus barbarorum saeculorum, ut fidere iis nullo modo possimus. Conatus est nomina plantarum et medicaminum graeca, arabica et latina cum vulgaribus comparare eoque modo exponere. Male vero id tentamen plerumque cessit, cum expers literarum, rudis etiam a rerum ipsarum cognitione esset. Edidit „*clavem sanationis*, simplicia me„dicinalia, latina, graeca et arabica, alphabetico „ordine elucidata. Venet. 1514. fol.“ cuius praecipua pars rediit cum Matthaei Sylvatici opere.

Is (*Matthaeus Sylvaticus*) Mantuanus, Salerni commoratus erat, ubi „Colocasiam colere in vi„ridario suo secus spectabilem fontem“ adfirmat (*c.* 197.). Ipse etiam semina *Cantalidis* (?*Athamantae cretensis*) e Graecia adferri curavit et in horto suo coluit (*c.* 133.). Sardiniam etiam viderat et Montem pessulanum (*c.* 181. 528.). Dein Milani artem medicam exercuisse dicitur, anno autem 1317 conscripsit opus „Pandectarum medici„nae Lugd. 1534. fol.“ in quo explicantur nomina graeca, arabica et latina plantarum aliorumque simplicium, quae tunc temporis adhiberentur. Id opus licet *Reinesius* laudibus immeritis extollat (*var. lect.* 3, 18.), equidem nil nisi inscitiam auctoris paucissimasque coniecturas video, quibus ad expli-

canda arabica plantarum nomina uti possimus. Simon Ianuensis Algam palustrem vocat Nenufar (*Nymphaeam*) et alio nomine Caccabum Veneris et Papaver palustre. Noster ingenue fatetur, „Arabes non multum curare in omnibus istis herbis, „unumque pro alio ponere, si easdem virtutes habere credant" (*c.* 122.). Ipse tamen omnem operam impendit, ut confusionem vitaret perniciosam. Quaesivit ab Hispanis, Arabibus et Graecis, quaenam intelligerentur plantae sub receptis nominibus (*c.* 180. 521.). Neque tamen, qui ipse careret rerum et linguarum cognitione, finem suum attingere potuit.

Agrifolium (*c.* 21.) commutat cum Loto Graecorum, latine vero dici *Cicerafo.* *Thoram* habere flores violaceos et *Anthoram* subrubeos (*c.* 45.). *Apii* duodecim species numerat, inter quas et Ranunculus sardous (*hirsutus c.* 48.). Caballum marinum (*c.* 117.) inveniri nugatur in Ypotamo, fluvio Mesopotamiae, quae media regio sit inter Scirtim et Euphratem. Tormentillam differre arbitratur *Simon* a Quinquefolio, quod illa habeat folia septena, intelligit itaque *Potentillam rectam.* Mire confundit (*c.* 167. 168.) Cistum, Hederam et Lablab: Caprifolium, Oxyacanthum et Lycium (*c.* 259.): Isatidem et Rubiam tinctorum (*c.* 366.): Inulam et Laserpitium Chironium (*c.* 375.).

Meliora paucissima sunt. Ad Amalfi oppidum

sophisticari Agallochum radice Chamaeleae, quae vero laxet, cum Agallochum adstringat *(c.* 30.). Bacham Arabum *(Caesalpiniam Sappan)* manifesto *Presillum* lignum, longe ante detectam Americam vocat *(c.* 82.) Buzeidem esse Satyrii bulbum *(c.* 116.) Saliuncam non raro pro Spica celtica poni *(c.* 616.). Bene Simon saccharum Arabum a Graecorum simili substantia differre arbitratur, immerito ob id taxatus a *Leoniceno (de Plinii error. lib. 4. f.* 55. a.).

Editor Baptista *Sardus*, Papiensis, addidit nonnulla nova. Sic de Fragariae usu (*f.* 170. d.) loquitur: Carduum stellatum, Lysimachiam Nummulariam *(Grassula lunaria)*, Gratiolam officinalem, Thapsiam garganicam describit.

Bartholomaeus Glanville, comes Suffolciae, ordinis Minorum monachus, *de proprietatibus rerum* volumen conscripsit (Argent. 1491. fol.), quod Caroli V., Galliarum regis, iussu sacerdos ipsius palatinus Io. *Corbichon* gallice interpretatus est (Lyon 1482. fol.). Hinc, quam immerito compilator quidam *(Mélanges, tirés d'une grande biblioth.* 10, 202.), Corbichonem ipsum faciat auctorem, patet.

Noster totum librum XVII. plantis dicavit, iis autem solis, quae vel in sacra scriptura vel in glossis occurrunt, non neglectis tamen aliis vulgaribus. Auctores citat Aristotelem, Dioscoridem, Pli-

nium, Isidorum, Alfredum, Platearium et Albertum: illos vero alios, ac nunc leguntur. „Calami „scripturales“ ex Arundine Donace iam tum diu obsoleverant (1, 31. Cf. *Beckmanni hist. invent.* 3, 56. 4, 297.). Sexuum coniunctionem in plantis haud agnoscit, cum rationem in se seminalem contineant, per quam ex se producendi speciem suam habeant potentiam. Allium bene a cepa et a lilii bulbis discriminat: bene cyprum Cant. 1, 14. describit. Dudaim Leae fuisse Mandragoram. Prinum (Quercum Ilicem), prunum et lentiscum confundit.

Iacobus DE DONDIS, Ioannis, Petrarchae amici (*rer. senil.* 6, 897. 15, 1053.) filius, Patavinus, *aggregator* dictus, librum de simplicibus conscripsit, quod sine loco et anno editum habuit *Trewius (praef. ad Blackwell. herb.* §. 16, 7.).

Coram est editio Veneta 1499. 4., quae foliis CL et aliquot non numeratis constat. In praefatione dicitur ipse liber: *Aggregator practicus de simplicibus*, ad finem vero: *Herbolarium de virtutibus herbarum*. Alphabetico ordine plantae nominantur, adiunctis virtutibus medicis, ex Arabibus et Plateario etc. Adsunt icones, rudes eae quidem et ligno incisae, sed praestantiores omnibus illis, quae in aliis herbariis occurrunt. Pro Acoro est *Iris Pseudacorus*, quae repetitur etiam sub Ireos. Aristolochiae longa et rotunda sunt ve-

rae, nec quas Germanici habent herbarii, Fumaria. Branca ursina est Heracleum Sphondylium. Capillus Veneris est Asplenium Ruta muraria. Coriandrum, Cyperus, Lavandula, Siler montanum (*Laserpitium silaifolium f.* 124.), Serpentaria (*Arum Dracunculus f.* 127.) ostendunt, auctorem fuisse Italum et plantas vivas delineasse. Optimae etiam figurae Fragariae et Gentianae luteae. Hedera terrestris forte Veronica est hederaefolia: Hermodactylus, Colchicum: Nasturtium aquaticum, Sium angustifolium. Pessimae tamen figurae Dauci cretici, Menthae, Granorum Solis, Mandragorae (tamen non fabulosa, ut in herbariis aliis), Paeoniae, Sinapis, Spicae celticae et nardi. Adiecta est enumeratio laxantium, ubi Bartholomaeus Anglicus saepius citatur.

Alia editio multo vetustior s. l. et a. exstat in bibl. Göttingensi, ubi et titulus et praefatio deest, icones etiam multo peiores.

In eadem etiam bibliotheca servatur belgica interpretatio sine titulo, anno 1484 impressa, multo absolutior aliis, quas vidi editionibus. Continet enim praeter laxantium etiam aliorum simplicium enumerationem. Icones fere eaedem sunt, quas antiqua latina continet, pauculis aliis adiectis.

Solent nonnulli (ut *Mittarelli Biblioth. cod. cc. p.* 28.) Arnaldo Villanovano tribuere, cum prooemium eius nomen ferat. Sed citata Arnaldi

verba sequuntur. Plures editiones, 1520. 4. 1522. 4. italice mihi in literis humanissimis indicavit Cl. collega Patavinus, Ios. Ant. *Bonatus*.

Amicitiae humanissimi *Schrankii*, collegae Landshutensis, acceptam refero editionem fere antiquissimam: „Aggregator compilatione clarissimi phi„sici Iacobi de Dondis divis." Venet. 1481. fol. In praefatione ipse fatetur, se anno 1355 hunc librum conscripsisse. Alphabetico ordine persequitur simplicia, sine ulla descriptione: vires et usus ex Arabibus et Latinobarbaris, ad ipsum usque Simonem Ianuensem exscribit, nullo adiecto iudicio: dispositio operis secundum usus medicos.

Alium longe tenorem habet, quam e Trewiana bibliotheca mecum benigne communicavit Vogelius Altorfinus, editio Veneta 1543. fol. Ad solas qualitates primarias et secundarias et ad virtutes contra morbos index medicaminum secundum Arabas et Arabistas institutus est.

Eodem saeculo Conradus quidam *de Megenberg*, Canonicus Ratisbonensis, interpretatus est *librum naturae (Puch der Natur)*, quem eumdem esse cum Alberti Magni tractatu supra citato, *Lambecius* falso autumat (*bibl. Vindob.* 6, 844. Cf. *Panzer. Annal. der deutsch. Liter.* 1, 83.). Edita autem est haec interpretatio 1475. Augustae Vindelicorum et 1482., bis eodem anno.

Initio saeculi XV. vixisse videtur *Christoph. de Honestis*, Florentinus, prof. Bononiensis; cum (*expos. in Mesuen*, *f.* 98. a.) Thomam de *Garbo* praeceptorem suum vocet, qui obiit 1370 (*Petrarc. senil.* 12, 2. *p.* 1007.). Commentaria Christophori in antidotarium Mesues cum Marini editione Venet. 1562. fol. impressa pauca continent notatu digna. Loco Secacul Arabum sumebant aevi eius officinae Sigillum Salomonis.

Huius libri ad exemplar conscriptae sunt numerosae editiones *horti sanitatis*, quae saeculo XV. prodierunt. Editionem latinam Moguntinam, a Iac. *Meydenbach* curatam 1491. fol., aliam vulgari sermone Saxoniae inferioris conscriptam Lübec. 1492. fol., tertiam teutonicam, Io. *Schönspergeri* opera Augsburgi 1488. 4. typis impressam, coram habeo. Alphabetico ordine plantas recenset, in praefatione peregrinationes iactantur, per Graeciam et Orientem, socio pictore, susceptas, quas de se ipso gloriatur auctor Lübecensis, Magister Io. *van Cube* (c. 568.), de alio quodam „domino no„bili" Moguntina editio. Ioannem *Cubam* autem medicum Francofurtanum fuisse, editio Francofurtana Egenolfii 1533. testatur. *Arndes*, civis Lubecensis impulsu editionem nostram factam esse, ipse auctor fatetur. Icones ligno incisae pleraeque eaedem, nonnullae tamen penitus diversae, passim meliores Lübecenses. Ipse textus nonnunquam pe-

nitus alienus, quod ut luculentius pateat, figillatim perluftranda eft utraque priori loco citata editio,

Moguntina.	Lübecenfis.
c. 14. De Allio citatur Vincent. Bellovac.	c. 4. nil de eo.
c. 34. Apium fylveftre effe Hipposelinum (Smyrnium Olus atrum.).	c. 7. confunditur cum Ranunculo hirfuto.
c. 36. Apium haemorrhoïdarum videtur Ranunc. Ficaria.	c. 9. idem.
c. 40. Ariftolochia rotunda eft Fumaria bulbofa.	c. 10. idem.
c. 7. Affodillus eft Iris florentina, citantur Diofcorides et Ifidorus: feptem facultates.	c. 20. Citatur Avicenna et 19 facultates,
c. 6. Acorus, figura mala.	c. 21. figura melior,
c. 21, Ambrofia, defcriptio et icon mediocres.	c. 22. figura peffima,
c. 4. Acacia eft Prunus fpinofa, cum icone mediocri.	c. 26. figura peffima.
c. 26. Anacardus, figura imaginaria.	c. 33. idem.
c. 18. Aloë, icon corolla tetrapetala, foliis integerrimis. Ifidorus citatur.	c. 35. eadem icon, Ifidorus fere nusquam citatur, fed Bartholomaeus Anglicus.
c. 22. Amomum eft Geranium robertianum,	c. 51. figura alia, fed mere arbitraria.
c. 132. 434. Confolida maior f. Symphytum peffime delineatur,	c. 107. multo melius,

Moguntina.	Lübecensis.
c. 133. Consolida regalis s. Delphinium pessime.	c. 108. optime.
c. 89. Cardus est Dipsacus fullonum.	c. 110. Idem tamen c. 288. sub Labro veneris et 519. nomine Virgae pastoris occurrit.
c. 450. Caulis Spinachia: pessime.	c. 161. 471. *Heydensch kolbis*, melius.
c. 157. Diptamnus est Convallaria multiflora.	c. 169.
c. 188. Fraga, non male.	c. 213.
c. 222. Hermodactylus est Leontodon Taraxacum.	c. 248.
c. 247. Laureola, Daphne non male.	c. 286. Laurea, fig. arbitraria.
c. 276. 277. Mandragora, cum radice virum et mulierem referente. *).	c. 306. 307.
c. 338. Paeonia, pessima figura.	c. 364. non mala.
c. 392. Ribes (Arabum dicitur) sed nostrum est; figura mala.	c. 427. figura melior.
c. 395. Rododendron est Rosa.	c. 432.
c. 458. Scolopendria, figura mala.	c. 445. figura melior.
c. 486. Verbena pessima.	c. 514. non male.

*) Insignis monachorum φενακισμός, quo e radice homuncionem aut femellam sculpserint, relicto capillamento radicularum, talemque radicem velut naturalem, vendiderint saepe 30 aureis nummis, exponitur ab *Amato Lusitano* (*in Diosc. p.* 432.).

Utraque ceteroquin editio exteras plantas fere omnes imaginarias arbitrariis iconibus exprimit, Asam foetidam, Balaustiam, Myrobalanos, ipsum Napellum, Piper, Rhabarbarum, Oryzam *(Rizum)* Scammoneum, Schoenanthum, Tamarindum, Thapsiam, Zedoariam, Saccharum. Lübecensis editio pauca habet, quibus caret Moguntina: e. g. Flores frumentorum *(Centauream Cyanum)*, Cubebas et Diapensiam *(Saniculam.)*. Augustana editio minorem habet utraque numerum (434.).

Aliam editionem, *Herbarii* nomine Moguntiae 1485. officina Faustii Schoyfferique editam recenset *Trewius (praef. ad Blackwell. herbar. §. IV. n. 1.)*. Ea nonnihil differre a nostra utraque videtur. Namque Tamarindi loco, ubi nostrae habent Umbelliferam, Herbarius habet Tanacetum; Apollinariae nomine, quae Scribonio Largo hyoscyamus est, et hic et in nostris Conium maculatum dicitur, Herbarius habet Tussilaginem. Hunc Herbarium vocat Brunfelsius Hieronymum continuo ab ipso citatum. Est sine dubio

Hieronymus *Brunsvicensis*, chirurgus Argentinensis, cuius *liber de arte destillandi* easdem fere plantas ipsasque icones continet, quas in Orto sanitatis videmus. Eumdem itaque librum esse recte iudicant C. *Gesnerus (praef. ad Trag.)* et *Trewius (praef. ad Blackwell.)*. Prima editio Brunsuicensis libri est Argent. 1500. fol. Invenio in an-

tiquitatibus botanicis non parum desudasse. Namque Gentianam Cruciatam primum a se delineatam, credit *Borith* esse Ebraeorum. Eam vocem Io. Mich. *Langius* Altorf. 1705. et Ol. *Rudbek* Upf. 1722. uberius illustrarunt. Herba non est, sed vel sapo, vel purpura.

Ridiculum plane errorem committit Hieronymus, ubi de *Sambuco* loquitur. Eum enim esse triplicis coloris, albi, lutei et rubri perhibet. Legerat autem literarum rudis homo *Sambacum (Jasminum)* Arabum, ab Arabum commentatoribus cum Leucoio commutari. Leucoia autem dividebat id aevum in alba *(Leucoium L.)*, lutea *(Cheiranthus Cheiri)* et rubra *(Cheiranthus annuus.)*.

Numerosas editiones, titulo parum mutato, variis linguis, omitto, quippe quae a *Trewio*, *Hallero* et *Panzero* uberrime recensentur.

Novas tamen figuras, naturae magis congruas, novam etiam praefationem continet, quam Eucharius *Rhodion* cum Christ. *Egenolfio* Francofurti ad Moenum 1533. molitus est. Icones has seorsim etiam edidit bibliopola, titulo: Herbarum imagines vivae 1535. et 1536. 4. In easdem commentatus est Theod. *Dorstenius*, medicus Cassellanus, in *Botanico* Frcf. 1540. fol., sed nulla fere augmenta scientiae, quae id tempus jam attulerat, conspicua sunt.

Insunt eaedem figurae Egenolfianae, additis

Brunfelsianis, Tragianis et Fuchsianis, etiam Dioscoridi, qui ex interpretatione *Ruellii* a *Ryffio* 1543. editus est. Transierunt denique etiam in Adami Loniceri, qui Egenolfii gener fuit, opera, de quibus infra.

Ortolfum de Bavaria Heydenberger pariter huc refero, quum liber eius de medicinis simplicibus „*Arzneybuch*“ Aug. Vind. 1488. 4. sine figuris nomina plantarum officinalia sola et vires e Plateario et Alberto contineat (*Trew. ad Blackw.* §. 11. *Panzer Ann. d. deutsch. Lit. p.* 98.).

Huc et *Johannes Tollat von Vochenberg*, prof. Viennensis saeculo XV., cuius „Meisterlich Büchlin „der Arzney und Krütter“ *Schrickius* quidam 1497. s. l. forma quarta minore edidit. (*Panzers Annal. der deutsch. Liter. p.* 228.). Alphabetico ordine plantas latino pariter et vernaculo sermone recenset, nil nisi vires medicas, fabulosas eas plerumque et absonas, addens. Ortus fere est sanitatis in compendium redactus. *Ambrosia* dicitur Hyrswurz oder lange Garben oder wilde Salven, *Anthera* das gel Sämlin in den Rosen. *Berberis* est Pfersich (Persica.) *Quititana*, Sunnenglanz, quae in Sicilia crescat, ignota. *Ribes Ioannis* (rubrum) primo hic occurrit.

Huius aevi est Matth. *Platearius*, cuius commentaria in Nicolai Praepositi Antidotarium cum Mesue Venet. 1562. fol. impressa sunt. Aevi in-

ſcitia ubique patet. Saliuncam arbitratur ſemen herbae eſſe, lignum aloës a Nilo deferri in Indiam. Matthaeum Sylvaticum et Simeonem Ianuenſem ubique citat. Saccharum ipſius aetate in Sicilia et Hiſpania colebatur (*ſ.* 374. c.).

Manfredus de Monte Imperiali librum ſcripſit de *ſimplicibus*, qui in bibl. Pariſina latet (*Fabric. bibl. med. et inf. lat. lib.* 12, 38.). Eum vidit Iacobus *de Manliis*, picturis ornatum. *Tunici* nomine primum auctor mentionem fecerat, *Dianthi* noſtri Caryophylli (*app. ad Brunſelſ. herb. p.* 167.). Qua aetate Manfredus vixerit, non patet.

Ipſe Ioann. Iacob. *de Manliis*, Alexandrinus (Italiae) ſaeculi XV. ſcriptor ſine dubio eſt, neque Anton. Guainerio, Ticinenſi (1440.) multo iunior. Edidit explanationes difficiliorum herbarum, quae in officinis exſtant, in appendice ad *Brunſelſium* (*ed. Argent.* 1532.) impreſſas. Idem ſine dubio *luminare maius*, Lugd. 1536. 4. Ticini omnino vixit, et ipſos Garyophyllos (Dianthum) in Lombardia ſponte creſcentes bene illuſtrat. Ridet iure ſuo herbarios officinarum, quos lumina apothecariorum male lucentia appellat. Spectat ſine dubio *Quirici de Auguſtis Torſonae* lumen apothecariorum, quod denuo prodiit Venet. 1549. fol. Scabioſam quoque delineat Succiſam (*p.* 173.) veteribus ignotam. Herbam Paralyſis minorem Margaritae vocat, quae Bellis eſt perennis (*p.* 171.). An-

gelicam etiam Archangelicam primus videtur observasse et Gratiolam officinalem, quam bene describit. De filicum seminibus, quae sagae investigent, nil addit, nisi ingenue satis: „Deum meliora scire.“ *Filium ante Patrem* dicit *Inulam*, cuius rami inferiores floriferi altiores sint, vel *dysentericam*, vel *salicinam*, vel etiam *britannicam*. Bonus homo oleum perdit et operam, dum Matthaeum Sylvaticum et Simonem Genuensem (Pandectarios) cum veteribus conciliare studet. Meruit tamen laudem Euricii Cordi (*botanol. p.* 18.).

LIBER IV.

REI HERBARIAE POST RENATAS LITERAS INSTAURATIO.

CAP. I.

VETERUM FONTIUM EXAMEN.

Duabus potiſſimum cauſſis tribuenda eſt nova vita, quae, poſt tot ſaeculorum altiſſimum ſomnum, omnem excitavit ſcientiarum ambitum fructusque tulit laetiſſimos; fontium nimirum, e quibus melior ſtudiorum ratio fluit, examen et novarum orbis terraquei regionum inventio. Barbara enim aetas, Arabum unice ſequax, nil unquam adfectavit, nil cupivit, niſi quae Arabes dixerint, in epitomen redigere, commentariis illuſtrare, quae vero nunquam res ipſas exponerent, ſed nomina tantummodo, absque ipſius linguae cognitione, interpretarentur. Acceſſit ad hanc inſcitiam egeſtas ipſa rei herbariae, ex Arabicis ſcriptoribus hauriendae. Ecquis enim negabit, quas ipſi haud cognorunt, etiam aliis patefacere eos non potuiſſe! Namque duplici

interpretatione, syriaca ac arabica, acceptis plantis, quae aliud agnoscerent clima, fieri aliter non potuit, quam quod Arabum scriptores, a naturae studio plane alieni, in summa ubique versarentur caligine.

Labem totius rei herbariae, quae inde necessario sequebatur, eo desperatiorem invenimus, quo graviora saluti humanae damna contraheret. Exemplo sit arsenici cum cinnamomo commutatio. Hoc enim ab Arabibus nomine *Dar-sini* praedicatum, a *Nicolao Myrepsico* (*sect.* 32. *c.* 21.) ἀῤῥένικον redditur, unde plerique seriores perniciosum venenum habent aroma pretiosum. Sic etiam Averrhoïs interpres *Harmel* Arabum, quae *Peganum* est, Cicutam reddiderat, noxio insigniter errore.

Tot tamque periculosi errores dilucidari non potuerunt priusquam ipsi antiqui fontes examini subiicerentur. E Theophrasto et Dioscoride omnes seriores hauserant, illorum textus, latentes vel corruptissimi, protinus inquirendi, restituendi erant, ut, quaenam verae sint plantae antiquitatis, clare pateret. Quo facto demum erui poterat, quid adiiciendum sit veterum cognitioni, quaeve partes scientiae inprimis excolendae.

Civitates Italiae, opibus et copiis affluentissimae, florentissimo commercio celebres, suorum civium opulentissimorum moderamine rectae, scientiarum

quod vero pariter mediocrem rerum cognitionem prodit ac Theodori Gazae interpretationes.

Nihilominus novi conatus non fine ufu fuerunt. Horum enim virorum veftigia prefferunt alii, qui errores eorum detexerunt, emendarunt, veteresque puriori fermone reftituerunt.

Primus inter eos fere fuit *Hermolaus Barbarus*, e nobiliffima Veneta ftirpe, reipublicae patriae orator apud Imperatorem et papam, dein Patriarcha Aquilegienfis, invita patria, fuit († 1493.). Plinium is fibi caftigandum elegit, animadverfiones autem criticas edidit (*Caftigationes Plinianae* 1492. fol.), parum maturum opus, quum viginti tantummodo menfibus id confcripfiffe fateatur; gloriatur tamen, fe plus quam 5000 errores Plinii emendaffe. Inficiari quidem nequimus, manifeftas Plinii hallucinationes Hermolao fuboluiffe: manifeftos herbariorum errores non paucos correxiffe, fedulo comparaffe fontes, e quibus haufe-rat Plinius: neque tamen herbarum cognitione adeo polluit, ut illuftrare omnes tenebras, difficultates omnes removere potuerit.

Recte quidem vidit, Plinium confudiffe Betonicam cum Britannica, πράσον (Porrum) cum πρασίῳ (Marrubio). Aeque tamen ac Plinius hallucinatur in Xanthio et Aparine, quas diftinguere non audet; in Coronopo, ad quem herbam fardoam (Ranunculi fpeciem) refert; in Empetro f. Saxi-

fraga. Bene ceteroquin describit herbam Paralysis (Primulam veris), Margaritum (Bellim perennem) et Rosam moscheuton (Althaeam roseam).

Minoris etiamnum momenti instar habent Explicationes difficilium Plinii, quas *Robertus de Valle* Rothomagensis 1500. 4. Parisiis edidit. Corruptae voces, ex herbariis potius sumtae, aut e Matthaeo Sylvatico, docent, Plinium, quem legit, non nostrum castigatum esse, sed monachorum mala industria contaminatum.

In Dioscoride primus operam collocavit *Marcellus Vergilius* Florentinus, reipublicae patriae ab epistolis († 1521.). Is ope codicum antiquorum, quos Laurentius Medices collegerat, omnia capita Dioscoridis, innumeraque loca, quae antiqui miscuerant et pessime reddiderant interpretes, emendare inque pristinam puritatem restituere fategit. Commentaria ipsius in Dioscoridem Florentiae edita 1518. fol. taxantur quidem a *Manardo (epist.* 8, 3.*)* quod verborum potius contineant correctiones quam rerum illustrationes. Marcellum enim nostrum Manardus dicit hominem, in poëtarum libris et oratorum magis versatum quam in medicis. Merito etiam Marcello obiicitur, quod ubique Hermolaum reprehendat, et saepius iniuria *(Manard. epist.* 10, 1.*)*. Negari nequit, confundi a nostro nonnunquam vulgares Italiae plantas, ut Cunilae, Conyzae et Origani species; ignorari Erodium ci-

cutarium, frequentiſſimam herbam; disſenſum veterum de Malva et Althaea haudquaquam componi; Lavandulam noſtram pro Nardo celtica haberi. Neque tamen eo minus Helleri iniurium eſt iudicium, Marcelli commentaria ſtirpibus minus cognitis exponendis non inſervire. Sedulo certe noſter plantas haud paucas ipſe examinavit et cum veterum deſcriptione comparavit. Quum Arum vulgare maculatum priores herbarii plerumque cum Dracunculo confudiſſent, hunc noſter primus verum vidit et egregie deſcripſit. Primus riſit fabulas de radice ἀνθρωπομόρφῳ Mandragorae. In violis veterum dilucidandis magnopere deſudavit. Vaga nomina et harum et narciſſorum eſſe bene cognovit: invenit duas Narciſſi ſpecies in Apennino, N. *biflorum* et *calathinum*. Xanthium, Agrimoniam Eupatoriam et Vineam, cum Chamaedaphne a maioribus commutatam, optime illuſtravit. Defenditur a *Fuchſio* in *epiſt. nuncupatoria ad hiſt. ſtirp.*

In horum virorum numero fulget praeprimis ac ſplendet eximium Nicolai Leoniceni ingenium, viri et doctrinae copia et acumine ingenii et linguarum veterum uſu excellentis. Vicentinus is, Ferrariae per longam annorum ſeriem ſapientiam profeſſus, donec centeſimum fere annum agens e vivis ſeceſſit. Feliciſſimus ſenex, poſt aliorum certamina, adiit etiam veteres, Plinium-

que et Arabes, ut compilatores, quibus rerum defuerit cognitio, repraesentare studuit (*Opuscula.* Venet. 1530. fol.). Maxime Serapionem adgressus est, utpote cuius erroribus tot tamque insignia damna in salutem humanam manent: passim tamen etiam Plinium adgreditur. Aristolochiae rotundae radicem cum Cyclamine commutari, hoc enim ad pisces enecandos adhiberi. Fraga trifoliata male confundi cum Trifolio fragifero. Bene vidit errores Arabistarum miscentium Isatida cum Indigofera et Dolicho Lablab. Carpesium Galeni alienum esse a Cubebis. Lolium tritico noxium eodem modo perperam Plinius dixerat, quo Cuscutam aliis plantis, circumligando nempe, quod noster taxat: licet Hermolaus Plinium excusare conetur. Hederam et Cistum male confundi a Plinio. Cassiam Fistulam veteribus incognitam fuisse, male pro ea haberi Siliquam dulcem (Ceratoniam.)

Saepissime ceteroquin bonus senex repetit, quae semel dixerat; taxat etiam Arabes, absque ulla linguae notitia. Sic Avicennae obiicit Chamaelaeum cum Chamaeleonte commutasse; Serapioni, Turbith suum (Seseli) idem fecisse cum Tripolio Dioscoridis (Plumbagine.). Male saccharum Arabum Graecis iam fuisse notum. Saliuncam et Nardum celticam, quam optime Plinius distinxerat, eandem esse plantam.

His quidem audacibus eo aevo sententiis factum

est, ut multae acerrimaeque lites suscitarentur. Cum Hermolao quidem Barbaro amice actum est, consabulari uterque consuerat in palatio Herculis Estensis Ferrariensis, liberalissimi principis, et ipse fatetur Leonicenus, adeo se cum Hermolao sentire, ut Barbarus vel leonizare vel Leonicenus barbarizare sibi videatur. E vita etiam discessit Hermolaus, priusquam Nicolaus opere suo perfunctus esset.

At *Pandolphus Collenutius*, Pesarensis, orator eiusdem ducis Estensis, occisus a Sforza 1504., indignus certe adversarius, arma cepit contra Leonicenum, nec plantas satis nec historiam artis cognoscens (*Plinii adversus Leonicenum defensio in append. Brunfelf.*). Plinium a Dioscoride non hausisse temere audet praecipere, quod veritati satis contrarium est. Neque tamen reticendum est, pauculas notatu dignas animadversiones ab ipso proferri. „Qui de herbis dicturus est, eum ego non „tam librorum quam telluris, non tam literarum „quam agrorum studiosum esse oportere censeo. „Nec satis esse ad herbariam perdiscendam tradendamque, herbarios scriptores legere, plantarum videre picturas, graeca vocabula inspicere, „magistri unius verbis addictum esse, sed rusticos montanosque homines interrogare oportet" (*p.* 111.). Saliuncam bene a Nardo celtica distinguit. Bene animadvertit in codice Pliniano, a

Guarino Veronensi castigato, Hypocistidem dici non ad Hederae sed ad Cisti radicem crescere. Saniculam pictam vidit in Herbario Veneto, sed male eam cum Pentaphyllo coniungit. De eo loquens *Amatus Lusitanus* (*in Dioscor. p.* 106.) relegandum putat ad suos iuris consultos.

His tempore fere aequalis fuit *Ioannes* MANARDUS, Ferrariensis, Pici Mirandulani principis, Ladislai Pannoniae regis et Lodovici archiater (*nat.* 1462. † 1536.), doctissimus certe vir, qui tum Mesues scripta suis commentariis illustravit, tum Marcelli Vergilii versionem Dioscoridis sigillatim correxit (*Epistolae medicinales*, Basil. 1540. fol.).

Acriter in Arabas invehitur, quorum res herbaria maxime egena et a Graecis mutuo accepta ne intelligi quidem ob linguae inscitiam possit. Liberaliter ceteroquin et humaniter Hermolai Barbari partes contra Marcellum Vergilium tuetur, ipse etiam plantas examinavit. Sic Halixon vidit in maritimis Umbriae (9, 3.) monstrante Ulysse Lanziano, rei herbariae perito. Centauream Rhaponticam et Rheum Rhaponticum ipse acceperat et probe distinguit (5, 5.). Panax tantum Heracleum vidit in horto monachorum et Iesuatorum Ferrariae (9, 3.). Lilium convallium bene describit, quod saepe commutatum sit cum Hemerocalli Dioscoridis: fallitur tamen, dum hanc cum Fraxinella

(*Dictamno*), Polygonato (*Convallaria*) et Secacul (*Paſtinaca*) iungit (9, 4.). Azarolum latere ſub Meſpilo antiquorum: ortum eſſe nomen ex Arabico زعرور (*Zarur*): Hermodactylum credit eſſe Colchicum, quod frequens in Pannonia obſervaverat. Turbith Meſues quam longe differat a ſynonyma planta ceterorum Arabum, bene ſenſit.

Antherae iam vera ſignificatio apud eum occurrit (4, 3.). Inſidere capillis ſeu filamentis floris. In Mes Arabum (Phaſeolus Mungo) magnopere laboravit: alii id Erviliam eſſe, noſter Erviliam male cum Dolicho veterum iungit. Eſt autem ea potius ὄροβος (1, 3. 9, 3.). Miror, Manardum Paliurum non cognoviſſe, nec Lotum in Italia vidiſſe, commutaſſe etiam Acanthum veterum cum Acantha et Branca urſina (*Heracleo Sphondylio*), Typham denique ignoraſſe.

Prima haec ſunt rudimenta liberioris et melioris ſtudii, in quo plerique et optimi ſcriptores ſaeculorum XVI. et XVII. perrexerunt, qui vero cum aliis potiſſimum nominibus inſignia acquiſiverint merita; ſequentibus redibunt capitibus.

CAP. II.

PATRIARUM HERBARUM EXAMEN.

Non paucas Germaniae et Italiae plantas herbarii barbarae aetatis, obiter licet et priſtinis nomini-

bus infignitas prodiderunt. Quibus acceffit ftudium criticorum in veterum monumentis. Hoc enim eo valuit, ut difcerent medici, haud omnem omnino ambitum rerum naturalium vel Arabum vel Graecorum etiam fcriptis exhauriri, latuiffe eos profecto vegetabilia climatum frigidiorum, quae novo examini fubmittenda, pariter forte efficacia effe poffint ac arabica remedia. Cautiffime tamen, imo nimis caute egerunt fervilia fere ingenia, dum nomina nova invenire non auderent, fed priftina, Graecorum, Romanorum Arabumque nomina traducerent ad plantas Germanicas Gallicasque, quibus parum faepe fimiles effent novae.

Primus fere aufus eft ad patriae divitias confilia transferre Symphorianus Campegius, Lugdunenfis, ducis Lotharingiae medicus, paradoxus faltem homo, ni quandoque ineptus dici poffit. In *campo elyfio Galliae*, Lugd. 1538. 8. *p.* 16. *Rofas* defcribit *damafcenas*, ubique reiicit exotica remedia et patria commendat. Lavandulam Nardo, Coluteam Sennae, Mercurialem Caffiae, Agaricum Rheo, Aloë Ebulum fubftituit. Galenum prohibuiffe Gallis venam fecari, ob lacteum fanguinem (γάλα) fed μωρίαν effe *Montis pedentium*, μώρους (Mauros) fequi. Ex his quidem facetiis ingenium Symphoriani divinaveris.

Multo maiora, imo nova plane molitus eft *Otho* Brunfels Moguntinus, primum ludimagifter

Argentorati, dein medicus Bernensis † 1534. Patrias plantas bene delineavit figuris ligno incisis, collegit iudicia maiorum, abstinuit tamen fere ab exoticis. Liber ipsius *Herbarum vivae eicones* tomis duobus 1532. fol. et tribus 1537. editus est.

Confusionem totius rei herbariae, quae tunc temporis regnabat, his verbis exponit: „Multam „gratiam veteribus debemus, qui herbarum vires „et nomina primi nobis prodiderunt; multam etiam „ignominiam et perpetuam contumeliam iis, qui „posterioribus saeculis mire et portentose omnia „depravarunt et confuderunt. Inprimis Pandecta„rio scriptori (*Matthaeo Sylvatico*) et Simoni „Ianuensi, qui praeterquam quod omnia miscue„runt, in hoc tantum sudasse videntur, quomodo „ingentia volumina comportarent, non quomodo „utilem posteris operam locarent vel rerum potius „cognitionem indagarent. Quodsi eorum opera „factum est, praestitisset nunquam adhibuisse ma„num. Quando non est cuiusvis, rerum vocabula „scribere, sed hominis prorsus in linguis et literis „omnibus exercitatissimi. Si et illorum libri cor„rupti sunt, quod mihi vero simile non est, cum sint „recentissimi, perpetuis tenebris digni essent tam „perfidissimi corruptores. Inde etiam hoc malum „maximum, quod tam paucas herbas novimus. In„de tot myriades barbarorum, obsoletorum et in„eptissimorum nominum, dum et omnia illi vetera

„corruperunt vel neglexerunt, et quaelibet hodie „anus nomina imponit, quilibet quoque indoctus „feplafiarius, et qui artis magiftri haberi debebant, „nihil magis poftremum habent, quam in herbis „et cognitione rerum philofophari."

Plantas autem Brunfelfius fine ordine tradit, faepiuscule etiam confundens, quae quamdam habent adfinitatem. Sic Ungulam caballinam (*Tuffilaginem Petafitem*) cum Arctio Lappa iungit: Helleborum nigrum delineat, et orientalem defcribit. Sub Ariftolochiae rotundae nomine habet Fumariam bulbofam et Halleri. Arum maculatum pingit, ubi A. italicum effe debebat. Ad Arum Dracunculum recenfet Chenopodium Bonum Henricum et Polygonum Bistortam. Confolidam mediam dicit Teucrium Chamaedryn. Crus galli, feu Coronopoda habet Ranunculum bulbofum. Scrofularia maior eft nodofa, media Sedum Telephium, minor Ranunculus Ficaria.

Novae autem aut melius obfervatae haud paucae funt:

Veronica ferpyllifolia (*Exfragia nobilis* 220.)... Salvia Verbenaca (2, 26.)... Iris Pfeudacorus (2, 47.).

Scabiofa Columbaria (2, 24.)... Afperula odorata (2, 11.)... Alchemilla vulgaris (2, 53.).

Viola tricolor (*Herba Trinitatis* 2, 69.)... Viola odorata et paluftris distinctae (1, 137.)...

Asclepias Vincetoxicum (*Hyrundinaria* 2, 36.). . . Sanicula europaea (*Diapensia* 1, 81.).

Narcissus Pseudonarcissus, Galanthus nivalis et Leucoium vernum (1, 129.). . . Convallaria maialis (1, 211.).

Polygonum Persicaria (*Pulicaria* 2, 14.). . . Dianthus Carthusianorum (2, 58.). . . Saxifraga granulata (1, 185.).

Potentilla recta (*Pentaphyllum maius* 2, 53.). . . Anemone Nemorosa (2, 80.). . . Anemone Pulsatilla (1, 217.).

Leonurus Cardiaca (1, 160.). . . Lamium laevigatem (*Urtica labeo foemina t.* 3. *p.* 12.). . . Mentha rubra *Smith* (76.). . . Euphrasia officinalis (1, 169.). . . Antirrhinum Linaria (2, 39.). . . Draba verna (2, 34.). . . Cardamine pratensis (1, 218.). . . Malva alcea (2, 72.). . . Geranium Robertianum (2, 57.). . . Senecio vulgaris (*Verbena femina* 1, 120.). . . Anthemis Cotula (1, 255.).

Neottia spiralis (*Satyrium odoriferum* 1, 105.). . . Asplenium Ruta muraria 1, 219.).

Satis aequum *Fuchsii* de *Brunfelsio* iudicium (*in epist. nuncupator. ad hist. stirp.*) adiungam: „Quamvis multa in illius scriptis desiderentur, ut„pote quod descriptiones picturis passim non re„spondeant et quod paucas admodum et vulgares „tantum stirpes protulerit, quod saepe non suis et

ais nominibus appellaverit herbas: nihilomi-
amen, ut hunc omnes certatim laudibus ef-
:, vel unica hac de causa meritus est, quod
primus omnium rectam pingendarum stirpium
nem in Germaniam nostram invexerit, aliis-
nanc imitandi occasionem praebuerit. . . Συγ-
ιη τῷ πρωτοπείρῳ."

iam a Brunfelsio munitam feliciter ingressus
nicus ipsius *Hieronymus* TRAGUS, Heydes-
ı 1498 natus, ludimagister primum Biponti,
etiam principis hortum plantis instruxit, dein
: praeco Hornbaci et medicus in amoenissima
one plantarumque feracissima. Saraeponti ali-
ntum moratus apud comitem Nassoviensem, re-
tandem Hornbacum, ubi sexdecim annos tabe
ıfectus 1554. diem obiit.

Vir, ad amplificandam ac reformandam rem
rbariam natus, indefessa industria tantaque fuit,
filicum semina indagaturus, duobus aut tribus co-
itibus stipatus, integram noctem, igne accenso,
ı sylvis degeret (*p.* 544.), ut hortum ipse, plan-
is indigenis rarioribus satis locupletem coleret,
ıictorem aleret bonum, Danielem Kandeliam Ar-
gentinensem, veteresque auctores simul diurna ver-
saret manu ac nocturna.

Librum *de stirpium historia* primum germani-
ce editum Conr. *Gesnerus* dein auctum edidit Ar-
gentorati 1552. 4. Ordo plantarum haud alpha-

beticus, ſed is, qui ex adfinitate quadam proficiſci videretur. Agmen Urticae ducunt, quod ſigillum Tragi urticae folia habebat. Componuntur labiatae, cruciferae pleraeque et compoſitae: at inſigniter ſaepe aberrat, dum e. g. (*p.* 219.) cum Verbaſcis iungit Centauream montanam (*p.* 93. 99.): Ranunculos cum Apio (*p.* 166. 167.): Erigeron acre cum Plantagine Pſyllio (*p.* 226.): Aliſma cum Plantagine (*p.* 679.): Cyperum flaveſcentem cum Triglochine (*p.* 528.): Polytrichum cum Droſera.

Indigenarum plantarum ſtudioſiſſimus neglexit fere exoticas, niſi quas a Conr. Geſnero acceperat. „Multi" (inquit *p.* 165.) „ex noſtris ſcriptoribus „ingentia volumina de Balſamo, ligno Paradiſi, „Amomo, Nardis aliisque peregrinis ac exteris ra„dicibus herbisque, quas vix unquam ſiccatas in „officinis videre, conſcripſerunt. Sed qui nobi„liſſimarum ſtirpium, quae in Germania noſtra fe„liciter proveniunt, quaeque ita paſſim obviae ſunt, „ut pedibus illas conculcemus, illarum inquam hi„ſtoriam qui deſcribendam ſusciperet, nemo eſt; „ſcilicet officio ſuo probe ſe functos exiſtimant mag„ni doctores, ſi in ſcholis et ſcriptis ſuis, quo no„mine quoque herba apud hunc et illum auctorem „ex veteribus, qui et ipſi nonnunquam dormita„runt, appellata ſit, inveſtigerunt. Hinc vero, „quam peregrinarum rerum, quarum nec notitiam

„nec copiam habemus, omnes ſtudioſi ſimus, liqui-„do apparet. Qui fit, ut praeſtantiſſimas Dei op-„timi maximi creaturas, quae affatim apud nos, e „ſingulari Dei benevolentia luxuriant, tanquam ſu-„perfluas et inutiles contemnamus."

Optimus vero Tragus, quum et ipſe in ſynonymis, ipſorum etiam Ebraeorum, colligendis ſtudium ſummum collocaret, plantas autem paucas, extra Germaniam provenientes, cognoſceret, alienus haudquaquam eſt ab erroribus gravioribus. Satius fuiſſet, abſtinere penitus a doctrina veterum, plantasque indigenas, ſua quamque appellatione deſcribere. At voluit aliter aetatis imperium. Hinc factum eſt, ut Rutam ſylveſtrem veterum (Peganum Harmalam) eamdem crederet cum R. montana *(p.* 69.*)*: ut Inulam Helenium arbitraretur eſſe Moly Homericum *(p.* 171.*)*: Ariſtolochiam Clematitida diceret longam *(p.* 178.*)*: Adonida vernalem Elleborum nigrum verum *(p.* 406.*)*: ut Herniariam glabram pro Empetro *(p.* 527.*)*: Gomphrenam globoſam pro Circaea *(p.* 579.*)*: Trifolium medium pro Cytiſo *(p.* 601.*)*: Geniſtam tinctoriam pro Ferula *(p.* 604.*)*: Polygonum Fagopyrum pro Ocimo *(p.* 648.*)*: Alyſſum ſativum pro Seſamo *(p.* 655.*)*: Brizam mediam pro Aegilope *(p.* 670.*)*: Eriophorum pro Gnaphalio *(p.* 683.*)*: Lilium Martagon pro Hyacintho poëtarum *(p.*787.*)*: Cuſcutam pro Androſace *(p.* 810.*)*: Caſſiam Sen-

nam pro Colutea Theophrasti (*p.* 964.): Crataegum Oxyacantham pro Cynosbato (*p.* 984.) haberet.

Perpaucas descriptiones et icones a Brunfelsio amico mutuo acceptas habet.

Novae aut melius observatae sunt sequentes:

Lycopus europaeus (*p.* 9.). . . Salvia Sclarea (*Gallitricum p.* 49.). . . Veronica Beccabunga (*Sion non odoratum p.* 138.). . . Veronica Chamaedrys (203.).

Briza media (*Aegilops* 670.).

Galium sylvaticum (*Matrisylva secunda.*). . . Potamogeton crispus (*Alga ranarum.*).

Myosotis Lappula (*Elatine* 196.). . . Anchusa angustifolia (*Buglossa minor* 232.). . . Verbascum phlomoides. . . Gentiana cruciata (254.). . . Impatiens Noli tangere (*Esula sylvestris* 295.). . . Chenopodium hybridum (*Solanum* 4, 304.). . . Veratrum album (409.). . . Astrantia maior (*Osteritium montanum* 200.). . . Imperatoria Ostruthium (*Smyrnium* 453.). . . Bupleurum perfoliatum (482.). . . Bupleurum falcatum (*Herba vulneraria* 500.). . . Caucalis grandiflora (*Lappa agrestis* 311.). . . Selinum Carvifolia (*Cuminum equinum* 300.). . . Laserpitium Siler (*Siler montanum* 175.). . . Aethusa Cynapium (*Petroselini vitium* 100.). . . Aegopodium Podagraria (*Vitium Angelicae* III, 211.). . . Herniaria glabra

(*Empetrum* 527.). . . Gomphrena globosa (*Circaea* 579.). . . Solanum Dulcamara (816.). . . Sium Sisarum (912.). . . Sium Falcaria (*Critamus agrestis* 215.). . . Sambucus racemosa (*sylvestris* 406.). . . Myosurus minimus (*Coronopus sylvestris* 211.). . . Staphylaea pinnata (1098.).

Convallaria verticillata (*Sigillum Salomonis angustifolium* 400.). . . Scilla amoena (*Narcissus coeruleus* 756.). . . Iuncus effusus (*vulgaris alter* 800.). . . Colchicum autumnale (*Hermodactylus* 759.). . . Hyacinthus botryoides et comosus (772.). . . Rumex patientia (*Rhortensis* 530.). Triglochia palustre (*Calamagrostis* 2.). . . Paris quadrifolia (*Aster*, *non atticus* 303.).

Stellera Passerina (533.). . . Cardiospermum Halicacabum (*Vesicaria peregrina* 397.).

Dictamnus albus (26.). . . Lychnis flos Cuculi (403.). . . Dianthus superbus (*Superba* 575.). . . Pyrola rotundifolia (*Limonium sylvestre* 707.).

Potentilla alba (*Quinquefolium* 4, 501.).

Capparis spinosa (967.). . . Caltha palustris (142.). . . Aconitum Lycoctonum (*Luparia* 247; sed male pictum.). . . Anemone pratensis (*Herba Venti* 413.).

Teucrium Botrys (79.). . . Teucrium Chamaedrys (204.). . . Pedicularis sylvatica (250.). . .

Digitalis purpurea (*Campanula sylvestris* 889.)... Digitalis ambigua (*ead. fl. luteo*).

Lepidium ruderale (*Thlaspidium* 83.)... Thlaspi campestre (87.)... Cardamina pratensis (83.)... Erysimum Alliaria (86.)... Erysimum Barbarea (101.)... Sisymbrium Sophia (*Seriphium germanicum* 338.).

Hibiscus Trionum (*Alcea veneta* 921.).

Polygala vulgaris (531.)... Vicia dumetorum (*Osmunda latinorum* 176.).

Hypericum hirsutum et montanum (73.)... Hypericum ?pulcrum (74.)... Picris liceracioides (*Cichorea* 3.).

Pyrethrum corymbosum (*Buphthalmus* 152.)... Inula germanica (*Solidago sarracenica* 3.)... Achillea Ptarmica (*Tanacetum album* 159.)... Balsamita vulgaris (*Alisma* 163.)... Erigeron acre (166.)... Centaurea montana (219.)... Gnaphalium arenarium (*Amarantus* 330.)... Gnaphalium montanum et germanicum (331.)... Gnaphalium dioicum (*Lagopus* 332.)... Chrysocoma Linosyris (*Linariae tertium genus* 358.)... Achillea Ageratum (*Eupatorium Mesues* 515.)... Centaurea Cyanus (*Baptisecula* 566.)... Tagetes patula (*Garyophylli indi* 923.).

Epipactis Nidus avis (*Satyrion* 9, 785.).

Zea Mays (651.)... Urtica balearia (3.)

Smilax aspera (814.)... Rhodiola rosea (913.).

Asplenium septentrionale (*Filix arborea* 537.) . . Osmunda regalis (*Filicis maioris alterum genus* 543.). . . Blechnum boreale (*Asplenon sylvestre* 550.). . . Asplenium Ceterach (*Scolopendra vera* 551.). . . Botrychium Lunaria (914.). . . Lycopodium clavatum (*Muscus terrestris* 555.). . . Lycop. complanatum (*Saccina sylvestris* 556.). . . Marchantia polymorpha (*Iecoraria* s. *Hepatica fontana* 523.).

* * *

Quodsi Brunfelsius et Tragus veterum plantas in patria frigidiore invenisse sibi viderentur, multo maior fuit temeritas Cornelii Petri, Leidensis medici, cuius *adnotatiunculae* in Dioscoridem Antverp. 1533. 8. prodierunt. Arundinem enim arenariam pro Cypero Papyro, Ilicem aquifolium pro Myrto, Arctium Lappam pro Atractylide, Sambucum pro Arabi, Geranium rotundifolium (*Pes columbinus Dodon.*) pro Amomo habuit. Non omisit tamen plantas indigenas, quas veteres ipsi videbantur neglexisse, ut Veronicam longifoliam et officinalem, Chenopodium olidum, Saniculam europaeam, Droseram, Ribes nigrum, Epilobium angustifolium, hirsutum et tetragonum, Pyrolam rotundifoliam, Spergulam arvensem, Ranunculum Thoram, Aiugam reptantem, Scutellariam galericulatam, Asplenium Ceterach.

Haud plane alienus ab aevi sui vitio fuit Euri-

cius Cordus, eximius alioquin auctor. E Simmesusia Hassiae natus, Brunfelsii et Tragi more, ludum literarium Erfordiae aperuit, dein semet ad medicam artem contulit. A Ferrariensi universitate adeptus summos honores, primum docuit Erfordiae, dein Marpurgi, denique artem Bremae exercuit, denatus 1535.

Edidit doctum opusculum, *botanologicon* Colon. 1534. 12., festivis refertum exercitationibus et ludicris, utilibus tamen, quum in horto suo pariter ac in campis et sylvis plantas sedulo observare consuesceret. Quantopere vero hallucinetur in plantis veterum definiendis, vel inde patet, quod Amomum veterum putet Anastaticam esse hierochunticam. In filicibus toties vexatis exponendis mirifice se torquet. Helichrysum Dioscoridis recte putat idem esse cum Gnaphalio Stoechade (fueritne suum arenarium?). Bene illustrat praeterea Antirrhinum Orontium et Linariam. Libanotida Dioscoridis bene distinguit, alteram Rorem marinum, alteram Cachryn, nusquam in Germania visam. Lavandulam Spicam nescit, quo nomine appellet Dioscorides: deest omnino in codicibus: magnopere autem falli, qui celticam nardum cum hac spica commutent. Aethusam Meum eamdem putat cum Damo cretico.

Qui Graece se doctum non esse ipse fatetur (*p.* 55.) hisce litibus componendis certe par non erat;

ubique praeceptores Nic. *Leonicenum* et Io. *Manardum* testatur, qui cum dissentiant, ipse etiam ambigit. Hinc non mirum Ligustrum cum Cypro *(Lawsonia)* Chamaeleonta nigrum cum Carduo arvensi; Santolinam maritimam (γναφάλιον Diosc.) cum Gnaphalio uliginoso, Cuscutam cum Androsace, Polytrichum cum Adianto et Asplenio Trichomane commutare.

Suboluit tamen ipsi, tiliam in Dioscoride non occurrere, sed Phillyream; Acaciam non esse Prunum spinosam, Aristolochiam rotundam alienam esse a Fumaria bulbosa. Imperatoriam sylvestrem *(Angelicam)* primum apud eum mihi observare videor, licet Smyrnii falso nomine traditam: tum etiam Erodium moschatum *(Acus moschata.)*.

Indicem exhibet plantarum, quas Arabes primi invenerint, mancum eum et fallacem.

Simili plane ratione rem herbariam tractavit *Hermannus*, Comes a *Novenaar*, dum ad Schottum daret epistolam de explicandis simplicibus, 1529 scriptam, antequam Leoniceni liber integer ad ipsum venisset. Addita haec est epistola Tomo 2. Brunfelsii. Eupatorium inter alias verum esse Agrimoniam, Cyclamen, Acetosam aliasque herbas, nominibus germanicis praeditas, conciliare studet.

Ambiguum est de *Io.* Ruellii Suessionensis meritis iudicium. Medica is arte, quam primum

Parisiis exercuit, abdicata, sacerdotium promeruit. Dioscoridem latine interpretatus est (Argentor. 1529. fol.) quae quidem versio summo studio facto Marcelli omnino Vergilii praeferenda est, quum illustrationibus Hermolai Barbari et Leoniceni sedulo usus fuerit.

Dein autem edidit opus integrum *de natura stirpium* (Venet. 1538. Not. 1. 2. 8.) quod uberrimum et primum fere tractatum de nomenclatura botanica, de partium usu et de colore, odore saporeque plantarum continet, plerumque compilatum e Theophrasto et Plinio. Fateatur licet, se multum diuque per montium iuga et sylvas peregrinatum fuisse, pauca tamen nova aut peculiaria occurrunt. In nominibus plantarum conciliandis totus est, neque tamen satis felix. Confundit enim Coluteam cum Senna, Cardamomum cum Capsico, Smyrnium cum Ligustico, Nardum cum Lavandula, Tanacetum cum Artemisia, Celtin cum Nymphaea, Cyperum ipsum cum Curcumae pigmento. Qui quidem errores amplam praebuerunt posteris occasionem, eum reprehendendi.

Sequitur aequissimus maiorum suorum iudex, Leon. Fuchsius, vir linguarum studiosissimus, ipsiusque plantarum naturae, quam et in horto suo et in agris sylvisque indagaverat. Natus 1501 Wembdingae Rhaetiae, in patrio oppido primum ludi magister, dein Ingolstadii medicinam docuit,

fuit etiam Ansbaci apud principem, revocatus Ingolstadium, dein Tubingam abiit, ubi per triginta annos († 1565) summa laude medicinam professus est.

Initio edidit 1532 adnotationes aliquot herbarum et simplicium, quae Brunfelsio adiectae, redeunt auctae in *Paradoxis medicinae* Basil. 1535. fol. Vatiniano odio prosequutus Arabes, quos impias bestias vocat, ad Graecos fontes ubique ablegat: acerrime reprehendit recentiores, qui, summo rei medicae damno, plantarum veterum nomina traduxerint ad Germanicas plantas. Populum arborem Arabes non cognovisse; Cassiam Fistulam longe alienam esse a Siliqua dulci; saccharum Arabum a Graeco sacchаro; Carpesium Galeni a Cubebis; male herbarios Cicutam commutasse cum Harmel Arabum; Sanguinem Draconis male Arabes descripsisse, cuius arborem (Dracaenam) recens in Canariis insulis inventam *Cadamustus* navigator, de quo deinde plura, illustraverit. Thlaspi veterum penitus ignorari.

Adgressus est paullo post insigne opus, *de historia stirpium* Basil. 1542. fol., quod eo potissimum fine edidit, ut ad vulgatissimas Germaniae australis plantas botanicorum studia converteret, atque icones daret, non sumtuosas, sed fidissimas, umbris partium solis expressis, in quo consilio ita adiutus fuit a Rod. Specklin, Argentinensi, at ip-

ſae etiam partes eſſentiales non negligerentur. Rariſſime hae icones erroneae ſunt, e. g. p. 611. ubi Thlaſpi Burſa folia habet omnia lyrata. Nomina ſunt quidem antiqua, deſcriptiones etiam ſaepius e maioribus excerptae, plura tamen nova, ipſique peculiaria, quae ut clarius fiant, libet meliora ordine ſyſtematico apponere.

Veronica Beccabunga (*Sium* 725.). . . Veronica agreſtis (*Alſine media* 22.).

Valeriana officinalis (*Phu germanicum* 857.). . . Holcus Songhum (771.).

Alchemilla vulgaris (*Pes leonis* 612.).

Anchuſa italica (*Cirſium italicum* 55.). . . Campanula Rapunculus (*Rapum ſylveſtre* 214.). . . Lyſimachia Nummularia (*Centummorbia* 401.). . . Datura Stramonium (690.). . . Capſicum annuum, baccatum et groſſum (*Siliquaſtrum* 732 — 734.). . . Primula veris et elatior (*Verbaſculum odoratum et non odoratum* 850. 851.).

Chenopodium album (*Atriplex ſylv.* 119.). . . Impatiens Balſamina (190.). . . Gentiana lutea (200.). . . Ammi maius (67.). . . Daucus Viſnaga (*Seſeli maſſilienſe* 786.). . . Athamanta cretenſis (*Daucus creticus* 231.). . . Athamanta Libanotis (*Daucus* III. 233.). . . Selinum Cervaria (*Daucus* II. 232.). . . Sium anguſtifolium (*Apium paluſtre* 270.). . . Scandix Cerefolium (*Gingidium* 216.). . . Pimpinella nigra (*Siſer ſyl-*

vestre 753.*)*. . . Chaerophyllum sylvestre *(Myrrhis* 525.*)*,

Lilium Martagon *(Asphodelus femina* 115.*)*. . . Ornithogalum luteum *(Bulbus sylvestris* 169.*)*. . . Allium ursinum (739.). . . Allium vineale (737.). Scilla bifolia *(Hyacinthus coeruleus minor* 837.*)*. . . Hyacinthus racemosus *(coeruleus maior* 836.*)*,

Calla palustris *(Hydrop. rubeum* 844.*)*.

Paris quadrifolia *(Aconitum Pardalianches* 87.*)*.

Agrostemma Githago *(Lolium* 127.*)*. . . Stellaria Holostea *(Gramen. Agrostis* 136.*)*, . . Dianthus Carthusianorum *(Betonica sylvatica* 1, 352.*)*. . . Saxifraga granulata (747.), . . Saponaria officinalis *(Struthium* 780.*)*,

Spiraea Filipendula *(Oenanthe* 562.*)*.

Clematis Vitalba *(Vitis nigra* 97.*)*. . . Ranunculus polyanthemos *(Chrysanthemum* 879.*)*. . . Ranunculus auricomus (156. *Ranunc.* I.). . . Ranunculus acris *(R. hortensis* 157.*)*. . . Ranunculus sceleratus (*R.* II, 159.*)*, . . Ranunculus bulbosus *(R.* III, 160.*)*, . . Anemone Nemorosa *(Ranunc.* III, 161.*)*. . . Anemone Ranunculoides *(Ranunc.* IV, 162.*)*. . . Delphinium Consolida *(Chamaemelon Exanthemum* 27.*)*.

Aiuga reptans *(Consolida media* 391.*)*. . . Melittis Melissophyllum *(Melissophyllum adulterinum* 499.*)*. . . Teucrium Botrys *(Chamaedrys femina* 870.*)*. . . Digitalis purpurea (893.). . . Digita-

lis lutea (894.)... Scrofularia aquatica (*Galeopsis* 194.).

Hesperis matronalis (314.)... Lepidium latifolium (484.)... Sisymbrium Löselii (*Verbenaca recta* 592.)... Sisymbrium tenuifolium (*Eruca sativa* 262.).

Erodium cicutarium (*Geranium* I, 204.)... Geranium molle (*Ger.* II, 205.)... Geranium Robertianum (*Ger.* III, 206.)... Geranium dissectum (*Ger.* IV, 207.)... Geranium pratense (*Ger.* V, 208.)... Geranium sanguineum (*Ger.* VI, 209.)... Gossypium herbaceum (*Xylon* 581.).

Fumaria bulbosa (*Aristolochia Pistolochia* 91.). Spartium monospermum (*Spartus* 758.)... Vicia lathyroides (*Aphace* 110.)... Lathyrus tuberosus (*Apios* 131.)... Trifolium ochroleucum (818.)... Medicago lupulina (819.).

Apargia autumnalis (*Hieracium minus* 320.)... Tagetes patula (57.)... Carlina vulgaris (*Atractylis mitior* 121.)... Inula dysenterica (*Calaminthae* III *genus* 436.)... Aster Amellus (*A. atticus* 134.)... Chrysanthemum Leucanthemum (*Bellis maior* 148.)... Centaurea benedicta (*Atractylis hirsutior* 122.).

Zea Mays (825.).

Mercurialis perennis (*Cynocrambe* 444.).

Asplenium Ruta muraria (*Saxifraga* 730.)... Parmelia pulmonacea (*Pulmonaria* 632.).

* * *

Eccipit hunc Antonius Musa. BRASAVOLUS, nobilis Venetianus, qui a Nic. Leoniceno et Manardo hausit doctrinam, magnifico et eximio literarum artiumque patrono, Principi Estensi Ferrariae inservit, cum quo et Liguriae montes et Galliam et Illyriam peragravit; a quo et praedium dono accepit, ubi plantas exteras solertissime coluit; ipsi etiam duci Alphonso suasit, tum hortum amoenissimum, Pado circumdatum, plantarum copia ornare, tum quotannis Cretam mittere navigia, quae semina inde et plantas reportarent. Patrium solum optimus vir insigni sedulitate perquisivit, nec auctorum veterum studium neglexit, nec, raro exemplo, aegrotorum curationem, quorum quotannis sesquimillia ipsi semet tradere consuerunt (*Amat. Lusit. in Diosc.* 307.). Herbarium ipse collegit ditissimum († 1555. Cf. *Tiraboschi letterat. Italian. tom.* 7. *vol.* 2. *p.* 57.).

In egregio libro: *Examen omnium simplicium medicamentorum*, Lugd. 1537. 8. pleraque tractat, ab aliis iam exposita aut illustrata, plura tamen nova: in nominibus gallicis, italicis et ipsis germanicis satis curiosus; corrigit textum Dioscoridis et castigat versionem. Libere iudicat, certo partem nondum centesimam in universo orbe exstantium a Dioscoride aut Plinio descriptam esse, sed indies augeri plantarum cognitarum copiam.

Veram Androsacen in Istria invenerat, mon-

ſtravit eam Amato (*in Dioſc.* 376.) Centauream Rhaponticam haud eſſe Rha ponticum veterum fuſiſſime demonſtrat. Convolvulum Imperati (Braſſicam marinam) bene illuſtrat. Valerianam Phu (non veram Dioſcoridis) ab officinali tamen aegre distinguit. Acorum Dioſcoridis credit Galangam eſſe. Lycium petiit e Bononiae montibus: Atropam Mandragoram in Gargano monte, in Apennino Thapſiam veram (Th. Aſclepium) invenit.

Modeſte et perhumaniter dubia movere ſtuduit Aloyſius MUNDELLA, prof. Brixienſis, in praxi et botanica et medica parum inſtructus (*Amat. Luſit. in Dioſc.* 394.). Licet bene refutet Ruellium, Coluteam cum Senna commutantem, alienus tamen omnino eſt a plantarum ipſarum inſpectione. Cubebas idem credit eſſe ac Carpeſium Galeni: ſaccharum noſtrum veteribus iam fuiſſe notum: Rheum ponticum idem eſſe cum barbaro etc.

* * *

AMATUS LUSITANUS, ſeu, quod verum videtur nomen, Io. RODERICUS CASTELLI ALBI, Beira-Luſitanus, Antverpiae, Ferrarae, Anconae, Theſſalonici demum vixit, anxie ambivit medici munus apud Raguſanos, quibus indigne in epiſtola nuncupatoria adulatur; paradoxus homo, cui nemo tempore aequalium favit. *Enarrationes* ſcripſit *in Dioſcoridem*, Argentor. 1554. 4., quas iam, ſub vero ſuo nomine, 1539. edidiſſe gloriatur;

non inutiles eas, cum Lusitanus, qui Antverpiae vixerat, non paucas merces indicas, quae in contentione erant, bene cognosceret et illustrare posset. Nardum et Costum, Radicem Chinae, Batatas et Colocasiam ipse examinavit. Anconae ipsi orator Imperatoris Romani apud Solimanum monstravit verum Rheum ponticum, quod in Ponto ipso evulserat (p. 258.). Prope Anconam Salsolam Tragum invenit (418.), Spartum copiose in Hispania (471.), ibidem Atriplicem Halimum (110.) Acacalida credit Ericam baccantem esse, Camarinham Lusitanorum (109.). Vidit etiam ipsum Aspalathum et lignum Rhodium, Genistae radices (38.). Ribes fruticem apud antiquos non occurrere, sed esse Ribes Arabum, in quo vehementer fallitur (115.).

Haud paucos tamen etiam errores commisit. Malabathrum esse Betel (25.), Helenium, Nepenthes Homeri (60.), Myrabolanos iam a Dioscoride describi (138.). Elaten Dioscoridis esse nucem indicam (140.) Persica mala cum Persea confundit. Benzuinum esse Asam dulcem (348.). Inimicitias sibi non paucas conscivit, dum acriter inveheretur in eos, qui eadem ante tractaverant, maxime in Fuchsium, aequissimum virum, et in Matthiolum, qui tum iam coeperat Dioscoridem illustrare.

Pauca huc pertinentia insunt Caroli Stephani, e celebri typographorum familia († 1564.)

libello de re hortenſi. Lugd. 1536. 8. Rhamnum habet pro Groſſularia, Leucanthemon pro Iaſmino, Hyacinthum pro Orchide donopſea, Baccar pro Aſaro. Roſas ceteroquin recenſet provincialem, gallicam damaſcenam et luteam; Momordicam etiam deſcribit Balſaminam.

Inutile opus ſusceperunt, cui pares non erant, Monachi Minoritae, *Bartholemaeus Urbevetanus* et *Angelus Palla Iuvenatienſis*, dum commentarios in Meſuen iuniorem ederent Venet. 1543. fol. Licet per Nurſiae montes plantas ſemet conquiſiviſſe fatentur, plantarum tamen vera cognitio ab iis aeque abfuit ac veterum auctorum. Fuchſium fere ubique ſequuntur, et ſi quae de ſuis adiiciunt, labuntur plerumque. Aethuſam Meum, quam in Nurſiae montibus invenerunt, verum habuerunt Meum antiquorum; Galangem crediderunt eſſe Iunci odorati radicem, Matricariam cum Artemiſia, Colchicum cum Hermodactylo, Cynosbaton cum Cynorrhodo, Carum cum Carota confuderunt. Quos cum amare ſatis, nec tamen iniuſte reprehendiſſet Matthiolus, defendere ſemet conati ſunt, de quo Vincentius *Cantonus* ad Matthiolum (*epiſt.* 1, 55.) ſcripſit. Reſpondit Matthiolus, ut ſolitus erat, acriter ſed docte (*ib. p.* 63 ſ.).

* * *

Inſignia ſunt merita, licet nil reliquerit, Lucae Ghinii, Imolenſis, prof. ſimplicium Patavini,

tum Bononiensis, demum Pisani († 1556.). Eximius is plantarum indagator, hortorum botanicorum Patavini pariter ac Pisani auctor, tanta liberalitate usus est erga Matthiolum, ut, quas ipse, amplissima collectione, describere sibi proposuerat, plantas omnes Matthiolo donaret, doctissimum etiam atque aequissimum adiungeret commentarium. „Scio," inquit *Matthiolus (epist.* 1, 118.*)* „me „maximam accepisse iacturam, cum mihi e vi„vis sublatus est Ghinius, in quo maximae et quam„plures fulgebant animi dotes, inter quas praeci„puum locum sibi vendicabant integritas, sinceri„tas, humanitas, fides. Nulla unquam in eo fuit „invidia. Cuius rei hoc maximum omnibus prae„bebit indicium, quod, quum decrevisset volumi„na quaedam, quae de plantis conscripserat, una „cum imaginibus in lucem edere, visis perlectisque „commentariis nostris, non solum ad me gratulato„rias scripsit literas, quod ipsum praevenerim, ip„siusque sublevaverim labores, sed quamplurimas „misit plantas, quas illi sane refero acceptas, ubi „earum imaginibus nostrum ornavimus Dioscori„dem." Simili laude eum extollit dignissimus eius discipulus Barthol. *Maranta (meth. cognosc. simpl. p.* 3. 4.*)*.

Unicus fere, qui Ghinium parvi facit, successor eius Patavii est, Aloysius Anguillara Romanus, eruditissimus vir, qui ad Cassianum-Bas-

Wulffenii *mihi, fl. hal. p.* 54. (*Coronopus* f. *Serpentina* 383.). . . Hypecoum procumbens (*Cuminum fylveftre* II, 556.). . . Epimedium alpinum (700.). . . Globularia Alypum (880.).

Euonymus europaeus (169.). . . Onofma echioides (*Anchufa* 3, *p.* 704.). . . Lycopfis pulla (*Buglossum alterum flore nigro* 826.). . . Mufa paradifiaca (189.). . . Zizyphus vulgaris et Lotus (211.). . . Cordia Sebeftena (218.). . . Cordia Myxa (*Perfea* 237.). . . Datura Metel (225.). . . Convolvulus Soldanella et Imperati (368.). . . Gentiana Pneumonanthe (481.). . . Campanula Medium (699.). . . Salfola Tragus (731.). . . Hyoscyamus Scopolia (*Solanum fomniferum* 755.). . . Atropa Belladonna (756.). . . Coris monspelienfis (*Symphytum petraeum* 682.). . . Verbafcum Lychnitis (*Lychnite* 801.). . . Verbafcum pulverulentum (*Verb.* II, 800.). . . Verbafcum nigrum III, *ib.*). . . Verbafcum finuatum (801.). . . Hottonia paluftris (*Myriophyllum alterum* 812.). . . Cortufa Matthioli (698.). . . Primula Auricula (685.). . . Lyfimachia Ephemerum (780.). . . Cynanchum erectum (*Apocynum* I, 774.). . . Periploca graeca (*Apocynum* II, *ib.*). . . Salfola Soda (*Kali maius cochleato femine* 364.). . . Creffa cretica (*Chamaepitys altera* 670.). . . Paftinaca Opopanax (*Pfeudocoftus* 54. *Panax Heracleum* 544.). . . Echinophora fpinofa (381.). . . Athamanta Matthioli

(*Meum* 24.). . . Aethusa Meum (*Meum adulterinum* 24.). . . Phellandrium Mutellina (*Meum alpinum* 25.). . . Scandix australis (*Sc. italica* 403.). . . Caucalis nodosa (404.). . . Eryngium maritimum (505.). . . Thapsia Asclepium (*Panax Asclepium* 545.). . . Thapsia foetida (851.). . . Laserpitium Siler (*Ligusticum* I, 547.). . . Laserpitium Libanotis (*Seseli aethiopicum* 550.). . . Daucus Visnaga (*Seseli massiliense* 550.). . . Bupleurum fruticosum (*Seseli aethiopicum* II, 551.). Ligusticum peloponnesense (*Ses. peloponnes.* 551.). . . Lagoecia cuminoides (*Cuminum sylvestre* 556.). . . Seseli Ammoides (*Ammi* 558.). . . Bubon macedonicum (*Petroselinum macedon.* 563.). . . Smyrnium perfoliatum (*Smyrnium creticum* 566.). . . Cachrys Libanotis (*Libanotis* I, 575.). . . Ferula communis (578.). . . Oenanthe pimpinelloides (*Oenanthe* II, 627.). . . Oen. crocata (*Oenanthe* III, 628.). Oen. fistulosa (IV, *ib.*). . . Astrantia Epipactis (*Epipactis* 806.). . . Viburnum Opulus (*Samb. aquatica* 874.). . . Linum maritimum (334.). . . Lin. tenuifolium (*ib.*).

Oryza sativa (346.). . . Hyacinthus Muscari (*Bulbus vomitorius* 452.). . . Pancratium illyricum (*Narcissus* III, *constant.* 859.). . . Allium Victorialis (*anguinum* 422.). . . Allium subhirsutum (*Moly* 544.). . . Uvularia amplexifolia (*Laurus alexandrina* I, 841.). . . Iuncus bufonius (*Ho-*

22 *

lostium 687.)... Leontice Leontopetalum (596.). .. Anthericum Liliastrum (*Phalangium* 607.).

Aesculus Hippocastanum primum innotuit 1557 Matthiolo, cum Quakelbeen, medicus Busbequii, in literis ad Matthiolum datis (*lib.* 3. *p.* 101.) illius mentionem faceret.

Epilobium angustifolium (*Chamaedaphne* 842.). .. Daphne Cneorum (46.). .. Amyris Opobalsamum (54.).

Euphorbia Characias, myrsinites et Paralias (864.). .. Euphorbia Apios (876.).

Styrax officinale (89.). .. Diospyros Lotus (211.). .. Melia Azedarach (*Pseudo-Sycomorus* 232.). .. Ledum palustre (*Rosmarinum sylvestre* 576.). .. Anagyris foetida (665.)... Silene Saxifraga (694.)... Sedum dasyphyllum (*Sempervivum minus femina* 785.). S. Cepaea (666.)... Sempervivum arboreum (786.)... Cotyledon Umbilicus et serrata (787.)... Saxifraga Cotyledon (788.)... Saponaria Ocimoides (*Cneorum Theophrasti* 872.).

Reseda Luteola (*Pseudo Struthium* 442.). .. Peganum Harmala (542.) Quakelbeen misit.

Prunus lusitanica (197.). .. Prunus Chamaecerasus (198.). .. Eugenia caryophyllea (435.) a Calceolario missa.

Cistus villosus (*mas* 158.). .. Cistus salvifolius (*femina ib.*)... C. Helianthemum (*Flos solis* 546.). .. Cistus Ledon (*Ledum* 160.)... Ranun-

culus hirsutus *Ran.* II, 458.) . . . Ran. polyanthemos (*Aconitum* III, 764.) . . . Ran. Gouani (*Aconitum* V, 765.) . . . Ran. Thora (*Pseudo-aconitum* 766.) . . . Anemone narcissiflora (*Ran.* IV, 458.) . . . Trollius europaeus (*Ran.* VI, 459.) . . . Nigella sativa, damascena et arvensis (*Melanthium* 580.) . . . Clematis Flammula (680.) . . . Aconitum pyrenaicum (*Aconit.* IV, 764.) . . . Aconitum Lycoctonum (*Aconit.* VI, 765.) . . . Aconitum volubile (*Aconit.* VII, 765.) . . . Aconitum Anthora (*Aconit.* IX, 769.) . . . Aconitum Napellus (*Napellus* 768.). Cum eo experimenta famosa in latronibus capitis damnatis instituit. . . . Adonis vernalis (*Pseudo-Elleborum* 846.).

Origanum heracleoticum et Onitis (522.). A Ghinio e Creta adlata. . . Origanum Dictamnus (522.). . . Marrubium Pseudo-Dictamnus (522.). . . Thymus Tragoriganum (520.). . . Moluccella laevis (*Melissa constantinop.* 602.). . . Dracocephalum Moldavica (*Melissa moldavica* 603.). . . Teucrium montanum (*Polium alterum* 612.). . . Teucrium capitatum (*Polium* I, 612.). . . Stachys recta (*Sideritis* II, 711.). . . Phlomis fruticosa (*Verbascum* IV, 800.). . . Satureia iuliana (*Saxifraga* I, 693.). . . Satureia montana (*Saxifr.* II, 693.). . . Satureia capitata (*Thymum* I, 531.). . . . Sideritis syriaca (*Stachys* I, 605.). . . Orobanche elatior (409.). . . Digitalis Thapsi (*Ba-*

charis 538.) a Lacuna miſſa. . . Lathraea Squamaria (*Dentaria maior* 685.). . . Antirrhinum Elatine (716.). . . Antirrhinum ſpurium (*Veronica femina* 514.).

Cochlearia Draba (*Arabis* ſ. *Draba* 530.). . . Iberis umbellata (*Thlaſpi* IV, 428.). . . Thlaſpi ſaxatile (*Thlaſpi* III, 427.). . . Siſymbrium polyceraton (*Frio altera* 431.). . . Siſymbrium ſtrictiſſimum (*Draba lutea* 430.). . . Dentaria pentaphylla (684.).

Geranium tuberoſum (*Geran.* I, 621.). . . Geranium rotundifolium (*Geran.* II, 621.). . . Geranium reflexum (*Geran.* V, 623.). . . Erodium malacodes (*Geran.* VI, 624.).

Spartium ſpinoſum (*Acacia altera* 172.). . . Aſtragalus Cicer (*Cicer ſylveſtre* 335.). . . Glycyrrhiza echinata et glabra (486.). . . Aſtragalus Poterium (495.) Busbequius miſit. . . Pſoralea bituminoſa (*trifolium aſphaltites* 608.). . . Coronilla Securidaca (641.). . . Trigonella polycerata (*Securidaca minor* 641.). . . Hippocrepis uniſiliquoſa (*Sferra cavallo* 648.). . . Cytiſus Laburnum (*Anagyris altera* 665.). . . Medicago arborea (*Cytiſus* 810.). A Barthol. Maranta acceperat. . . Galega officinalis (836.). . . Ornithopus ſcorpioides (895.).

Hypericum Androſaemum (668.). . . Hypericum Coris (669.).

Zacyntha verrucosa (389.) . . . Apargia tuberosa (*Cichorium constantinop.* 388.) . . . Lactuca quercina (400.) . . . Scorzonera glastifolia (410.) . . . Scorzonera hispanica (*ep.* 5. 210.) . . . Carthamus lanatus (*Atractylis* 593.) . . . Santolina maritima (*Gnaphalium* 625.) . . . Serratula alpina (*Cirsium* 817.) . . . Cacalia alpina (823.) . . . Gnaphalium Leontopodium (828.) . . . Inula crithmifolia (382.) . . . Inula viscosa s. Pulicaria (*Conyza maior* 629.) . . . Inula odora (*Conyza minor* 629.) . . . Tussilago alpina (*Asarina* 370.) . . . Xeranthemum annuum (*Ptarmica altera* 441.) . . . Brotera corymbosa (*Chamaeleon niger Morantae* 491.) . . . Artemisia Santonica (*Absinth. Seriphium* 511.) . . . Artemisia coerulescens (*Absinth. marinum α.* 509.) . . . Artemisia pontica (*Ambrosia* II, 619.) . . . Prima est Coronopus. . . Anthemis Pyrethrum (*Pyretrum alterum* 574.). Alterum videtur esse Pimpinella. . . Chrysanthemum italicum (*Helichrysum* 753.) . . . Doronicum plantagineum (*Alisma* 666.). Bauhinus vult Arnicam esse montanam, sed valde dubito. . . Doronicum scorpioides (*Aconitum Pardalianches* 762.) . . . Doronicum austriacum (*alterum ib.*) . . . Doronicum Pardalianches (763.) . . . Achillea aegyptiaca (*Absinthium seriphium aegyptiacum* 511.) . . . Buphthalmum spinosum (*Aster atticus alter* 818.).

Orchis mascula (*Testiculus* 1, 635.) . . . Or-

chis Morio (*Test.* III. —). . . Orchis conopsea (*Test.* IV, *maior fig.*). . . Orchis maculata (*Test.* IV, *minor fig.* 636.). (*Palma Christi maior* 637.). . . Orchis coriophora (*Test.* V, 636.). . . Orchis nigra (*Palma Christi minor* 637.). . . Ophrys myodes (*Test.* II, 635.). . . . Ophrys ? anthropophora (*Test.* V, *mai. fig.* 636.). . . Epipactis ovata (846.).

. . Arum italicum (448.). . . Arum proboscideum (*Arum ib.*). . . Arum Arisarum (450.). . . Arum tenuifolium (*Arisarum alterum ib.*). . . Pinus Mughus, Cembra, halepensis et maritima (98.). . . Quercus Pseudosuber (181.).

. . Pistacia Terebinthus (108.). . . Iuniperus phoenicea et lycia (122.). . . Acacia vera (171.). . . Myristica Nux moschata (224.). . . Hydrocharis Morsus ranae (*Nymphaea parva* 644.). . . Smilax Sarsaparila (838.).

. Marsilea quadrifolia (*Lens palustris altera* 783.) a Cortuso accepta. . . Aspidium Lonchitis (*Lonchitis aspera maior* 661.). . . Blechnum boreale (*Lonchitis aspera minor* 661.). . . Acrostichum Marantae (*Lonchitis Marantae ep. p.* 168.). Hoc missum a Luca Ghinio pro Lonchitide, cum Aspidio Lonchitide a Matthiolo commutatum erat (*Marant. meth. p.* 21.).

Interpretationem hispanicam commentariorum Matthioli edidit Andr. Lacuna, Salmant. 1560.

fol., quam auxit et illustravit *Suarez de Ribera*: Matr. 1752. fol. Lacuna tamen Ruellii et Matthioli interpretationem emendare studuit, ex ipso codice antiquo; non tamen neapolitano, quod docuit *Weigelius* (*Baldingers med. Journ. St.* 32. *p.* 10.).

Io. Iaxava etiam compilavit simile opus: Historia de las Yervas y Plantas, sacada da Dioscorides y otros autores. Antverp. 1557. 8.

Iuvenis, quocum de his aliisque plantis amice disputavit Matthiolus (Barthol. Maranta) Venusinus, Pisis a Lucae Ghinii ore pependit, post Neapoli vixit in horto Pinelli, Apuliae et Calabriae montes; Garganum maxime, perquisivit. Edidit autem *Methodum cognoscendorum simplicium*, Venet. 1559. 4., librum, qui principatum fere sui aevi habet. Eximia enim libertate a praeconceptis opinionibus, eruditione non mediocri, incredibili fere ingenii acumine conspicuum continet regulas, iuxta quas plantae veterum eruendae sint, multasque indicat plantas, quas ipse primus invenerat: e. g. verum Cytisum veterum (*p.* 36.), Verbenacam in Apulia (*p.* 173.) et Thymelaeam ad Cajetam (*p.* 175.), Pistolochiam (23.) et Ammi (27.). In nominibus veterum plantarum et partium descriptionibus similitudinibus etiam indicatis cautissime agendum esse. Maxime vero ridet homines imbecilli animo ac paene languenti, qui Dioscoridi addere nihil audeant, quum omnes plantas ab eo

descriptas fuisse opinentur. Asphodeli, cuius unicam solummodo speciem cognoscat Diosc., se tria genera in Gargano monte invenisse: Ranunculi decem: Geranii undecim: Trifolii viginti. Multas esse apud Theophrastum, quas siluerit Diosc. multas exteras arbores vel male hunc descripsisse vel penitus ignorasse. Nonnullas etiam varia aetate exposuisse, ut ad iuventutem solam aut ad adultam aetatem quadret. Dictamnum cretensem omnino flores habere, quos negaverit Diosc. Demum de codicum mendis. Praeclare omnia, dilucide, optime exposita sunt.

Marantae aemulus fuit Laurentius Perez, seplasiarius Tolitanus, doctissimus vir, qui Graeciam et Asiam ipsam adierat. Optimas is plantarum veterum descriptiones dedit in libro hispanico *de la theriaca*, Toledo 1575. et synonymiam eruditissimam plantarum in libro: de medicamentorum delectu, quem 1590. Toleti Franc. Penia edidit (Cf. *Cavan. in anal. de cienc. nat. n.* 20. *p.* 110.).

Valerius Cordus, Euricii filius, si diutius vixisset, maturitatem quamdam ipsius opera consequuta fuissent, quae iis magnopere deest. Studiose enim perquisiverat Saxoniam, praesertim saltus Hercynicos, Halensem ditionem ad Stasfurthum usque, tum Misniam, Bohemiam, Austriam, Italiam borealem. Romae febre correptus, cumque annum nondum trigesimum attigisset, extinctus

(† 1544.) reliquit *Adnotationes in Dioscoridem; Historiam plantarum* et *Sylvam observationum* in itinere per Germaniam institutarum: quae omnia Conr. *Gesnerus* Argentinae 1561. fol. edidit, iconibusque adornavit. Librum quintum descriptionum e codice Gesneri edidit C. C. Schmiedel cum *Gesneri opp. Norib.* 1751. fol. Italicas is continet 25 stirpes, non admodum raras.

Minoris momenti sunt adnotationes in Dioscoridem, cuius ne textum quidem graecum legerat, cuius plantas iuvenis, media in Germania educatus, cognoscere non poterat. Errorum inde caterva excusanda. Asphalathum esse cassiam ligneam: lotum idem cum santalo; quercus species graecas omnes in Germania crescere: Phillyream cum Ligustro commutat, nec scit, quid de Tilia agendum.

Historia plantarum plures continet ad id usque tempus incognitas plantas: multas tamen etiam obscuras, plurimas novis nominibus decoratas, quas haud facile aliquis enodare potuerit: e. g. Chamaepeuce (*f.* 111.) pro qua Gesnerus Lycopodium clavatum pingit. Falsa praeprimis occurrunt in quarto libro, ubi de exoticis agitur: Guaiacum enim et Scammonia (*f.* 210.) nec ipsa Gesneri fictitia icone clariora fiunt. Sunt autem, quas Valerius primus recenset, aut melius maioribus suis, sequentes:

Caucalis Anthriscus (*Daucoides minus f.* 159.

b.). Cf. C. *Bauhin. prodr. p.* 80. . . Selinum Oreoselinum (*Polychrestum f.* 155. b.). Sed radicem tricubitalem (*sphalma forte*) facit. . . Selinum palustre (*Olsenichium f.* 149. a.). Utrumque Gesnerus cognovisse non videtur. . . Menyanthes trifoliata (*Trifolium palustre f.* 96. b.). . . Drosera rotundifolia (*f.* 86. a.). . . Parnassia palustris (*Hepatica alba f.* 152. b.).

Phalangium ramosum (*f.* 149. a.). . . Phalangium Liliago (*f.* 190. b.).

Adoxa Moschatellina (*Moschatella f.* 172. b.).

Vaccinium Oxycoccos (*f.* 140. b.). . . Saponaria Vaccaria (*Thamecnemum f.* 104. a.). . . . Saxifraga Aizoon (*Aizoon serratum f.* 92. b.).

Euphorbia Peplus (*f.* 106. a.). . . Rosa arvensis (*Cynorrhodos tertia f.* 19. b.).

Comarum palustre (*Pentaphyllon palustre f.* 96. a.). . . Thalictrum minus (*f.* 97. b.). . . . Ranunculus arvensis (*f.* 120. a.). . . Ranunculus bulbosus (*f.* 121. a.). . . Ranunculus Flammula (*f.* 121. b.).

Lathraea Squamaria (*Anblatum f.* 89. b.).

Dentaria enneaphylla et bulbifera (*Coralloides f.* 151. a.).

Cytisus ? austriacus (*f.* 187. b.). . . Cytisus nigricans (*Pseudocytisus f.* 188. a.).

Lactuca saligna (*Ixopus f.* 104. a.).

Epipactis latifolia (*Alisma f.* 150. b.).

Sagittaria sagittaefolia (*f.* 87. a.). Hippophaë rhamnoides (*Oleaster. german. f.* 186. b.).

* * *

Regiones Europae plantarum feracissimas docti viri plures curiose perquisiverunt: quorum opera utilior multo fuisset, ni solis nominibus Dioscoridis, Plinii, Fuchsii et Tragi contenti, descriptiones nimis neglexissent.

Ut de *Helvetia*, plantarum alma matre, ordiar, summum hic quidem indagatorem rei herbariae, Conradum *Gesnerum*, silentio praeterire liceat, quippe qui infra, ubi de conatibus systema condendi praecipiam, meliorem obtinebit locum.

Amici autem Gesneri, Benedictus Aretius, prof. theologiae Bernensis († 1578.) et Io. Fabricius, clericus Curiensis, hic nominandi sunt, quorum ille montes Niesen et Stockhorn in ditione Bernensi peragravit, et quadraginta fere plantas alpinas, helveticis maxime nominibus insignitas, invenit (*Ad Valer. Cord. opp. f.* 232 — 235.): Erutu eae perquam difficiles sunt, quum nec synonyma nec descriptiones addantur. Orchidem tamen odoratissimam (*Brändlin*): Salicem myrtilloidem aut reticulatam (*Balmenstritten*) Phellandrium Mutellinam (*Mutrina*): Primulam Auriculam, farinosam, integrifoliam (*Flüeblumen*): Violam bifloram (*Gäle Violen*): Eryngium alpinum (*Edel-*

distel): Trollium europaeum (*Dönij*) certo intelligo.

Paucula sunt et negligenter notata, quae *Fabricius* in monte Galandae, ditionis Rhaeticae, invenit (*Ad Valer. Cord. f.* 235.). Inter ea Doronicum plantagineum, Veratrum album, Ranunculus montanus et glacialis etc.

Multo maiora sunt *Veronensium* botanicorum de montis *Baldi*, amoenissimi et ditissimi, gazis merita. Primus, qui eum multoties conscendit. Franc. Calceolarius, pharmacopola Veronensis fuit, quem comitati sunt celebres viri, Ulysses Aldrovandus, Aloysius Anguillara, Iulianus Fumanella et Io. Bapt. Olicea (*Iter in Baldum montem ad calc. Franc. Seguieri plant. Veron. vol.* 2. *p.* 445 f.).

Baldus mons, lacui Beraco (*Lago di Garda*) ab oriente contiguus, inter Veronam et Tridentum extenditur. Altissimum cacumen, a Comite *Sternbergio* nuper mensuratum, 6860 pedes supra maris planum adscendit. Plantarum varietas infinita fere, quum praeter alpinas et boreales omnes fere magis australes ibi occurrant. A Bussolengo inde vallem clausam, pagum Caprini et sacrarium Mariae Coronariae visitavit. Rariores plantae, quas invenit, sunt sequentes:

Erythronium Dens Canis (*Mithridatica.*). . . Hypecoum procumbens. . . Reseda Phyteuma

(Reseda Plinii). Cf. *Sternbergii iter in rhaeticas alpes*, p. 50... Athamanta cretensis *(Daucus)*... Laserpitium Libanotis *(Seseli aethiopicum)*... Ligusticum peloponnesense... Tordylium officinale *(Seseli creticum)*... Campanula saxatilis... Valeriana celtica et montana... Aconitum album... Arum Arisarum... Prunus Chamaecerasus... Anemone baldensis... Arnica scorpioides... Arnica cordata *Wulff.* *(Pseudo-Doronicum)*... Plantago Wulffenii *(Coronopus serpentinus Matth.)*... Ferula nodiflora s. rablensis... Thapsia garganica... Saxifraga adscendens *Vahl.* Cf. *Sternbergii iter nuperrimum* p. 50. Plures species sub generico nomine comprehensas non rite distinxit, nonnullas etiam satis obscuras nominat: e. g. Acacalidem Diosc., quam solus *Amatus* pro Erica baccante habuerat. Videtur tamen Calceolarius *Empetrum nigrum* voluisse.

Vestigia Calceolarii pressit Io. Pona, pharmacopolus etiam Veronensis, qui ad Car. Clusium primo, dein seorsim edidit: *Plantas, s. Simplicia, quae in Baldo monte reperiuntur*, Basil. 1608. 4. iconibus ligno incisis decoratas. Ioachimo Iungermannio Noribergensi et Nicolao Maronea comitibus totum montis amplissimum tractum percucurrit, non neglectis Caesaris *Niclesolae* viridariis, quae Pontini erant, ac in quibus plantae graecae plurimae colebantur. Praeter has, alio loco recensendas, Bal-

densibus ipsis Pona operam dedit, praecipue sequentibus:

. . Veronica saxatilis *p.* 74. . . Wulffeniae Buonarotae (*Veronica petraea sempervirens p.* 72.). Haec Linnaeo falso dicta Veronica Pomae. . . . Campanulae Cervicariae (*Trachelium maius petraeum p.* 62.). . . Phyteumati comoso (*Trachelium minus petraeum p.* 70.). . . Bupleuro graminifolio (*Sedum petraeum bupleuri folio*, *p.* 111.). . . Geo montano (*Caryophyllata p.* 91.). . . Saxifragae adscendenti (*S. alba petraea p.* 76.). . . Cherleriae Sedoidi s. Sileni acauli (*Ocimoides muscosum p.* 89.) . . Arenariae bavaricae (*Saxifraga bavarica p.* 60.). . . Cisto guttato (*p.* 8.) . . Atrageni alpinae (*Clematis cruciata p.* 68.). . . Ranunculo rutaefolio (*R. alpinus Coriandri folio p.* 87.). . . Bartsiae alpinae (*Clinopodium alpinum p.* 95.). . . Myagro saxatili (*Thlaspi petraeum myagrodes p.* 78.). . . Geranio argenteo (*p.* 91.). . . Trifolio alpino (*p.* 84.). . . Artemisiae Mutellinae (*Absinthium alpinum* 2.). . . Senecioni incano (*Absinthium* 3 *alpinum.*) . . Centaureae Rhaponticae (*Centaurium maius p.* 65.). . . Aspidio alpino (*Filix saxatilis crispa p.* 101.).

Columnae amicus et Clusii, Ferrandus IMPERATUS pharmacopoeus Neapolitanus, sedulo plantas italicas et praesertim marinas, collegit, et vel amicis largitus est vel ipse etiam in Historia natu-

rali, quae italice primum Neap. 1599. fol., dein latine Colon. 1695. 4. prodiit, publicavit. Mentionem maxime merentur:

Verbena nodiflora (p. 889.)... Valeriana italica (*bulbosa p.* 869.)... Crucianella monspeliaca (*Rubia spicata p.* 880.)... Telephium Imperati (872.)... Convolvulus Imperati (*marinus* 886.)... Thapsia garganica (884.)... Phyteuma pinnatum (*Rapunculus creticus* 882.)... Gypsophila Struthium (871.)... Euphorbia mauritanica (*Tithymalus aphyllus* 876.)... Argemone mexicana (*Papaver spinosum* 873.)... Ranunculus illyricus (888.)... Cichorium spinosum (881.)... Cnicus Acarna (883.)... Parmelia fuciformis (*Fucus capillaris* 850.)... Parmelia Roccella (*Alga fucus* 851.)... Fucus barbatus (*Abies marina* 849.), natans (*Acinaria* 844.), lumbricalis (*Furcellaria* 842.)... Plocamium (*Palmula marina* 844.)... Ulva intestinalis (*Cava* 858.).

* * *

Borussiae plantas recensuit Ioannes *Wigandus*, Episcopus Pomezaniensis (*Vera historia de Succino prussico et de herbis in Borussia nascentibus*, Ien. 1590. 8.). Nomina antiquorum male traducta ad boreales plantas, ut vix possis dignoscere, quales velit. Stratiotem tamen aloidem, Melampyrum cristatum, Callam palustrem, Glaucem mari-

timam, Gladiolum communem et paucas alias manifestas habet.

* * *

Hercyniae saltus, borealis Germaniae gazophylacium botanicum, Io. Thalius, medicus Northusanus († 1587.), primus perquisivit (*Sylva Hercynia* Frcf. ad Moen. 1588. 4.). Laurentium *Hial*, rei herbariae in universitate Ienensi professorem, laudat praeceptorem. Insignem copiam et rariorum hodie plantarum multarum etiam varietatum, congessit, nonnullas, praecipue graminum, erutu difficillimas. Novae sunt, aut melius descriptae:

Veronica triphyllos (*Dactyliobotanon coeruleum* 39.). . . Eriophorum alpinum (*Gramen iunceum lanigerum* 55.).

Scabiosa Columbaria, ochroleuca et arvensis 108. 109. . . Potamogeton perfoliatus (*μαλακόφυλλον* 86.).

Myosotis palustris (*Echium palustre* 40.). . . Campanula thyrsoidea (*Cervicaria tenuifolia* 32. *t.* 4.). . . Campanula glomerata (*Rapunculus sylvestris umbellatus* 94. *t.* 6.). . . Thesium Linophyllum (*Linaria montana* 72.). . . Lithospermum purpureo-coeruleum 74. . . Cicuta virosa (33.). . . Caucalis daucoides (*Daucus ἐχινόκαρπος* 3-.). . . Laserpitium pruthenicum (*Daucus λασιόκαρπος* 36.). . . Laserpitium latifolium (*Li-*

banotis Theophrasti 71.). . . Selinum Cervaria (*Libanotis alba minor* 71.). . . Seseli annuum (*Lib[illegible]tis ναρθηκοειδὴς* 71.). . . Chaerophyllum hirsutum (*Myrrhis Broccenbergensis* 77.). . . Linum catharticum (λινοκάρπος 72.).

Iuncus triglumis (*Lychnanthemus tenuis* 60.).

Vaccinium uliginosum (*Myrtus tenuifolia* 18.), *Vaccinium* Oxycoccos 82.

Triantalis europaea (ἀλσινάνθεμον 15.). . . . Gypsophila fastigiata (*Symphytum petraeum* 113.).

Saxifraga tridactylites (*Dactylio botanon albo flore* 39.). . . Lychnis Viscaria (ἰξόκαυλος 59.). . . Cucubalus Otites (κραυρόφιλον 68.). . . Euphorbia Cyparissias cum Aecidio Euphorbiae 126. . . Euphorbia amygdaloides 127. . . Rubus saxatilis 102. . . Ranunculus aconitifolius 101. . . Scutellaria galericulata (*Sideritis* 3, 104.). . . Euphrasia lutea (*Ericoides luteum* 39.). . . Euphrasia Odontites (*Ericoides purpureum* 40.).

Draba verna (*Pilosella siliquata* 84. *tab.* 7. *f.* E.). . . Lunaria rediviva 74. . . Arabis Thaliana (*Pilosella siliquata* 84. *f.* 7. *f.* D.).

Geranium lucidum (*Saxatile ὑγροσκόπελον* 44. . . Anthyllis Vulneraria (*Arthetica Saxonum* 10.). . . Orobus tuberosus (*Astragalus sylvaticus* 7. *t.* 1.). . . Orobus vernus 80. . . Lathyrus latifolius 74. . . Astragalus microphyllus (*Cicer sylvestre minus* 37.).

Scorzonera glastifolia s. humilis 117. . . ?Crepis tectorum (*Chondrillae alia species* 22.). . . Hypochoeris glabra (*Chondrilla altera* 2[illegible].). . . Hypochoeris maculata (*Pilosella maior Gallorum* 83.). . . Apargia hispida (*Chondrylla altera Dodonaei* 23.). . . Hieracium alpinum 57. . . Hieracium cymosum (*Intybi spec.* 5, 64.). . . Hieracium sabaudum (*Intybi spec.* 7, 65.). . . Hieracium praemorsum (*Intybus ἀφυλλόκαυλος* 9, 66.) . . Hieracium murorum (*Int. nigrifolius lanuginosus* 11, 67.). . . Hieracium paludosum (*Int. uliginibus familiaris* 13, 67.). . . Sonchus alpinus (*Int. πλατύφυλλος* 62.). . . Chondrilla iuncea (*Int. species* 3, 64.). . . Prenanthes purpurea (*Lact. sylv. ἐρυθράνεμος* 75.). . . Serratula tinctoria (*Centauroides* 26.). . . Senecio paludosus (*Conycia aquatilis maxima* 21.). . . Senecio sarracenicus (*Consolida sarracenica* 27.). . . . Conyza squarrosa (*maior montana* 20.). . . Centaurea montana (*Cyanus integrifolius* 29.). . . Centaurea phrygia (*Cyanus κυνογκλωσσόφυλλος*). . . Centaurea paniculata (*Cyanus sylvestris tenuifolius*).

Orchis bifolia (*candida* 82.). . . Epipactis pallens (*Alisma κυμβαλιάνθεμον* 13.). . . Cypripedium Calceolus (*Alisma κοιλάνθεμον* 13.).

Betula pubescens (*pumila* 20.). . . Empetrum nigrum (*Erica baccifera* 41.).

Blechnum boreale (*Lonchitis aspera* 72.). . .
Lycopodium Selago (*Selago tertia* 116.).

* * *

Ipse Paracelsi et adseclarum stulta ignorantia, licet omnis eruditioni generis vehementer obfuerit, haud impedivit tamen rei herbariae patriae culturam. Plerique enim, qui in Paracelsi verba iurarunt, adeo adhaeserunt patriis, i. e. germanicis medicamentis, ut summo studio ea conquirere, summa diligentia describere et illustrare suum ducerent.

Celeberrimus fere est Leon. Thurneisen, natus Basileae 1530. Aurificis officinam, fraude captus vilissima, deseruit, stipendia meruit et in metalli fodinis laboravit, donec agyrta curationibus celebratus, Electori Brandeburgico commendatus, ab hoc archiater nominatus fuerit. Quo munere indigne abusus, in exilium pulsus, vagabundus Coloniis 1595. obiit. „*Historiam plantarum omnium*," Berol. 1578. fol. edidit, in quo umbelliferas solas tractat, admistis nugis theosophicis et astrologicis.

Non defuerunt inter hos, qui ad augendam rem herbariam nati viderentur:, e. g. Io. *Fischartus*, obscurus ceteroquin homo, cuius librum Michaël *Toxites*, Rhaeticus, post medicus Haganoensis edidit. Titulus est: „Horn des Heyls moischlicher Blödigkeit: oder Kreutterbuch, darin die „Kreutter des teutschen Landes, aus dem Liecht

„der Natur, nach rechter Art der himmlifchen „Einfliefsung befchrieben durch *Philomufum Ano-* „*nymum*, nachmals durch Doctorem *Toxiten*.“ Strasfb. 1606. fol. Aftrologicus liber continet tamen patriarum herbarum defcriptiones adeo exactas, adeo claras, ut optimae omnium iudicari posfint, quae ad id usque tempus prodierant. Loca etiam natalia egregie indicantur: icones adduntur eximiae, licet Dulcamarae falfiffima fit. Nomina ceteroquin erronea, ut Gratia Dei pro Erodio cicutario, Smyrnium pro Imperatoria, Salicaria pro Lyfimachia, Galeopfis Meliffa pro Leonuro Marrubiaftro ponantur.

* * *

Hifpanicae provinciae, Valenciae plantas hoc faeculo primus examinavit Iacob. Petr. Esteve, interpres theriacorum Nicandri. Licet *Hallerus* id herbarium Valentinum, velut typis excufum iam citet (*Bibl. bot.* 2, 671.) nunquam tamen prodiit, a folo *Efcolano* (*hift. de Valencia* 1, *col.* 681.) vifum. Cf. *Cavanill. in annal. hift. natur. hifpan. n.* 20. *p.* 116.

Alter peregrinator botanicus Hifpanus fuit Ioannes Fragosus Toletanus, chirurgus Philippi II., qui cum Franc. Hernandezio Hifpalenfem provinciam perquifivit. Edidit librum utilem „de fuccedaneis medicamentis. Matrit. 1575. 12. Cf. *Cavan. l. c. p.* 111.

Tertius Bernardus Cienfuegos Tarraconensis, ab Ignatio *Asso* primo, dein a *Cavanillesio* laudatus, professor Alcalensis, totam Hispaniam peragraverat. Reliquit septem tomos historiae plantarum, cum picturis egregiis et doctis adnotationibus, qui etiamnum scripti latent in bibl. regia Escurialensi. Cf. *Cavan. l. c. p.* 123.

CAP. III.

HORTORUM CULTURA.

Paucis exponi nequit, quot quantaque emolumenta in rem herbariam augendam et amplificandam ex hortorum botanicorum cultura redundent. Etenim, quae, per varia climata, solique et terrarum innumeras differentias dispersa, a nemine fere observari et examinari possint, ea omnia unicus hortus botanicus iungit, observatuque ita facilia reddit, ut instructioni iuventutis suppetant. Accedit, differentias plantarum, sive essentiales sint sive accidentales, nonnisi in cultis rite decerni posse, novas etiam plurimas species, quae a negligente aut non satis instructo observatore peregrinante haud definitae erant, in horto demum cultas optime determinari. Unde elucet, tum omnino plantarum cognitionem incrementa cepisse laetissima, cum horti coli coepissent. Fuit id autem praeprimis in Italia, medio saeculo decimo sexto.

Antiquissima hortorum botanicorum vestigia, Theophrasti Eresii, Mithridatis regis, Antonii Castoris, Caroli Magni, Matthaei Sylvatici, suis iam locis citavimus. Post restitutas autem literas Italia prima et illustria proposuit exemplaria hortorum et privatorum et publicorum, in quibus plantae omnis generis, et a remotissimis regionibus adlatae, coelerentur.

Immortalis Torquati Tassi patronus, literarum omnium patronus liberalissimus, Alfonsus Estensis, dux Ferrariae, gloriam meruit sempiternam eo etiam nomine, quod, Musa maxime Brassavolo monente, hortos plures botanicos instituerit ac coluerit: amoenissimum maxime, Pado circumdatum, quem Belvedere nominabat (*Brasavol. exam. p.* 288. 289. 299.). Tribus iis hortis praefuit per aliquod tempus Pancius, prof. Ferrariensis (*Fantuzzi vita di Aldrovandi, p.* 257.). Hoc ducis exemplum sequuti sunt plures Ferrarienses. Ioannes *Brasavolus*, patruus Musae viridarium habuit (*Brasavol. exam. p.* 316.). In horto nobilis *Acciajuoli* Ferrariensis rariores pleraeque plantae conspiciebantur (*Amat. Lusit. in Diosc. p.* 290. 375. 448.). Tantum omnino Ferrariae studium plantarum exoticarum fuit, ut exteri botanophili eo potissimum confluerent, quod de Io. *Falconero* Anglo, narrat Amatus, qui herbarium insigne, Ferrariae potissimum collectum, servabat (*in Diosc. p.* 357.

357.). Quotannis enim Ferrarienses in Graeciam Asiamque navigia mittere consuerant, quae semina plantasque rariores inde reportarent.

Simile fuit studium Venetorum. Patricii Michelii et Cornarii laudantur a Brasavolo, Marino et Anguillara, quod simplicia ex Oriente advehi, plantasque rariores in ditissimis hortis coli iusserunt. Aegyptiacas etiam plantas, ut fabam Aegyptiam (*Arum Colocasiam*) in pluribus venetis hortis coli vidit *Amatus* (*in Dioscor. p.* 240.). Hieronymum Capellum, Senatorem Venetum et Cretae proconsulem, plantas innumeras graecas Patavium misisse, ac Nicolum Contarenum Patricium, hortum ditissimum prope Campum Sancti Petri aluisse, testatur Prosp. *Alpinus*. (*in praef. ad exot.*).

Patavii vixit botanices summus promotor, Gaspar a Gabrichis, qui nullis sumtibus pepercit, ut quascunque conquireret plantas (*Stephan. de re hort. p.* 45. *Gesner de hort. German. f.* 239. b.). Tres alios hortos patavinos, Priuli, Pasqualigi et Bernard. Travisini laudat *Anguillara* (*di' sempl. p.* 34. 80. 90.).

Primus omnino hortus academicus Pisis, iubente Cosmo mediceo, praefecto Luca Ghinio, instructus fuit. Anno enim 1544 ad Arnum flumen magnificus Princeps donavit fundum, qui tum a Ghinio tum a Caesalpino successore adeo ditatus fuit, ut Belonium 1555. admiratione impleverit. Qui post

Cosmum Etruriam imperio rexit, Ferdinandus Iosephum *Benincasam*, quem *Casabonam* vulgo appellant, in Orientem misit, ut plantas et semina colligeret, reducem horto praefecit (*Calvi comm. histor. Pisani vireti.* Pis. 1777. 4.). Is etiam Florentinum hortum primus instruxit.

Post Pisanum primus fuit Patavinus hortus, inauguratus 1545. a Patriciis Venetis et Patavinis, qui rei herbariae promovendae studerent. Primus index, satis pauper, Venetiis 1591. 8. prodiit plagulis tribus.

Coeperunt autem primam cathedram stabilire, ut simplicia omnia exponerentur, quam ex anno 1533. primus occupavit Franc. *Bonafides* (*Tiraboschi letterat. ital. vol.* 7. *p.* 2. *p.* 50.). Suadente praeprimis et indies magis urgente ipso Bonafide Daniel tandem Barbarus, patriarcha Aquilagiensis, viridarium exstrui iussit (*Belon. neglect. cult. plant. ad Clus. exot. p.* 239.). Id iam 1533. factum fuisse licet Hallerus arbitretur (*Bibl. bot.* 1, 266.). Tiraboschio tamen potius credendum, qui annum 1545. ex actis ipsis indicat. Aloysio Anguillarae, primo horti praefecto mox successit Melchior Guilandinus, ei autem Io. Ant. Cortusus et Prosp. Alpinus.

Sequuti sunt Bononienses, qui 1568., Ulysse Aldrovando hortante, hortum in patria academia stabiliverunt.

In agro Veronensi Caesar Niclelola habuit prae-

dium, plantis peregrenis dicatum, ubi in viridariis duobus amplissimis colebantur rarissimae quaecunque graecae plantae, quas *Pona* descripsit (*iter in Baldum*, *p.* 9.).

Neapoli erat hortus ditissimus Io. Vincent. *Pinelli*, quem multoties celebrat *Maranta:* Arimini Iul. *Moderatus*, Romae Scipio ad S. Apostolum hortos alebant, quos nominat C. Gesnerus.

In agro Lucensium hortum satis amplum ac locupletem habuit Vincentius a Monte Catino, ubi a longo inde tempore arbores peregrinae colebantur (*Belon. l. c.*). Florentiae Nic. Goddius hortum aluit praestantissimum, cui praefuit Benincasa.

* * *

Gallia pauciores eo aevo hortos botanicos exhibet. Celeberrimus fuit Renati Bellaii, episcopi Cenomanensis, omnium, ut *Stephanus* ait (*de re hort. p.* 31.) nobilissimus et ditissimus. Nominat id praedium Toutuoia, Cenomanorum urbi vicinum, *Belonius* (*neglect. cult. p.* 216.).

Cum idem Belonius anno 1558. etiamnum Parisinae universitatis antistites moneat, facili negotio posse hortum institui academicum (*l. c. p.* 240.), patet, eo demum tempore caruisse horto botanico Parisios.

Primum autem in Gallia conditi horti publici exemplum est Monspeliensis, quem a Rich. Bellevalio instructum, suadente duce Ventadour, uni-

versitati donavit Henricus magnus (*Histoire de Languedoc*, *tom.* 5. *p.* 487. 503.). Ibi gallicas, alpinas et pyrenaicas plantas, numero MCCC coli, testatur Olivarius de Serras (*théatr. d'agricult.* 1600. Paris. fol.).

* * *

In Germania qui horti eius saeculi fuerint, memoriae prodidit Conr. *Gesnerus* (*de hort. German. ad cult. Valer Cordi.*). Ipse autem Euricius Cordus, Theod. Zwingerus Basileae, Matth. Curtius Lindaviae, Bened. Aretius Bernae, Israël Minkelius Argentinae, Petrus Condenbergius Antverpiae hortos aluerunt. Hieron. Tragi etiam, Leon. Fuchsii et Laur. Scholtzii Vratislaviensis horti eo aevo celebres fuerunt. Catalogum plantarum, primum plantarum, quae in Germaniae hortis proveniebant, edidit Conr. *Gesnerus*, dein horti sui Laur. *Scholtzius* (1594.).

Leidae hortus publicus academicus, suadente Ger. Bontio, 1577. conditus est, Theod. Augerio Clutio primo praefecto, cuius filius mox itineribus per Europam Australem et Africam susceptis insigniter novum hortum ditavit. Successit Clutio 1589. Petr. Paawius, partes autem provinciae demandatae sunt Car. Clusio et Bern. Paludano (*Boerhaav. hist. hort. in limine indic. alter. hort.* Lugdbat. 1720. 4).

CAP. IV.

PEREGRINATIONES ET ITINERA, QUAE REI HERBARIAE AMPLIFICANDAE INSERVIERUNT.

Quantopere profuerint itinera, vel alio fine suscepta, rei herbariae per ipsa barbara saecula, supra praecepimus. Iam vero, quum lux liberiorum cognitionum alacritate nova studia incitaret, in ipsum hunc finem instituta itinera messim ingentem plantarum novarum attulerunt.

Merus et simplicia orientalia triplici potissimum via Europam adferebantur. Prima borealis per Bactrianam caspiumque mare tendebat Casanum; unde Novogrodum et Wisbium (in insula Gottlandia) ibatur (*Lopez de Gomara hist. de las Indias, p.* 99. in *Barcia historiador. primit. de las Ind. vol.* 2. — *Sartorii hist. civit. hanseat. p.* 198 f.). Secunda via per pontum Euxinum ducta, Trapezunti in Tauride urbe emporia habebat (*Clavijo hist. del gran Tamorlan, p.* 113. *Lopez de Gomara l. c.*). Tertia demum via per sinum persicum et mare rubrum, Alexandriam aut Halepum agnoscebat, velut celeberrima commercii emporia: licet, et ipso fatente *Sanuto Torsella*, multo carioris pretii et vilioris indolis merces essent, quae hac via in Europam advehebantur. Varia etiam simplicia nunquam per Alexandriam, sed semper

per Tauridem et Trapezuntum venerunt, velut Rheum, Cinnamomum, nuces moschatae, caryophylli (*Clavijo p.* 113. 190.).

Interea a medio inde saeculo decimo quinto Lusitani, principe Henrico iubente, occidentalem oram Africae navigando perquisiverunt Maderam primum, dein 1456. Capitis viridis insulas, promontorium viride et rubrum appulerunt, cuius Ludovicus praeprimis *Mostus*, Venator, qui *Cadamosto* vulgo appellatur, narrationem reliquit (*Ramusio coll.* 1.). Impulit autem principem Henricum, ut huc potissimum navigia tendere iuberet, magnus mercimoniorum pretiosorum proventus in iis insulis. *Dracaena* maxime *Draco*, quam ad portum sanctum Maderae inventam describit Mostus (*Ramusio* 1, *f.* 106.) quaeque Sanguinem draconis, ab antiquo omnino diversum, largiebatur, magni aestimatum. Saccharum etiam in Madera et aliis insulis Canaribus colebant Lusitani. Laurus indicae lignum rubrum, eximiam materiem, mensis elegantissimis idoneam et Lichenem Roccellam, *Oricello* dictam, e Canariis insulis apportarunt Lusitani. Ad fluvium Senegal invenit Mostus arbusculam, quae phaseolos ferat coccineos cum hilo atro exiguos — *Abrum precatorium* (*Ramusio* 1. *f.* 113. a.). Ad promontorium viride arborem vastissimam, 17 ulnas diametro — *Adamsoniam digitatam* (*ib. f.* 118. b.).

Oram Africae occidentalis iugiter legentes Lusitani, 1460, Alphonso Sequeixa duce, litus invenerunt, quod a *Zingibere Malaguetia* (alias *Amomum Granum Paradisi*) nomen habet. Is olim fructus a Mauris, Mandingis, per desertum ingens Zaharam, Tunotum portabatur (*Barros decada, da Asia portugueza, f.* 33. d.).

Lusitani sequentibus annis lineam ultra aequinoctialem progressi, Alphonso Aveira duce, Beninum et Congum regionem invenerunt, ubi *Myrtus Vincenta (Rabo pola)* provenit, haud tanti aestimata ac piper orientale (*Barros l. c. f.* 40. *d.* 41. a.). Fallitur ergo amicus olim *Sprengelius (hist. geogr.* 376. 377.) dum Malaguettam et Pimentam confundit.

Paullo post (1486.) detectum a Bartholomaeo Diaz caput bonae spei, *Vasco da Gamma* viam monstravit, qua peti India orientalis posset. Earum regionum commercium lucrosissimum ex eo inde tempore Lusitani sortiti sunt, donec (1520.) Ferdinandus Magellanus, Lusitanus et ipse, a rege suo neglectus aut offensus, Hispanis suaderet, aliam sibi munire, et occidentalem quidem viam, qua sub America ipsa iretur ad Indiam orientalem. Invidiam continuam bellaque ipsa crudelissima commoverunt Caryophylli aromatici, quos e Moluccis, Santalum, quod e Timor, Camfora, quam e Borneo, et Aloë, quam e Succotra reportarunt Lusitani

(*Barros* 1, 114. 147. *Lopez de Gomara* in *Barcia historiad.* 2, 92. 93.). Invidiam mercatorum Alexandrinorum primum tumultum Indorum contra Lusitanos sollicitasse, refert *Petrus Martyr* (*epist.* 10, 181.).

Quum Ceylonam Lopo de Soarez 1519. detexisset, Cinnamometorum in ea insula frequentium etiam potiti sunt Lusitani: *Cocos maldivica* (*Lodoicea Commers.*) innotuit ut alexipharmacum, dum Io. Gomez 1525. insulas Maledivas occuparet (*Barros* 3, 70.). Sumatra a Georgio Albuquerque Lusitanis subiecta largita est Camforam e Fansora, Santalum album, Aquilariam, Terminaliam Benzoin, Metroxylon *König.*, Nipam fruticantem et Elaten sylvestrem (*Barros* 3, 114. 128.).

Caryophylli aromatici maxime ex insulis Ternate, Tidor, Bocham, Mutel et Palo Caballo, quae ab occidente insula Gilolo vicinae sunt, proveniebant. Praefuit huic mercatui legatus Lusitanorum, Antonius Calvaõ, in insula Ternate residens (*Barros* 3, 127.).

* * *

Novus interea orbis detectus novum etiam et immensum Florae imperium revelavit. Indiam quaesiverunt aromatibus et auro ditissimam, qui primi Americam adierunt, Indiam etiam appellarunt novas terras, Indiaeque plantas ibi observare sibi visi sunt. Quid quod Europaeos flores in Chi-

lensi regione describat poëta Alphonsus *Ercilla* (*Araucana*, *cant.* 17. *p.* 176.).

„El blanco lirio y encarnada rosa,
„junquillos, azahares y mosquetas,
„azucenas, jasmines y violetas."

Et ipse *Cortusius*, egregius alioquin botanicus, πυκνόκομον Diosc. (*Leonurum Marrubiastrum*) cum Papas Peruano (*Solano tuberoso*) commutavit (*I. Bauh. hist.* 3, 623.). Arachidnam Theophrasti idem credidit *Clusius*.

Protinus ut summa ingenii vis et fortitudo Christophori *Columbi* 1492. insulas Indiae occidentalis appulisset, novae plantae novique fructus semet ipsi obtulerunt. *Dioscorea sativa*, *Amyris balsamifera* (*Almastiga*, arbol, que en la hoja y en fruto es semejante al lentisco), *Zea Mays*, *Nicotiana Tabacum*, *Bombax Ceiba* primae plantae fuerunt, ad quas Hispanorum animi attendebant (*Barcia histor. ind.* 1, 24.).

Quum Columbus secunda navigatione detegeret Guadalupam, *Bromelia Ananas* primum innotuit. (Cierta fruta, que parecia piñas verdes, y llenas de una carne, que parecia Melon, muy olorosa y suave. *Barcia* 1, 43.). Huic fructui palmam prae omnibus tribuebat rex Ferdinandus (*Petr. Martyr rer. ocean. dec.* 2. *lib.* 39. b.). Cinnamomum invenerunt Hispani in Hispaniola (*Barcia* 1, 61.) quod *Laurus montana* esse videtur: Myrobalanos

in Veragua, qui e Terminalia latifolia venisse videntur (*ib.* 106.): Palmam novam, e cuius fructibus cerasa aemulantibus vinum parabatur, *Bactris maior* (*ib.* 112.): *Mammeam americanam*, fructum suavissimum: *Iatropham* denique *Manihot*, e qua panis conficiebatur (*ib.* 118.), quo vesci malebant Hispani, quam triticeo, quod sapidi sit gustus ac facilius stomacho concoquatur (*Petr. Martyr epist.* 8. 156.). Iuccam vocabant incolae, cuius succum aconito letaliorem esse aiebant, qui epotus ilico perimat, panem autem ex eius farina confectum sapidum esse et salubrem omnes confitebantur (*Petr. Martyr de reb. ocean. lib.* 1. *p.* 2. *Oviedo* in *Barc.* 1. *p.* 6. 7.).

Mexicanum regnum detectum 1519, Cordova, et occupatum 1520 Cortesio ducibus; Peruvianum imperium 1527 — 1530 a Francisco Pizarro subiugatum; Chilensis natio Hispanis post diuturna bella submissa a Valdivia 1548.; Florida occupata a Ferdinando de Soto eodem fere tempore; Brasilia longe antea (1500) a Petro Alvarez Cabral Lusitanorum imperio submissa; novae terrae, quas Ferdinandus Magellanus in America australi et oceano pacifico (1519) detexit, novarum plantarum innumeram copiam Europaeis tradiderunt, quae tum usui medico ac oeconomico idoneae tum ad rei herbariae doctrinam amplificandam commodissimae videbantur.

Primus, qui novi orbis plantas uberius descripsit, Gonzalus Ferdinandus *Oviedus* de Valdes est, summus Hispaniolae et Dariae praefectus; memoriter autem conscripsit historiam 1525 post reditum. (*Barcia historiadores* 1. *Ramusio* 3. *Purchas Pilgrims* 2.). Quae maxime memorabiles ipsi videbantur, sequentes sunt:

Mammea americana (*Mamey p.* 37. *Barcia.*). . . Annona muricata (*Guanabano ib.*). . . Psidium pomiferum et pyriferum (*Guayaba ib.*). . . Cocos nucifera (*Cocos p.* 38.). . . Cocos fusiformis (*ib.*). . . Chamaedorea gracilis Willd. (*Ai unas palmitas, que tienen la hoja como la de los palmitos terreros del Andalucia, y estas llevan por fruta unas cuentas pequeñas y redondas p.* 39.). . . Elais occidentalis (*Ai otras palmas altas y de buenos palmitos etc. ib.*). . . Thrinax parviflora (*Palmas muy espinosas ib.*). . . Areca oleracea (*Palmitos muy excelentes para comer ib.*). . . Quercus salicifolia (*Encinas buenas de comer ib.*). . . Vitis indica (*Parras:* sed *uvas mas gruesas no tan agras ib.*). . . Carica cauliflora (*Higos del mastuerço p.* 40.). . . Chrysobalanus Icaco (*Membrillos ib.*). . . Laurus Persea (*Perales ib.*). De eadem Petr. *Martyr ocean. f.* 41. . . . Crescentia Cujete (*Higuero, que echan calabaças redondas ib.*). . . Spondias Mombin (*Hobos p.* 41.). De eadem *Lopez de Gomara p.* 60. Petr. *Martyr*

f. 39.)... Guaiacum officinale (*Palo santo*, *Guaiacan ib.*). Guaiacum Xagua ? *p.* 42. .. Hippomane Mancinella (*Mançanas de la Jerva p.* 42.)... Bambusa Guadua *Humb.* (*Caña p.* 44.)... Convolvulus Batatas (*p.* 45.)... Ceropia peltata? (*Platanos p.* 46.)... Cactus Tuna (*p.* 27.)... Heliconia Bihai (*ib.*).

In eadem *Barciae* collectione Alvarus Nuñezius *Cabeça de Vaca* Floridae plantas describit: Caffiam Fistulam (cuius uberrimum invenerunt Hispani proventum): Limoniam acidiffimam: Hedwigiam balsamiferam (non Myroxylon peruiferum ut vult *Bauhinus in pin.*), Canellam albam, Ingam fagifoliam Willd.

Mexicanas plantas *Lopezius de Gomara* paucas habet: Agaven americanam (*Maguey. Metl. Barcia tom.* 2. *p.* 211) Tolviferam Balfamum: Cactum coccionelliferum (*Nuchtli p.* 79.); Theobroma Cacao (*p.* 82. 209.).

Peruvianas plantas primus descripfit *Çarate* (*Barcia* 3.) qui (*p.* 10. 477.) nomine Papas Solani tuberofi meminit.

Paraguaienses poëta Martinus *del Barco* in Argentina (*Barcia* 3.) ubi *p.* 9. Paffiflora coerulea, Mimofa pudica et Dorftenia Contrayerva memorantur.

Adiit etiam Indiam occidentalem (1542—1556) Hieronymus *Benzoni*, Italus, cuius „no-

„va novi orbis hiſtoria" Genev. 1578. 8. plantarum quarumdam memorabilium deſcriptionem continet. Inter eas eminet *Petum*, ſ. Nicotiana Tabacum, cuius uſum is uberius obſervavit. Non multo poſt Benzoni reditum (1559) herba ea Lisbonae iam culta, velut remedium ulcera maligna ſanans, oratori gallico Ioanni *Nicotio* innotuit, qui, tum foliis tum aqua deſtillata tentatis, eximium eius uſum ſemet obſervaſſe Regi Galliae nunciavit. Quo quidem iure nomen ipſius plantae tributum fuit (*L'Agriculture et maiſon ruſtique, par Ch. Eſtienne et J. Liebaut*, p. 208. Rouen 1647. 4.). Fuit autem ea ſpecies N. *Tabacum*, quod e deſcriptione Nic. *Monardis* (*apud Cluſ. exot.* p. 307.) elucet. Mox vero et N. *fruticoſa* (*Petum femina* et N. *glutinoſa* et N. *ruſtica* fuerant, ut quatuor iam ſpecies Cluſio innotuerint. Optimus Conr. *Gesnerus*, qui experiri omnia conſueverat, folia eius herba et manducare et fumum ſugere auſus fuit; quo ebrietatis ſpeciem et vertiginem ſibi conſcivit (*epiſt. medic.* f. 79. b.). Eadem in cane experimenta repetiit Aegidius *Everardus*, qui inſignia commoda herbae praedicavit (*Comm. de herba Panacea, quam alii Petum, alii Nicotianam vocant*, Antverp. 1587. 12.). Monardis tractatum interpretatus eſt Iacob. *Gohory* (*Inſtruction ſur l'herbe Petum*, Rouen 1588. 8.).

Meminit etiam primus Benzonius arboris il-

lius mirabilis, quae perennes aquas e foliis fundat, *Nepentheos* sine dubio *destillatoriae*, cuius vero patria (Zeilona) falso habetur insula Ferro. Recurrit tamen haec arboris historia in plerisque posterioris aevi scriptis, et ipso C. *Bauhini pinace* (*p.* 512. 513.).

E primis memorat Benzonius *Coram* fruticem, quem adsiduo Peruanos in ore gestare adfirmat, ut nec sitim sentiant nec virium infirmitatem. Est autem, ut Ios. *Jussieuus* observavit, *Erythroxyli* species, cuius proventus in provincia Peruviae, Yungas dicta, tam copiosus est, ut quotannis 7—800,000 numi, quos *Piastros* dicunt, inde redeant (*Lam. encycl.* 2, 393.).

Brasiliae historiam naturalem primus conscripsit monachus Carmelita, Andreas *Thevetius* (*Les singularitez de la France antarctique*, Antverp. 1558. 8.). Licet rudiores plantarum icones addat, ac diu se in Brasilia commoratum fuisse adseveret, fidei tamen parum meretur, quum non immerito de fama ipsius detraxerit Ioannes *Lerius*, Margella-Burgundus, candidus homo et ecclesiasticus, qui ad fidem Reformatorum propagandam, iubente summo Colignio, cum aliis Brasiliam (1556.) adgressus est (*Histoire d'un voyage fait en Bresil.* 1576. 8.). Disertis is verbis fatetur, terram ipsam a Brasiliano potius ligno, quam hoc ab illa nomen accepisse (*p.* 194.). Describit plantas sequentes:

Zamiam furfuraceam (202. *Ayri*, *palmam*, *ligno durissimo.*). . . Copaiferam officinalem* (*ib. Copan.*). . . Amyridem balsamiferam (202. *Bois de senteur de roses.*). . . Cerberam Ahovai (*ib.*). . . Anacardium occidentale (205. *Acaion.*). . . Musam sapientum (*Paco* 206.). . . Nicotianam Tabacum (*Petum* 212.). . . Caladium esculentum *Venten* (*Caiou*, *espèce de Choux* 214.). . . Convolvulum platanifolium (*Hatich* 214.). . . Arachin hypogaeam (*Marobi* 215.).

Et in cosmographico opere (*La Cosmographie universelle*, 1. 2. Paris 1575. fol.) *Thevetius* plantarum descriptiones dedit parum fidas iconesque aeque incertas. Sic (*vol.* 1. *f.* 69. b.) oleraceam plantam, *Achanaca*, habet, quae contra morbum Yaws dictum, expediat. Fabulosa pariter est historia Rhabarbari (*f.* 126.) et miserrima figura, e *Marino* mutuo accepta. Smilacem Chinam paullo melius tractat (*f.* 415.). Qualis sit arbor zeilanensis *Gehuph* (*f.* 419. b.) plane ignoro. Convolvulum platanifolium male delineat (*vol.* 2. *f.* 921. a.) ut et Cerberam Ahovai (*f.* 922. a.): pessime Nicotianam (*f.* 927. a.) et Iatropham Manihot (*f.* 948. b.).

Quae alii invenerunt, collegit Nicol. *Monardes* prof. Hispalensis in libro, quem *Clusius* in exoticis interpretatus est. Multa ipse viderat, plura etiam, velut Carañam, quae etiamnum definire ne-

quimus: medicus tamen medico consilio omnia describit. Praecipuae plantae, systematice determinandae sunt:

Hymenaea Courbaril (297. *Anime.*). . . Populus balsamifera (238. *Tacamahaca.*). . . Iatropha Curcas (299. *Oleum cicinum.*). . . Tolvifera Balsamum (304.). . . Guaiacum officinale (312.). . . Dorstenia Contrayerva (311.). . . Smilax China et Sarsaparila (315. 316.). . . Laurus Sassafras (320.). . . Canella alba (323.). . . Iatropha multifida (*Avellanae purgatrices* 334.). . . Convolvulus Mechoacanha (334.). . . Capficum annuum et frutescens (*Piper* 340.). . . Passiflora incarnata (*Granadilla* 347.). . . Helianthus annuus (*Herba Solis ib.*). . . Tropaeolum maius et minus (*Flos sanguineum et Nasturcium peruanum* 348.).

Monardis librum cum aliis fere excerpsit Ioan. *Fragosus*, quem supra iam citavimus. „Discursos de las cosas aromaticas etc. de las Indias, „Madr. 1572. 8."

Neque Gaufridus *Linocierus* peculiaria multa habet, sed pleraque e Monarde, Lerio, Garcia et Acosta (*Histoire des plantes aromatiques, qui croissent dans l'Inde tant occidentale, qu'orientale.* Paris 1584. 16.).

* * *

Orientis interea regiones, eximiarum plantarum feracissimae et veterum monumenta maxime

illustrantes, eruditorum curiositatem excitarunt: quorum studio factum est, ut plantae, quas Dioscorides et Arabes dixerunt, indies magis innotescerent et melius exponerentur.

Primus autem peregrinationem eiusmodi utilissimam suscepit Petrus BELONIUS, Cenomanus (nat. 1517., occisus a latrone Romano 1563.). Peragratis ab ineunte adolescentia Gallice, Helvetiae, Italiae, Germaniaeque partibus, Cardinali Turnonio commendatus et ab eo sustentatus, adiit Orientem (1546.) ac per tres annos Graeciam, Archipelagum, Asiam minorem, Syriam et Aegyptum perquisivit, in plantis potissimum studiosus, neque tamen animalia aut ipsos hominum mores neglexit. Gallice conscriptas observationes Clusius latine interpretatus est et exoticis suis addidit.

Utilia multa et nova occurrunt, e. g.:

Platani orientalis vera descriptio et icon (*p.* 9.). . . Salvia pomifera. . . Aristolochia baetica s. altissima. *Fontan.* (*p.* 9.). . . Brotera corymbosa (*Chamaeleon niger in insula Lemno p.* 34.). . . Euphorbia Apios in monte Atho (*p.* 43.). . . Cotyledon Umbilicus (*p.* 56.). . . Acacia vera (*p.* 123.). . . Lawsonia inermis (*p.* 135.). . . Caucalis orientalis (*p.* 200.). . . Ephedra altissima (*p.* 206.). . . Prunus Laurocerasus (*Cerasus trapezuntina.*).

Secundus Orientem adiit Melchior Guilandinus Borussus, post reditum prof. Patavinus († 1589.) acerrimus homo, Matthiolo praesertim adversarius. In Aegypto et Syria fuit 1559 et 1560, ex captivitate piratarum redemtus Fallopii liberalitate. Edidit celeberrimum et eruditissimum „de Papyro" tractatum, Venet 1572. 4. odii praeterea plenum libellum „Theonis adv. Matthaeolum," Patav. 1558. 4. Tantopere saepius fallitur, ut Belladonnam cum Mandragora confundat (*Matthiol. ep.* 3. *p.* 134.).

Vestigia Belonii pressit, incredibili plantarum amore accensus, optimus vir Leonardus Rauwolfius, Vindelicus († 1596.), qui per tres annos (1573—1576.) Asiam minorem, Syriam et Persiae partem visitavit. Itinerarium ipsius (*Aigentliche Beschreibung der Raysʃs etc.*, Lauingen 1583. 4.) descriptiones plerumque exactas plantarum plurimarum continet, quas numero DXIII. siccatas ex Oriente reportaverat: servantur eae etiamnum in bibliotheca Leidensi, iisque investigatis Io. Fr. *Gronovius* „floram orientalem." LB. 1755. 8. elaboravit. Redierunt tamen plures iconibus elegantibus expressae in C. *Gesneri opp. ed. Schmiedel.* Itinerarii Rauwolfiani editio, quam supra citavi, quarto libro continet XLII. icones plantarum orientalium, in opere ipso descriptarum, plerumque novarum, e. g.:

Plantago Lagopus (*Catananche n.* 6.) saepe repetita ab Imperato, C. Gesnero, C. Bauhino.

Convolvulus Imperati (*n.* 54. b.). . . Echium italicum var. β. (*n.* 120.). . . Solanum Melongena (*n.* 73.). . . Sol. sanctum (*n.* 73. b.). . . Anabasis aphylla (*Kali Arabum n.* 38.). . . Artedia squamata (*Gingidium Diosc. n.* 287.). . . Pastinaca Secacul *Russel*, (*n.* 74. b.). . . Statice sinuata (*Limonii species*, *n.* 314.).

Leontice Chrysogonum (*n.* 119.).

Michauxia campanuloides (*Medium* 248.) multo elegantius ea redit in *Gesneri opp. ed. Schmiedel tab. lign.* 4. *fig.* 36. . . Lawsonia inermis (*n.* 60.).

Rheum Ribes (*n.* 266.).

Reaumuria vermiculata (*Kali n.* 37.). . . Zygophyllum Fabago (*Morgsani n.* 113.).

Acanthus Dioscoridis (*n.* 285.).

Hibiscus Trionum (*n.* 193.).

Hedysarum Alhagi (*Agul. n.* 94. 173.). . . Astragalus christianus (*n.* 116.). . . Astrag. densifolius (*Tragium alterum n.* 29.). . . Astrag. coluteoides (*Tragacantha altera n.* 281.).

Scorzonera tuberosa (*Chondrilla altera n.* 117.). . . Artemisia iudaica (*Scheha n.* 456.). . . Gnaphalium sanguineum (*Baccharis n.* 285.). . . Baccharis Dioscoridis (*Conyza n.* 54.). . . Erigeron tuberosum (*Chondrilla altera*, *n.* 117. b.). . .

Centaurea Behen (*Behen album n.* 288.). . . Gundelia Tournefortii (*Silybum n.* 74.).

Ariſtolochia maurorum (*Rauſut et Rumigi n.* 121.).

Poterium ſpinoſum (*Bellan* 287.). . . ? Salix aegyptiaca (*Zarnab. n.* 112.)? Elaeagnus ſpinoſa. . . Sal. babylonica (*Garb n.* 160.).

In opere ipſo Coffeae potus (*p.* 98.) deſcribitur, rarioresque aliae plantae, ut Calla orientalis (*Arum Carſuami p.* 115.), Tragopogon lanatus (*p.* 219.) etc.

* * *.

Mox etiam Indiam ſuam orientalem Luſitani medici curatius perveſtigarunt, ut medicamenta et aromata veterum exponerent. Arabum monumenta, licet linguam non ſatis callerent, adſiduo compararunt, neque facile plantarum botanicam dederunt deſcriptionem, utilem tamen omnino laborem.

Praeivit Garcias ab Orto, proregis indici medicus, qui Goae et Bombaiae diu commoratus erat, hortumque plantis medicis refertum poſteriori loco aluerat. „Aromatum hiſtoria" a Cluſio verſa huius exoticis inſerta, haud pauca nova aut memorabilia continet:

Nyctanthen Arborem triſtem (225.).

Strychnon Nucem vomicam (*Colubrini ligni tertium genus* 214.). . . Str. colubrinum (*alte-*

rum genus 214.). . . Ophioxylon ferpentinum (*primum genus* 214.). . . Convolvulum Turpethum (206.) verum arabicum, quod longe differt a Turbith barbarorum, Sefeleos fpecie. . . Cariffam Carandas (227.). . . Iamboliferam pedunculatam (235.).

Terminaliam Benzoin (156.). . . Term. Chebulam (194.). . . Amyridem Kataf (*thuris arborem* 157.). . . Aeglen Marmelos *Correue* (*Cydonia indica* 233.).

Mangiferam indicam (228.). . . Garciniam Mangoftanam (233.). . . Eugeniam Iambos (233.). Averrhoam Carambolam (234.). . . Annonam muricatam (*Iaca* 227.).

Viticem Negundinem (226.).

Phafeolum Mungo (236.). . . Indigoferam Anil (239.).

Durionem zibethinum (231.). . . Arecam Catechu (187.). . . Excoecariam Agallocham (172.). . . Smilacem Chinam (208.). . . Mimofam Catechu (163.).

Imitatus eft Garciam et faepius plane exfcripfit Chriftophorus Acosta, chirurgus Lufitanus, in Africa natus, literarum rudis, cuius „Aromatum hiftoria" ab eodem *Clufio* exoticis adiecta, eadem fere continet, quae Garcias docuerat. Ligni tamen colubrini defcriptio differt. Habet etiam pauca peculiaria:

Pavettam indicam (*Pavate* 266.). . . Cerberam Manghas (*Mangas bravas* 284.). . . Hyperantheram Moringam (248.). . . Mimosam pudicam (290.).

Ioannes Hugenius Linschoten, Enchusa-Batavus, adiit Indiam orientalem et Chinam ab anno inde 1579. „Itinerarium" ipsius (Amsteld. 1644. fol.) a D. Paludano commentariis dotatum, complectitur fructus et aromata Garciae et Acostae, praeterea Rhizophorae Mangles (*Arbor de rays p.* 82.), Daturae Tatulae (*Dutroa p.* 86.), Aquilariae ovatae (*Palo d'aguilla p.* 96.) descriptionem. Paludanus addidit primam mentionem Polianthis Tuberosae, quam 1594. Simon de Tovar Hispanus cum ipso communicaverat.

* * *

Summa solertia et indefesso studio Prosper Alpinus plantas Orientales examinavit, pluresque veterum, ante ignotas, clare exposuit. Marosticae natus 1553., cum Consule Veneto Eno 1580 Aegyptum adiit, Caïri triennium commoratus est. Graeciae insulas etiam, maxime Candiam perquisivit, post reditum Principis Doriae medicus, dein professor Patavinus fuit, denatus 1617.

Celeberrimum opusculum est „de plantis Aegypti", cuius editionem Patav. 1640. 4. coram habeo. Plantae nondum quinquaginta describun-

tur dialogice, delineatae more saeculi illius: inter eas novae fere sunt:

Cynosurus aegyptius (*Meiem el msalib p.* 122.). . . Cyperus Papyrus (*p.* 111.). . . Plantago squarrosa (*Kalli* 3. *p.* 127.). Vahlius habet Schoenum mucronatum, sed valde differt.

Zizyphus Spina Christi. (*Nabea p.* 19.). . . Periploca Secamone (*p.* 124.). . . Cynanchum viminale (*Felsel tavil p.* 96.). . . Rhamnus divaricatus Forsk. (*Agiahalid p.* 39.). . . Asclepias procera (*Beidelsar p.* 86.). . . Cassia Absus (*p.* 97.). . . Cass. Sophera (*p.* 84.). . . Lycium europaeum (*Uzeg p.* 43.).

Amyris Opobalsamum (*p.* 60.). . . Corchorus olitorius (*Melochia p.* 93.). . . Origanum aegyptiacum, (*Zatarhendi p.* 95.). . . Sesamum orientale (*p.* 100.). . . Pistia Stratiotes (*p.* 108.). . . Adansonia digitata (*Baobab p.* 67.).

Gossypium arboreum (*p.* 71.). . . Hibiscus ficulneus (*Bamiah p.* 91.). . . Abrus precatorius (*p.* 77.). . . Coronilla Sesban (*p.* 82.). . . Trigonella hamosa (*Alchimelech p.* 124.). . . Acacia Senegal (*p.* 15.).

In libro, qui huic adnectitur, „de balsamo", Amyridis Opobalsami et gileadensis historiam naturalem uberrime exponit, veraene autem sint species an varietates duntaxat, ambiguum mittit. Coluit tamen in horto fruticem.

Praestantissimum et novarum plantarum locupletissimum opus est posthumum „de plantis exoticis", quod Venetiis 1627. 4. prodiit. Amplectitur eas, quas a Capello, proconsule Veneto Cretae, a Palmerio Anconitano, Cairi residente et ab aliis amicis acceperat et in horto ditissimo Patavino coluerat. Inter eas praecipuae sunt:

Syringa persica laciniata (*Ligustrum nigrum* 178.). . . Cenchrus frutescens (*Arundo graminea aculeata p.* 104.). . . Scabiosa limonifolia (*Sc. arborea p.* 34.).

Galium graecum (*p.* 166.). . . Lithospermum fruticosum (*Anchusa arborea p.* 68.). . . Onosma simplicissima (*Echium creticum* 129.). . . Convolvulus paniculatus (*arabicus* 185.). . . Campanula Alpini (*pyramidalis minor* 340.). . . Ferula Asa foetida (*Laserpitium* 210.). . . Statice Echinus (56.). . . Linum arboreum (18.). . . Oenothera biennis (*Hyoscyamus virginianus* 324.).

Daphne oleoides (*Chamaedaphnoides cretica* 43.). . . Aur creticum (1).

Saponaria cretica (*Saxifraga altera* 291.). . . Dianthus iuniperinus (*Caryophyllus sylv. arboreus* 38.). . . Euphorbia aleppica (*Tithymalus Cyparissius* 64.).

Pyrus cretica (*Cerasus idaea* 2.). . . Nymphaea Lotus (*p.* 213.—229.). Uberrima eius

plantae hiſtoria. . . Ciſtus creticus (*Ladanum creticum p.* 88.). . . Ranunculus muricatus (*p.* 262.).

Teucrium creticum (*Rosmarinum ſtoechadis facie p.* 102.). . . Satureia graeca (*Clinopodium creticum p.* 264.). . . Nepeta Scordotis (*p.* 283.). . . Origanum Maru (*p.* 288.). . . Scrofularia ſambucifolia (*Sideritis p.* 202.). . . Celſia Arcturus (*Verbaſculum ſylveſtre creticum p.* 122.). . . Bunias ſpinoſa (*Braſſica p.* 200.).

Alyſſum creticum (*Leucoium luteum, utriculato ſemine, p.* 118.). . . Cardamine Impatiens (*Sium minimum* 331.). . . Cleome pentaphylla (*Quinquefolium ſiliquoſum* 322.). . . Hibiſcus Abelmoſchus (*p.* 196.).

Geniſta luſitanica vel Spartium horridum (*Echinopoda p.* 14.). . . Anthyllis cretica (*Ebenus p.* 278.). . . Anth. Hermanniae (*Spartium ſpinoſum p.* 26.). . . Coronilla argentea (*Colutea ſcorpioides argentea p.* 16.). . . Coron. globoſa (*Hedyſarum argenteum p.* 314.). . . Aſtragalus echioides (*Tragacantha altera p.* 54.). . . Trifolium clypeatum (*p.* 306.). . . Trif. uniflorum (*Spica trifolia p.* 168.). . . Lotus edulis (*Trifolium corniculatum p.* 268.).

Catananche lutea (*Stoebe plantaginis folio p.* 286.). . . Acarna gummifera (*Carduus pinea p.* 124.). . . Ac. cancellata (*Carduus minimus p.* 254.). . . Staehelina arboreſcens (*Cyanus arbo-*

rescens altera p. 32.). . . Balsamita ageratifolia (*Bellis spinosa p.* 326.). . . Chrysanthemum trifurcatum *Fontan.* (*Buphthalmum peregrinum* 320.). . . Achillea cretica (*Stratiotes millefolia cretica p.* 83.). . . Centaurea spinosa (*Cyanus spinosus* 163.). . . Cent. babylonica (*Iacea maxima* 281.). . . Cent. eryngioides (*Carduus* 158.).

Datisca cannabina (*Canapis lutea* 295—301.). . . Ephedra fragilis (*Equisetum montanum creticum* 140.). . Pteris longifolia (*Phyllitis* 66.).

Plura etiam insunt huic operi nondum satis determinata.

Cum Prospero Alpino iungendus est Honorius Bellus Vicentinus, medicus Cydoniae Cretensis, qui Belonium et Alpinum imitans, plantas Graeciae studiose examinavit. Epistolae ipsius ad Clusium datae (*Clus. hist.* 2, *p.* 299—314.) versantur maxime in ventilandis Belonii et Alpini expositionibus: scriptae autem sunt ab anno inde 1594. Explicat Echinopoda, Baobab, Asclepiada proceram, Sopheram, Cytisum veterum, Stachyn spinosam (*Gaiderothymo*), Scandicem australem (*Zilimonida*), Scutellariam peregrinam (*Scordotin Plinii* 2.), Abrum etc.

Ex eiusdem Belli literis Pona expositiones non paucas montis Baldi historiae inseruit: e. g. de Stähelina Chamaepeuce (*Stoebe capitata*), de Cichorio spinoso, de Loto eduli (*ἱεραζοῦνι*), de Phyteu-

mate pinnato (*Petromarulo*), de Verbaſco ſpinoſo (*Galaſtivida*), de Satureia ſpinoſa, Teucrio brevifolio (*Polium erectum creticum*) etc.

CAP. V.

INSTAURATIO, COLLECTIO ET DISPOSITIO INVENTORUM.

Expoſitio veterum critica, hortorum cultura et itinera botanica theſaurum rei herbariae ſatis amplum aperuerunt. Inventa vero colligenda, comparanda cum cognitis et ventilanda erant: neceſſitas etiam urgebat tot varias res in ordinem quemdam disponere, ac, ni ſyſtema conderetur, ſpeciem quamdam dispoſitionis melioris introducere.

Id conſilium primus, ni fallor, Conradus Gesnerus cepit, vir omni literarum genere cumulatiſſimus, atque tum animi dotibus praeclaris tum incredibili plantarum amore inſignis. Humili loco Tiguri 1516. natus, patre pellione in bello civili occiſo, victum tenuiſſimum quaerere in puerorum inſtitutione debuit. Immaturo etiam matrimonio magis depreſſus, adiit tamen Galliam meridionalem, Argentoratum, Lauſannam et Baſileam, ubi demum ſummos in arte medica honores adeptus, patriae poſtea inſerviit, alpes Helvetiae, maxime montem Septimum et Pilati, et Vallem Tellinam,

Io. Bauhino comite, percucurrit, hortum proprium coluit, veterum monumenta diligentiſſime emendavit, plantarum vires experimentis in ſe ipſo, temere ſaepius, inſtitutis inveſtigavit, pictorem aluit, qui plusquam MD icones nitidiſſimas et exactiſſimas, ad opus inſigne, hiſtoriam plantarum, pararet, artem medicam ipſe exercuit, eamque laborioſam vitam ad annum 1565. usque produxit, ubi peſte ereptus eſt *).

E tantis tanti viri meritis, quae Hallerus civis ipſius et Schmidelius uberrime expoſuerunt, memoranda praecipue eſt ipſius perſpicacia, quae facile vidit, e ſeminibus, fructibus et floribus plantarum potius quam e foliis naturas ſtirpium et cognationes apparere. Unde monuit amicum Theod. Zwingerum (*epiſt. ed. Wolf. f.* 113. a.) ſemina et fructus plantarum delineari debere. His enim notis facile deprehendi, Staphidem agriam et Conſolidam regiam Aconito συμφύλους εἶναι βοτάνας. Ita etiam ad Ad. Occonem (*f.* 65. b.) ſcribit, cognationem plantarum e ſeminibus praeprimis derivandam eſſe. Eo etiam nomine icones Gesnerianae prioribus omnino multo praeſtantiores ſunt, quod partes eſſentiales exprimunt.

Novas complures ſpecies detexit, tum alpinas,

*) Uberrime de vita Gesneri commentatus eſt *C. C. Schmiedelius in praef. ad opp. Gesneri.*

quas ipſe vel invenerat vel amici, Aretius Bernenſis, Vollatus, Zwingerus et alii miſerant, tum exoticas, in horto ſuo cultas aut ab amicis exteris cum ipſo communicatas. Plerasque diligentiſſime pictas cum deſcriptione reliquit Caſp. Wolſio, qui ὑπόσχεσιν cum ſpecimine iconum, Simleri vitae Gesneri adiectam (Tigur. 1566. 4.) edidit. At promiſſis Wolſius morbis vexatus non ſtetit, vendidit theſauros Gesnerianos Ioach. Camerario (pretio 150 flor.), qui iis ad epitomen Matthioli edendam uſus eſt, ut, quaenam verae ſint Gesnerianae icones, haud facile determinari poſſit. Ceſſerunt aliae icones Trewio, a quo acceptas *C. C. Schmiedelius* titulo „Operum botanicorum" *tom.* 1. 2. Norib. 1754. 1771. fol. numero 72 vel aeri vel ligno inciſis partim etiam coloratis edidit.

Coram eſt „Hiſtoria plantarum C. Gesneri, Pariſ. 1541. 16." iuvenile opus, e veteribus conſcriptum, nil peculiare aut novum continens. Multo utilior eſt „Montis Fracti ſ. Pilati hiſtoria," quam *Scheuchzerus* in *hiſt. nat. Helvet.*, Tigur. 1716. recudi curavit. Ad Tragi etiam hiſtoriam et ad Valer. Cordi opuscula adnotationes et additamenta iunxit, praecipue celeberrimum tractatum „de hortis Germaniae," ubi plures novas plantas recenſet. Inſunt eae etiam epiſtolis, tum iis, quas Wolſius Tiguri 1577. 4., tum quas Bauhinus Baſil.

1591. 8. edidit, tum etiam libro quarto epistolarum, Wittebergae 1584. 4. impresso.

Ut pauca tantummodo e tot divitiis clarissimi viri adducam, Cannam indicam (*epist. Wolf. f.* 52. b.) fere primus habet. Passim occurrunt praeterea:

Salvia ceratophylla (*tab. lign.* 12. *f.* 104.), calycina *Sibth. fl. graec.* 16. (*tab. lign.* 12. *f.* 103.).

Lappago racemosa (*tab. lign.* 3. *f.* 20.).

Scabiosa prolifera (*tab. lign.* 4. *fig.* 56.). . . Potamogeton serratus (*Lapathi genus sylvestre minus, hort. Germ. f.* 263. b.).

Nicotiana Tabacum, cuius folia ipse expertus erat (*epist. Wolf. f.* 79. b.). . . Androsace villosa (*opp. tab. aer.* 9. *f.* 76.). . . Primula Auricula (*hort. f.* 274. a.). . . Pr. marginata (*opp. tab. aer.* 9. *f* 77.). . . Lysimachia nemorum (*Nummularia sylvatica hort. f.* 268. b.). . . Convolvulus Nil (*hort. f.* 255. a.). . . Lobelia Dortmanna (*tab. lign.* 13. *f.* 117.). Rediit primum in *Clus. cur. post.* 75. Gladioli lacustris nomine. . . Lonicera alpigena (*Chamaecerasus ad Val. Cord. f.* 213. b.). . . Solanum Pseudocapsicum (*hort. f.* 282. a.). . . Rhamnus infectorius (*opp. t.* 19. *n.* 167.). . . Swertia perennis (*opp. prima picta*). . . Gentiana bavarica (*opp. t.* 22. *f.* 84.). . . Gent. asclepiadea (*t.* 11. *f.* 99.). . . Gent. punctata (*t.* 28, *f.* 92.). . . Gent. purpurea (*ib.*). . . Eryngium

alpinum *(mont. fract.)*. . . Ligusticum peloponnesense *(ib.)*.

Tulipa Gesneriana *(ad Cord. fl. 213.)* 1559 primum adlata Augustae Vindelicorum floruit.

Epilobium angustissimum *(ad. Cord. f. 215. b.)*.

Rhododendron ferrugineum *(tab. lign. 21. f.* 181.). . . Saxifraga autumnalis *(Sedi minoris genus, floribus luteis maculosis, mont. fract.)*. . . Euphorbia dulcis *(Esula hort. f.* 280. b.) . . Dianthus barbatus *(Lychnis monachorum hort. f.* 266. a.).

Mespilus Chamaemespilus *(ad Cord. f.* 215.). . . Comarum fragarioides *(Fragaria sterilis hort. f.* 250. b.). . . Dryas octopetala *(opp. tab. aer.* 3. *f.* 22.).

Actaea spicata *(Christophoriana hort. f.* 253. a.). . . Cistus linearis *Cav. (tab.* 3. *aer. f.* 25.). . . Cist. halimifolius *(ib. f.* 26.). . . Cist. guttatus *(ib. f.* 27.).

Mentha cervina *(Pulegium angustifolium, ib. f.* 274. a.). . . Stachys palustris *(Betonica foetida, mont. fract.)*. . . Pedicularis flammea *(Herba aspleno persimilis ib.)*. . . Digitalis lutea *(ib.)*.

Bunias Erucago *(tab. lign.* 13. *t.* 113.). . . Lepidium perfoliatum *(tab. lign.* 13. *f.* 110.).

Polygala Chamaebuxus *(ib.)*. . . Astragalus Erianthus s. Eriocephalus *Willd. (Poterium Rauwolf. tab. lign.* 13. *f.* 119. *aer. inc.* 1. *f.* 1.). . .

Ulex nanus (*tab. aer.* 1. *f.* 2.). . . . Lathyrus Aphaca (*ib. f.* 5.). . . Lath. setifolius (*tab.* 2. *f.* 11. . . Lath. angulatus (*tab.* 2. *f.* 12.).

Artemisia vallesiaca (*Absinthium seriphium femina ib.*). . . Achillea moschata (*Iva moschata ib.*). . .

Coix Lacrima (*opp. tab. lign.* 2, 15.). . . Pteris cretica (*ib. f.* 12.). Doronicum scorpioides s. Arnica scorpioides, quam haud esse Aconitum veterum contra Matthiolum probare studuit, experimentis in se ipso institutis fretus (*epist. Wolf f.* 74. 78.). Ranunculum autem Thoram id potius esse perhibet (*f.* 9.).

Non reticenda est in historia rei herbariae summi viri modestia, candor, humanitas, probitas. Eae animi virtutes vel e qualibet epistolarum pagina elucent. Ut Moibani amici liberis auxilium ferret, suscepit editionem euporistorum Dioscoridis, e codice, quem Moibanus possederat: a Rihelio typographo accepit thalerum unicum pro quaternis philyris, quam pecuniam infantibus patre orbis partim donavit (*epist. f.* 25.). Cum Fuchsius, nimis suae gloriae cupidus, anxie rogaret, ne plantarum historiam ederet, candidus vir ita respondit, ut virum eximium decet (*ib. f.* 137.) Guilandinum, Matthiolo infestissimum, monuit, ut meritissimo viro parceret, neque ματαῖον nominaret, ut adfectus iuveniles exuisse videretur (*ib. f.* 140.).

Gratiſſimus erga amicos primus conſilium cepit, nomina plantarum ab iis petere viris, qui experimenta de earum viribus inſtituerint. Vollatam, Aretiam, Occoniam, Calceolariam, Cortuſam optima cenſet nomina, ſi modo plantae veteribus plane incognitae fuerint: alioquin enim veterum appellationes delendas non eſſe (*epiſt. f.* 73. a. 120. b.).

Sequatur Gesnerum amicus eius, Gulielmus Turnerus, Morpetha-Northumbrenſis, Cantabrigiae, exemplo Tragi et ipſius Gesneri, medicinae ſimul et theologiae operam dedit, cumque reformatorum partes nimio defendiſſet ardore, exilio multatus eſt. Id ſapienter toleravit rei herbariae ſtudioſus vir: moratus eſt Coloniae Agrippinae, Argentorati et Baſileae, ubi in familiaritatem Gesneri venit, Patavium denique ſe contulit, ubi medicae artis doctor renunciatus eſt. Redux Ducis Somerſeti archiater, decanus Wellenſis et canonicus Windſori creatus eſt. Hortos plures aluit, Kewi et Wellae, ſeminumque ipſi adſiduum fuit commercium cum Gesnero, Matthiolo, Ghinio et Guilandino († 1568.).

Edidit magnum opus alphabetico ordine: „A new herball P. 1. Lond. 1551. fol.", cuius nova editio, tribus tomis comprehenſa Coloniae 1568 fol. prodiit. Duo priores tomi complectuntur plantas veteribus cognitas, quas caute et docte ex-

ponit, ventilatis Fuchſii, Matthioli et Tragi commentariis: icones autem e Fuchſio ſumtae, additis circiter nonaginta. Tertius vero tomus novas habet et veteribus incognitas plantas, tum exoticas tum britannicas tum etiam rhenanas. Inter eas

Aſperula arvenſis *(Aliſſon)*. . . Sedum reflexum *(S. minus)*. . . Crambe maritima *(Braſſica ſylveſtris)*. . . Aſtragalus glycyphyllos *(Glaux)*. . . Medicago ſativa.

Rembertus Dodonaeus, Iankema-Friſo, archiater Caeſareus, dein prof. Leidenſis, nat. 1517. † 1586., innumeras contulit ſymbolas ad augendam rem herbariam. Typographi Antverpienſis amici ſuaſu ſuſcepit primum opus belgicum, „Cruydeboek, Antverp. 1553. fol." quod a C. Cluſio gallice 1557. Antverp. et ab Henr. Lyte anglice Lond. 1578. verſum fuit. Praxi licet medica obrutus auctor, amicorum tamen divitias tanto ſtudio in ſuum convertit uſum, ut 1559. „de ſtirpium hiſtoria „commentarios" voluminibus duobus edere potuerit. Icones praeter Fuchſianas adiecit 133 proprias nitidas. Auctum denique et emendatum opus, titulo „ſtirpium hiſtoriae pemptades VI. Ant„verpiae 1583. fol." prodiit, cuius poſthumam editionem 1616. paullumper auctam poſſideo. Adiectae huic etiam Lobelianae et Cluſianae plantae ſunt, ut nonniſi e prioribus editionibus eluceat, quid ad amplificandam rem herbariam ipſe contu-

lerit Dodonaeus. Ordinem fere fervat naturalem: plantas veterum docte et eximie exponit, adductis iconibus codicis Diofcoridei Vindobonenfis. Sunt autem, quas primus obfervavit ac delineavit, plantae praecipuae hae:

Iafminum fruticans (*Trifolium fruticans* 570.). . . Veronica longifolia et maritima (*Pfeudolyfimachium coeruleum* 86.).

Iris graminea (*Chamaeiris* 247.). . . Aegilops triariftata *Willd.* 539.).

Heliotropium fupinum (70.). . . Campanula Speculum (*arvenfis minima* 168.). . . Celofia coccinea (*Amarantus purpureus* 185.). . . Atriplex portulacoides (*Portulaca marina* 771.). . . Cynanchum acutum (*Periploca prior* 408.). . . Hydrocotyle vulgaris (*Cotyledon paluftris* 133.). . . Bupleurum rigidum (*B. alterum latifolium* 633.). . . Bupleur. iunceum et falcatum (*anguftifolium ib.*). . . Selinum Oreofelinum (*Veelgutta* 696.). . . Ferula Ferulago (321.). . . ? Laferpitium Chironium (*Panaces peregrinum* 309.). . . Cicuta virofa (*Sium alterum* 589.). . . Sifon Ammi (*Ammi alterum parvum* 301.).

Allium Ampeloprafum (690.). . . Fritillaria Imperialis (202.) 1576. Viennae innotuit. . . Fritill. perfica (*Lilium perficum* 220.). . . Fritill. Meleagris (233.). . . Tulipa fylveftris (*minor narbonenfis* 232.). . . Ornithogalum narbonenfe (222.).

excipiunt *Siliquosae*, sine nomine generali, quibus tamen et Resedam et Senecionem adnumerat: tum *Cichoraceae*, Serides dictae; Brassicae (quibus melior locus inter Siliquosas fuisset): Atriplices: Glaucia, cum Anemone: Lapatha, cum eohorte disparium plantarum: Leucoia, Tithymali, Perfoliata et iterum Bupleura: *Labiatae* pleraeque, ordine satis iusto: *Asperifoliae* item: Nymphaeae: Cucurbitaceae: Rubiaceae: Filices: Leguminosae: Rosaceae et aliae Arbores, sine certo quodam ordine.

Haec prima familiarum naturalium rudimenta plures scriptores Lobelio posteriores imitati sunt. Ipse autem singularum plantarum adiunxit icones aeri niditissime incisas, exiguas quidem sed novas plerasque, dum, quas Dodonaeus, quas Fuchsius aliique iam habeant, fide summa indicaverit. Descriptiones haud optimae, dictio etiam aspera ac impedita. Nova fere haec sunt:

Schoenus mucronatus (*Iuncus maritimus* 44.). . . Poa dura (2, 461.), alpina (2, 463.). . . Aira canescens (2, 466.). . . Melica uniflora (2, 466.), quam Villarsius ideo M. Lobelii vocat.

Scabiosa alpina (233.). . . Plantago maior, var. rosea (128.). . . Plant. albicans (*Holosteum monspeliense* 18.). . . Alchemilla Aphanes (*Percepier Angl.* 324.).

Anchusa sempervirens (*Buglossum* 247.). . .

Illecebrum capitatum (*Polygonum montanum niveum* 180.). . . Apocynum venetum (*Esula rara e Lio Venet.* 160.). . . Heracleum ?tauricum (*Laserpit. massil.* 313.). . . Statice oleaefolia (*Limonium maritimum* 123.). . . Radiola Millegrana *Smith.* (*Herba Turca* 180.).

Aphyllanthes monspelienfis (190.). . . Frankenia laevis (*Polygonum alterum pusillum* 180.).

Daphne Tartonraira (160.).

Gypfophila Saxifraga (*Saxifraga antiquorum* 183.).

Cactus mammillaris (*Echinomelocactus* 373.). . . Pyrus Aria (435.).

Aiuga Iva (*Iva moschata* 164.). . . Sideritis fcordioides (225.). . . Marrubium creticum (222.). . . Phlomis italica (*Verbascum sylvestre* 241.). . . Moluccella fpinofa (*Molucca asperior* 221.).

Clypeola Ionthlafpi (*Thlaspi alterum minus clypeatum* 74.). . . Bifcutella coronopifolia (*Thlaspi parvum hieracifolium ib.*). . . Iberis pinnata (*Thlaspi minus umbellatum* 75.). . . Alyffum maritimum (*Thlaspi narbonense* 75.). . . Sifymbrium Iris 69.). . . Cheiranthus finuatus (*Leucoium maritimum maius* 141.).

Lavatera olbia (*Althaea* 294.).

Trifolium anguftifolium (*Lagopus* 384.). . . Lotus filiquofus (385.). . . Lot. hirfutus (*Oxytriphyllum alterum Scribonii* 381.). . . Dory-

cnium monspelienſe (389.). . . Medicago marina (383.). . . Medic. turbinata (*Medicae ſpec.* 11, *ib.*).

Hieracium bulboſum (*Chondrilla puſilla marina bulb.* 83.). . . Carduus acanthoides (371.). . . Cnicus tuberoſus (*Carduus bulboſus monspel. ib.*). Cnic. eriophorus (370.). . . Carthamus Carduncellus (374.). . . Stähelina dubia (*Stoechas citrina altera* 203.). . . Gnaphalium ſylvaticum (*tertium anglicum* 202.). . . Erigeron graveolens (*Conyza minor vera* 146.). . . Aſter acris (*minor narbonenſium* 147.). . . Cineraria maritima (*Iacobaea marina* 80.). . . Inula montana (*Aſter montanus hirſutus* 148.). . . Anacyclus aureus (*Herbariorum Anthemis chrysanthemos* 343.). . . Anthemis maritima (*Cotula* ſ. *Parthenium marinum minimum* 345.). . . Centaurea conifera (*Chamaeleon non aculeatus* 367.). . . Cent. pullata (*Iacea humilis ſerpens* 235.). . . Echinops Ritro (369.). . . Echin. ſtrigoſus (*Spina alba ib.*).

Typha minor (41.). . . Oſyris alba (*Caſia poëtica Monspelienſium* 185.).

Piſtacia reticulata (*Terebinthus maior piſtachiae folio* 411.). . . Coriaria myrtifolia (*Rhus Plinii myrtifolia* 412.). . . Fucus natans (256.).

Sequuta eſt „Plantarum ſ. ſtirpium hiſtoria, Antverp. 1576. fol." quae paucas novas plantarum deſcriptiones, ſed earum, quae in adverſariis ex-

ponuntur, icones et illuſtrationes continet, minoris pretii opus, icones etiam rudiores. Hae quidem, tum ex hoc libro tum ex adverſariis repetuntur in „Iconibus ſtirpium, Antverp. 1591. 4. oblong.“, additis figuris Dodonaei, Cluſii aliorumque, ut plusquam 2000 icones numerentur. *) Nulla deſcriptio, nomina ſola, qualia aetas amabat, indices autem copioſiſſimi ſeptem linguarum. Quodſi diſceſſeris ab iis, quae mutuo acceptae ab aliis ſunt, ſuperſunt Lobelio peculiares aut novae fere ſequentes:

Lemna triſulca (*Hederula aquatica* 2, 36.)... Utricularia vulgaris (*Millefolium aquaticum* 1, 791.)... Salvia glutinoſa (*Colus Iovis* 1, 557.)... Nardus ſtricta (*Spartum noſtras parvum* 1, 90.)... Alopecurus geniculatus (*Gramen aquaticum ſpicatum* 1, 13.)... Holcus bulboſus (*Gramen bulboſum nodoſum* 1, 23.)... Poa aquatica (*Gramen maius aquaticum* 1, 4.)... P. fluitans (*Gr. aquis innatans* 1, 12.)... Avena nuda (1, 32.).

Aſperula taurinenſis (*Rubia laevis taurinenſium* 1, 800.)... Plantago ſubulata (*Serpentina omnium minima* 1, 439.)... Camforoſma acuta (*Anthyllis marina Narbonenſium* 1, 468.).

*) Halleri numerus 2191 nimius eſt, quum paginarum duplicatus ſit: haud tamen quaevis pagina duas continet icones.

Cynoglossum omphalodes (*Symphytum pumilum repens* 1, 577.). . . Symphytum tuberosum (1, 584.). . . Cyclamen hederaefolium (1, 605.). . . Verbascum virgatum With. (1, 564.). . . Samolus Valerandi (*Anagallis aquatica tertia* 1, 467.). . . Herniaria fruticosa (*Polygonum herniariae foliis* 2, 85.). . . Tordylium syriacum (*Gingidium foliis bauciae* 1, 725.). . . Bunium aromaticum (*Ammi creticum* 1, 724.). . . Ligusticum austriacum (*alterum Belgarum* 1, 786.). . . Chaerophyllum aureum (*Myrrhis altera* 1, 735.). . . ? Seseli montanum (*Meum alterum spurium* 1, 778.). . . Linum strictum (*Passerina linariae folio* 1, 411.). . . Lin. campanulatum (*Campanula lutea linifolia* 1, 414.).

Tillandsia utriculata (*Peruviana alia, aloës facie* 2, 204.). . . Allium carinatum (*Ampeloprasum proliferum* 1, 156.). . . Tulipa suaveolens (*T. pumilio* 1, 127.). . . Scilla Liliohyacinthus (*Hyacinthus stellaris liliifolius* 1, 101.). . . Kernera oceanica Willd. (*Alga marina* 2, 248.). . . Iuncus conglomeratus (*laevis glomerato flore* 1, 84.). . . Iunc. glaucus (*acutus vulgatus* 1, 85.). . . Iunc. pilosus (*Gramen hirsutum nemorosum* 1, 16.). . . Iunc. adscendens (*Gr. aquaticum alterum* 1, 12.). . . Iunc. campestris (*Gr. exile hirsutum cyperoides* 1, 15.). . . Triglochin maritimum (*Gr. spicatum alterum* 1, 1/.). . . Alisma

Damafonium (*Plantago aquatica minor altera* 1, 301.). . . Al. ranunculoides (*Plant. aqu. humilis* 1, 300.).

Polygonum maritimum (1, 419.). P. lapathifolium (*Hydropiper* 1, 315.). . . Coccoloba uvifera (*Populus novi orbis* 2, 195.).

Rhododendron hirfutum (*Balfamum alpinum* 1, 367. . . Saxifraga Burferiana (*Sedum minimum tertium* 1, 376.). . . Dianthus prolifer (*Armeria prolifera* 1, 449.). . . Dianth. deltoides (*Caryophyllus minimus pulchellus* 1, 444.). . . Silene conoidea (*fylveftris altera* 1, 338.). . . Sil. maritima (*Lychnis marina anglica* 1, 537.).

Refeda alba (*maxima* 222.).

Cactus peruvianus (*Euphorbii arbor* 2, 25.).

Papaver Argemone (1, 276.). . . Aconitum variegatum (*Lycoctonum coeruleum parvum* 2, 678.). . . Ranunculus gramineus (1, 671.). . . Ranunc. falcatus (*Perpufillum Melampyrum* 1, 37.).

Phlomis Herba venti (1, 532.). . . Origanum fyriacum (*Marum fyriacum* 1, 499.). . . Meliffa cretica (*Calamintha* 2 *incana* 1, 514.). . . Antirrhinum Afarina (1, 601.). . . Scrofularia canina (*Ruta canina* 1, 55.). . . Digitalis ferruginea (1, 573.). . . Vella Pfeudocytifus (*Cytifi facie Alyffon fruticans* 2, 49.).

Cochlearia danica (*Hederaceum Thlaspi* 1, 615.). . . Cochl. anglica (*britannica* 1, 294.). . . Alyssum spinosum (*Thlaspi fruticosum spinosum* 1, 217.). . . Al. campestre (*Thl. supinum luteum* 1, 220.). . . Erysimum diffusum (*Eruca sylv. angustifolia* 1, 205.).

Erodium gruinum (*Geranium creticum annuum* 1, 662.).

Genista anglica (*Genistella aculeata* 2, 93.)... Ononis antiquorum (*Ononis Aegipyros* 2, 28.)... On. rotundifolia (*Cicer sylv. verius* 2, 73.). . . Cytisus argenteus (*Lotus asperior fruticosa* 2, 41.). . . ?Coronilla Emerus (*Colutea scorpioides* 2, 86.). . . Psoralea americana (*Trifolium* 2, 31.). . . Medicago radiata (*Lunaria radiata Italorum* 2, 38.).

Hypericum elodes (*tomentosum* 1, 400.). . . Hyp. serpyllifolium (*syriacum* et *alexandrinum* 2, 390.).

Apargia crispa (*Hieracium flore et folio dentis leonis* 1, 238.). . . Helminthia echioides (*Buglossum echioides luteum* 1, 577.). . . Cnicus dissectus (*Cirsium maius* 1, 582.). . . Cn. pratensis (*Cirs. anglicum* 1, 583.). . . Cn. Casabonae (*Acarna Theophrasti* 2, 16.). . . Staehelina fruticosa (*Cyanus repens* 1, 548.). . . Artemisia arborescens (*Absinthium* 1, 753.). . . Gnaphalium alpinum (*Leontopodium parvum* 1, 484.). . . Gn.

afterifciflorum (*Leontopodium ib.*). . . Xeranthemum orientale (*Iacea pufilla incana* 1, 545.). . . Cineraria paluftris (*Conyza helenitis fol. laciniatis* 1, 347.). . . Cin. ?campeftris (*Conyza helenitis mellita incana ib.*).

Orchis variegata (*ftrateumatica minor* 1, 184.). . . Orch. militaris (*ftrateum. maior ib.*). . . Ophrys Monorchis (*Orchis minor leodienfis* 1, 187.). . . Ophr. apifera (*Melittias* 1, 180.). . . Ophr. aranifera (*Tefticulus vulpinus fecundus* 1, 179.).

Carex ovalis (*Gramen cyperoides parvum aquaticum* 1, 19.). . . Car. vulpina (*Gr. paluftre cyperoides ib.*). . . Car. elongata (*Gr. paluftre maius* 1, 11.). . . Car. Pfeudocyperus (1, 76.). . . Ambrofia maritima (*fativa hortenfis* 1, 766.).

Afplenium marinum (*Chamaefilix marina anglica* 1, 814.). . . Fucus barbatus (2, 254.). F. acinarius (256.). Ulva Lactuca (*hift.* 647.). U. umbilicalis (*Lichen marinus ic.* 2, 246.).

Pofthumas „ftirpium illuftrationes" Gul. *Howe* Lond. 1655. 4. edidit, ubi variae rariores occurrunt, fine iconibus: e. g. Aquilegia canadenfis, Anamenia *Ventenati* etc.

* * *

Excipiat Lobelium vir omnino fummus et immortalis, *Carolus* Clusius, qui omnes facile fui aevi botanicos, cognitione fere immenfa plantarum, iudicii acumine, arte defcribendi, experientia et

doctrina ſuperavit. Cuius vita cum laborum et fortunae varietate, peregrinationibus maxime abundaverit, repetere eam hic libet. Atrebas fuit, natus 1525, in disciplina apud Lovanienſes et Marpurgenſes permanſit, donec Monspelium adiret, ubi 1559. ſummos in arte medica honores adeptus eſt. Redux Antverpiae, Lovanii et Auguſtae Vindelicorum commoratus eſt. Inter amicos Fuggerorum receptus, cum his Belgium et Germaniam borealem peragravit, dein oras Galliae occidentales, totam Hiſpaniam et Luſitaniam ipſam. Rediit 1565, quinquennium conſumſit in digerendis itineris fructibus: 1560. adiit Angliam: 1573. vocatus eſt Viennam, ut hortis Imperatoris praeeſſet. Quo munere functus eſt ita, ut totam ſimul Auſtriam et Hungariam perquireret. Angliam iterum 1580. tendit: 1587. Francofurti ad Moenum habitare coepit, ubi a Landgravio Haſſiae ſuſtentatus, Leidam denique 1593. vocatus fuit, ut rem herbariam publice doceret († 1609.). Valetudine adverſa et variis morbis luit immenſum ardorem in re herbaria. Brachium et alterum femur fractum, alterum luxatum cum fracto malleolo coëgerunt ſenem, ut baculis ſe continuo ſuſtineret: his acceſſit hernia cum aliis morbis, qui tamen animum ſummi viri nunquam deprimere neque minuere amorem plantarum potuerunt. Harum immenſam fere copiam ex itineribus retulit, in naturales quasdam familias

igeſſit, ſtudio ſummo diſcrevit novas a cognitis, llas duntaxat ut ſuas deſcripſit, iconibusque illuſtravit. Non iudicii ſolius acie excelluit, ſed eruditione etiam non mediocri, cum et veteres et recentiores pleraſque linguas calleret. Quibus animi virtutes acceſſerunt non vulgares: pietas in Deum pariter ac in homines. Cum enim maior natu dominium ac feudum Wateneſii hereditatis iure a patre accepiſſet, ceſſit eo ultro fratri natu minori, victum ſibi quaerens e diligentiae et doctrinae emolumentis (Cf. Ever. *Vorſtii orat. de vita Cluſ. ad calc. cur. poſter.*).

Tanti viri ſcripta monumenta aeterna ingenii ſunt ac doctrinae, quibus et tiro et qui ad maturitatem pervenit, etiamnum carere nequit. Edidit autem, praeter Garciam, Monardem, Acoſtam, Dodonaeum et Belonium, „Rariorum ſtirpium per „Hiſpanias obſervatarum hiſtoriam", Antv. 1576. 8. cum 229 iconibus, dein „Rariorum ſtirpium „per Pannoniam obſervatarum hiſtoriam", Antverp. 1583. 8. cum figuris 358. Utrumque librum contraxit, additis aliis, in „Rariorum planta„rum hiſtoriam" Antverp. 1601. fol. Quibus poſt obitum acceſſerunt „Curae poſteriores", Antverp. 1611. 4. Complectuntur autem haec opera tum eas plantas, quas ipſe detexerat, tum quas amici ipſi tradiderant, inter quos grate nominat Thom. *Pennaeum* Londinenſem, qui in plantas

la ursi IV., *hist.* 1, 304.). Pr. glutinosa (VII. *ib.*), Pr. minima (305.). Pr. farinosa (*Pr. veris rubro flore* 300.). . . Lysimachia thyrsiflora (*lutea* 3. *hist.* 2, 53.). Lys. punctata (*altera* 52.). . . Anagallis Monelli (*app. alt. exot.*). . . Azalea procumbens (*Chamaecistus* VII. *hist.* 15, 7.). . . Solanum tuberosum (*hist.* 2, 79.) 1588 tubera ipsi misit Phil. de Sivry. . . Convolvulus althaeoides (*hist.* 2, 49.). C. Cantabrica (*ib.*). . . Ipomoea Bona nox (*Buenas noches exot.* 44.). Ip. Quamoclit (*cur. post.* 8. 9.). . . Lonicera nigra (*Periclymenum rectum* II. *hist.* 1, 58.). . . Lycium afrum (*Rhamni* I. *spec.* II. *hist.* 1, 109.). . . Rhamnus lycioides (III, 110.). Rh. Alaternus (50.). . . Evonymus latifolius (*hist.* 1, 56.). Ev. verrucosus (57.). . . Viola grandiflora (*montana* III. *hist.* 1, 310.). V. pinnata (*laciniato folio* 309.). . . Cynanchum monspeliacum (*Apocynum* IV. *latifol. hist.* 1, 126.). . . Gentiana pannonica (*maior purpureo flore hist.* 1, 312.). G. verna (VI, 315.). G. nivalis (XI, 316.). . . Eryngium pusillum (*hist.* 2, 158.). . . Tordylium maximum (*Caucalis maior, hist.* 2, 201.). . . Caucalis pumila (*cur. post.* 71.). . . Laserpitium Archangelica (*hist.* 2, 195. *male*). . . Chaerophyllum bulbosum (*Cicutaria vulgaris hist.* 2, 200.). . . Seseli Hippomarathrum (*Saxifraga pannonica, hist.* 2, 196.). . . Peucedanum arenarium (*pannonicum ib.*). . .

Thapfia villofa (*hift.* 2, 192.). . . Pimpinella peregrina (*Selinum montanum pumilum, hift.* 2, 200.). . . Caffine capenfis (*Celaftrus Theophr. cur. poft.* 4.). . . Telephium Imperati (*hift.* 2, 67.). . . Linum hirfutum (*fylv.* 1. *hift.* 1, 317.). L. tenuifolium (IV, 318.). L. alpinum (V, *ib.*).

Leucoium aeftivum (*bulbofum maius, hift.* 1, 168.). L. autumnale (*bulbofum ferot. tenuifolium* 170.). . . Narciffus minor (*Pfeudonarciffus minor hifp. hift.* 1, 165.). N. triandrus (*iuncifolius albo flore reflexo, app. alt. auct. in exot.*). N. ferotinus (162.). N. Tazetta (*latifolius* 155.). N. mofchatus (*Pfeudonarciffus* III, 166.). N. calathinus (IX *anguftif.* 158.). . . Pancratium maritimum (*Hemerocallis valentina, hift.* 1, 167.). . . Bulbocodium vernum (*Colchicum vernum app. alt. exot.*). . . Amaryllis lutea (*Narciffus autumnalis maior, hift.* 1, 164.). . . Am. formofiffima (*Narciffus latifolius flore rubro* 157.). . . Allium rotundum (*Moly* V. *hift.* 1, 195.). All. oleraceum (*Moly* III, 194.). All. vineale (II, *ib.*). All. paniculatum (IV, *ib.*). All. fenefcens (*narciffinis foliis* 1, *ib.*). All. angulofum (II, 196.). All. Clufianum (*Moly minus* 192.). All. nigrum (*Moly Theophrafti* 191.). All. Moly (*app. alt.*). . . Lilium pomponium (*rubrum praecox, hift.* 1, 133.); Lil. chalcedonicum (*byzant. miniatum* 132.), Lil. pyrenaicum Gouan. (*montanum flavum hift.* 2,

256.)... Fritillaria pyrenaica (*hist.* 2, 257.)... Ornithogalum pyrenaicum (*app. alt. ad exot.*). O. comosum (*pannon. albo flore hist.* 1, 187.). O. arabicum (186.). O. nutans (*neapolitanum app. alt. ad exot.*)... Scilla italica (*Hyacinthus stellatus cineracei coloris hist.* 1, 184.). Sc. peruviana (182.). Sc. verna (*Ornithogalum hisp. minus* 188.). Sc. hyacinthoides (*Bulbus eriophorus* 172.). Sc. autumnalis (*Hyacinthus autumnalis minor* 185.)... Asphodelus ramosus (I, 196.). A. albus (II, 197.). A. fistulosus (*minor ib.*)... Asparagus acutifolius (*Corruda* I. *hist.* 2, 177.). A. aphyllus (II, 178.). A. albus (III, *ib.*)... Convallaria latifolia (*hist.* 1, 276.)... Polianthes Tuberosa (*Hyacinthus indicus hist.* 1, 176.)... Hyacinthus cernuus (*hispanicus hist.* 1, 177.). H. romanus (*comosus albo flore* 180.)... Lachenalia serotina (*Hyacinthus obsoleti coloris hist.* 1, 177.)... Yucca Draconis (*Tacori exot.* 48.)... Tofieldia palustris *Hudf.* (*Pseudo-asphodelus* II. *hist.* 1, 198.). Sternbergia colchiciflora *Kitaib.* (*Colchicum pannonicum* 199.)... Colchicum montanum (*hist.* 1, 200. 201.)... Frankenia pulverulenta (*Anthyllis valentina hist.* 2, 186.).

Chlora perfoliata (*Centaurium parvum flavum hist.* 2, 180.)... Erica viridi-purpurea (*coris folio* 3. *hist.* 1, 42.). Er. arborea (*coris folio* 1, 41.). Er. mediterranea (II, 42.). Er. scoparia

(IV, *ib.*). Er. cinerea (V, 43.). Er. purpurascens (VII, *ib.*). Er. herbacea (VIII, 44.). Er. ciliaris (XII, 46.). . . Passerina hirsuta (*Sanamunda* III. *hist.* 1, 89.). . . Polygonum viviparum (*Bistorta minor hist.* 2, 69.).

Laurus Persea (*hist.* 1, 3.).

Ruta montana (*hist.* 2, 136.). . . Rhododendron Chamaecistus (VIII. *hist.* 1, 76.). . . Arbutus alpina (*Vitis idaea* II. *hist.* 1, 62.). A. Uva ursi (63.). . . Pyrola secunda (*hist.* 2, 117.). P. umbellata (III, *ib.*). P. uniflora (IV, 118.). . . Saxifraga caesia (*Sedum minus* IX. *hist.* 2, 61.). S. Hirculus (*cur. post.* II.). S. aizoides (*Sedum minus* VI. *hist.* 2, 60.). . . Dianthus alpinus (*Caryophyllus sylv.* III. *hist.* 1, 283.). . . Silene quinquevulnera (*Lychnis sylv.* VI. *hist.* 1, 290.). S. conica (*Lychnis sylv.* II. *hist.* 1, 288.). S. Muscipula (III, 289.). S. polyphylla (VIII, 290.). S. Armeria (I, 288.). S. alpestris (X, 291.). S. pumilis (*Caryophyllus sylv.* VII, 285.).

Sedum Anacampseros (*Telephium* VI. *hist.* 2, 67.). S. villosum (*Sedum minus* III, 59.). . . Cerastium dichotomum (*Alsine corniculata hist.* 2, 184.).

Reseda Clusii *mihi* in cent. (*Sesamoides parvum salmant. hist.* 1, 295.). . . Euphorbia serrata (*Tithymalus myrtites valent. hist.* 2, 189.). . . Euph.

hiberna (*Tith. platyphyllos* 190.). E. Characias (I, 188.).

Philadelphus coronarius (*Frutex coronarius hist.* 1, 55.). . . Pyrus Amelanchier (*Vitis idaea* II. *hist.* 1, 62.). . . Spiraea salicifolia (*hist.* 1, 84). Rosa spinosissima (*campestris odor. hist.* 1, 116.), R. sempervirens (*app. alt. auct.*). . . Rubus Chamaemorus (118.). . . Potentilla supina (*Pentaphyllon supinum hist.* 2, 107.). P. opaca (IV. *spec.* 2, 106.). P. aurea (III, *ib.*). P. Clusiana (II, 105.).

Sarracenia purpurea (*Limonio congener hist.* 2, 82.). . . Bixa Orellana (*fructus echinatus exot.* 73.). . . Cistus lavandulifolius (*hist.* 1, 72.). C. ocimoides (*fol. sampsuci ib.*). C. thymifolius (*ib.*). C. oelandicus (*Chamaecistus* II, 73.). C. canus (*Chamaec.* III, 74.). C. pilosus (IV, *ib.*). C. Clusii (V, 75.). C. Fumana (VI, *ib.*). C. ledifolius (*annuus* 76.). C. laurifolius (*Ledon.* I, 17.). C. populifolius (*latifolius* II, 78.). C. laxus (*Ledon.* IV, *ib.*). C. monspeliensis (V, 79.). C. Libanotis (VI, *ib.*). C. umbellatus (X, 81.). C. crispus (*mas* V, 68.). C. incanus (*mas* II, *ib.*). C. albidus (*mas* I, 67.). . . . Delphinium ambiguum (*elatius simplici flore hist.* 2, 206.). D. intermedium (*Aconitum Lycoctonum flore Delphin.* 2, 94.). . . Aconitum tauricum (*hist.* 2, 96.). Ac. neomontanum (*neubergense* 97.). Ac. cer-

nuum (VIII, 97.). Ac. Cammarum (*iudenbergense ib.*). . . Rhizobolus butyrofus Gärtn. (*Caftanea peruviana*, *hift.* 1, 8.). . . Anemone palmata (*hortenfis latifolia*, *hift.* 1, 248.). . . Clematis cirrhofa (*altera baetica*, *hift.* 1, 123.). C. integrifolia (*coerulea pannonica ib.*). . . Ranunculus amplexicaulis (*pyrenaeus albo flore*, *append. alt. auctar. ad exot.*). R. bullatus (*grumofa radice* I, *hift.* 1, 238.). R. creticus (239.). R. illyricus (*grumofa radice* IV, 240.). R. alpeftris (*montani fpec.* I, 234.). . . Ifopyrum thalictroides (*Ranunc. praecox* II, *hift.* 1, 232.).

Teucrium fruticans (III, *hift.* 1, 348.). T. montanum (*Polium* VII, 363.). . . Nepeta tuberofa (*Menthaftrum* III, *hift.* 2, 33.). . . Lavandula dentata (*Stoechas crifpo folio*, *hift.* 1, 345.). L. multifida (*ib.*). . . Sideritis hirfuta (III, *hift.* 2, 40.). S. hyffopifolia (VII, 41.). . . Lamium Orvala (*Galeopfis maxima pannonica*, *hift.* 2, 36.). . . Betonica Alopecuros (*albo flore*, *hift.* 2, 39.). . . Stachys hirta (*Ocimaftrum valentinum*, *hift.* 2, 42.). . . Marrubium peregrinum (*alterum pannonicum*, *hift.* 2, 34.). . . Thymus pannonicus (*Serpyllum pannon.* III, *hift.* 1, 360.). Th. Zygis (358.). Th. alpinus (*Clinopodium auftriacum* 353.). . . Dracocephalum auftriacum (*Chamaepitys auftr. hift.* 2, 185.). . . Prunella grandiflora (I, *hift.* 2, 43.). . . Pedicu-

laris foliosa (*Alectorolophus alpina*, *hist.* 2, 210.). P. rostrata (III, 221.)... Antirrhinum triphyllum (*Linaria hispan.* 1, *hist.* 1, 320.). A. supinum (*hisp.* V, 321.). A. simplex (IV, 323.). A. alpinum (III, 322.). A. genistaefolium (*pannonica* 1, *ib.*). .. Scrofularia tanacetifolia *Willd. hort. berol. t.* 55. (*cretica* 1, *hist.* 2, 209.).

Vella annua (*Nasturtium sylvestre valentinum*, *hist.* 2, 130.)... Thlaspi montanum (II, 131.). T. alpestre (III, *ib.*)... Iberis odorata (*Thlaspi* IV, 132.)... Peltaria alliacea (*Thlaspi* I, 130.)... Cardamine trifolia (*hist.* 2, 127.)... Cheiranthus erysimoides (*Leucoium sylv.*, *hist.* 1, 299.). C. litoreus (*marinum minus* 298.)... Arabis alpina (*Draba* II, *hist.* 2, 125.). A. bellidifolia (*Plantula Cardamines alterius aemula* 129.). A. Turrita (*maior Plateau* 126.)... Brassica arvensis (*campestris* II, 127.).

Geranium phaeum (I, *hist.* 2, 99.). G. nodosum (101.). G. sylvaticum (II, 99.)... Lavatera maritima (*Althaea frutex*, *hist.* 2, 24.)... Althaea cannabina (*hist.* 2, 25.)... Hibiscus Sabdariffa (*Alcea americana*, *hist.* 2, 26.).

Polygala maior (*hist.* 1, 324.)... Erythrina Corallodendron (*Coral arbor*, *hist. app.* 253.)... Spartium sphaerocarpon (II, *hist.* 1, 102.). Sp. Scorpius (*Aspalathus alter* III, 106.)... Genista florida (*tinctoria hispan.*, *hist.* 1, 101.). G. sa-

gittalis (*Chamaegenista* II, 104.). G. canariensis (*Cytisus* I, 94.). . . Cytisus divaricatus (II, *hist.* I, 94.). C. capitatus (V, 95.). C. austriacus (V, *spec. alt.* 96.). C. supinus (VII, *ib.*). C. triflorus (III, 94.). . . Anthyllis cytisoides (*Cytisus* VI, 96.). A. Erinacea (107.). . . Vicia pisiformis (*Pisum sylv.*, *hist.* 2, 229.). V. oroboides (*Orobus pannon.* IV, 231.). V. amphicarpa (*Theophrasti ἀράκῳ ὅμοιον exot.* 88.). V. sordida (*sylv. albo flore*, *hist.* 2, 235.). . . Coronilla valentina (*Polygala*, *hist.* 1, 98.). C. glauca (*Colutea scorpioides* I, 97.). C. coronata (II, 98.). . . Phaca baetica (*Astragalus*, *hist.* 2, 233.). Astragalus hamosus (*monspeliacus*, *hist.* 2, 234.). A. Glaux (233.). . . Trifolium alpestre (*maius* III, 245.). T. montanum (*maius* I, *ib.*). T. fragiferum (*cur. post.* 73.). T. squarrosum (*Lagopus angustifolia hisp.*, *hist.* 2, 247.). . . Lotus tetragonolobus (*siliquosus rubello flore*, *hist.* 2, 244.).

Hypericum balearicum (*Myrto-cistus Pennaei*, *hist.* I, 68.). H. humifusum (*supinum* III, *hist.* 2, 181.).

Scorzonera purpurea (*angustifolia* IV. *hist.* 2, 139.). Sc. humilis (*pannon.* II, 138.). Sc. rosea (*angustifolia* III, 138.). . . Apargia incana (*Hieracium* VI. *montanum hist.* 2, 141.). . . Hieracium villosum (V, 141.). . . Lapsana pusilla (*Hie-*

racium IX. *minimum hist.* 2, 142.). . . Scolymus maculatus (*hist.* 2, 153.). Sc. hispanicus (*ib.*). . . Serratula discolor (*Carduus mollior* II. *hist.* 2, 151.). . . Carduus defloratus (*Cirsium* III. *hist.* 2, 149.). C. pannonicus (*Cirsium pannonicum* I, 148.). C. mollis (*mollior* I, 150.). . . Carlina racemosa (*sylv. minor hispanica hist.* 2, 157.). . . Carthamus coeruleus (*Cnicus alter hist.* 2, 152.). . . Cacalia Kleinia (*Arbor lavandulae folio exot.* 7.). C. alpina (*glabro folio hist.* 2, 115.). C. albifrons (*incano folio ib.*). . . Santolina squarrosa (*Abrotanum femina vulg. hist.* 1, 341.). S. rosmarinifolia (IV, 342.). . . Tanacetum annuum (*Elichryson hist.* 1, 326.). . . Artemisia scoparia (*Absynthium tenuifolium hist.* 1, 339). . . Gnaphalium margaritaceum (*americanum hist.* 1, 327.). . . Senecio carniolicus (*Chrysanthemum alpinum* I, *hist.* 1, 333.). S. abrotanifolius (II, 334.). S. alpinus (*Iacobaea* III, *hist.* 2, 23.). S. Doronicum (*Doron. austr.* 1, 17.). . . Inula Oculus (*Conyza* III. *austr. hist.* 2, 20.). In. Bubonium (*Aster montanus* IV. *hist.* 2, 14.). In. ensifolia (*Aster* VI, 15.). . . Arnica montana (*Doronicum* V. VI. *hist.* 2, 18.). A. Doronicum (II, 17.). A. glacialis (IV, *ib.*). . . Chrysanthemum coronarium (*creticum hist.* 1, 335.). . . Pyrethrum alpinum (*Leucanthemum ib.*). . . Achillea Clavennae (*Absinth. alpinum umbelliferum hist.* 1,

340.). Nomen habet a Nicol. *Clavenna*, pharmacopola Bellunensi, cuius tr. de Absinthio umbellifero, Venet. 1610. 4. exstat. A. atrata (*Parthenium alpinum* 336.). A. tomentosa (*Stratiotes millefolia flavo flore* 330.). A. tanacetifolia (*Millefolium rubro colore* 331.). . . Buphthalmum maritimum (*Aster* II, *hist.* 2, 13.). B. salicifolium (*Aster* III, *ib.*). . . Centaurea erucaefolia (*Stoebe salmantica* II, *hist.* 2, 9.). C. splendens (III, 10.). C. Calcitrapa (7.). C. Verutum (*Iacea luteo flore* 8.). C. salmantica (*Stoebe salmantica* I, 9.). . . Micropus erectus (*Gnaphalium* III, *Plateau*, *hist.* I, 329.).

Orchis sambucina (*pannonica* VIII, *hist.* I, 269.). . . Cymbidium Corallorrhiza (*Dentaria coralloide radice*, *hist.* 2, 120.). . . Limodorum abortivum (*Pseudo-Leimodorum*, *hist.* I, 270.). . . Aristolochia baetica (*hist.* 2, 71.).

Myriophyllum verticillatum (*hist.* 2, 252.). . . Quercus humilis (*Robur* VII, *hist.* 1, 19.). Q. austriaca *Willd.* (*Cerrus* I, 20.). . . Corylus Colurna (*Avellana pumila byzantina*, *hist.* I, 11.). Hura crepitans (*Baruce ex Hura exot.* 42.). . . Manicaria saccifera (*Palma exot.* 4.). . . Pinus Pumilio (*Pinaster* IV, *hist.* I, 32.). . . Forstera muscifolia (*? Amomum ad Garc.* 199.). Poterat autem a Magellani et Drakii comitibus accepisse magellanicam plantam.

Empetrum album (*Erica coris folio* 10, *hist.* 1, 45.) . . Smilax nigra (*hist.* 1, 113.). Sm. Pseudochina (*exot.* 83.). . . Dorstenia Drakena (*exot.* 83.). . . Mercurialis tomentosa (*Phyllum marificum*, *hist.* 2, 48.). . . Carica Papaya (*Mamoera Lusitanorum cur. post.* 78—81.). . . Schinus Molle (*cur. post.* 94.).

Polypodium calcareum *Smith.* (*Filix pumila saxatilis* 1, *hist.* 2, 212.). P. fragile (11, *ib.*). P. quercifolium (*indicum exot.* 89.). . . Botrychium rutaceum *Sw.* (*Lunaria minor ramosa* 3, 119.). . . Lycopodium denticulatum (*Muscus terrestris lusit. hisc.* 2, 249.). . . Fucus vesiculosus (*Quercus marina*, *hist.* 1, 21.). F. Plocamium (*Muscus marinus* 2, 250.).

In fungis etiam desudavit praestantissimus Clusius, esculentos generatim a noxiis discernens. Ceterum Peziza Auricula (*hist.* 2, 276.). . . Phallus impudicus (288.). . . Merulius lobatus (*Fungi alii E.* 294.). . . Morchella esculenta (264.). . . Clathrus ruber (*Fungus cancellatus in app. alter. auctar. ad exot.*) novi sunt.

* * *

Andreas Caesalpinus, quem primum Systematicum Orthodoxum praedicat Linnaeus, Aretinus fuit, natus 1519, Lucae Ghini discipulus, dein pontificis maximi archiater † 1603.

Quem primus instauraverat naturalem ordinem

Lobelius, Clusius autem auxerat et exornaverat, Caesalpinus legibus firmis ac stabilibus superstruere conatus est. Vir enim perspicacissimus facile intellexit, cum indies plantarum numerus augeretur, difficillimam fieri cognitionem et usum librorum fere nullum evadere, nisi principia quaedam statuantur ac leges, iuxta quas examinandae sint plantae, similitudines conferendae et genera stabilienda. Molitus id est in opere „De plantis" Florent. 1583. 4. quod omnino systema quoddam naturale complectitur, sed artificialibus fundatum characteribus.

Orditur autem praeclarissimus vir ab examine partium et loci illius, qui principatum animae habere videatur. Venis iis, quibus animalia, haud quidem instructas esse plantas; esse tamen ductus quosdam succo nutritio plenos, quos in lactescentibus manifesto observamus. Attrahi autem humores e terra vel aëre neque sensu quodam, quo omnino careant plantae, neque mere mechanico modo, ob fugam vacui vel ob magneticam vim, sed caloris ope vim altricem agere ita, ut humores intrent et surgant. Folia e cortice oriri, venas etiam et nervos eorum e libro. Medullam non tanti esse momenti in plantis, quam corticem: plures enim sine medulla vivere: emori etiam circumciso cortice, non perire medulla excavata. Transit ad gemmarum et seminum differentiam, quae et nos

etiamnum exercet: differre autem arbitratur ut foetum vivum ab ovo: semen enim tanquam ovum esse, in quo sit principium vitale, at vita nequaquam: sobolem vero vivere primo iuxta parentem, ut eius germen, post vero per se ipsam, suis radicibus humorem attrahere. Quae quidem differentia tantum abest, ut rem exhauriat ut potius qualitatem quamdam complectatur et seminibus et gemmis peculiarem. Maris et feminae distinctione plantas non egere, ob simpliciorem structuram et pauciorem spiritum. . . . . .

Seminis essentialem particulam Caesalpinus iure quaerit in eo loco, unde cotyledones, quas folia duo pulposa vocat, oriuntur; eam particulam *corculum* dicit, quo exeso ilico plantulam perire observavit. Flores nil esse nisi involucra fructuum, qui cum spiritu potius quam humore abundent, esse versicolores, nec virides, ut folia. Inesse floribus et stamina et floccos: illa (pistilla) esse feminum processus: hos (stamina nobis) arbitratur etiam feminum propagines esse. Calycem, seu exterius floris involucrum, nutriri e cortice, hinc non decidere cum flore, sed fructum plerumque vestire. In quibusdam firmiter flori adhaerere, ut interne flos, externe calyx nominari possit, e. g. Ornithogalum. Fatetur, in quibusdam esse sexum distinctum, ut in Cannabi, Urtica, Mercuriali, Iunipero, Taxo etc.

Distributionem plantarum adgrediens, cum Gesnero fatetur, e modo fructificandi optime et commodissime peti generum characteres: in nullis enim aliis partibus tantam organorum varietatem molitam esse et distinxisse naturam, quam in iis, quae ad fructificationem pertineant (*lib.* 1. *c.* 13.). Quae lex ab ipso stabilita licet optima sit et rationi congrua, labitur tamen eximius vir, dum in singula exspatiatur. Etenim alias esse perhibet plantas, quae dum nullum ferant semen, e putredine oriantur, quorsum fungos pertinere autumat, alias vero imperfectum producere, quod aliarum plantarum velut aborsus sint aut morbi, ut multa in genere frumentorum, quibus spica inanis et fere iuncorum genera et orchidum, Orobanche et Hypociftis: namque in his pro semine mucum aut pulvisculum conceptaculis contineri. Quosdam aliquid ferre, quod proportione respondeat semini: *nam per id visas esse propagari:* esse autem lanuginem quamdam foliis insidentem, caule vero et flore et semine carere, velut filices omnes.

Partium fructificantium autem et numerum et situm et figuram in censum venire, dum constituendae sint classes plantarum. Seminum itaque situm; sive corculum exterius spectet sive interius; sedem supra aut infra calycem; conceptaculorum formam et numerum: ita etiam floris et calycis figuram situmque considerat, ut plantarum genera distri-

buat. Quaecunque autem neque ad totius plantae neque ad fructus constitutionem faciant, ut colores, odores, sapores et alia huiusmodi, accidentia esse, saepiusque e cultu aut locorum coelique diversitate variari.

Vulgarem ordinem sequens, primum arbores tractat, dein herbas, utrasque habet vel simpliciores, quae sub uno flore A. *unicum semen* ferunt, aut *unum seminis conceptaculum;* vel magis compositas, quae plura habent in uno calyce semina. Subdivisiones autem petuntur e sede seminis et corculi, quod vel exterius vergit, ut in plerisque arboribus, vel interius: aut, quod idem est, corculum ex apice vel e basi seminis prodit. α. Glandiferae et nuciferae arbores omnes ad prius pertinent genus, quas primo loco tractat Caesalpinus. Inter has Quercus Pseudosuber (*Suberella Caesalp.* 2, 2.) et Ostrya vulgaris (2, 7.). Immiscet tamen etiam alienas, ut Acera et Fraxinos et Platanos. . . β. Quae pericarpium ferunt, 1. seminis *corculo exterius vergente*, aliae quidem florem in summo fructu, aliae vero in basi gestant. Ad priorem classem refert Amygdalas, Persicas, Prunos, Perseam (quam cum Anacardio confundit), Laurum, Piper, Cubebas, aliasque plantas gummiferas, ut Benzoën, Styracem et alias, quarum semen haud examinaverat, ad famosissimam usque Lotum. Dein persequitur eas, quarum semina 2. *cor in inferiore parte* habent, qua sci-

licet aut pedunculo aut conceptaculo nectuntur: magna ex parte plura hae ferunt ſemina, aut in communi conceptaculo aut in pluribus. Huc Ficum, Morum, Sambucum, Hederam, Liguſtrum, Syringam ipſamque Roſam; dein Vitim, Arbutum, Guaiacum, *Ermellinam (Diospyros Lotus)*: leguminoſas, ut Caſſiam, Ceratoniam, Tamarindum, Cytiſum, Geniſtam, Emerum, refert. B. Sunt quibus ſeminis ſedes *bipartita* eſt, ut duo conceptacula videantur, quibus ſemina lanugine involuta ſunt, quorſum Periploca pertinet, Staphylodendron, Populus, Salix, Tamarix. C. *Tripartita* ſeminis ſede pauca in genere arboreo occurrunt: novit autem Caeſalpinus duntaxat Buxum et Myrtum, quarum flores ſummis fructibus inhaerent. D. *Quadripartita* ſeminis ſede habentur manifeſte quidem Siler (*Evonymus*) obſcure autem ob fructus parvitatem Vitex. E. *Multiplici* ſeminis ſede et indeterminatiori numero multa reperiuntur, horum autem α. quaedam fructum ferunt exterius communi cortice tectum, ut Malorum genera, β. alia eumdem habent tegente proprio ſingulorum corpore, ut Conifera: haec enim veluti e ſquamis compactilem fructum ferunt, ſub ſingulis ſquamis ſemina continentur. Seminis autem cor omnibus eſt in parte inferna: flos nullus, aut, ſiquis eſt, amentaceus.

Expoſitis arborum differentiis tranſit ad ſuffrutices et herbas, quarum differentias ſimiles prae-

cipit. A. Prima classis solitaria fert semina sub singulis floribus, aut solitarium seminis conceptaculum. α. Nuda sunt semina in Valerianis solis, quarum tum flos tum seminis cor exterius sita sunt: insident autem pappi his seminibus summis. β. Pericarpio cincta semina gerunt, quibus vel seminis cor exterius sedet, flos interius: quorsum Thymelaea, Daphnoides et Iasminum pertinet; vel flos in summo fructu et seminis cor pariter, ut in Cassia lignea (Daphne Cneorum.). Aliis pro seminis tegmine datum est floris involucrum, seminibus solitariis existentibus sub singulis floribus, ut in Cannabi, Lupulo, Ambrosia, Chenopodio, Beta, Atriplice, Blito, Tribulo, Spinachia, Rumice, Oxalide, Polygono, Salsola et omnibus frumentis ac cyperoideis. γ. Conceptaculum simplex ac unicum sub uno flore gerunt, quae florem habent, fructui pulposo eduli insidentem, ut Cucurbitae et Cucumeres, Bryonia, Sambucus, Solanum, Smilaces, Rusci, Dictamnus, Arum. Huc autem legumina omnia, inter quae recenset etiam Cassiam Sennam italicam (8, 36.), quae in agro Pistoriensi frequens seritur: adnumerat his etiam Lychnides, Dianthos, Asclepiades et alias. B. Secunda classis complectitur eas, quae bina semina nuda sub singulis floribus gerunt, aut conceptacula seminum bipartita. Ad priorem ordinem pertinent umbelliferae omnes (inter eas Pancaseolus s. Bunium Bul-

bocaſtamum 7, 29.) et Seſeli Ammoides (7, 15.) ad poſteriorem Rubiae, (*Crucianella maritima* 8, 12.), Agrimoniae, Mercurialis et Xanthium, Plantago etiam et Euphraſia, Orobanche, Cuſcuta, Tornaebona (*Nicotiana*), Hyoscyamus, Verbaſcum, Scrofularia. Huc etiam refert ſiliquoſas, quippe quae bipartitum habent conceptaculum... C. Tertia claſſis continet plantas, quae terna ſemina gerunt aut nuda, ut Thalictrum (quod cum Pegano Harmala confundit), aut in conceptaculis, ut Euphorbiae (inter quas Euphorbia Cajogala 11, 8.) et Croton (*Heliotropium*), Convolvuli etiam, Seſamum, Aſarum et Cardamomum, Cyclamen, Hypericum. Huc refert etiam bulboſas omnes, Allia, Scillam, Hyacinthum, Crocum, Narciſſum, Aloën, Orchideas omnes... D. Sequuntur, quae quaterna habent ſemina; eaque plerumque nuda, ut Aſperifoliae et Labiatae omnes... E. Quae multa ſemina gerunt, dividuntur α. in Compoſitas, ubi flos ſuperus eſt, et ſemina vel pappoſa vel nuda, receptaculum etiam vel foliaceum (*paleaceum*) vel nudum. His adnumerat Scabioſas, inter quas Sc. vel cretica vel limonifolia (13, 60.). β. in eas, quibus flos inferus eſt, qualis apparet in Ranunculis, Anemone, Geo, Butomo, Potentilla, Alchemilla, Geranio, Malvis. γ. in eas, quae in ſingulis conceptaculis plura geſtant ſemina, ut Oxalis, Goſſypium, Bamia (*Hibiſcus eſculen-*

tus), Papaver, Ruta, Helleborus, Aconitum, Paeonia, Aquilegia. Supereſt plantarum familia, quae nullum profert ſemen, quorſum Filices (inter has Polypodium ilvenſe, 16, 10.), Muſci frondoſi, Equiſeta, Lichenes, Algae et Fungi.

En primi ſyſtematis carpologici ſyllabum, quod licet imperfectum ſit, ingenii tamen ſummi monumentum et aliorum omnium ad Gärtnerum usque exemplar eſt.

* * *

Ni inter ſyſtematicos, inter collectores ſaltem inventorum numerandus eſt Ioachimus Camerarius, medicus Noribergenſis (nat. 1534. † 1598.), Gesneriani theſauri poſſeſſor et horti praeſtantiſſimi cultor. Uſus eſt iconibus Gesneri ad edendam „De plantis epitomen utiliſſimam Petr. Andr. Matthioli“ Frcf. ad Moen. 1586. 4. Egregium opus, ob mutatas et emendatas plerasque Matthioli icones, relictis paucis deterioribus, ut Auricula muris (408.), Rhabarbaro (414.), Chamaeleonte nigro (429.). Reliquae ſunt elegantiſſimae, nitidiſſimae, quales nec maiores ipſius nec poſteri unquam ligno inciderunt; pleraeque habent partes eſſentiales, ut facillime et genus et ſpeciem definire poſſis. Ordo ceteroquin nullus, niſi is, qui in Dioſcoride Matthioli obſervatur. Adiutus fuerat a nepote Ioach. Iungermannio, Lipſienſi, poſt Guilandini ſucceſſore nominato, qui Orientem ad-

gressurus, obiit Corinthi 1591. Praestantissimas et novas prorsus icones, inter plusquam M, quae hic occurrunt, existimo sequentes:

Echium italicum (*flore albo* 738.). . . Celosia castrensis (*Amarantus cristatus* 792.). . . Seseli tortuosum (*massiliense nonnullorum* 511.). . . . Agave americana (*Aloë* 451.) multo melius redit in *horto t.* 5. . . Ballota alba (572.). . . Cardamine hirsuta (*Sissymbrium aquaticum alterum* 270.). . . Sisymbrium strictissimum (*Arabis quibusdam* 342.). . . Tragopogon orientalis (*Barbula hirci* 312.). . . Sonchus coeruleus *Sm.* (281.). . . Artemisia gallica (*Absinthium seriphium vulgo dictum* 458.). . . Tussilago alba (*Petasites fl. albo* 593.). . . Ulva plicata Roth. (*Muscus marinus alter Plin.* 872.).

Mox sequutus est „Hortus medicus et philosophicus" Frcf. ad Moen. 1588. 4., primum et splendidum quidem exemplum descriptionis plantarum, quae in horto ditissimo colebantur; icones adiectae sunt nitidissimae, aliae propriae, aliae e Gesneri thesauro. Novae sunt fere:

Montia fontana (*Portulaca exigua p.* 131.).

Sherardia arvensis (*Rubeola arvensis* 149.).

Physalis angulata (*Halicacabum t.* 17.). ... Gentiana bavarica (*t.* 15.). . . Gent. imbricata (*ib.* 11.). . . Eryngium amethystinum (*totum coeruleum p.* 58.). . . Bupleurum longifolium (*Perfo-*

liata montana t. 38.). . . Tordylium peregrinum (*Caucalis hispanica t.* 11.).

Silene fruticosa (*Ocimoides fruticosum t.* 33.). . . Sil. noctiflora (*Oc. noctiflorum t.* 34.). . . Euphorbia Gerardiana (*Tithymalus linifolius* 170.).

Scrofularia peregrina (*t.* 43.).

Bunias syriaca (*Rosa hierochuntica alia t.* 42.). . . Cheiranthus tricuspidatus (*Leucoion marinum t.* 24.).

Sida indica (*Abutilon t.* 1.). . . Hibiscus syriacus (*Alcea arborescens t.* 4.).

Anthyllis tetraphylla (*Trifolium halicacabum t.* 47.). . . Trifolium italicum (*Melilotus italica t.* 29.). . . Lotus ornithopodioides (*t.* 25.). . . Medicago maculata (*t.* 27.).

Hieracium dubium (*Lactucella sylvestris repens p.* 82.). . . Cnicus syriacus (*Carduus lacteus syriacus t.* 10.

Neottia repens (*Orchis radice repente t.* 35.). . . Phoenicis dactyliferae germinatio (*t.* 36.).

* * *

Inventa colligere ac in meliorem disponere ordinem fategit etiam Iacobus Dalechamp, medicus Lugdunensis (nat. 1513. † 1588.), sed, licet adiutus a Ioanne *Bauhino* et Io. *Molinaeo*, inconditum tamen opus reliquit, quo aegerrime utimur, cum eaedem plantae diversis nominibus occurrant. „Historia generalis plantarum.“. vol. 1. 2. Lugd.

1587. fol. Rouillius bibliopola iusto iactantius praefatur. Ordo singularis: 1. de arboribus sylvestribus; 2. fruticibus; 3. arboribus fructiferis; 4. segetibus et leguminibus; 5. oleribus et herbis; 6. plantis umbelliferis; 7. flore placentibus; 8. odoratis; 9. palustribus; 10. de plantis in asperis locis et saxosis; 11. de plantis in udis locis et pinguibus; 12. de plantis maritimis et marinis; 13. de parasitis; 14. de Carduis et spinosis; 15. de bulbosis; 16. de catharticis; 17. de venenatis; 18. de peregrinis. Plantarum descriptiones pleraeque e Matthiolo, Fuchsio, Lobelio, Dodonaeo et Clusio: icones indidem mutuatae, paullo inferiores illis, sed appositis interdum, more Gesneri, partibus essentialibus.

Quae propria sunt Dalechampio aut melius ab eo exposita, sequentia videntur:

Veronica urticaefolia (*maxima* 1165.).

Anthoxanthum odoratum (426.). . . Saccharum cylindricum (*Gramen tomentosum* 430.). . . Elymus arenarius (*Oxyagrostis maritima* 432.). . . Knappia agrostidea *Sm.* (*Gramen minimum* 424.). . . Dactylis glomerata (*Gr. spicatum* 427.). . . Polycarpon tetraphyllum (*Paronychia altera* 1213.).

Globularia nudicaulis (*Aphyllanthes* III. 864.). . . Plantago alpina (*Holosteum quorumdam* 1183.). . . Camforosma glabra (*Chamaepeuce Plinii* 1179.).

Convolvulus saxatilis (*Lychnidis sylvestris species Myconi* 817.). . . Verbascum Myconi (*Auricula ursi* 837.). . . Eryngium Bourgati (*Spina alba* 1462.). . . Bupleurum Odontites (*Odontites lutea* 1063.). . . Sison verticillatum (*Daucus pratensis* 718.). . . Oenanthe peucedanifolia (*Bulbocastanum femina* 778.). . . Aethusa Bunius (774.). . . Chaerophyllum hirsutum (*Cicutaria alba* 789.). . . Seseli elatum (*Petroselinum* 702.).

Ornithogalum latifolium (*magnum Myconi* 1583.).

Möhringia muscosa (*Alsine muscosa* 1235.). . . Acer monspessulanum, (95.).

Scleranthus polycarpos (444.). . . Saxifraga Aizoon (*Phyllon thelygonon* 1195.). . . Gypsophila rigida (*Tunica minima* 1191.).

Sedum dasyphyllum (*Aizoon dasyphyllum* 1133.).

Euphorbia verrucosa (*Tithymalus* 1650.).

Sarracenia flava (*Turis limpidi folium* 1754.). . . Cistus Tuberaria (*maior Myconi* 1099.). . . Anemone apiifolia (*Pulsatilla* III. 851.). . . Ranunculus hederaceus (1631.). R. platanifolius (*montanus albus ib.*).

Lamium incisum (*Ballote crispa maior* 1253.). . . Erinus alpinus (*Ageratum purpureum* 1184.).

Cakile maritima (*Eruca maritima* 1394.). . . Lepidium alpinum (*Thlaspi montanum minimum*

(1180.). . . Iberis ſempervirens (*Thlaſpi montanum candidum* 1180.).

Althaea hirſuta (*Alcea villoſa* 594.).

Polygala monſpeliaca (*Onobrychis* III. 491.)... Ononis pinguis (*lutea non ſpinoſa* 449.). . . Coronilla minima (*Lotus enneaphyllos* 510.). . . Ornithopus compreſſus (*Scorpioides leguminoſa* 493.). O. perpuſillus (*Ornithopodium tuberoſum* 486.). . . Aſtragalus montanus (1347.). . . Medicago minima (*Tribulus minor rectus* 513.).

Arnopogon Dalechampii (*Hieracium magnum* 569. *male.*). .. Sonchus picroides (*Crepis* 562.). .. Prenanthes muralis (*Sonchus dendroides* 573.). . . Andryala integrifolia (*Sonch. lanatus* 1116.). . . Cnicus Eriſithales (1094.). . . Conyza ſordida (*Ageratum aliud quorumdam* 778.). . . Erigeron glutinoſum (*Conyza montana* 1201.). . . Anthemis maritima (*Chamaemelum* 1394.). . . Chryſanthemum Myconi (873.).

Orchis globoſa (*rotundus* 1556.).

Polypodium ilvenſe (1221. 1230.). Marſilea quadrifolia (*Lemma* 1014. 1015.).

Haec quidem certiora ſunt. Plurima dubia aut variis nominibus, licet eadem, inſignita, de quibus Iacobus *Pons* egit in „animadverſionibus in hiſto„riam plantarum generalem." Lugd. 1600. 8. Edidit etiam *C. Bauhinus* animadverſiones in hiſtoriam plantarum Lugduni editam; catalogum plan-

tarum 400 eo in opere bis terve positarum. Frcf. 1601. 4.

* * *

Iacobus Theodorus Tabernaemontanus, Alsatus, medicus Episcopi Spirensis et principis Palatinatus, Tragi autem discipulus, praeceptoris opera continuare moliens, impensas ab Episcopo Spirensi accipere speravit, sed intermortuo hoc, Bassaeus, typographus Francofurtanus magni herbarii tomum primum 1588. edidit. Defuncto 1590. auctore ipso, Nicol. Braunius reliquos tomos 1592. curavit: novam autem editionem *C. Bauhinus:* „Neuw vollkommentlich Kreuterbuch" Tom. 1. 2. Frcf. ad Moen. 1613. fol. quam coram habeo. Continet, ordine quodam arbitrario, plusquam 5800 species plantarum, quarum 2480 iconibus expressae sunt, rudioribus iis, quam quae Camerarius curaverat, plerisque mutuo acceptis a Clusio, Lobelio aliisque, nonnullis pessimis, aliis tamen melioribus, imo novis et peculiaribus. Nimius autem in viribus medicis, multus in nomenclatura omnium fere linguarum. Propriae ipsi aut melius descriptae sunt sequentes:

Veronica triphyllos *(Alsine recta* 2, 410.). . . Ver. hederaefolia *(Alsf. hederacea* 2, 411.). . . Ver. arvensis *(Alsf. fol. veronicae ib.)*. . . Ver. agrestis *(Alsf. fol. trissaginis ib.)*. . . Salvia hispanica *(Sclarea* 2, 97.).

Valeriana dioica (*Phu minus* 1, 469.)... Iris pallida (*dilute coerulea* 2, 359.)... Scirpus Tabernaemontani *Gmel. fl. bad. n.* 69. (*Iuncus ſylvaticus* 1, 554.)... Phalaris arundinacea (*Gramen harundin. maius* 1, 53.)... Panicum verticillatum (*Gr. geniculatum* III. 1, 532.)... Andropogon Iſchaemum (1, 553.)... Stipa capillata (*Aegilops* IV. 1, 564.)... Polycnemum arvenſe (*Camforata* II. 1, 57.).

Dipſacus laciniatus (II. 2, 393.)... Aſperula tinctoria (*Gallium album* III. 1, 445.).

Campanula patula (*Rapunculus ſylv. minor* 2, 125.)... Chenopodium murale (II. 2, 142.)... Chaerophyllum temulum (*Cerefolium ſylveſtre* 1, 288.)... Pimpinella nigra (*Tragoſelinum minus* 1, 258.)... Linum auſtriacum (*ſylveſtre* III. 2, 526.).

Iuncus ſylvaticus (*Gramen iunceum* I. 1, 553.).

Epilobium tetragonum (*Lyſimachia* III. 2, 554.)... Epil. paluſtre (*Lyſ.* VII. 2, 555.)... Polygonum aviculare (II. 2, 533.).

Scleranthus annuus et perennis (*Polygon.* IV. V. 2, 534.)... Stellaria uliginoſa (*Alſine fontana* 2, 411.)... Ceraſtium aquaticum (*Alſine paluſtris* 2, 412.).

Erodium pimpinellifolium (*Geranium arvenſe* 1, 124.)... Althaea ficifolia (*Malva roſea ſimplex* 2, 469.).

Spartium multiflorum (*Genista alba* 3, 824.). . . Vicia dumetorum (*Cracca maior* 2, 220.).

Hieracium paludosum (XIV. 1, 509.). H. sylvaticum (*Pulmonaria gallica tenuifolia* 1, 500.). . . Crepis Dioscoridis (*Hierac.* I. 1, 506.). . . Cr. nemausensis (*Hier.* VII. 1, 507.). . . Cr. virens (*Hier.* II. 1, 506.). . . Helianthus indicus (*Corona solis* I. 2, 466.). . . Hel. multiflorus (*Cor. solis* IV. 2, 467.).

* * *

Immortalem meretur gloriam splendidum ingenium indefessaque industria *Fabii* COLUMNAE, Neapolitani. E nobilissima gente circa annum 1567. natus, ab infantia inde diro morbo comitiali vexatus, licet iuris scientiam sibi elegisset, veteres tamen medicos adsiduo legere coepit, ut remedium aliquod expeditissimum inveniret, quo morbum suum fugare posset. Incidit in Phu Dioscoridis, quod Valerianam officinalem significare credidit (*phytobas.* 97.) eaque a morbo per aliquod tempus liberatus fuit. De ea planta postea contentio orta est inter Columnam et Evangelistam Quatramium (*ecphras.* 1, 210.), ubi noster defendit suam sententiam, licet a veritate alienam. Haec tamen studia adeo iuvenem delectarunt, ut in iis etiam aetatem consumeret ac consenesceret. Edidit enim primum, quum annum XXV ageret, „Phytobasanum" quem Iani Planci castigatione Mediolani 1744. 4.

editum coram habeo. Pingendi arte ipse Columna peritus, aeri incidi icones primus curavit, quae quidem artis initia satis speciosa palmam tamen ligneis iconibus Camerarii haudquaquam praeripiunt. Quum postea Aequicolorum iudex et proprinceps nominatus esset, otium omne in Campoclarensium montibus et Apuliae campis plantarum feracissimis consumsit; multo curatius, Gesneri et Caesalpini exemplo accensus, ad partes essentiales consilium transferre didicit; immensam rariorum vegetabilium copiam collegit, quarum praecipuas et novas in „Ecphrasi stirpium" tom. 1. 2. Rom. 1616. 4. descripsit ac delineavit. Eodem fere tempore Io. Bapt. Portae successor, seu prof. Neapolitanus vocatus fuit, fractus autem paene viribus ac animum despondens vitam protraxit ad annum usque 1640. ubi vivere desiit.

Quum de veterum plantis agerem, saepius iam Columnam citavi, unde patet, eum operam praeprimis dedisse, ut Dioscoridem et Theophrastum explicaret, haud satis felix initio: namque in phytobasano pluries labitur, sibique ipse contradicit. Multo maturius ac vere eximium opus est ecphrasis, quae climatis florae perquam faventis plantas innumeras fere continet, quae nec antea nec etiam post studiosius observatae fuerunt. Indicem adiungo plantarum novarum aut Columnae peculiarium:

Circaea alpina (*minima ecphr.* 2, 80.).

Veronica montana (*Alyssum montanum ecphr.* 1, 288.).

Fedia echinata (*Valerianella ecphr.* 1, 206.). F. coronata (*semine scabiosae ib.* 209.). F. dentata (*altera ib.*).

Scabiosa palaestina (*Phyteuma minus phytob. t.* 22.). . . Sherardia muralis (*Asperula ecphr.* 1, 300.). . . Asperula cynanchica (*Galium τετράφυλλον* 1, 297.). . . Valantia muralis (*Cruciata ib.*). Plantago Serraria (*pilosa laciniata apula, ecphr.* 1, 259.).

. Lithospermum apulum (*Echioides lutea minima, ecphr.* 1, 185.). . . Cynoglossum apenninum (*ecphr.* 1, 170.). C. Columnae *mihi* (*ib.* 178.). . . Aretia Vitaliana (*Sedum alpinum* I. *ecphr.* 2, 65.). . . . Androsace carnea (*Sed. alpin.* II. *ib.*). . . Campanula graminifolia (*Trachelium montanum phytob. t.* 34.). . . Phyteuma orbiculare (*Rapuntium corniculatum, ecphr.* 1, 224.). . . Chironia maritima (*Centaureum luteum novum, ecphr.* 2, 77.). . . Gentiana ciliata (*Gentianella coerulea fimbriata, ecphr* 1, 221). G. utriculosa (*altera coer. cordata, ib.*). . . Bupleurum tenuissimum (*minimum, ecphr.* 1, 247.). . . Echinophora tenuifolia (*Pastinaca echinophora, ecphr.* 1, 101.). . . Tordylium apulum (*ib.* 124.). . . Caucalis latifolia (*Echinophora* IV. *ecphr.* 1, 97.). C. platycarpos (*Echinophora πλατύκαρπος, ib.* 94.). . . Dau-

eus muricatus (*Echin.* πυκνόκαρπος, *ib.*). . . Laserpitium hirsutum (*Panax Asclepium apulum, ecphr.* 1, 86.).

Allium pallens (*Gethyoides sylvestre, ecphr.* 2, 7.). . . A. Chamaemoly (1, 326.). . . Rumex bucephalophorus (*Acetosa, ecphr.* 1, 150.).

Saxifraga bryoides (*Sedum alpinum* IV. *ecphr.* 2, 67.). S. androsacea (III. *ib.*). S. bulbifera (*ecphr.* 1, 317.). . . Saponaria bellidifolia (*Globularia lutea montana, ecphr.* 1, 153.). . . Sedum stellatum (*Sempervirum* III. *phytob. t.* 11.). . . Cerastium repens (*Ocimoides Lychnitis phytob. t.* 31.).

Agrimonia Agrimonoides (*ecphr.* 1, 144.). . . Reseda Phyteuma (*Erucago apula, ecphr.* 1, 269.). . . Euphorbia Epithymoides (*Tithymalus, ecphr.* 2, 51.). E. sylvatica (*lunato flore, ib.* 57.). . . Sempervivum arachnoideum (*ecphr.* 1, 291.).

Ranunculus chaerophyllus (*montanus leptophyllus, ecphr.* 1, 311.). R. parvulus (*minimus apulus* 316.).

Teucrium Pseudhyssopus (*Hyssopus apulus, ecphr.* 1, 67.). . . Sideritis montana (*ecphr.* 1, 196.). . . Scutellaria Columnae (*Cassida, ecphr.* 1, 189.). . . Rhinanthus Elephas (*ecphr.* 1, 188.). R. Trixago (*ib.* 197.). . . Euphrasia latifolia (*ecphr.* 1, 202.). . . Tozzia alpina (*Anonyma S. Gregorii, ecphr.* 2, 50.).

Lepidium petraeum (*Cardamine pusilla saxatilis*, *ecphr.* 1, 273.)... Draba muralis (*ib.* 272.). .. Thlaspi perfoliatum (*ib.* 276.). T. saxatile (*Ionthlaspi montanum* 277.)... Alyssum deltoideum (*Litoreo-leucoium supinum*, *ecphr.* 1, 284.). .. Biscutella auriculata (*Leucoium montanum flore pedato*, *ecphr.* 2, 61.). B. apula (*Iondraba apula*, *ecphr.* 1, 285.). B. laevigata (*Leucoium alyssoides*, *ib.*)... Sisymbrium Irio (*ecphr.* 1, 265.). S. Columnae (*Rapistrum sylvestre*, *ib.* 268.).

Erodium ciconium (*Geranium apulum ecphr.* 1, 235.).

Spartium radiatum (*ecphr.* 1, 290.). Ononis Columnae (*ecphr.* 1, 301.)... Orobus vernus (*Astragalus phytob. t.* 14.)... Hippocrepis comosa (*Ferrum equinum capitatum*, *ecphr.* 1, 301.)... Astragalus sesameus (*Vicia sesamea apula*, *ib.*).

.. Hypericum hirsutum (*Androsaemum*, *ecphr.* 1, 74.). H. montanum (*ib.*).

Geropogon hirsutus (*Tragopogon*, *ecphr.* 1, 231.)... Tragopogon crocifolius (*ib.* 230.)... Scorzonera hirsuta (*Tragopogon apulum*, *ib.* 233.)... Prenanthes viminea (*Chondrilla viscosa*, *ecphr.* 1, 240.). P. hieracifolia (*Hieracium leptomacrocaulon* 1, 249.)... Thrincia hirta (*Hieracium montanum saxatile*, *ecphr.* 1, 243.)... Hieracium cymosum (*Pilosella macrocaulos*, *ec-*

phr. 1, 249.). H. aurantiacum (*germanicum* 1, *ecphr.* 2, 30.)... Crepis scariosa (*Cichorium pratense vesicarium*, *ecphr.* 1, 237.). Tolpis barbata (*Hieracium calyce barbato*, *ecphr.* 2, 27.)... Lapsana foetida (*Hieracium* III, *ecphr.* 2, 31.)... Carlina lanata (*Acanthoides*, *ecphr.* 1, 27.). C. corymbosa (*Acarna apula umbellata*, *ib.*)... Artemisia coerulescens (*Absinthium latifolium*, *ecphr.* 2, 76.)... Carpesium cernuum (*Aster*, *ecphr.* 1, 252.)... Anthemis montana (*Absinthium montanum phytob. t.* 33.)... Helianthus tuberosus (*Flos solis Farnesianus*, *ecphr.* 2, 13.)... Centaurea Crupina (*Senecio-Carduus apulus*, *ecphr.* 1, 34.). C. solstitialis (*Spina solstitialis mitior*, *ecphr.* 1, 31.). C. centauroides (*Iacea laevis maxima*, *ecphr.* 1, 35.).

Orchis anthropophora (*ecphr.* 1, 320.). O. tephrosanthes (*cercopithecophora*, *ib.*)... Serapias Lingua (*Orchis macrophylla*, *ecphr.* 1, 322.).

* * *

Systematicum transire nequeo, qui naturalem Lobelii methodum ulterius elaborare studuit, Adamum Zaluzanium a Zaluzaniis, Bohemum, cuius „Methodus herbaria libr. 3." Frcf. 1604. 4. coram est. De sexu plantarum c. 24. longe aliam ac priores profert sententiam: plurimas enim hermaphroditas esse et androgynas, nonnullas vero sexum separatum habere. *Ligulam* ap-

pellat filamentum, *apicem* antheram: *ſtamen* autem piſtillum. Familias naturales ordine ſatis congruo percurrit, ab imperfectis ordiens: Fungos, Muſcos, Lichenes, Gramina, Scitamina, Lilia, Hyacinthos, poſt eos Orchides tractat, quas memorabili elencho complectitur: Orchides enim ſunt:

1. Satyria legitima, nobis minus nota, Monorchides, quorſum Erythronium et Hyacinthus orientalis.
2. Cynosorchides, polydactylae.
   a. Oreades, folio laevi et maculoſo (*Orchis maculata.*).
   b. Nereides, paluſtres.
      α. folio acuto, laeves et maculoſae.
      β. folio lato et laciniofo.
3. Serapiades, rotundis teſtibus.
   a. Duobus (*Orchis variegata, militaris: Ophrys myodes etc.*).
   b. Tribus aut quatuor.
4. Mediae, Dactylides.

Sequuntur Leguminoſae, quibus et Rutam et Seſamum adnumerat: Ferulaceae, inter quas Umbelliferae, Filices, Artemiſia, Filipendula: Compoſitae: tum congeries quaedam, ubi Sempervivum cum Plantagine, Rheum cum Oxalide coniungit. Ranaceae plantae dicuntur Aroideae, et Caltha et Ranunculus Thora etc.

* * *

Claudant agmen „fratrum Bauhinorum fydera lucida“, quorum tot tantaque funt in promovenda et perficienda re herbaria merita, ut ab uno fere Linnaeo fuperentur. Bafileae, patre Ioanne medico, natus uterque, alter natu maior Ioannes anno 1541, minor alter Cafparus 1550. Ioannes a Fuchfio primum, dein a Conr. Gesnero haufit disciplinam, huius comes indefeffus in itineribus helveticis. Poft Galliam Narbonenfem, Italiam ipfam, Alfatiam totam et fylvam Martiam peragravit, Ebroduni per aliquod tempus commoratus eft, donec Bafileam 1566 vocaretur; quatuor vero poft annos princeps Montisbeligardenfis medicum fibi eum elegit, Montebeligardi etiam denatus eft 1613.

Edidit is primum „hiftoriam admirabilis fontis et balnei Bollenfis“, Montebelig. 1598. 4. cuius liber quartus, feorfim editus, ftirpes plerasque in vicinis montibus et fylvis provenientes tractat. Inter eas paucae quidem novae, ut Peplis Portula (*Alfine minima p.* 194.), Alnus incana p. 144. etc., quae redeunt in hiftoria plantarum. Molitus enim erat ab ineunte aetate vir doctiffimus et ftudiofiffimus ingens opus, Gesneriani aemulum, in quo colligere ex omnibus auctoribus, quaecunque innotuerant, melius defcribere, icones repetere et fynonyma diiudicare fategit. Prodromum eius operis, in quo a Io. Henr. *Cherlero* genero adiutus fuerat, pofthumum editum habemus Ebrodun. 1619. 4., ubi claffes na-

pitio Lobelii ſimilis anguſtifolia 3, 137.). . . Seſeli glaucum (*Daucus glauco folio* 3, 16.).

Scilla unifolia (*Bulbus monophyllus flore albo* 2, 622.). . . Calamus Zalacca (*Baly inſulae fructus* 1, 401.). . . Iuncus acutus (*pungens* 2, 520.). I. maximus (*Gramen Luzulae maximum* 2, 493.). I. capitatus (*foliatus minimus* 2, 523.). . . Rumex pulcher (*Lapathum pulcrum bononienſe* 2, 988.). R. Lunaria (994.).

Andromeda polifolia (*Viti idaeae adfinis polifolia* 1, 527.). . . Saxifraga ſtellaris et cuneifolia (*Cotyledon altera* 3, 684.). S. moſchata *Wulf.* (*Tridactylites alpina* 3, 762.). S. aſpera (*Sedum alpinum hiſpidum* 3, 695.). . . Arenaria trinervia (*Alſine plantaginis folio* 3, 364.). A. tenuifolia (*Alſine, ib.*). A. ſtriata (*Auricula muris pulcro flore* 3, 360.). . . Sedum ſaxatile (*luteum minimum non acre* 3, 695.).

Lythrum Thymifolia (*Hyſſopifolia minor* 3, 792.).

Prunus ſemperflorens (*Ceraſus racemoſa* 1, 223.). . . Pyrus Pollveria (1, 59. A patria Pollwiler Alſatiae dicta.) P. dioica (*Malus non florida* 1, 21.). . . Roſa tomentoſa *Smith.* (2, 44.).

Ciſtus nummularius (2, 20.). C. ſampſucifolius (*ib.*). ?C. glutinoſus (*thymi folio incano* 2, 19.). . . Ranunculus plantagineus (*anguſtifolius bulboſus* 3, 866.). R. pyrenaeus (*pumilus gra-*

mineis foliis, ib.). R. glacialis (3, 861.). R. montanus (*minimus alpinus luteus ib.*).

Teucrium Marum (3, 243.)... Nepeta nuda (*Mentha Cataria hispanica* 3, 226.)... Sideritis romana (*Sideritis genus spinosis verticillis* 3, 428.)... Ocimum monachorum (3, 260.)... Scutellaria albida (*teucrii facie* 3, 291.)... Antirrhinum Pelisserianum (*Linaria coerulea calcaribus longis* 3, 461.).

Thlaspi peregrinum (2, 927.). T. alliaceum (*folio alliariae* 2, 932.)... Sisymbrium obtusangulum (*Eruca inodora* 2, 862.)... Cheiranthus maritimus (*Leucoium* 2, 877.).

Spartium purgans (1, 404.)... Genista sylvestris (*Genistella montis ventosi spinosa* 1, 400.)... Ononis Cherleri (2, 394.)... Orobus canescens (*Araci vel Apios leguminosae species* 2, 326.)... Lathyrus sylvestris (*maior narbonensis* 2, 304.). L. hirsutus (2, 305.). L. Nissolia (*Catananche leguminosa* 2, 309.)... Vicia platycarpos (*Aracus fabaceus* 2, 286.)... Cytisus biflorus (*glaber, siliqua angusta* 1, 373.). Coronilla iuncea (*Colutea caule genistae fungoso* 1, 383.). Astragalus monspessulanus (2, 338.). Trifolium tomentosum (2, 379.). T. resupinatum (*folliculaceum ib.*). Lotus angustissimus (2, 356.). .. Medicago coronata (2, 386.). M. tuberculata (*magna turbinata* 2, 385.). M. turbinata (*scu-*

tellata 2, 384.). M. rigidula (*hirsuta, echinis rigidioribus* 2, 385.).

Lactuca augustana (*longo et angusto folio* 2, 999.). Hieracium staticaefolium (*Chondrilla folio non dissecto* 2, 1041.). . . Crepis Sprengeriana (*Hieracium pulcrum ramosum* 2, 1026.). Rhagadiolus edulis (*Hierac. stellatum* 2, 1014.). Carduus crispus (3, 159.). C. tenuiflorus *Sm.* (*acanthoides* 3, 56.). Cnicus canus (*Cirsium tomentosum* 3, 44.). C. ferox (*Carduus lanceolatus ferocior* 3, 58.). Conyza sicula (*foliis virgaureae* 2, 1049.). Inula spiraeaefolia (*Conyzae mediae monspel. adfinis* 2, 1049.). Senecio nemorensis (*Virgaurea latifolia* 2, 1063.). S. aquaticus (*Iacobaea latifolia* 2, 1057.). Cotula aurea (*Chamaemelum aureum* 3, 119.). Anthemis repanda (*Chrysanthemum latifolium* 3, 105.). Achillea herba rota (3, 144.). A. nana (*Millefolium alpinum* 3, 138.). Centaurea galactites (*Carduus* 3, 54.). C. nigrescens (3, 28.).

Epipactis cordata (*Bifolium minimum* 3, 534.). Caulinia fragilis et Naias monosperma *Willd.* (*Fluvialis pisana* 3, 779.).

Salix Amaniana *Willd.* (*latifolia non hirsuta* 1, 216.). S. arbutifolia (*pumila folio utrinque glabro* 1, 217.). S. reticulata (*pumila folio rotundo ib.*).

Afplenium Trichomanes ramofum (3, 755.). Pteris crifpa (*Adiantum album tenuifolium* 3, 743.). . . Afpidium fpinulofum *Sm.* (*Filix tenuiffime fecta* 3, 739.).

Fucus falicifolius *Gmel.* (*Salix marina* 3, 805.). Fuc. Erica marina (3, 799.). Ulva Linza (3, 789.).

Eius operis compendium edidit Domin. *Chabraeus* „fciagraphiae" titulo Genev. 1677. fol. ubi p. 389. Selinum Chabraei nomine Carvifoliae primum occurrit.

Fratre multo fuperior et divitiis herbariis et amicorum liberalitate et egregii pictoris arte fuit natu minor Cafparus BAUHINUS. Is Italiae montes, agros et hortos multo diligentius perfcrutatus erat, adierat Monspelium et Galliam narbonenfem; Helvetiae alpes et Germaniae feraciffimas regiones bene cognovit; redux iuvenis disciplinae graecae et anatomiae, denique botanicae etiam provinciam in academia Bafileenfi fuscepit († 1624.).

Commercium aluit adfiduum et fumme proficuum cum fratre, cum Nic Agerio, prof. Argentinenfi, Ferr. Imperato Neapolitano, Honor. Bello Cretenfi, Franc. Pona Veronenfi, cum Ioach. Burfero Camentia-Lufato, qui per totam fere Europam peregrinatus erat, *) cum Io. Fleifhero Vra-

*) Burferus, dein in Academia Sorana ftationem obtinuit, reliquit autem vigintiquinque volumina plantarum ficca,

tislavienfi, Iac. Albino Hamburgenfi, Iacobo Cargillo Scoto, Fabio Columna, Bafil. Beslero Noribergenfi, Vefpafiano Robino Parifino, multisque aliis. Notandum vero, patriam plantarum non rite indigitari. E Brafilia enim et Topinambutiorum regione derivat, quae ex America boreali funt.

Immenfum opus et immortale moliebatur, omnium, quotquot innotuerant, plantarum collationem et in certos quosdam ordines digeftionem: hactenus diverfum a fratris opere, ut multo curatius ne ullum quidem omittere fcriptorem vellet. Eius operis prodromum exhibuit in „phytopinace, f. enumeratione plantarum ab herbariis noftro faeculo defcriptarum", Bafil. 1596. 4. cum figuris 8 et defcriptionibus 160 plantarum novarum, quae redeunt in „prodromo theatri botanici", Frcf. 1620. 4. et in editione Matthioli, quam citavimus, et in „theatri botanici parte prima," quam pofthumam filius Io. Cafpar, Bafil. 1658. fol. edidit. Prodromus ducentas fere et quinquaginta novas continet plantas cum iconibus ligno incifis iisque praeftantiffimis: theatrum erat initium magni operis et abfolutiffimi, quod ad ordines naturales plantas omnes complecti

tarum, quae, e dono Coijet ad academiam Upfalienfem transierunt, ubi tria volumina magno incendio 1702. perierunt. In cineres reductae etiam funt tabulae, quas ex thefauro paraverant Rudbekii. Linnaeus tandem rariores ftirpes huius herbarii determinavit (*Amoen. acad.* 1, 144. f.).

debebat. Sed praematura morte interceptum fuit: pars haec prima nil continet nisi gramina, cyperoideas et liliaceas. Tandem edidit „Pinacem theatri botanici", Basil. 1623. 4. indicem locupletissimum synonymorum fere omnium, quae apud maiores ipsius occurrunt. Non negandum, multa praestitisse doctissimum virum, neque tamen exhausit omnes literaturae botanicae fontes, neque, quos novit, ubique bene exposuit, cum characterum vera sedes nondum innotesceret. Summo autem botanicorum commodo is liber inserviit: namque ex eo inde tempore multo facilius fuit, plantas determinare, synonymis collatis et recensitis. Primus etiam „catalogum plantarum circa Basileam nascentium", Basil. 1671. 8. ditissimum dedit.

Ut autem innotescant plantae, quas Caspar detexit ac descripsit, ordine systematico eas tractemus:

Blitum capitatum (*Atriplex sylv. lappulas habens, ad Matth.* 365.)... Syringa persica (*Ligustrum* II, *prodr.* 158.)... Veronica bellidioides (*prodr.* 116.). V. scutellata (*Anagallis aquatica, ib.* 119.)... Salvia syriaca (*Horminum prodr.* 114.). S. grandiflora (I, *prodr.* 113.).

Valeriana Tripteris (*alpina prima, prodr.* 86.). V. montana (*alpina profulariae folio, ib.* 87.)... Fedia Cornucopiae (*Valeriana peregrina phytop. p.* 293. *t.* 1. *prodr.* 87.)... Cladium germanicum *Schrad.* (*Cyperus longus inodorus theatr.*

221.). Schoenus mucronatus (*Gramen cyperoides maritimum, theatr.* 91.). . . Scirpus caespitosus (*Gramen iunceum, foliis et spica iunci minus, theatr.* 79.). Sc. acicularis (*Iuncus inutilis, ib.* 183.). Sc. lacustris (*Iuncus maximus, ib.* 178.). Sc. Holoschoenus (*Iuncus acutus maritimus, ib.* 174.). Sc. triqueter (*Iunc. acut. marit. caule triangulo, ib.* 175. *prodr.* 22.). Sc. fluitans (*Iuncellus* 27. *prodr.* 23.). . . Eriophorum caespitosum *Host.* (*Iuncus alpinus capitulo lanuginoso, theatr.* 188. *prodr.* 23.). E. latifolium (*Gramen tomentosum pratense panicula sparsa, ib.* 61.). . . Alopecurus agrestis (*Gramen typhoides spica angustiore, theatr.* 53.). . . Phleum pratense (*Gramen typhoides maximum, theatr.* 49.). . . Aira caryophyllea (*Caryophyllus* XI, *prodr.* 105.). . . Andropogon distachyos (*Festuca iunceo folio, prodr.* 19.). A. Gryllus (*Festuca dumetorum, theatr.* 149.). A. Ravennae (*Gramen plumosum album, prodr.* 14.). . . Holcus lanatus (*Gramen pratense paniculatum, theatr.* 27.). . . Arundo epigeios (*Gramen arundinaceum spicatum, theatr.* 94.). . . Polypogon monspeliensis (*Gramen alopecuroides, theatr.* 58.). . . Lagurus ovatus (*Gramen alopecuros spica rotundiore, ib.* 56.). . . Sesleria coerulea (*Gramen spica varia, theatr.* 158.). S. echinata (*Gramen spica subrotunda echinata, prodr.* 16.). . . Poa compressa

(*Gramen* v, *prodr.* 2.). P. bulbosa (*Gramen arvense panicula crispa, prodr.* 6.). . . Cynosurus cristatus (*Gramen pratense, prodr.* 8.). C. echinatus (*Gramen alopecuroides, spica aspera, theatr.* 59.). . . Briza maxima (*prodr.* 5.). . . Bromus velutinus *Schrad.* (*Festuca graminea glumis hirsutis, theatr.* 143.). . . Triticum rigidum *Schrad.* (*Gramen angustifolium spica tritici muticae simili, prodr.* 17.). T. pinnatum *mihi* (*Gramen spica brizae maius, ib.* 18.).

Globularia spinosa (*Bellis spinosa coerulea, prodr.* 121.). . . Scabiosa graminifolia (*argentea angusto fol. phytopin.* 528. *t.* 4. *prodr.* 127.). . . Asperula pyrenaica (*Rubia* viii, *prodr.* 146.). A. laevigata (*Rubia* iii, *ib.* 145.). . . Galium pusillum (*Rubeola* vi, *prodr.* 145.). G. glaucum (*Rubia* i, *ib.*). G. boreale (*Rubia* ii, *ib.*). . . Valantia glabra (*Galium latifolium glabrum, prodr.* 146.). . . Crucianella spicata (*Rubia* iv, *prodr.* 145.). . . Cornus canadensis (*Pyrola alsines folio brasiliana, prodr.* 101.). . . Alchemilla pentaphylla (*prodr.* 138.). . . Potamogeton pectinatus (ii, *prodr.* 101.). P. setaceus (i, *ib.*). P. pusillus (iii, *ib.*). . . Ruppia maritima (*Gramen maritimum fluitans cornutum, theatr.* 41.).

Pulmonaria suffruticosa (*Lithospermum angustifolium umbellatum, pin.* 521.). . . Lysimachia Linum stellatum (*Linum* iii, *prodr.* 107.). . .

Anagallis tenella (*Nummularia purpurascente flore*, *prodr.* 136.). . . Convolvulus copticus (III, *prodr.* 134.). C. tricolor (II, *ib.*). . . Campanula ftylofa *Lam.* (*foliis fubrotundis*, *prodr.* 35.). C. caefpitofa *Scop.* (V, *ib.* 34.). C. barbata (*foliis echii floribus villofis*, *prodr.* 36.). . . Lobelia urens (*Draba* II, *prodr.* 53.). . . Mirabilis dichotoma (*Solanum* IV, *prodr.* 91.). . . Chironia fpicata (*Centaurium minus fpicatum*, *prodr.* 130.). . . Rhamnus alpinus (*Frangula altera*, *prodr.* 160.). . . Ribes alpinum (*montana*, *ib.*). . . Herniaria lenticulata (*Polygonum* IV, *prodr.* 131.). . . Chenopodium ambrofioides (*Botrys ambrofioides mexicana pin.* 520.). . . Velezia rigida (*Lychnis* II, *prodr.* 103.). . . Aftrantia minor (*Helleborus niger faniculae folio*, *prodr.* 97.). . . Bupleurum ftellatum (*Perfoliata* III, *prodr.* 129.). B. petraeum (*Perf.* IV, *ib.*). B. angulofum (II, *ib.*). B. ranunculoides (V, *ib.*). . . Caucalis nodofa (*prodr.* 80.). . . Cachrys ficula (*Hippomarathrum creticum*, *prodr.* 76.). . . Laferpitium aquilegifolium (*Libanotis* I, *prodr.* 83.). . . Heracleum anguftifolium (*Sphondylium* I, *ib.*). H. auftriacum (II, *ib.*). H. alpinum (III, *ib.*). . . Sefeli pyrenaeum (*Carvi alpinum*, *prodr.* 84.). . . Rhus typhinum (*virginianum pin.* 517.). Rhus glabrum (*Sumach anguftifolium*, *prodr.* 158.). . . Corrigiola litoralis (*Polygonum* III, *prodr.* 131.).

. Statice cordata (*Limonium* I, *prodr.* 99.). St. minuta (II, *ib.*). . . Linum viscosum (VI, *pin.* 214.). L. narbonense (II, *prodr.* 107.). . . Crassula rubens (*Sedum* VI, *prodr.* 132.). . . Sibbaldia procumbens (*Fragariae adfinis*, *prodr.* 139.).

Tradescantia virginica (*Allium s. Moly virgin. pin.* 516.). . . Uvularia perfoliata (*Polygonatum* II, *prodr.* 136.). . . Iuncus glaucus (*acumine reflexo maior*, *theatr.* 183.). I. trifidus (*acumine reflexo trifidus*, *ib.* 184.). I. albidus (*Gramen* XLVII, *prodr.* 16.). I. triglumis (II, *prodr.* 22.). . . Frankenia hirsuta (*Polygonum* II, *prodr.* 131.). . . Rumex vesicarius (*Acetosa*, I, *prodr.* 54.). R. tingitanus (*Lapathum maritimum*, *prodr.* 56.). R. digynus (*Acetosa* II, *prodr.* 55.). R. spinosus (*Beta cretica* 57.). R. aculeatus (*Acetosa* IV, *prodr.* 55.). . . Scheuchzera palustris (*Iuncus* IX, *prodr.* 23.). . . Trillium erectum (*Solanum* III, *prodr.* 91.).

Epilobium angustissimum (*Lysimachia* III. *pr.* 116.). E. parviflorum (*Lysimachia* I. *ib.*). . . Daphne Thymelaea (*Sanamunda viridis pr.* 160.). . . Elatine Alsinastrum (*Equisetum* I. *pr.* 24.).

Monotropa Hypopitys (*Orobanche* III. *pr.* 31.). . . Saxifraga Cotyledon (*Cotyledon minor. pr.* 133.) S. oppositifolia (*Sedum* III. *pr.* 132.). S. petraea Vahl. (I. I. *pr.* 131.). S. caespitosa (II. *ib.*). . . Dianthus sylvestris (*Caryophyllus*. III. *pr.* 104.).

D. arborescens (I. *ib.*). . . Silene rupestris (*Caryophyllus* VII. *ib.*). . . Arenaria tetraquetra (*Caryophyllus* XII. *ib.* 105.). A. juniperina (*Alsine* IV. *ib.* 118.). . . Sedum atratum (VII. *ib.* 132.). . . Cerastium latifolium (*Caryophyllus* IV. *ib.* 104.). C. tomentosum (*Caryophyllus* IX. *ib.*). . . Spergula nodosa (*Alsine* VIII. *ib.* 118.).

Euphorbia rubra (*Tithymalus* III. *ib.* 133.).

Spiraea hypericifolia (*Pruno sylv. similis pin.* 517.). . . Potentilla intermedia (*Quinquefolium* III. *pr.* 139.). P. caulescens (I. *ib.*).

Papaver alpinum (*Argemone alpina pr.* 93.). P. cambricum (*erraticum pyrenaicum ib.* 92.). . . Delphinium peregrinum (*Consolida regalis latifolia pr.* 74.). . . Aquilegia viscosa (II. *ib.* 75.). A. alpina (I. *ib.*). . . Nigella hispanica (I. *ib.*). N. orientalis (II. *ib.*). . . Anemone patens (*Pulsatilla* V. *pr.* 94.). A. vernalis (II. *ib.*). A. baldensis (II, *ib.*). . . Clematis maritima (*pr.* 135.). . . Thalictrum angustifolium (*pr.* 146.). T. foetidum (*ib.* 147.). . . Ranunculus lanuginosus (VII. *pr.* 96.). . . Isopyrum aquilegioides (*Aquilegia* II. *pr.* 75.).

Teucrium spinosum (*Chamaedrys spinosa pr.* 117.). . . Stachys cretica (*Pseudostachys* I. *pr.* 113.). St. arvensis (*Sideritis* II. *pr.* 111.). . . Scutellaria alpina (*Teucrium alpinum inodorum pr.* 116.). . . Melampyrum cristatum (*luteum pr.*

112.). . . Antirrhinum monspessulanum (IV. *pr.* 106.). A. arvense (V. 107.). A. origanifolium (*Antirrhinum saxatile* 106.). A. dalmaticum (I. *ib.*). A. linifolium (II. *ib.*). . . Scrofularia vernalis (I. *pr.* 112.). . . Linnaea borealis (*Campanula serpyllifolia pr.* 35.).

Myagrum perenne (*Rapistrum monospermum pr.* 37.). M. perfoliatum (IV. 52.). M. paniculatum (III. ib.). . . Bunices Erucago (*Eruca* VII. *pr.* 41. . . Draba stellata (*Bursa pastoris* III. *pr.* 51.). . . Thlaspi hirtum (III. *pr.* 47.). . . Alyssum montanum (*Thlaspi* VII. *pr.* 49.). . . Cardamine resedaefolia (*Nasturtium* IV. *pr.* 45.). C. parviflora (II. 44.). . . Sisymbrium terrestre (*Raphanus aquaticus fol. laciniat. pr.* 38.). S. amphibium (*alter ib.*). S. arenosum (*Eruca* V. 40.). S. asperum (*Sinapi parvum siliqua aspera* 41.) . . Erysimum hieracifolium (*Leucoium* III. *pr.* 102.). . . Cheiranthus trilobus (*Leucoium* VI. *pr.* 103.). . . Hesperis verna (*Rapistrum* I. *pr.* 37.). . . Arabis Halleri (*Nasturtium* VII. *pr.* 46.). . . Turritis hirsuta (*Erysimo similis hirsuta pr.* 42.).

Lavatera trimestris (*Malva* II. *pr.* 132.).

Genista hispanica (*Genistella monspeliaca spinosa pr.* 157.). . . Orobus luteus (*alpinus latifolius* 149.). . . Lathyrus setifolius (*pr.* 148.). . . Vicia onobrychioides (*pr.* 149.). . . Hedysarum Caput galli (*Onobrychis* II. *ib.*). . . Oxytropis pi-

losa Decand. (*Cicer* II. 148.). . . Astragalus incanus (*Onobrychis* III. 149.). A. exscapus (*Cicer* I. 147.). . . Trifolium creticum (XIV. *pr.* 14..). T. Cherleri (XVIII. 143.). T. saxatile (VII. 140.). T. scabrum (VIII. *ib.*). T. spumosum (IV. *ib.*). T. lappaceum (*phytopin. t.* 5.). T. spadiceum (III. *pr.* 140.). . . Lotus diffusus (*Trifolium* XXI. *pr.* 144.). . . Medicago orbicularis (*Trifolium* IX. *pr.* 140.).

Hypericum Ascyrum (*pr.* 130.). H. nummularium (*ib.*).

Arnopogon picroides (*Sonchus* I. *pr.* 60.). . . Sonchus maritimus (IV. *pr.* 61.). S. tenerrimus (III. *ib.*). . . Lactuca saligna (*Chondrilla* II. *pr.* 68.). . . Hieracium florentinum (XXII. *pr.* 67.). H. chondrilloides (XII. 64.). H. grandiflorum (XVI. 65.). H. glutinosum (IV. 63.). . . Crepis foetida (*Chondrilla* III. *pr.* 68.). . . Andryala cheiranthifolia (*Sonchus* VI. *pr.* 61.). . . Hyoseris radiata (*Dens leonis* III. *pr.* 62.). . . Hypochoeris helvetica (*Dens leonis* I. *ib.*). . . Carduus Personata (I. *pr.* 155.). . . Artemisia glacialis (*Absinthium* III. *pr.* 71.). . . Gnaphalium orientale (*Helichryson pr.* 123. . . Conyza saxatilis (*Helichryso sylv. similis ib.*). . . Erigeron alpinum (*Conyza* I. *pr.* 124.). . . Senecio linifolius (*Linariae aureae adfinis pr.* 107.). . . Aster alpinus (*pr.* 124. *ad Matthiol.* 818.). . . Solidago mexicana

(*pin.* 517.). . . Cineraria cordifolia (*Iacobaea alpina pr.* 69. . . Inula britannica (*Conyza* III. *pr.* 124.). I. provincialis (*Iacobaea* II. *pr.* 69.). . . Chrysanthemum atratum (*Bellis* I. *pr.* 120.). . . Pyrethrum Halleri (*Bellis* II. *ib.*). . . Anthemis mixta (*Bellis* V. 121.). A. altiſſima (*Chamaemelum* I. 70.). . . Achillea magna (*Millefolium* I. 72.). A. tanacetifolia (II. *ib.*). A. macrophylla (*Dracunculus alpinus pr.* 39.). . . Rudbekia laciniata (*Doronicum americanum pin.* 516.). . . Centaurea alpina (*pr.* 56.). C. pectinata (*Iacea* V. *pr.* 128.). C. Cineraria (*Iacea* VII. *ib.*). C. ſonchifolia (IV. *ib.*). C. axillaris (II. 127.). . . Filago pygmaea (*Gnaphalium roſeum* 122.).

Orchis viridis (VIII. *ib.*). . . Ophrys alpina (*Chamaeorchis* IV. *pr.* 29.).

Zannichellia paluſtris (*Potamogeton* IV, *pr.* 101.). . . Chara hiſpida (*Equiſetum foetidum ſub aqua repens pr.* 25.). Carex baldenſis (*Gramen* XXXVI. *pr.* 13.). C. digitata (XXIII. 9.). C. ornithopoda (XXII. *ib.*). C. ampullacea (*Gramen cyperoides* IV. *theatr.* 84.). . . Myriophyllum ſpicatum (*Millefolium* IV, *pr.* 73.). . . Thelygonum Cynocrambe (*pr.* 59.). . . Bryonia cretica (*pr.* 135.).

Salix herbacea (VII. 159.). S. retuſa (V. *ib.*).

Aſpidium aculeatum (*Filix* II. 151.). . . Adian-

tum pedatum (*fruticosum brasilianum* 150.). . Salvinia natans (*Lenticula palustris phytopin. t.* 7. *multo melius pr.* 153.). . . Neckera pennata (*Muscus* I. 151.). Trichostomum ericoides (*Muscus* VII, *ib.*). Mnium roseum, (VIII. *ib.*). . . Fuci a Cargillo Scoto accepti, inter quos F. bulbosus Turn. (II. 154.). F. saccharinus (IV. *ib.*). F. palmatus (VI. 155.). F. Filum (VIII. *ib.*). Ulva pavonia (*Fucus* VII. *ib.*).

COMPILATORES.

Tandem, ne omisisse aliquid videamur, enumerandi sunt scriptores, qui saeculo decimo sexto aliorum labores in suos converterunt usus, neque proprii aliquid addiderunt.

Eorum primus fere est Iul. Caes. *Scaliger*, Veronensis, natus 1484. Stipendia multa iuvenis habuit, quibus confectis ad bonarum artium disciplinam et ipsius artis medicae se contulit, quam dein Agenae exercuit, † 1558. Quum Hieron. *Cardanus* in libr. 21. de subtilitate, plantas novi orbis, ex Oviedo, Monarde et aliis descripserit, noster, pariter alienus ab ipsa naturae cognitione, illum refutare conatus est in libro XV. „exercitationum „exotericarum de subtilitate" Frcf. 1582. 8. Ceteri libri non prodierunt, neque quidquam, licet celebris admodum sit, ad augendam rem herba-

tiam hic contulit. In erroribus enim versatur, quoties de plantis veterum disceptat. Epithymum credit flores Thymi, Nardum indicam Crocum esse: in quo refutatur a Io. *Fabro*. disp. de Nardo et Epithymo. Rom. 1607. 4. Commentarii Scaligeri in Theophrastum de caussis plantarum grammatici solummodo nequaquam rem herbariam ipsam complectuntur.

Adamus Lonicer, poliater Francofurtanus, socero Egenolfio obtemperavit, quum antiquum herbarium, ab Euchar. Rhodione emendatum (*p*. 297.), et a Dorstenio commentariis auctum, iterum recuderet ac variis nuperiorum observationibus illustraret. Sic prodiit „Kräuterbuch“ Frcf. 1573. fol., quod et 1737. fol. iterum a Balth. Io. *Ehrharto* editum est; inutile opus et erroribus plurimis refertum.

Io. Costaeus, Laudi-Mediolanensis, Augustae Taurinorum medicinam docuit, † 1503. Adnotationes edidit in Mesuen, Venet. 1602. fol., parum utiles, quum neque arabice doctus esset, neque plantas ipsas omnes cognosceret. „De universali stirpium natura Aug. Taurin. 1578. 4.“ opus e Theophrasto potissimum haustum, peripatetice caussas plantarum, absque naturae cognitione enucleat.

Castor Durantes, Gualdo-Italus, pontificis maximi medicus, † 1599. historiam plantarum

e turbidis fontibus, antiquis herbariis, Matthiolo tamen etiam, hauſtam edidit. „Herbario nuovo." Venet. 1636. 4. Ordo alphabeticus, icones fere peſſimae eius aevi, meliores e Matthiolo, plurimae ex herbariis, aliae fictae; deſcriptiones mancae, fuſiſſimae virtutum enumerationes. Fumaria minore p. 194. eſt Umbellifera, Phalaride p. 366. eſt Iris, repetita p. 507. ſub Xiride, Phillirea ib. Oxyacantha, Zaccon d'Hierico p. 510. planta forte fictitia, Cortuſa p. 148. quam potuiſſet e Matthiolo omnino cognoſcere, eſt Umbellifera, Amomo p. 24. eſt forte Chenopodium, Ammi ib. Crucianella etc.

Io. Bapt. Porta Neapolitanus, nat. 1545. † 1615., in patria urbe phyſicam docuit, miraculorum ſtudioſus et myſticarum comparationum, cuius documentum praeprimis eſt „Phytognomonica." Neapol. 1588. fol. A Paracelſi ψευδοσοφίᾳ haud longe abeſt, dum ſimilitudines ubique plantarum cum animalibus earumque partibus quaerit, ac inde earum vires deducit. Noſtri omnino aevi eſt, has nugas ſapere, ſummamque putare ſapientiam.

Marcus Urzedowa polonicum herbarium „Herbarz Polski" Cracov. 1595. fol. conſcripſit e veteribus. Icones pleraeque e Matthiolo: nomina corrupta. Sic p. 25. Antipater eſt Dianthus Caryophyllus: p. 41. After atticus — Ranunculus bulboſus: p. 114. Cuminum idem ac Carum Carvi: p. 124. Filix femina loco Dryopteridis: p. 136,

Epaticus flos eft Alchemilla vulgaris: p. 138. Faba aegyptia eft Zygophyllum Fabago: p. 238. Parietaria eft Melampyrum nemorofum: p. 293. Staphis agria eft Bryonia. Fictitia plura, ut Levifticum p. 186. Lanaria herba p. 180. Paliurus p. 251. Sinapis p. 286. . . Rariffimum librum in Göttingenfi bibliotheca vidi.

Ioann. Gerardus, Nantvicha-Anglus, nat. 1545. † 1607. Chirurgus fuit Londini, fed praefuit etiam Burleighiano horto, ipfeque Holborni hortum aluit. Edidit plantarum hiftoriam titulo: „the herball or general hiftorie of plantes. Lond. 1597." fol., quam Thom. *Johnfonius* dein novis additamentis infigniter auxit Lond. 1633. fol. Manifefto e Dodonaeo haufta, neque ipfa interpretatio Gerardum habet auctorem, fed *Prieftium*, quo defuncto nofter fuam fecit (*Lobel. illuftr. p.* 100.). Ipfe Lobelius plures correxit errores, vel invito Gerardo, literarum rudi homine: icones ipfae e Tabernaemontano, qui iterum e Dodonaeo mutuo eas acceperat. Neque tamen plane alienus a peculiaribus obfervationibus: utile praeprimis id opus reddidit Johnfonius, primum feplafiarius, tum miles, denique medicus Oxonienfis, qui Bauhinorum ipfiusque Besleri labores adhibuit, ut perfectius redderet Gerardi opus.

Quae peculiares aut novae Gerardo emendato funt, fequuntur:

Rynchofpora alba Vahl. (*Gramen iunceum leucanth.* 30.). . . Panicum verticillatum (15, *f.* 1.). P. viride (17.). . . Feftuca Myurus (29.). . . Arundo arenaria (*Spartum anglicanum* 42.). . . Hordeum fecalinum (29.).

Campanula latifolia (448.). C. hybrida (*Speculum veneris minus* 439.). . . Chenopodium polyfpermum (325.). . . Afclepias variegata (*Vincetoxicum indicum* 100.). . . Bunium flexuofum *With.* (*Bulbocaftanum minus* 1064.). . . Sifon fegetum (*Selinum fii folio* 1018.). . . Drofera longifolia (1556.).

Polygonum minus (*Perficaria pufilla repens* 446.). . . Arenaria peploides (*Anthyllis lentifolia* 622.). . . Rofa rubiginofa (1269.).

Mentha gracilis (680.). . . Stachys fylvatica (*Galeopfis vera* 784.). St. paluftris (*Panax Coloni* 1005.). . . Scutellaria minor (*Gratiola latifolia* 581.). . . Iberis nudicaulis (*Burfa paftoria minima* 276.). . . Trifolium maritimum (*ftellatum glabrum* 1208.). T. filiforme (1186.).

Cnicus eriophorus (1152.). . . Gnaphalium minimum (*Filago minor* 641.). . . Salix aurita et acuminata (1390.).

INDEX I.

VOCES HEBRAEAE.

אבטחים 17.
אגוז 17.
אהלים 18.
אזוב 14.
אחו 7.
אלגמים 15.
אלה 18.
אלון 17. 18.
ארז 16.
ארן 14.

בד 15.
בדלח 18.
בוץ 15.
בטנים 18.
בכא 12.
בצלים 12.
ברוש 16.
בשם 12.

גד 11.
גמא 7.
גפן 10.
גפר 17.

דודאים 17.
דחן 9.
דרדר 13.

הבנים 12.
הדס 14.

זית 7.

חבצלת 11.
חדק 10.
חטה 9.
חלבנה 11.
חציר 12.
חרול 10.

כמון 11.
כסמת 9.
כפר 12.
כרכם 7.

לבנה 12. 18.
לת 13.
לט 14.
לענה 16.

מלוח 14.

נעמוץ 10.
נרד 8.

סנה 14.

עדשים 15.

עץ השמן 16.
ערבים 18.
פול 15.
פקעות 17.
פשתה 11.
צרי 18.
קדה 12.
קיקיון 17.
קמוש 15.
קנה 7. 11.
קנמון 13.
קצח 14.
קציעות 12.
קשאים 17.
רמון 18.
רתם 18.
שומים 12.
שושנה 11.
שטה 18.
שעורה 8.
שקד 13.
שקמים 9.
תאנה 9.
תאשור 16.
תדהר 16.
תמר 19.
תפוח 13.
תרזה 17.

INDEX II.

VOCES ARABICAE, UT ENUNCIANTUR.

Abdelavi 269.
Adchar 246.
Agalluchi 261. 271.
Akhlil almelech 267.
Akul 266.
Alhahh 266.
Alvah 272.
Andſchedan 253.
Aran 14.
Ardafui 261.
Aud 271.
Aumeli 268.
Azaderacht 261.
Badendſchan 250.
Baderudſch 265.
Badiſchfan 266.
Bahman 243. 267.
Bakam 260.
Bakhah 257.
Balaſan 257.
Balut 267.
Bamiah 265.
Ban 261.
Baſcham 257.
Batikh 269.
Bedeward 267.

Bel 256.
Beladher 254.
Beliledfch 262.
Befabefa 272.
Bifch 264.
Bondfch 250.
Bonduk 261.
Bufeiden 267.

Dafli 252.
Dar fchifchgan 266.
Deleb 244.
Dem alachvin 257.
— altfoaban 256.
Dend 250. 268.
Diudar 256.
Dochn 9. 246.
Dsal 252.
Dfchaus 267. allaki 250. handem 263.
Dfchebalahenkh 252.
Dfchedowar 241.
Dfchommeis 244.
Dum 272.
Durrah 246.

Emledfch 267.
Esfanedfch 270.

Fagarah 247.
Fakilafus 248.
Faufel 269.
1 268.
1 244.
dfchemefchkh 265.

Gabriah 251.
Garb 270.
Gufchnah 273.

Heliledfch 262.
Hhab al kelkel 260.
Hhadak 10. 250.
Hhaltits 253.
Hhamamah 247.
Hhandakuk 267.
Hhantal 269.
Hharmal 263.
Hhafchifch 270.
Hhatsmi 265.
Hhelaf 279.
Hhennah 268.
Hhornang 257.

Iabruhh 250.
Iafmin 242.

Kahweh 249.
Kakelah 265.
Kakelath 242.
Kali 253.
Kankham 252.
Kannab 270.
Karonfal 263.
Kafab 256.
Keft 254.
Khadi 270.
Khafur 253.
Khalidumenon 242.
Kharpas 265.
Kharub 260.

Khasf 267.
Kheiferan 256.
Khefcht ber khefcht 266.
Khesrudaru 242.
Khiar-dfchambar 260.
Khobbas 265.
Khobebah 243.
Khondor 257.
Khalendfchan 242.
Khusnedfch 273.
Koton 265.

Lebakh 251.
Leben 257.
Lebleb 266.
Lefan alafafir 243.
Loabah 249.
Lohiah 249.
Lubiah 266.
Lufibhah 250.

Maheredfch 271.
Mahhaleb 264.
Mahhruts 253.
Makal 272.
Mamitfa 264.
Marbas 250.
Mafch 266.
Matfal 249.
Maus 254.
Mechel 244.
Mehudenah 263.
Meifch 252.
Meluch 253.
Meluchith 264.
Merkh 252.
Miah 268.
Mifam 270.
Murdefafram 251.

Nabkah 251.
Nardfches 255.
Nafrin 255.
Nerdfchil 268.
Nermafchkh 251.
Nil 266.

Ofcher 252.
Ofnan 253.

Reabah 269.
Ribas 259.
Rihhan affoliman 248.
Riwand 259.

Sabar 255.
Sakhr 245.
Sanbak 242.
Sanbal 246.
Sandal 248. 266.
Sarmak 253.
Sarnab 270.
Saronbad 241.
Scharbin 267.
Schehedenedfch 270.
Schekakul 254.
Scherzehre 283.
Schihh 267.
Schir khefchkh 254.

Sebeftan 251.
Sedar 251.
Seffef 270.
Segar 268.
Sel 263.
Selem 252.
Selichah 258.
Sendfchebil 240.
Sennah 260.
Sent 270.
Senubar 268.
Seradfch alketrob 265.
Sittah 19.
Such 267.
Sufa 15. 265.
Sukutun 267.
Surendfchan 244.
Sufan 256.

Talesfar 272.
Tamar hendi 265.
Tanub 268.
Tebarfed 245.
Tebafchir 256.
Telhh 270.
Tenbul 243.
Terendfchabin 266.
Torbed 249.
Tfah 264.

Ufedfch 252.

Wirs 258.

INDEX III.

VOCES GRAECAE.

Ἀβρότονον 102, 186.
ἀγασύλλις 166.
ἀγγούρια 217.
ἀγήρατον 188.
ἀγνὸς 45. 181.
ἀγριοριγανος 130. 179.
ἄγρωστις 81. 159. 168.
ἄγχουσα 38. 82. 129. 160.
ἀδίαντον 49. 108. 192.
ἀείζωον 92. 174. 176.
αἴγειρος 28. 48. 106.
αἰγίλωψ 80. 159. 104.
αἰγίπυρον 127.
αἰγόκερας 46.
αἰθίωπις 157.
αἱμόδωρον 96.
αἶρα 80.
ἀκάκαλις 174.
ἀκακία 183. 191.
ἀκαλύφη 47. 190.
ἀκάνθιον 186.
ἄκανθα 101. 181. 185. 186.
ἄκανθος 49. 97. 107. 181.
ἄκανος 100.

ἄκινος 180.
ἀκόνιτον 43. 77. 130. 177.
ἄκορνα 102.
ἄκορον 170.
ἄκορος 102.
ἀκτῆ 41. 87. 168.
ἄκυλα 27.
ἀλθαῖα 97. 182.
ἁλικάκαβος 127. 162.
ἄλιμον 97.
ἅλιμος 164.
ἄλισμα 171.
ἀλίφλοιος 104.
ἀλκέα 182.
ἀλκιβιάδιον 160.
ἀλόη 169.
ἀλσίνη 174.
ἄλυπον 159.
ἄλυσσον 131. 182.
ἀλωπέκουρος 80.
ἀμαμηλὶς 42.
ἀμάρακος 95.
ἀμβρωσία 190.
ἄμμι 164.
ἀμπελόπρασον 168.
ἄμπελος 48. 106. 108. 191.
ἄμωμον 140. 247.
ἀνάγαλλις 38. 161.
ἀνάγυρις 173.
ἀνάξυρις 171.
ἀνδράφαξις 40.
ἀνδράχνη 90. 97.
ἀνδρόσαιμον 185.
ἀνδρόσακες 193.
ἀνεμοχόρτος 218.
ἀνεμώνη 32. 43. 94 95. 177.
ἄνηθον 86. 167.
ἄνθεμις 188.
ἄνθεμον 47.
ἀνθέρικον 88.
ἄνθυλλις 164. 178.
ἄνισον 40. 167.
ἀντίῤῥινον 96. 181.
ἄνωνις 183.
ἀπαρίνη 82. 101. 160.
ἄπιος 175.
ἀπόκυνον 163.
ἄρακος 98.
ἀράχιδνα 98.
ἀργημώνη 177.
ἀρία 93.
ἀρίσαρον 190.
ἀριστολοχία 47. 103. 190.
ἀρκεῖον 185.
ἄρκευθος 106.
ἄρκτιον 162.
ἀρκτοῦρος 162.
ἀρμηνιακὰ μῆλα 176.
ἀρνόγλωσσον 82. 160.
ἄρον 47. 103. 190.
ἀρτεμισία 46. 187.
ἄσαρον 127. 174.
ἀσκληπιὰς 163.
ἄσκυρον 185.
ἀσπάλαθος 45. 183.
ἀσπάλαξ 89.

ἀσπάραγος 88.
ἀσπλῆνον 192.
ἀστὴρ 188.
ἀστράγαλος 183.
ἀσφόδελος 24. 41. 88. 169.
ἀφάκη 98. 100. 183.
ἀφάρκη 78.
ἀφία 95.
ἄχερδος 25.
ἀχερωίς 28.
ἀχίλλεια 188.
ἀψύνθιον 46. 186. 187.

Βάκχαρις 46. 187.
βάλανος 27. 90. 173.
βαλλωτὴ 180.
βάλσαμον 89. 172.
βαμβάκιον 218.
βάτος 25. 93. 176.
βατράχιον 44. 178.
βερίκοκκα 54.
βερόνικη 218.
βεττονικὴ 171.
βηχίον 46. 186.
βλίτον 37.
βόλβος ἐδώδιμὸς 169. ἐμετικὸς 168.
βόλβου κώδιον 87.
βότρυον ποντίον 109.
βότρυς 163.
βουβώνιον 205.
βούγλωσσον 160.
βουκέρας 46.
βούκινος 177.
βουνίας 128.
βούνιον 164.
βούπρηστις 38. 84.
βούτομος 90.
βούφθαλμον 188.
βραθὺς 191.
βρετανικὴ 171.
βρύον 49. 193.
βρῶμος 80. 159.

Γαλίοψις 179.
γάλλιον 160.
γεντιανὴ 164.
γεράνειον 109. 182.
γητύον 87.
γιγγίδιον 164.
γίζυ 172.
γλαῦξ 184.
γλήχων 44. 189.
γλῖνον 89.
γλυκοκάλαμος 218.
γλυκυῤῥίζα 98. 184.
γλυκυσίδη 43. 177.
γναφάλιον 186.
γογγυλίς 97.

Δαῦκος 39. 85. 165. 168.
δάφνη 107. 109. 192.
δαφνοειδὲς 178.
δελφίνιον 177.
δενδρολίβανος 217.
δίκταμνος 45. 96. 180.
διὸς ἄνθος 91.

διόςπυρος 89.
δίψακος 159.
δόλιχος 97.
δόναξ 20. 159.
δορύκνιον 127. 129.
δράβη 182.
δρακόντιον 47. 103. 190.
δροσιοβότανος 218.
δρυόπτερις 192.
δρυπὶς 86.
δρῦς 27. 109.

Ἐβένη 97.
ἐβένος 46. 89. 183.
ἐλαία 19.
ἐλαίαγνος 105.
ἐλάτη 28. 105. 108.
ἐλατήριον 191.
ἐλατίνη 181.
ἐλαφοβόσκον 166.
ἐλελίσφακον 37. 77.
ἐλειοσέλινον 168.
ἐλένιον 47. 95. 179. 188.
ἑλίχρυσον 102. 187.
ἐλλεβορίνη 189.
ἐλλέβορος 44. 95 49. 88. 175. 171. 178.
ἐλξίνη. 89 159. 172.
ἔλυμος 208.
ἔμπετρον 164.
ἐπίθυμον 163.
ἐπιμήδιον 192.
ἐπίπακτις 189.
ἐπίπετρον 42. 56. 91.
ἐρέβινθος 25. 46. 98.
ἐρείκη 41. 89. 172.
ἐρίνεος 29.
ἔρινος 129. 161.
ἑρμοδάκτυλος 218.
ἕρπυλλος 96. 180.
ἐρυθρόδανος 38. 81. 160.
ἐρύσιμον 45. 97. 182.
ἕσπερις 97.
εὐάνθεμον 47.
εὔζωμον 97. 182.
εὐπατώριον 174.
εὐφόρβιον 175.
εὐώνυμος 53.
ἐφήμερον 89. 129. 169.
ἔχιον 129. 161.
ἐχινόπους 134.

Ζάρναβι 217.
ζέα, ζεία 20. 81. 159.
ζεντογάλη 217.
ζέρνα 139.
ζιγγίβερι 157.
ζιγείρ 172.
ζυγία 103.
ζυγὶς 108.

Ἡδύοσμον 44. 179.
ἡδύσαρον 183.
ἤλεκτρον 218.
ἡλιοτρόπιον 82. 160. 191.
ἡμερὶς 105.
ἡμεροκαλὲς 87.

ἡμεροκαλλὶς 168.
ἡμιόνιον 108.
ἡμιονῖτις 192.
ἡπατῖτις 170.
ἡράνθεμον 47.
ἠρύγγιον 83. 164.
ἠριγερὼν 102. 188.

Θάλικτρον 178.
θαλασσοκράμβη 216.
θαψία 86. 167.
θερηπίδιον 127.
θερμὸς 46.
θηλυκράνεια 81.
θηλύπτερις 107. 192.
θηλύφονον 102.
θησεῖον 75.
θλάσπι 127. 181. 208.
θραύπαλος 107.
θριδακίνη 99.
θρίδαξ ἀγρία 185.
θρύαλλις 129.
θρύμβη 216.
θρύον 27.
θύα, θυία 26. 105.
θύμβρα 45. 95. 180.
θυμέλαια 172.
θύον 26.

Ἰασίωνη 82.
ἴβηρις 181.
ἰδαία ῥίζα 168.
ἱερὰ βοτάνη 179.
ἱεράκιον 185.

ἴκμη 75.
ἴνδικον 37. 184.
ἰξία 106.
ἰξίνη 101.
ἴον 23. 163.
ἴπνον 76.
ἱππόγλωσσον 192.
ἱππομανὲς 127.
ἱππομάραθρον 39. 165. 167.
ἵππουρις 192.
ἱπποσέλινον 39. 59. 86. 167.
ἱπποφαὲς 48. 191.
ἱππόφαιστον 186.
ἶρις 37. 77. 158.
ἴσατις 181.
ἰσόπυρον 178.
ἰσχαίμον 79.
ἰτέα 28. 105.
ἴφυον 96.
ἶψος 92.

Κάγκαμον 172. 252.
καδύτας 90.
κακαλία 164.
κάκτος 101.
καλαμάγρωστις 159.
καλαμίνθη 95. 130. 180. 181.
κάλαμος 41. 78. 79. 88. 170. 171.
κάμμαρον 43.
κάνναβις 182. 191.
καπνὸς 182.
καρδαμίνη 182.

καρδαμὶς, κάρδαμον 45. 181.
καρδάμωμον 37. 157.
καρδιοβοτάνη 218.
καρναβάδιον 166. 217.
κάρος 167.
καρπήσιον 209.
καρύα περσικὰ 104.
καρυόφυλλον 217.
κασσία 42. 172.
καταναγκη 183. 184.
καύκαλις 129. 164.
καφουρὰ 217. 218.
καχρὺς 39.
κεανωθὸς 101.
κέγχρον 38. 79.
κεδρὶς, κέδρος 106. 191.
κενταύριον 47. 162.
κεντρομυῤῥίνη 106.
κέρασος 92.
κερατώνια 83.
κεραύνιον 109.
κερκὶς 90.
κέστρον 179.
κήλαστρον 76.
κηπαῖα 174.
κίκι 48.
κιννάμωμον 41. 172.
κιρκαῖα 163.
κίρσιον 131. 186.
κισθὸς 43. 94. 177.
κισσάνθεμον 161.
κιττὸς 83. 163.
κιχώριον 100.
κλῆθρη 27. 103.
κληματὶς 163.
κληματῖτις 178.
κλινοπόδιον 180.
κλύμενον 183.
κνέωρον 89.
κνῆκος 46. 100.
κνῆστρον 41.
κνίδη 47.
κοδιμέντον 216.
κοκαλὶς 218.
κοκκαλὸς 48.
κόκκος 41. 91. 191.
κοκκυγία 91.
κοκκυμηλέα 82. 92.
κόκκωνε 42.
κολοκύνθη 191.
κολοκύνθις 48. 59. 105. 191.
κολουτέα 98.
κολυμβὰς 190.
κολυτέα 92.
κολχικὸν 171.
κόμαρος 90.
κονδρίλλη 185.
κονίλη 130. 179.
κόνναρος 134.
κόνυζα 46. 102. 188.
κορίαννον 84.
κόριον 129. 166.
κόρις 161.
κόρχορος 94.
κορώνοπους 82. 182.
κόστος 156.

κότινος 92.
κοτυληδὼν 42.
κουκιόφορα 103.
κράμβη 161. 182.
κρανεία 21. 81.
κράταιγος 93.
κραταιόγονον 41. 172.
κριθὴ 20. 38. 80.
κρίθμον 39. 165.
κρινάνθεμον 42.
κρῖνον 87. 88. 168.
κρῖος 46. 98.
κροκοδείλιον 189.
κρόκος 158.
κρόμμυον 30. 168.
κρότων 48. 191.
κύαμος 25. 30. 43. 46. 94. 98. 177.
κυδώνιον 92.
κυκὰς 106.
κυνόγλωσσον 160.
κυνοκράμβη 163.
κύμινον 39. 164. 166.
κυνόςβατος 43. 176.
κύνωψ 82.
κυπάριττος 128.
κύπειρον 20. 37. 78. 158.
κύπρος 171.
κύτισος 99. 184.
κώνειον 39. 165.

Λαγώπους 184.
λαγώπυρος 47.
λάθυρις 175.
λάθυρος 98.
λακάθη 76.
λαμψάνη 185.
λάπαθον 89. 171.
λῆδον 177.
λείριον 87. 88.
λειχὴν 192.
λεοντοπέταλον 171.
λεοντοπόδιον 187.
λεπίδιον 181.
λευκάκανθος 100. 186.
λευκὰς 179.
λευκόϊον 38. 45. 87. 182.
λιβανωτὶς 86. 100. 157. 165. 167.
λιβανωτὸς 69. 172.
λιγυστικὸν 166.
λιθόσπερμον 160.
λινοζώστις 48. 191.
λινόσπαρτον 79.
λογχίτις 189. 192.
λύκαψος 129.
λύκιον 162. 191.
λύκοψις 160.
λυσιμαχία 174.
λύχνις 174.
λωτὸς 22. 26. 49. 83. 177. 184.

Μαγύδαρις 85.
μακεδωνίσιον σπέρμα 218.
μαλάβαθρον 194.

ποταμογείτων 163.
ποτήριον 184.
πραικόκια 176.
πράσιον 45. 95. 180.
πράσον 87. 168.
πρῖνος 103.
πταρμικὴ 188.
πτελέα 23.
πτέρις 192.
πτέρνιξ 101.
πυκνόκομον 180.
πύξος 106. 109.
πύρεθρον 188.
πυρὸς 21. 80.

Ῥᾶ 173.
ῥάμνος 38. 83. 162.
ῥαφανίς 97. 182.
ῥῆον 208.
ῥίζα λευκὴ 41. μέλαινα 45.
ῥοδία ῥίζα 191.
ῥοιαὶ 25. 92.
ῥοιὰς 93. 177.
ῥοῦς 41. 86. 168.
ῥυτὴ 130.
ῥυτρὸς 102.

Σαγαπηνὸν 165.
σάμψυχον 180.
σαντώνιον 186.
σᾶρι 178.
σατύριον 168. 189.
σέλινον 22. 40. 86. 168.
σεράπιας 189.
σέρις 185.
σερίφιον 187.
σέσελι 39. 85. 164. 166.
σευτλομόλοχος 216.
σεῦτλον 40.
σησαμοειδὲς 175. 184.
σήσαμον 45. 96.
σίδειον 42.
σίδη 94.
σιδηρῖτις 159. 166. 180.
σικύη 48. 105.
σίκυος 48. 59. 105. 191.
σιλλικύπρια 48.
σίλυβον 186.
σίλφιον 39. 84. 165.
σίνηπι περσικὸν 127.
σίον 40. 166.
σίσαρον 167.
σισύμβριον 95. 179. 182.
σισυρίγχιον 77.
σίσων 166.
σκάλιον 102.
σκαμμώνιον 38. 161.
σκάνδυξ 166.
σκίλλη 41. 169.
σκόρδιον 44. 179.
σκολοπένδρον 108.
σκόροδον 87. 168.
σκοροδάπρασον 168.
σκορπιοειδὲς 184.
σκορπίοεις 130.
σκόρπιος 97.

σκυρίδιον 45.
σμίλαξ 105. 106. 161. 183. 191.
σμύρνιον 167.
σόγκος 100.
σπάρτιον 183.
σπάρτον 80.
σπειραῖα 93.
σποδιας 92.
σταφὶς ἀγρία 43. 177.
σταφυλῖνος 128. 164.
στάχυς 179.
στελεφοῦρος 80.
στέλις 88.
στιχὰς 179.
στοίβη 103. 190.
στρατιώτης 161. 182.
στρουθίον 42. 92. 174.
στρύχνον 38. 82. 162.
στύραξ 173.
συκάμινος 105.
σύκη 92.
σῦκος 83.
σύμφυτον 160. 174.
σφένδαμνος 89.
σχῖνος 41. 106.
σχοῖνος 20. 38. 78. 158. 159.

Τέρμινθος 48. 106. 191.
τεύκριον 179.
τεῦτλον 40. 83.
τευτλόῤῥιζον 216.
τηλέφιον 42. 174.
τιθύμαλλος 91. 175.
τίφη 80. 133.
τραγάκανθα 99. 184.
τράγιον 167. 185.
τράγον 173.
τραγοπώγων 100. 185.
τραγορίγανος 130.
τράγος 164.
τρίβολος 82. 91. 160. 174.
τριπόλιον 161.
τρίφυλλον 46. 184.
τριχόμανες 107. 192.

Ὑάκινθος 32. 169. 177.
ὕδνον 109.
ὑδροπέπερι 172.
ὑοσκύαμος 38. 162.
ὑπέρικον 46. 185.
ὑπήκοον 160.
ὑποκίστις 47. 190.
ὑποχοῖρις 100.
ὕσσωπος 44. 179.

Φάκος 46. 190.
φαλάγγιον 169.
φάλαρις 159.
φάσγανον 77.
φέλλος 104.
φηγὸς 27. 104.
φιλλυρέα 157.
φίλυρα 94.
φιστάκια 128.
φλειῶ 79.

φλέως 103.
φλόγιον 88.
φλομὶς 180.
φλόμος 38. 82. 126. 161. 180.
φλὸξ 91.
φλοῦς 79.
φοίνιξ 106. 109. 159.
φόνος 100.
φοῦ 157.
φῦκος 103. 108. 134. 193.
φυλίκη 83.
φυλλῖτις 192.
φύλλον 103. 190.

Χαλβάνη 40.
χαμαιάκτη 168.
χαμαιδάφνη 192.
χαμαίδρυς 95. 179.
χαμαίκισσος 181.
χαμαιλέα 129.
χαμαιλέων 47. 101. 102. 186. 189.
χαμαιπεύκη 186.
χαμαιπίτυς 130. 178.
χαμαιριφὲς 106.
χαμαισύκη 175.
χαρακίας 79. 176.
χείρωνος ῥίζα 129.
χελιδόνιον 94. 177. 178.
χρυςάνθεμον 178. 188.
χρυσοβάλανος 209.
χρυσόγονον 171.
χρυσοκόμη 186.

Ψευδοβούνιον 165.
ψευδοδίκταμνος 95. 180.
ψιλώθριον 48.
ψύλλιον 160.

Ὠκιμοειδὲς 174.
ὤκιμον 45. 96.
ὠχρὸς 98.

INDEX IV.

NOMINA PLANTARUM SYSTEMATICA.

Abrus precatorius 366. 383.
Acacia vera & arabica 18. 49. 107. 147. 191. 369. 344. 377. Senegal 107. 383. Catechu 107. 191. 381. latronum 206. gummifera 370.
Acanthus Dioscoridis 379. mollis 35. 145. 181. spinosus 97. 181. 397.
Acarna gummifera 101. 385. cancellata 101. 385.
Acer monspessulanum 345.

campeſtre *praef.* Pſeudo-platanus 89. creticum 89. 384. Opalus 151. 282. platanoides 203.
Achillea aegyptiaca 343. cretica 386. moſchata 392. Herba rota 450. nana 450. magna. 461. macrophylla 461. Clavennae 421. atrata 421. nobilis 181. Ageratum 188. 320. tomentoſa 188. 421. tanacetifolia 188. 421. 461. Ptarmica 188. 320.
Aconitum Anthora 341. pyrenaicum 341. volubile 341. variegatum 405. tauricum 416. neomontanum 416. cernuum 416. Cammarum 43. 417. Napellus 130. 144. 341. Lycoctonum 177. 319. 341. album ſ. ochroleucum 264. 351.
Acorus Calamus 11. 41. 88. 170.
Acroſtichum Marantae 344.
Actaea ſpicata 204. 391.
Adanſonia digitata 366. 383.
Adiantum pedatum 462. Capillus 49. 108. 192.
Adonis vernalis 341.
Adoxa Moſchatellina 348.
Aecidium Euphorbiae 355.
Aegilops triariſtata 395.
Aegle Marmelos 263. 381.
Aegopodium Podagraria 318.
Aeſculus Hippocaſtanum 340.
Aethuſa Cynapium 318. Meum 332. 339. Bunius 434.
Agaricus delicioſus 109.
Agave americana 431.
Agrimonia Agrimonoides 441. Eupatoria 174.
Agroſtemma flos Iovis 91. Coronaria 91. 174. Githago 218. 327.
Agroſtis Spica venti *praef.*
Aira caneſcens 400. caryophyllea 454.
Aiuga reptans 327. genevenſis *praef.* alpina *praef.* Chamaepitys 130. 178. 221. Iva 178. 222. 401.
Alchemilla vulgaris 313. 326. alpina 334. Aphanes 400. pentaphylla 455.
Aleurites moluccana 269.
Aliſma Damaſonium 404. parnaſſifolium 171. ranunculoides 405.
Allium urſinum 327. vineale 327. 413. carinatum 404. rotundum 413. oleraceum 413. paniculatum 413. ſeneſceus 413. anguloſum 413. Cluſianum 413. Moly 413. pallens 441. Chamaemoly 441. aſcalonicum 12. 87.

220. Cepa 12. 168. Porrum 12. 168. 220. 87. nigrum 23. 87. 168. 413. 441. sativum 87. 168. Scorodoprasum 87. 168. Schoenoprasum 87. 168. 220. Ampeloprasum 168. 395. arenarium 168. Victorialis 339. subhirsutum 339.

Alnus incana 445. oblongata 27. 103.

Aloë perfoliata 166. 255.

Alopecurus geniculatus 405. utriculatus Schrad. 447. agrestis 454.

Alpinia Galanga 242.

Althaea hirsuta 435. officinalis 97. 146. 220. cannabina 182. 418. rosea 220. 305. sicifolia 265. 437.

Altingia excelsa Noronhae 268.

Alyssum creticum 365. clypeatum 397. maritimum 401. spinosum 406. campestre 306. deltoideum 442. montanum 459. sativum 97. 182. 227. alpestre 182.

Amarantus tricolor 206. 227. Blitum 220.

Amaryllis formosissima 413. lutea 413.

Ambrosia maritima 190. 407.

Ammi glaucifolium 447. copticum 164. maius 220. 326.

Amomum Cardamomum 57. 157. Zingiber 57. 157. 240. hirsutum 156. Zerumbet 241. Zedoaria 241.

Amygdalus communis 13. 92. Persica 176.

Amyris balsamifera 369. 375. gileadensis 12. 89. 172. 257. Opobalsamum 257. 340. 383. Kataf 12. 89. 144. 172. 257. 380.

Anabasis aphylla 253. 379.

Anacardium occidentale 375.

Anacyclus aureus 402.

Anagallis arvensis 38. 161. Monelli 412. tenella 447. 456.

Anagyris foetida 173. 340.

Anamenia Venten. 407.

Anarrhinum bellidifolium 397.

Anchusa angustifolia 318. officinalis 38. sempervirens 400. tinctoria 82. 160. 334. italica 129. 160. 326.

Andromeda polifolia 448.

Andropogon Ischaemum 437. distachyos 454. Gryllus 454. Ravennae 454. arundinaceus 8. Nardus 8. 38. 159. 246. Schoenanthus 159. 246.

Androsace Chamaejasme 411. lactea 411. carnea 440.

septentrionale 321. lanceolatum 398. marinum 407. ramosum 451.
Aster Amellus 146. 188. 328. Tripolium 398. acris 402. alpinus 460.
Astragalus creticus 99. 184. Poterium 184. 342. pugniformis 184. sesamoides 184. 442. Glaux 184. 419. emarginatus 267. Cicer 342. microphyllus 355. christianus 379. densifolius 379. coluteoides 379. echioides 385. Erianthus 391. glycyphyllos 394. aristatus 397. monspessulanus 435. 449. incanus 460. exscapus 460. hamosus 419.
Astrantia maior 318. Epipactis 339. minor 456.
Athamanta cretensis 39. 85. 165. 326. 351. Meum 39. Matthioli 165. 338. Libanotis 326.
Athyrium Filix foemina 107. 192. fragile 422.
Atriplex hortensis 40. 149. 220. 252. Halimus [illegible]53. portulacoides [illegible]
[illegible] 38. 82.
[illegible] 38.
[illegible] 159.
fatua 80. 227. sativa 159.
nuda 403.
Averrhoa Carambola 55. 381.
Azalea pontica 291. procumbens 412.

Baccharis Dioscoridis 188. 379.
Bactris maior 370.
Ballota alba 431. nigra 180.
Balsamita ageratifolia 386. vulgaris 219. 320.
Bambusa arundinacea 170. 266. Guadua Humb. 372.
Bartsia alpina 352.
Bellis perennis 205. 305.
Berberis vulgaris 203.
Beta vulgaris 40. 83.
Betonica Alopecuros 417. officinalis 179. orientalis 218.
Betula pubescens 356.
Bixa Orellana 416.
Bidens tripartita *praef.*
Biscutella coronopifolia 401. auriculata 442. apula 442. laevigata 442.
Biserrula Pelecinus 98.
Blechnum boreale 321. 344. 357.
Blitum capitatum 37. 453.
Boletus suaveolens 206.
Bombax Ceiba 369. gossypinum 15. 146. 265.
Borago officinalis 160. 226.

Areca Catechu 269. 381. oleracea 371.

Arenaria bavarica 352. tenuifolia 448. trinervia 448. ſtriata 448. iuniperina 458. tetraquetra 458. peploides 466.

Aretia Vitaliana 440.

Argemone mexicana 353.

Ariſtolochia cretica 47. 102. Clematitis 190. rotunda 190. longa 190. Piſtolochia 205. baetica 377. 421. maurorum 380.

Arnica cordata 351. ſcorpioides 351. montana 420. Doronicum 420. glacialis 420.

Arnopogon Dalechampii 435. picroides 460.

Artedia ſquamata 379.

Artemiſia iudaica 16. 267. 379. Apſynthium 46. 187. chamaemelifolia 46. 187. Santonica 186. 226. 343. campeſtris 187. gallica 431. camforata 187. 218. 398. pontica 187. 343. fragrans 187. glacialis 460. maritima 187. 398. Dracunculus 217. 220. ſcoparia 420. indica 267. Abrotanum 16. 186. coerulefcens 343. 443. Mutellina 352. valleſiaca 392. arboreſcens 406.

Arum maculatum 47. 226. Dracunculus 47. 103. 190. 290. 306. Colocaſia 105. 147. italicum 190. 206. 344. Ariſarum 190. 206. 344. 351. tenuifolium 206. 344. proboſcideum 344.

Arundo Donax 8. 21. 159. Calamagroſtis 159. arenaria 411. 466. epigeios 454.

Aſarum europaeum 174. 220. 227.

Aſclepias procera 83. 252. 383. Vincetoxicum 163. 218. 222. 314. nigra 163. gigantea 252. variegata 466.

Asparagus aphyllus 88. 414. albus 414. acutifolius 414.

Aſperugo procumbens 201.

Aſperula odorata 313. arvenſis 394. taurinenſis 403. tinctoria 437. cynanchica 440. pyrenaica 455. laevigata 455.

Aſphodelus ramoſus 24. 41. 88. 169. 414. albus 414. fiſtuloſus 414.

Aſpidium Lonchitis 192. 344. alpinum 352. ſpinuloſum 451. aculeatum 461.

Aſplenium Trichomanes 107. 192. 222. 227. Hemionitis 108. 192. Ceterach 192. 321. Ruta muraria 314. 290. 328.

septentrionale 321. lanceolatum 398. marinum 407. ramosum 451.
Aster Amellus 146. 188. 328. Tripolium 398. acris 402. alpinus 460.
Astragalus creticus 99. 184. Poterium 184. 342. pugniformis 184. sesamoides 184. 442. Glaux 184. 419. emarginatus 267. Cicer 342. microphyllus 355. christianus 379. densifolius 379. coluteoides 379. echioides 385. Erianthus 391. glycyphyllos 394. aristatus 397. monspessulanus 435. 449. incanus 460. exscapus 460. hamosus 419.
Astrantia maior 318. Epipactis 339. minor 456.
Athamanta cretensis 39. 85. 165. 326. 351. Meum 39. Matthioli 165. 338. Libanotis 326.
Athyrium Filix foemina 107. 192. fragile 422.
Atriplex hortensis 40. 149. 202. 220. 252. Halimus 164. 253. portulacoides 395.
Atropa Mandragora 38. 82. 250. Belladonna 338.
Avena sterilis 80. 143. 159. fatua 80. 227. sativa 159. nuda 403.
Averrhoa Carambola 55. 381.
Azalea pontica 291. procumbens 412.

Baccharis Dioscoridis 188. 379.
Bactris maior 370.
Ballota alba 431. nigra 180.
Balsamita ageratifolia 386. vulgaris 219. 320.
Bambusa arundinacea 170. 256. Guadua Humb. 372.
Bartsia alpina 352.
Bellis perennis 205. 305.
Berberis vulgaris 203.
Beta vulgaris 40. 83.
Betonica Alopecuros 417. officinalis 179. orientalis 218.
Betula pubescens 356.
Bixa Orellana 416.
Bidens tripartita *praef.*
Biscutella coronopifolia 401. auriculata 442. apula 442. laevigata 442.
Biserrula Pelecinus 98.
Blechnum boreale 321. 344. 357.
Blitum capitatum 37. 453.
Boletus suaveolens 206.
Bombax Ceiba 369. gossypinum 15. 146. 265.
Borago officinalis 160. 326.

Borassus flabelliformis 18. 272.
Botrychium Lunaria 321. rutaceum 422
Brassica arvensis 418. Eruca 97. 132. Napobrassica 97. 128. Napus 222.
Briza media 318. maxima 455.
Bromelia Ananas 369.
Bromus velutinus 455.
Brotera corymbosa 47. 102. 189. 226. 343. 377.
Bryonia alba 191. cretica 461. dioica 191.
Bubon gummiferum 11. 143. 166. Galbanum 40. macedonicum 218. 339.
Bulbocodium vernum 87. 413.
Bunias spinosa 385. Erucago 391. 459. syriaca 432.
Bunium Bulbocastanum 164. aromaticum 164. 404. flexuosum 466.
Buphthalmum spinosum 343. maritimum 421. salicifolium 421.
Bupleurum perfoliatum 318. falcatum 318. 395. graminifolium 352. iunceum 395. rigidum 395. Odontites 434. tenuissimum 440. stellatum 456. petraeum 456. ranunculoides 456. angulosum 456. rotundifolium 38. 84. longifolium 164. 451. fruticosum 164. 339. baldense 202.
Butomus umbellatus 90.
Buxus sempervirens 16. 29. 196.

Cacalia alpina 343. 420. Anteuphorbium 398. Kleinia 420. albifrons 420.
Cachrys cretica 39. sicula 39. 456. panacifolia 86. Morisoni 165. Libanotis 165. 339.
Cactus coccionellifer 372. mammillaris 401. peruvianus 405. Opuntia 92. Tuna 372.
Caesalpinia pulcherrima 203. Sappan 260. 288.
Cakile maritima 265. 434.
Caladium esculentum 375.
Calamus Rotang 171. 256. Zalacca 256. 448. rudentum 256.
Calendula officinalis 147. 205.
Caltha palustris 204. 319.
Campanula saxatilis 351. Cervicaria 352. thyrsoidea 354. glomerata 354. Alpini 384. Speculum 395. patula 437. graminifolia 440. spicata 447. linifolia 447. rhomboidea 447. bononiensis 447. hederacea 447. barbata 456. caespitosa 456. stylosa 456. Trachelium

praef. persicifolia *praef.* rapunculoides *praef.* Rapunculus 129. 326. latifolia 466. hybrida 466. Medium 161. 338. Erinus 161.
Camphorosma monspeliaca 334. acuta 402. glabra 433.
Canarium commune 270.
Canella alba 372. 376.
Canna indica 390.
Cannabis sativa 191. 232. 270.
Capparis ovata 396. spinosa 14. 43. 176. 319.
Capsicum annuum 201. 326. 376. baccatum 326. grossum 326. frutescens 376.
Cardamine pratensis 314. 320. Impatiens 385. resedaefolia 459. parviflora 459. trifolia 418. hirsuta 431.
Cardiospermum Halicacabum 319.
Carduus stellatus 288. leucographus 100. 185. 205. arvensis 101. acanthoides 402. Personata 460. parviflorus 131. 186. defloratus 420. mollis 420. arabicus 186. crispus 450. pannonicus 420. marianus 186. tenuiflorus 450.
Carex elongata 407. ovalis 407. Pseudocyperus 407. vulpina 407. baldensis 461. digitata 461. ornithopoda 461. ampullacea 461. acuta 147.
Carica cauliflora 371. Papaya 422.
Carissa Carandas 381.
Carlina corymbosa 443. racemosa 420. acaulis 101. 186. vulgaris 328. lanata 443.
Carpesium cernuum 443.
Carpinus Betulus 103. 151.
Carthamus Carduncellus 402. coeruleus 420. tinctorius 46. 100. mitissimus 100. 186. arborescens 100. lanatus 100. 186. 343.
Carum Carvi 167. 220.
Cassia Fistula 218. 260. 307. 372. Senna 218. 260. Tora 260. Absus 383. Sophera 383.
Cassine capensis 413.
Cassyta filiformis 91.
Catananche lutea 385. coerulea 397.
Caucalis orientalis 129. 164. 377. grandiflora 318. nodosa 339. 456. Anthriscus 347. daucoides 354. pumila 412. latifolia 440. platycarpos 440.
Caulinia fragilis 450.

Cecropia peltata 372.
Celosia cristata 202. coccinea 395. castrensis 431.
Celsia Arcturus 385.
Celtis australis 49. 83.
Cenchrus frutescens 384.
Centaurea Centaurium 47. 147. 221. benedicta 102. 328. Cyanus 102. 189. 320. 295. Crocodilium 189. nigra 205. 398. Behen 267. 380. Rhapontica 208. 309. 352. Calcitrapa 226. 421. montana 320. 356. phrygia 356. paniculata 356. spinosa 386. muricata 398. conifera 402. pullata 402. Crupina 443. Centauroides 443. solstitialis 443. galactites 450. nigrescens 450. alpina 461. pectinata 461. Cineraria 461. sonchifolia 461. axillaris 461. erucaefolia 421. splendens 421. Verutum 421. salmantica 421.
Cerastium aquaticum 174. 437. viscosum 396. vulgatum 396. dichotomum 415. repens 441. latifolium 458. tomentosum 458.
Ceratonia Siliqua 83.
Cerbera Manghas 252. 382. Ahovai 375.
Cercis Siliquastrum 90.
Cerinthe maior 143. minor 411. aspera 411.
Chaerophyllum sylvestre 327. hirsutum 355. 434. aureum 404. bulbosum 412. temulum 437.
Chamaedorea gracilis 371.
Chamaerops humilis 406.
Chara hispida 461.
Cheiranthus incanus 146. 182. Cheiri 45. 290. annuus 296. sinuatus 401. maritimus 449. trilobus 459. erysimoides 418. litoreus 418. tricuspidatus 432.
Chelidonium maius 94.
Chenopodium glaucum *praef.* album 165. 326. Botrys 163. Scoparia 202. hybridum 318. murale 437. ambrosioides 456. Bonus Henricus 313. olidum *praef.* rubrum *praef.* polyspermum 466. maritimum *praef.*
Cherleria Sedoides 352.
Chironia Centaurium 129. 162. maritima 440. spicata 456.
Chlora perfoliata 414.
Chondrilla iuncea 356.
Chrysanthemum coronarium 188. 420. monspeliense 188. segetum 205. Leucanthemum 328. italicum 343.

trifurcatum 386. Myconi 435. atratum 461.
Chrysobalanus Icaco 371.
Chrysocoma Linosyris 186. 320
Chrysosplenium oppositifolium 396.
Cicer arietinum 98. Lens 15. 46.
Cichorium Intybus 100. 146. 185. Endivia 146. 185. spinosum 353. 386.
Cicuta virosa 143. 354. 395.
Cineraria maritima 402. campestris 407. palustris 407. cordifolia 461.
Circaea alpina 439. lutetiana *praef.*
Cissus vitiginea 142. 247. rotundifolia 248.
Cistus creticus 14. 43. 94. 385. ladaniferus 177. villosus f. incanus 177. 340. 416. salvifolius 177. 340. Helianthemum 340. Ledon 340. guttatus 352. 391. halimifolius 391. linearis 391. lavandulifolius 416. ocimoides 416. thymifolius 416. oelandicus 416. canus 416. Clusii 416. *pilosus 416. Fumana 416. ledifolius 416. laurifolius 416. populifolius 416. laxus 416. monspeliensis 416. Libanotis 416. umbellatus 416. crispus 416. albidus 416. Tuberaria 434. nummularius 448. sampsucifolius 448. glutinosus 448.
Citrus medica 99. 146.
Cladium *germanicum Schrad. 158. 453.
Clathrus ruber 422.
Clematis Vitalba 178. 327. Viticella 178. Flammula 277. 282. 341. maritima 458. cirrhosa 417. integrifolia 417.
Cleome pentaphylla 385.
Clinopodium vulgare 180.
Clutia lanceolata 277.
Clypeola Ionthlaspi 401.
Cnicus Casabonae 186. 406. Erisithales 205. 435. Acarna 353. monspessulanus 398. tuberosus 402. eriophorus 402. dissectus 406. pratensis 406. ferox 450. syriacus 432. canus 450.
Coccoloba uvifera 405.
Cochlearia Armoracia 181. Draba 182. 342. anglica 406. danica 406.
Cocos nucifera 103. 268. 371. fusiformis 371.
Coffea arabica 249. 380.
Coix Lacrima 392.
Colchicum autumnale 89. 129. 171. 319. montanum 414.

Colutea cruenta 98.
Comarum paluſtre 348. fragarioides 391.
Conferva glomerata 206.
Conium maculatum 39. 63. 165. 226.
Convallaria latifolia 169. 414. bifolia 202. multiflora 294. maialis 309. 314. verticillata 319.
Convolvulus Scammonia 38. 161. ſepium 82. 161. Imperati 161. 216. Dorycnium 127. 129. Turpethum 249. 381. Cantabrica 201. 412. Soldanella 338. Batatas 372. platanifolius 375. Mechoacanha 376. paniculatus 384. Nil 390. althaeoides 412. ſaxatilis 434. copticus 456. tricolor 456.
Conyza ſquarroſa 356. ſordida 435. ſicula 460. ſaxatilis 460.
Copaifera officinalis 375.
Corchorus olitorius 14. 94. 264. 383. aeſtuans 264.
Cordia Myxa 30. 82. 162. 251. 338. Sebeſtena 82. 251. 338.
Coriandrum teſticulatum 129. ſativum 11. 84. 166.
Coriaria myrtifolia 402.
Coris monspelienſis 160. 338.
Cornus maſcula 21. 81. 143. ſanguinea 81. 282. ſuecica 411. canadenſis 455.
Coronilla Securidaca 183. argentea 385. globoſa 385. Emerus 406. valentina 419. glauca 419. coronata 419. Sesban 383. minima 435. iuncea 459.
Coronopus Ruellii 182.
Corrigiola litoralis 456.
Cortuſa Matthioli 338.
Corylus Avellana 47. 103. 134. tubuloſa 103. Colurna 421.
Cotyledon Umbilicus 129. 174. 213. 340. 377. ſerrata 174. 340.
Crambe maritima 394.
Craſſula rubens 457.
Crataegus Azarolus 25. 42. 93. Oxyacantha 318.
Crepis virens 185. 438. biennis 185. tectorum 356. 397. Dioſcoridis 438. nemauſenſis 438. ſcarioſa 443. Sprengeriana 450. foetida 460.
Creſcentia Cujete 371.
Creſſa cretica 164. 338.
Crinum aſiaticum 87.
Crithmum maritimum 39. 165. 282.
Crocus ſativus 7. 20. 77. 143. 158.

437. tetragonum 437. angustifolium 340. palustre 434. parviflorum 457.
Epimedium alpinum 338.
Epipactis Nidus avis 320. ovata 344. latifolia 348. pallens 356. cordata 456.
Equisetum sylvaticum 192. pratense 192.
Erica arborea f. scoparia 41. 89. 172. cinerea 396. 414. mediterranea 396. 414. viridipurpurea 414. herbacea 415. purpurascens 415. ciliaris 415. vulgaris *praef.*
Erigeron acre 320. tuberosum 379. graveolens 402. glutinosum 436. alpinum 460.
Erinus alpinus 454.
Eriophorum angustifolium 200. alpinum 354. caespitosum 454. latifolium 454.
Erodium malacoides 182. 340. moschatum 218. 222. 323. cicutarium 328. gruinum 406. pimpinellifolium 437. ciconium 442.
Ervum Ervilia 89. 146. 183. 254. hirsutum *praef.*
Eryngium planum 85. 164. maritimum 339. alpinum 349. 391. pusillum 412. amethystinum 431. Bourgati 434.
Erysimum officinale 45. Alliaria 320. Barbarea 320. diffusum 406. hieracifolium 459.
Erythrina Corallodendron 418.
Erythronium Dens Canis 89. 168. 350.
Erythroxylon Coca 374.
Eugenia caryophyllata 217. 222. 263. 340. Jambos 381.
Evonymus europaeus 338. latifolius 412. verrucosus 412.
Euphorbia Characias 42. 176. 340. 416. Apios 42. 175. 340. 377. Peplis 42. 91. 175. Paralias 42. 91. 130. 175. 340. orientalis 91. antiquorum 91. officinarum 175. Chamaesyce 175. Peplus 176. 348. Lathyris 175. Pityusa 175. helioscopia 175. platyphyllos 135. Cyparissias 176. 355. Myrsinites 176. 340. dendroides 176. nereifolia 263. mauritanica 353. amygdaloides 355. aleppica 384. dulcis 391. serrata 415. hiberna 416. Cajogala 429. Gerardiana 432. verrucosa 434. epithymoides 441. sylvatica 441. rubra 458.
Euphrasia Odontites 205.

355. officinalis 314. lutea 355. latifolia 441.
Evonymus europaeus 83. 147.
Excoecaria Agallocha 18. 271. 381.

Fagara Avicennae 247. 411.
Fagonia arabica 13. cretica 91.
Fagus fylvatica 206. Caftanea 16. 104.
Fedia coronata 440. dentata 440. echinata 440. Cornucopiae 453.
Ferula tingitana 35. 39. 84. 165. Afa foetida 40. 84. 165. 253. 384. communis et meodes 84. 143. 165. 339. glauca 85. 447. perfica 165. 253. nodiflora 351. Ferulago 395.
Feftuca Myurus 466.
Ficus Carica et Sycomorus 9. 21. 81. 244. religiofa 244. Benjamina 244. bengalenfis 245.
Filago pygmaea 461.
Forfkera mufcifolia 421.
Fragaria vesca 204. 218.
Frankenia laevis 401, pulverulenta 414. hirfuta 457.
Fraxinus excelfior 19. Ornus 76. 112. 243. rotundifolia 76.
Fritillaria Imperialis 396. Meleagris 395. perfica 395. pyrenaica 414.
Fucus aculeatus 108. 193. alatus 127. bulbofus 108. 462. cartilagineus 108. 193. membranifolius 109. natans 353. 402. barbatus 353. 407. lumbricalis 353. loreus 398. nodofus 398. acinarius 407. Erica marina 451. Filum 462. palmatus 108. 462. Palmetta 127. Plocamium 353. 422. faccharinus 108. 193. 462. falicifolius 451. fanguineus 193. filiquofus 108. 398. tamarifcifolius 108. turbinatus 109. veficulofus 422. volubilis 108.
Fumaria officinalis 182. bulbofa 203. 328.

Galanthus nivalis 314.
Galega officinalis 342.
Galeopfis Ladanum praef. Tetrahit 277.
Galium Aparine 82. 160. 201. verum 160. fylvaticum 318. graecum 384. rubrum 411. rotundifolium 447. pufillum 455. glaucum 455. boreale 455. uliginofum praef. Mollugo praef.
Garcinia Mangoftana 381.
Gardenia gummifera 252.

Genista aspalathoides 45. 183. lusitanica 134. 385. anglica 406. sylvestris 449. hispanica 459. florida 418. sagittalis 418. canariensis 419. tinctoria 317. pilosa *praef.* germanica *praef.*

Gentiana lutea 164. 290. 326. Cruciata 318. 296. bavarica 390. 431. asclepiadea 390. punctata 390. purpurea 390. Pneumonanthe 338. pannonica 412. verna 412. nivalis 412. ciliata 441. utriculosa 441. imbricata 431.

Geranium molle 182. 328. tuberosum 182. 342. Robertianum 314. 328. dissectum 328. pratense 328. sanguineum 328. rotundifolium 342. reflexum 342. argenteum 352. lucidum 355. phaeum 418. nodosum 418. sylvaticum 418.

Geropogon hirsutus 442.

Geum rivale 204. 222. urbanum 204. montanum 352.

Gladiolus communis 20. 77. 142. 158.

Glaucium phoeniceum 94. 396. violaceum 396. luteum 177. 264.

Glaux maritima 353.

Globularia Alypum 159. 338. vulgaris 334. nudicaulis 433. cordifolia 411. spinosa 455.

Glycyrrhiza asperrima 98. glabra 184. 226. 342. echinata 342.

Gnaphalium sanguineum 46. 187. 379. Stoechas 102. 187. Leontopodium 187. 343. gallicum 205. arenarium 320. montanum 320. germanicum 320. dioicum 320. arvense 398. sylvaticum 402. alpinum 406. asterisciflorum 407. orientale 460. margaritaceum 420. minimum 466.

Gomphrena globosa 319.

Gossypium arboreum 15. 146. 383. herbaceum 265. 328.

Gratiola officinalis 288.

Guaiacum officinale 372. 376.

Guilandina Bonduc 261.

Gypsophila Struthium 42. 174. 353. fastigiata 174. 355. Saxifraga 401. rigida 434.

Hedera Helix 83. 143. 165.

Hedwigia balsamifera 372.

Hedysarum Alhagi 15. 205. 266. 379. Onobrychis 184.

coronarium 397. Caput galli 459.
Helianthus annuus 376. indicus 438. multiflorus 438. tuberosus 443.
Heliconia Bihai 372.
Heliotropium europaeum 82. 160. supinum 395.
Helleborus orientalis 44. 95. 178. niger 226. foetidus *praef.* hyemalis *praef.*
Helminthia echioides 100. 406.
Helvella esculenta 109.
Hemerocallis flava 396. fulva 396.
Heracleum Spondylium 166. gummiferum 166. tauricum 401. angustifolium 456. austriacum 456. alpinum 456.
Herniaria glabra 318. fruticosa 404. hirsuta 447. lenticulata 456.
Hesperis tristis 97. matronalis 328. verna 459.
Hibiscus ficulneus 265. 383. esculentus 265. Trionum 320. 379. Abelmoschus 385. palustris 397. Sabdariffa 418. syriacus 432.
Hieracium alpinum 356. cymosum 356. 442. murorum 356. paludosum 356. 438. sabaudum 356. praemorsum 356. bulbosum 402. sylvaticum 438. aurantiacum 442. staticaefolium 450. florentinum 460. chondrilloides 460. grandiflorum 460. glutinosum 460. villosum 419. dubium 432. umbellatum *praef.*
Hippocrepis unisiliquosa 342. comosa 442.
Hippomane Mancinella 372.
Hippophae rhamnoides 48. 191. 349.
Hippuris vulgaris 76.
Holcus Sorghum 9. 79. 246. 326. bulbosus Schrad. 402. lanatus 454.
Holosteum umbellatum *praef.*
Hordeum vulgare 8. 20. 38. 80. hexastichon 80. 151. nudum 80. Zeocrithon 80. distichon 80. 151. murinum 201. secalinum 466.
Hottonia palustris 161. 338.
Humulus Lupulus 151. 206. 226.
Hura crepitans 421.
Hyacinthus comosus 169. 319. orientalis 149. 169. botryoides 319. racemosus 327. Muscari 339. non scriptus 396. cernuus 414. romanus 414.

Hydrocharis Morſus ranae 344.
Hydrocotyle vulgaris 395.
Hymenaea Courbaril 376.
Hyoscyamus albus 38. 162. reticulatus 162. 250. aureus 162. puſillus 250. muticus 250. Scopolia 338.
Hyoſeris lucida 100. radiata 460.
Hypecoum procumbens 160. 338. 350.
Hyperanthera Moringa 90. 173. 261. 382.
Hypericum Coris 46. 183. 342. Androſaemum 185. 342. hircinum 185. montanum 185. 320. 442. hirſutum 320. 442. pulcrum 320. elodes 406. ſerpyllifolium 406. Aſcyrum 460. nummularium 460. balearicum 419. humifuſum 419.
Hypochoeris glabra 356. maculata 356. radicata 397. helvetica 460.
Hyſſopus officinalis 179.

Iambolifera pedunculata 381.
Iaſione montana *praef.*
Iasminum Sambac 242. humile 242. fruticans 395.
Iatropha Manihot 370. Curcas 376. multifida 376.
Iberis umbellata 342. 397. pinnata 401. ſempervirens 435. odorata 418. nudicaulis 466.
Ignatia amara 251.
Ilex Aquifolium 201. 337.
Illecebrum Paronychia 165. capitatum 401.
Impatiens Noli tangere 318.
Imperatoria Oſtruthium 318. ſylveſtris 323.
Indigofera tinctoria 184. 266. Anil 381.
Inga fagifolia 372.
Inula viſcoſa 46. 102. 343. Helenium 47. 150. 188. Pulicaria 102. 188. 343. ſpiraeifolia 188. 450. Bubonium 205. 420. germanica 320. dysenterica 328. crithmifolia 343. 398. odora 343. britannica 461. provincialis 461. Oculus 420. enſifolia 420.
Ipomoea Bona nox 412. Quamoclit 412.
Iris florentina 37. 77. Siſyrinchium 77. 410. tuberoſa 77. 218. 244. germanica 158. foetidiſſima 158. ſuſiana 256. 410. graminea 395. variegata 410. aphylla 410. Pſeudacorus 289. 313. juncea 410. luteſcens 410. pallida 437.

Isatis tinctoria 45. 181.
Isopyrum fumarioides 178. thalictroides 417. aquilegioides 458.
Iuglans regia 17. 104. 267.
Iuncus maximus 203. 448. effusus 319. bufonius 339. triglumis 355. 457. adscendens 404. conglomeratus 404. pilosus 404. glaucus 404. 457. campestris 404. sylvaticus 437. acutus 448. capitatus 448. albidus 457. trifidus 457.
Iuniperus Oxycedrus 18. 106. 191. Sabina 191. communis 106. nana 106. phoenicea 344. lycia 344.
Ixia Bulbocodium 410.

Kaempfera Galanga 242.
Kernera oceanica 404.
Knappia agrostidea Sm. 436.

Lachenalia serotina 414.
Lactuca sativa 99. perennis 185. 397. virosa 185. quercina 343. saligna 348. 460. augustana 450.
Lagoecia Cuminoides 164. 339.
Lagurus ovatus 454.
Lamium album 179. purpureum 179. maculatum 204. laevigatum 314. incisum 434. Orvala 417. amplexicaule *praef.*
Lanaria plumosa 396.
Lappago racemosa 390.
Lapsana communis 185. foetida 443. pusilla 419.
Laserpitium hirsutum 40. 85. 166. 441. Chironium 40. 149. 165. 395. formosum 85. latifolium 85. 165. 354. ferulaceum 85. Libanotis 165. 339. 351. silaifolium 165. 290. Siler 318. 339. pruthenicum 354. Archangelica 412. angustissimum 447. aquilegifolium 456.
Lathraea Squamaria 342. 348.
Lathyrus sativus 98. Aphaca 98. 183. 392. amphicarpos 183. tuberosus 183. 328. Clymenum 183. latifolium 355. setifolius 392. 459. angulatus 392. sylvestris 449. hirsutus 449. Nissolia 449. pratensis *praef.*
Laurus Cassia 12. 41. 90. 172. 195. 258. Cinnamomum 13. 41. 90. 172. nobilis 172. Camfora 217. 258. indica 368. montana 369. Persea 371. 415. Sassafras 376.
Lavandula Spica 96. Stoe-

chas 179. dentata 417. multifida 417.
Lavatera arborea 97. 182. olbia 182. 401. maritima 418. trimestris 459.
Lawsonia inermis 12. 171. 258. 377. 379.
Ledum palustre 340.
Lemna minor 190. trisulca 405.
Leonurus Marrubiastrum 180. Cardiaca 314. Galeobdolon 396.
Leontice Leontopetalum 171. 340. Chrysogonum 171. 379.
Leontodon Taraxacum 100.
Lepidium latifolium 45. 181. 226. 328. sativum 181. Iberis 181. ruderale 320. alpinum 434. perfoliatum 391. petraeum 442.
Leucoium vernum 87. 314. aestivum 413. autumnale 413.
Ligusticum peloponnesense 39. 166. 339. 351. 391. Levisticum 166. austriacum 404.
Ligustrum vulgare 76. 142.
Lilium candidum 11. 88. 144. 168. 256. chalcedonicum 88. 202. 413. Martagon 168. 327. pomponium 415. pyrenaicum 413.
Limodorum abortivum 421.
Limonia acidissima 372.
Limosella aquatica *praef.*
Linnaea borealis 459.
Linum usitatissimum 11. maritimum 339. tenuifolium 339. 413. catharticum 355. arboreum 384. strictum 404. campanulatum 404. hirsutum 413. alpinum 413. austriacum 431. narbonense 457. viscosum 457.
Lithospermum officinale 160. fruticosum 160. 384. purpureo-coeruleum 354. apulum 440.
Lobelia Dortmanna 390. urens 456.
Lodoicea sechellensis Labillard. 368.
Lolium temulentum 80. 143. 227. perenne 159.
Lonicera Caprifolium 161. Periclymenum 161. alpigena 390. nigra 412. Xylosteum *praef.*
Loranthus europaeus 88.
Lotus corniculatus 143. 184. rectus 184. edulis 385. 386. hirsutus 401. siliquosus 401. angustissimus 449. diffusus 460. ornithopodioides 432. tetragonolobus 419.
Lunaria annua 127. rediviva 355. 397.
Lupinus albus 46. 146.

Lychnis chalcedonica 91. 396. ſylveſtris 203. Flos cuculi 319. Viſcaria 355.
Lycium barbarum ſ. europaeum 82. 162. 383. afrum 412.
Lycopodium Selago 206. 357. clavatum 321. complanatum 321. denticulatum 422.
Lycopſis pulla 338.
Lycopus europaeus 318. 337.
Lygeum Spartum 410.
Lyſimachia Nummularia 288. 326. Ephemerum 338. nemorum 390. punctata 412. thyrſiflora 412. Linum ſtellatum 455.
Lythrum Salicaria 174. Thymifolia 448.

Madrepora Acetabulum 193.
Malopè malacoides 182.
Malva rotundifolia 45. 265. ſylveſtris ſ. mauritiana 182. Alcea 182. 314.
Mammea americana 370. 371.
Mangifera indica 381.
Manicaria ſaccifera 421.
Marchantia conica 192. polymorpha 321.
Marrubium Pſeudodictamnus 45. 95. 180. 341. creticum 45. 95. 401. Alyſſon 131. album 180. peregrinum 417.
Marſilea quadrifolia 192. 344. 435.
Matricaria Parthenium 47. Chamomilla 47.
Medicago ſativa 99. 184. 394. arborea 99. 146. 184. 342. lupulina 328. marina 402. turbinata 402. 449. radiata 406. minima 435. coronata 449. tuberculata 449. rigidula 450. orbicularis 460. maculata 432.
Melampyrum arvenſe 96. *praef.* criſtatum 353. 458. nemoroſum *praef.* ſylvaticum *praef.*
Melia Azedarach 261. 340.
Melica uniflora 400. ciliata 411. nutans *praef.*
Meliſſa cretica 95. 130. 180. 405. Nepeta 130. officinalis 130. 145. 180. Calamintha 180.
Melittis Meliſſophyllum 327.
Memecylon tinctorium 258.
Meniſpermum Cocculus 271.
Mentha Pulegium 44. 179. ſativa 44. 95. 179. ſylveſtris 95. 179. cervina 179. 391. aquatica 326. criſpa

227. rubra 314. rotundifolia 396. gracilis 466.
Menyanthes trifoliata 82. 348.
Merulius lobatus 422.
Mercurialis annua 48. 191. perennis 328. tomentosa 422.
Mespilus Cotoneaster 93. Pyracantha 93. 176. Chamaemespilus 391. germanica *praef.*
Michauxia campanuloides 379.
Micropus erectus 421.
Mimosa polyacantha 55. 107. pudica 372. 382.
Mirabilis dichotoma 456.
Mithridatia quadrifida 125.
Mnium roseum 462.
Moehringia muscosa 434.
Moluccella laevis 341. spinosa 401.
Momordica Elaterium 191. 269. Balsamina 398.
Monotropa Hypopitys 457.
Montia fontana 431.
Morchella esculenta 109. 422.
Morus nigra 105.
Musa paradisiaca 88. 257. 338. sapientum 375.
Mussaenda frondosa 249.
Myagrum saxatile 352. perenne 459. perfoliatum 459. paniculatum 459.
Myosotis scorpioides 160. Lappula 201. 318. palustris 354.
Myosurus minimus 319.
Myrica Gale 206. 398.
Myriophyllum spicatum 190. 461. verticillatum 421.
Myristica moschata 192. 272. 344.
Myrtus communis 14. 42. Pimenta 367.

Naias monosperma 450.
Narcissus orientalis 11. 87. 168. 255. calathinus 11. 87. 306. 413. Jonquilla 11. 255. poëticus 35. 41. 144. 168. serotinus 144. 413. biflorus 306. Pseudonarcissus 168. 314. minor 413. triandrus 413. Tazetta 413. moschatus 413.
Nardus stricta 403.
Neckera pennata 462.
Nelumbium speciosum 29. 43. 94. 177.
Neottia spiralis 189. 314. repens 432.
Nepenthes destillatoria 374.
Nepeta Nepetella 181. nuda 181. 449. italica 204. Scordotis 204. 385. tuberosa 417. Cataria *praef.*

Nerium Oleander 10. 163. 252.

Nicotiana Tabacum 369. 373. 375. fruticosa 373. glutinosa 373. rustica 373.

Nigella sativa 14. 43. 177. 341. arvensis 341. damascena 341. hispanica 458. orientalis 458.

Nyctanthes Arbor tristis 380.

Nymphaea alba 94. 177. Lotus 94. 177. 384. lutea 94. 177.

Ocimum Basilicum 49. 96. 181. 222. 227. 265. monachorum 265. 449.

Oenanthe pimpinelloides 86. 166. 339. crocata 339. fistulosa 339. peucedanifolia 434.

Oenothera biennis 384.

Olea europaea 7. 19. 37.

Ononis antiquorum 97. 127. 130. 183. 406. Natrix 205. rotundifolia 406. pinguis 435. Columnae 442. Cherleri 449.

Onopordon Acanthium 100, 186.

Onosma orientalis 129. echioides 160. 338. simplicissima 384.

Ophiorrhiza Mungos 247.

Ophioxylon serpentinum 381.

Ophrys myodes 344. anthropophora 344. 443. apifera 407. aranifera 407. Monorchis 407. alpina 461.

Orchis Morio 102. 131. 189. 267. 344. pyramidalis 189. bifolia 189. 356. mascula 343. conopsea 344. maculata 344. coriophora 344. nigra 344. odoratissima 349. hircina 398. variegata 406. militaris 406. globosa 435. tephrosanthes 443. viridis 461. sambucina 421.

Origanum creticum 44. 95. 180. Dictamnus 45. 96. 145. 180. 341. aegyptiacum 383. heracleoticum 95. 180. 341. maioranoides 95. 180. Tournefortii 96. Onites 130. 180. 341. Maru 385. syriacum 405.

Ornithogalum stachyoides 168. 396. nutans 168. 414. luteum 327. narbonense 395. comosum 414. arabicum 414. pyrenaicum 414. latifolium 434.

Ornithopus compressus 185.

435. scorpioides 342. perpusillus 435.
Orobanche tinctoria 96. elatior 181. 341.
Orobus vernus 183. 355. 442. tuberosus 355. niger 397. canescens 449. luteus 459.
Ortegia hispanica 411.
Oryza sativa 88. 171. 339.
Osmunda regalis 521.
Ostrya vulgaris 105.
Osyris alba 402.
Oxalis Acetosella 130. 222. stricta 203.
Oxytropis pilosa 459.

Paeonia officinalis 43. 177. 227. corallina 177.
Pancratium maritimum 87. 413. illyricum 168. 339.
Pandanus odoratissimus 270.
Panicum Dactylon 201. 227. 411. verticillatum 201. 437. sanguinale 227. 411. italicum 38. 200. 208. miliaceum 200. viride 466.
Papaver somniferum 25. 144. 176. Rhoeas 93. 176. dubium 176. hybridum 177. Argemone 177. 405. alpinum 458. cambricum 458.
Parietaria officinalis 159. 213.
Paris quadrifolia 319. 327.
Parmelia iubata 193. pulmonacea 328. Roccella 353. fuciformis 353.
Parnassia palustris 168. 348.
Passerina hirsuta 415.
Passiflora coerulea 372. incarnata 376.
Pastinaca Opopanax 40. 86. 167. 338. sativa 128. 149. 167. Secacul Russ. 254. 379.
Pavetta indica 382.
Pedicularis sylvatica 319. flammea 391. fasciculata 397. foliosa 418. rostrata 418.
Peganum Harmala 174. 263.
Peltaria alliacea 418.
Penaea mucronata 159.
Peplis Portula 445.
Periploca angustifolia 163. graeca 338. Secamone 383.
Peucedanum officinale 39. 85. 165. Silaus 164. 202. arenarium 412. alsaticum 447.
Peziza Auricula 422.
Phaca baetica 419.
Phalangium ramosum 348. Liliago 348.
Phalaris aquatica 159. canariensis 217. arundinacea 437.
Phallus impudicus 422.
Phaseolus vulgaris 97. 183. 226. 266. multiflorus 266. Mungo 266. 381.
Phellandrium Mutellina 127.

166. 339. 349. aquaticum *praef.*
Philadelphus coronarius 134. 410
Phillyrea latifolia 76. 157. 337. angustifolia 76. 337.
Phleum Michelii 447. pratense 454.
Phlomis fruticosa 180. 341. italica 180. 401. Lychnitis 180. 396. Herba venti 405.
Phoenix dactylifera 19. 29.
Phucagrostis maior 29. 105. 148.
Phyllanthus Emblica 218. 267.
Physalis Alkekengi 162. somnifera 82. 162. angulata 431.
Phyteuma comosum 352. pinnatum 353. orbiculare 440. pauciflorum 447. spicatum *praef.*
Picris hieracioides 320.
Pimpinella Anisum 40. 167. Saxifraga 167. 221. dioica 167. peregrina 167. 413. nigra 326. 437.
Pinguicula alpina 410. vulgaris 411.
Pinus Cedrus 16. 266. Cembra 16. 206. 268. 344. picea 16. 27. 105. 147. Larix 28. 105. Abies 28. 105. Pinea 48. 105. 147. 268. halepensis 105. 265. 344. maritima 105. 344. orientalis 268. Pinaster 206. Mughas 344. Pumilio 421.
Piper nigrum 37. 77. 157. 244. Betle 195. 337. Cubeba 217. 243. Malageta 217. 243. longum 244.
Pistacia vera 18. 128. 130. Lentiscus 18. Terebinthus 18. 48. 148. 191. 344. reticulata 402.
Pistia Stratiotes 182. 383.
Pisum Ochrus 98. sativum 25. 46. 98.
Plantago maior 82. 213. 400. Cynops 82. Coronopus 82. 160. media 160. altissima 160. Psyllium 160. afra 334. Wulffenii 337. 351. Lagopus 379. squarrosa 383. albicans 400. subulata 403. Bellardi 411. cretica 411. alpina 433. Serraria 440. lanceolata *praef.* serpentina Vill. *praef.*
Platanus orientalis 17. 27. 377.
Plumbago europaea 161. 202.
Poa alpina 400. dura 400. megastachya 411. aquatica

403. fluitans 403. compressa 454. bulbosa 455.

Polemonium coeruleum 161.

Polianthes Tuberosa 382, 414.

Polycarpon tetraphyllum 433.

Polycnemum arvense 437.

Polygala amara 183. vulgaris 320. Chamaebuxus 391. maior 418. monspeliaca 435.

Polygonum Persicaria 41. 172, 227, 314. maritimum 89, 130. 172, 405. Hydropiper 172. incanum 172. dumetorum 172. Convolvulus 214. aviculare 222. 437. amphibium *praef.* divaricatum 89. Bistorta 313. lapathifolium 405. viviparum 415. minus 466.

Polypodium vulgare 107. 192. Filix mas 192. Dryopteris 192. quercifolium 422, calcareum 422. ilvense 435.

Polypogon monspeliensis 454.

Populus alba 18. 28. 148. nigra 28. graeca 48. balsamifera 376.

Portulaca oleracea 97,

Potamogeton serratus 82. 390. natans 160, pusillus 201, 5. crispus 318. perfoliatus 354. densus 411, setaceus 455. pectinatus 455.

Potentilla argentea 43. *praef.* reptans 222. recta 287. 314. alba 319. aurea 416. Clusiana 416, opaca 416, supina 416. caulescens 458. intermedia 458. Anserina *praef.* verna *praef.* rupestris *praef.*

Poterium spinosum 103. 190, 380.

Prenanthes purpurea 100. 356, muralis 435. hieracifolia 442. viminea 442.

Primula vulgaris 201, 228, Auricula 338. 390. veris 305. 326, elatior 326. marginata 390. farinosa 349, 412. integrifolia 349. 411. glutinosa 412. minima 412,

Prunus Cerasus 92. domestica 92. insititia 92. Padus 92. Chamaecerasus 203. 340. 351. Mahaleb 203. 263. Armeniaca 54. 176, spinosa 293. Laurocerasus 377, lusitanica 340, semperflorens 448.

Prunella grandiflora 417.

Psidium pomiferum et pyriferum 371.

Psoralea bituminosa 46. 184, 542, americana 406,

Pteris longifolia 386. cretica 392. crispa 451.
Pterocarpus santalinus 15. 266.
Pulmonaria officinalis 201. 227. suffruticosa 455.
Punica Granatum 13. 25. 42. 92.
Pyrethrum corymbosum 320. Halleri 461. Parthenium 188. alpinum 420.
Pyrola rotundifolia 319. secunda 415. uniflora 415. umbellata 415.
Pyrus Cydonia 13. 92. 228. Malus 25. communis 25. Amelanchier 92. 416. cretica 92. 384. torminalis 92. 203. Aria 92. 228. 401. dioica 448. Pollveria 448.

Quercus Aegilops 104. 334. Ballota 104. 267. Cerris 104. coccifera 104. 190. Esculus 17. 27. 104. 334. faginea 104. Ilex 17. 27. 103. 147. Pseudosuber 104. 344. Robur 147. Suber 104. Tournefortii 104. salicifolia 371. humilis 421. austriaca 421.

Radiola Millegrana Smith. 401.
Ranunculus creticus 44. 417. grandiflorus 44. Ficaria 95. 178. hirsutus 145. 178. 341. aconitifolius 178. 355. sceleratus 178. 327. Seguieri 178. Thora 204. 227. 341. polyanthemos 204. 327. 341. acris 327. auricomus 327. bulbosus 327. 348. arvensis 348. Flammula 348. 396. rutaefolius 352. illyricus 353. 417. muricatus 385. Gouani 341. gramineus 405. falcatus 405. hederaceus 434. platanifolius 434. chaerophyllus 441. parvulus 441. plantagineus 418. pyrenaeus 448. glacialis 449. montanus 449. lanuginosus 458. amplexicaulis 417. bullatus 417. alpestris 417. aquatilis *praef.* fluviatilis *praef.* repens *praef.* Lingua *praef.*
Raphanus sativus 97. 220.
Reaumuria vermiculata 379.
Reseda Luteola 144. 340. Phyteuma 174. 350. alba 175. 405. Clusii 415.
Rhagadiolus edulis 450.
Rhamnus infectorius 202. 162. 390. saxatilis 163. 202. Alaternus 83. 202. 412. lycioides 83. 412. divaricatus

383. alpinus 456. Frangula *praef.* catharticus *praef.*
Rheum Rhaponticum 173. 210. 222. 227. Rhabarbarum 215. 259. palmatum 259. Ribes 259. 379.
Rhinanthus Crista galli 204. Elephas 441. Trixago 441.
Rhizobolus butyrosus Gärtner. 417.
Rhizophora Mangle 91. 382.
Rhodiola rosea 191. 320.
Rhododendron ponticum 90. ferrugineum 391. hirsutum 405. Chamaecistus 415.
Rhus Coriaria 41. 86. 168. Cotinus 91. 202. glabra 456. typhina 456.
Ribes nigrum 202. rubrum 297. alpinum 456.
Ricinus communis 17. 148. 191.
Rosa canina 43. 176. moschata 59. centifolia 93. damascena 144. 203. arvensis 348. sempervirens 416. spinosissima 416. tomentosa Sm. 448. rubiginosa 466.
Rosmarinus officinalis 157.
Rubia tinctorum 38. 81. 160. 220.
Rubus sanctus 14. fruticosus 93. 176. 228. caesius 93. 222. idaeus 93. 176. saxatilis 355. Chamaemorus 416.
Rudbekia laciniata 461.
Rumex Patientia 89. 171. 319. acutus 171. 220. 227. obtusifolius 171. *praef.* divaricatus 171. aquaticus 171. *praef.* scutatus 396. tuberosus 396. bucephalophorus 441. Lunaria 448. pulcher 448. digynus 457. tingitanus 457. vesicarius 457. aculeatus 457. spinosus 457. crispus *praef.* alpinus *praef.* sanguineus *praef.*
Ruppia maritima 334. 455.
Ruscus aculeatus 48. 106. 148. 192. Hypophyllum 107. 192. 208. racemosus 107. 192. Hypoglossum 192. 222.
Ruta graveolens 42. 130. 173. montana 415.
Rynchospora alba 466.

Saccharum cylindricum 8. 80. 433. officinarum 245.
Sagittaria sagittaefolia 348.
Salicornia fruticosa 334. herbacea *praef.*
Salix alba 105. babylonica 270. 380. Helix 270. riparia 270. vitellina 151. 148. viminalis 151. caprea 147.

argentea 148. aegyptiaca 270. 380. myrtilloides 349. reticulata 349. 450. fusca 398. Amaniana 450. arbutifolia 450. herbacea 461. retusa 461. aurita 466.
Salsola Tragus 164. 338. polyclonos 164. fruticosa 253. Soda 338.
Salvia cretica 76. 37. triloba 76. 37. 410. Horminum 76. 157. 337. argentea 157. Verbenaca 200. 313. haematodes 243. Sclarea 318. pomifera 334. 377. ceratophylla 390. calycina 390. glutinosa 402. 410. austriaca 410. sylvestris 410. verticillata 410. hispanica 436. pratensis *praef.* officinalis *praef.*
Salvinia natans 462.
Sambucus Ebulus 41. 144. 168. 228. nigra 87. 168. racemosa 319.
Samolus Valerandi 202. 404.
Sanguisorba officinalis 159.
Sanicula europaea 314.
Santalum album 248.
Sdntolina Chamaecyparissus 102. 186. maritima 186. 343. squarrosa 420. rosmarinifolia 420.
Saponaria ocimoides 174. 340. Vaccaria 203. 348. officinalis 327. cretica 384.
Sarracenia purpurea 416. flava 434.
Satureia capitata 45. 95. 145. 150. 341. Thymbra 95. 145. 179. graeca 130. 179. 385. montana 341. juliana 341. spinosa 387.
Saxifraga Cotyledon 42. 340. 457. Hirculus 173. Aizoon 348. 434. granulata 314. 327. adscendens Vahl. 351. 352. tridactylites 355. autumnalis 391. Burseriana 405. caesia 415. Hirculus 415. aizoides 415. bryoides 441. androsacea 441. bulbifera 441. stellaris 448. cuneifolia 448. moschata Wulf. 448. aspera 448. oppositifolia 457. petraea Vahl. 457. caespitosa 457.
Scabiosa Columbaria 313. 354. arvensis 354. ochroleuca 554. limonifolia 384. prolifera 390. alpina 400. sylvatica 411. stellata 411. atropurpurea 411. palaestina 440. graminifolia 455. Succisa *praef.*
Scandix Cerefolium 149. 166. 326. odorata 166. Pecten 202. australis 339.

Scheuchzera paluſtris 457.
Schinus Molle 422.
Schoenus nigricans 77. 158. mucronatus 78. 158. 400. 451.
Scilla maritima 30. 41. 51. 169. hyacinthoides 88. 414. amoena 319. bifolia 327. Liliohyacinthus 404. autumnalis 414. peruviana 414. verna 414. unifolia 449.
Scirpus articulatus 8. maritimus 8. *praef.* Tabernaemontani Gmel. 437. acicularis 454. caeſpitoſus 454. Holoſchoenus 454. triqueter 454. fluitans 454. lacuſtris *praef.* ſylvaticus *praef.*
Scleranthus polycarpos 434. annuus 437. perennis 437.
Scolopendrium officinale 108. 192.
Scolymus maculatus 101. 420. hiſpanicus 420.
Scorpiurus ſulcata 184. 397.
Scorzonera tuberoſa 185. 379. glaſtifolia 343. 356. hiſpanica 343. purpurea 419. roſea 419. humilis 419. hirſuta 442.
Scrofularia aquatica 328. ſambucifolia 385. canina 405. tanacetifolia 418. peregrina 432. vernalis 459. nodoſa *praef.*
Scutellaria galericulata 355. Columnae 441. alpina 458. minor 466.
Secale villoſum 80. cereale 80. 151.
Sedum Anacampſeros 42. 174. 91. 415. album ſ. acre 42. *praef.* Cepaea 174. 340. ſtellatum? 174. 441. daſyphyllum 340. 434. reflexum 394. villoſum 415. ſaxatile 448. atratum 458. Telephium 313.
Selinum Oreoſelinum 165. 348. 395. Carvifolia 318. Cervaria 326. 355. paluſtre 348. Chabraei 451.
Semecarpus Anacardium 209. 253.
Sempervivum tectorum 42. 92. 176. arboreum 176. 340. ſediforme 176. arachnoideum 441.
Senecio vulgaris 102. 314. Iacobaea 188. incanus 352. ſarracenicus 356. paludoſus 356. viſcoſus 398. nemorenſis 450. aquaticus 450. linifolius 460. abrotanifolius 420. carniolicus 420. alpinus 420. Doronicum 420.

Serapias Lingua 189. 443.
Serratula alpina 343. tinctoria 356. discolor 420.
Sesamum orientale 45. 95. 383.
Seseli elatum 166. 434. tortuosum 167. 431. Turbith 249. Ammoides 339. 429. annuum 355. montanum 404. Hippomarathrum 412. glaucum 448. pyrenaeum 456.
Sesleria coerulea 454. echinata 454.
Sherardia arvensis 431. muralis 440.
Sibbaldia procumbens 457.
Sida indica 432.
Sideritis syriaca 341. scordioides 401. hirsuta 417. hyssopifolia 417. montana 441. romana 449.
Silene baccifera 203. Saxifraga 340. acaulis 352. conoidea 405. maritima 405. conica 415. Muscipula 415. quinquevulnera 415. alpestris 415. Armeria 415. polyphylla 415. Pumilio 415. fruticosa 432. noctiflora 432. rupestris 458.
Sinapis nigra 45.
Sison Ammi 166. 395. verticillatum 434. segetum 466.
Sisymbrium Nasturtium 182. 227. Sophia 320. Löselii 328. tenuifolium 328. polyceratum 342. obtusangulum 449. amphibium 459. strictissimum 342. 431. Irio 401. 442. Columnae 442. arenosum 459. asperum 459. terrestre 469.
Sium Sisarum 149. 166. 201. 226. 319. angustifolium 220. 127. 166. 326. Falcaria 319.
Smilax aspera 106. 191. 320. Sarsaparila 344. 376. nigra 422. Pseudochina 422. China 375. 376. 381.
Smyrnium Olus atrum 39. 86. 149. 167. 220. perfoliatum 167. 339.
Solanum insanum 10. 82. 162. 227. 250. nigrum 38. 162. Melongena 82. 228. 250. 379. Dulcamara 227. 319. aethiopicum 250. Lycopersicon 334. tuberosum 369. 372. 412. sanctum 379. Pseudocapsicum 390.
Solidago mexicana 460.
Sonchus maritimus 100. 460. oleraceus 185. alpinus 356. coeruleus Sm. 431. arvensis *praef.* tenerrimus

460. picroides 435. paluſtris *praef.*

Sorbus domeſtica 43. 93.

Sparganium ramoſum 222.

Spartium ſcoparium 80. *praef.* Scorpius 96. 418. horridum 134. 385. junceum 150. 146. 183. 266. ſpinoſum 183. 266. 342. monoſpermum 328. ſphaerocarpon 418. multiflorum 438. radiatum 442. purgans 449.

Spergula nodoſa 458. arvenſis *praef.*

Spinachia oleracea 216. 270.

Spiraea ſalicifolia 93. 416. Ulmaria 204. Filipendula 277. 327. hypericifolia 458.

Spondias Mombin 371.

Stachys germanica 179. heraclea 180. recta 341. paluſtris 391. 466. hirta 417. cretica 458. arvenſis 458. ſylvatica 466.

Staehelina Chamaepeuce 186. arboreſcens 385. dubia 402. fruticoſa 406.

Staphylea pinnata 202. 319.

Statice Armeria 202. 226. ſinuata 379. Echinus 384. oleaefolia 401. cordata 457. minuta 457. Limonium *praef.*

Stellaria nemorum 174. media 226. Holoſtea 327. uliginoſa 437.

Stellera Paſſerina 319.

Sternbergia colchiciflora 414.

Stillingia ſebifera 268.

Stipa tenaciſſima 79. 200. 411. pennata 411. capillata 437.

Stratiotes aloides 353. 398.

Strychnos Nux vomica 250. 380. colubrinus 250. 380.

Swertia perennis 390.

Styrax officinale 173. 340.

Symphytum officinale 160. tuberoſum 404.

Syringa vulgaris 337. perſica 345. 453.

Tagetes patula 188. 320. 328.

Tamarindus indica 218. 265.

Tamarix gallica 22. 143. 168. orientalis 254.

Tamus communis 48. 106. 191.

Tanacetum vulgare 220. 276. annuum 420.

Targionia hypophylla *praef.*

Taxus baccata 106. 191.

Telephium Imperati 353. 413.

Terminalia Chebula 262. 381. Vernix 283. latifolia 370. Benzoin 381.

Teucrium Scordium 44. 179. Pſeudhyſſopus 44. 179. 441. Polium 44. 95. 179. Cha-

maedrys 95. 179. 222. 319. creticum 95. 127. 179. 385. Scorodonia 204. Botrys 178. 319. 327. Pseudo-Chamaepitys 178. Marum 179. lucidum 179. montanum 179. 341. 417. capitatum 341. brevifolium 387. Achaemenis 396. gnaphalodes 396. supinum 396. spinosum 458. fruticans 417.

Thalictrum minus 178. 348. angustifolium 458. foetidum 458. aquilegifolium *praef.* flavum *praef.*

Thapsia Asclepium 40. 86. 167. 339. garganica 288. 351. 353. foetida 339. villosa 413.

Thea viridis 264.

Thelygonum Cynocrambe 103. 190. 461.

Theobroma Caçao 372.

Thesium Linophyllum 202. 354.

Thlaspi campestre 181. 320. Bursa 326. saxatile 342. 442. alliaceum 449. perfoliatum 442. peregrinum 449. hirtum 459. montanum 418. alpestre 418.

Thrinax parviflora 371.

Thrincia hirta 442.

Thuia articulata 105. occidentalis 398.

Thymbra spicata 14. 45. 265. verticillata 265.

Thymus vulgaris 96. 145. 180. Zygis 130. 180. 417. Tragoriganum 130. 180. 341. Serpyllum 145. 180. Acinos 180. Mastichina 396. alpinus 417. pannonicus 417.

Tilia europaea 94. 144. alba 94.

Tillandsia utriculata 404.

Tofieldia palustris 414.

Tolpis barbata 443.

Tolvifera Balsamum 372. 376.

Tordylium officinale 39. 85. 164. 351. syriacum 404. maximum 412. peregrinum 431.

Tormentilla erecta 43. 93. 176.

Tozzia alpina 441.

Tradescantia virginica 457.

Tragopogon crocifolius 100. 185. 442. lanatus 380. orientalis 431. pratensis *praef.*

Trapa natans 160.

Trianthema fruticosum 174.

Tribulus terrestris 91. 174.

Trichostomum ericoides 462.

Trientalis europaea 355.

Trifolium arvense 46. 184. creticum 230. 184. 460. ita-

licum 205. 432. indicum 267. fragiferum 307. 419. ochroleucum 328. alpinum 352. clypeatum 385. uniflorum 385. rubens 397. agrarium 397. angustifolium 401. alpestre 419. squarrosum 419. montanum 419. resupinatum 449. tomentosum 449. Cherleri 460. saxatile 460. scabrum 460. spumosum 460. spadiceum 460. lappaceum 460. filiforme 466. maritimum 466.

Triglochin palustre 319. maritimum 404.

Trigonella Foenum graecum 46. polycerata 342. 397. hamosa 383. corniculata 397.

Trillium cernuum 457.

Triticum Spelta 9. 21. 81. 151. 159. Zea 21. 81. 159. aestivum 9. 80. hybernum 20. 80. repens 81. 159. 227. rigidum 455. pinnatum 455.

Trollius europaeus 341.

Tropaeolum maius et minus 376.

Tuber cibarium 109.

Tulipa Gesneriana 391. sylvestris 395. suaveolens 404.

Turritis hirsuta 459. glabra *praef.*

Tussilago Farfara 47. 188. Petasites 188. alpina 343. alba 431.

Typha latifolia 103. 147. 190. minor 402.

Ulex nanus 392. europaeus 397.

Ulmus campestris 23.

Ulva Lactuca 109. 407. intestinalis 353. umbilicalis 407. plicata 431. Linza 451. Pavonia 462.

Urtica dioica 47. urens 190. balearica 320.

Utricularia vulgaris 403.

Uvularia amplexifolia 168. 339. perfoliata 457.

Vaccinium Oxycoccos 348. 355. uliginosum 355. Myrtillus *praef.* Vitis idaea *praef.*

Valantia muralis 440. Cruciata *praef.*

Valeriana celtica s. tuberosa 129. 142. 158. 227. 337. 351. Saliunca 142. Spica 159. Dioscoridis 157. italica 200. 353. officinalis 326. dioica 337. 437. montana 351. 453. Tripteris 453.

Velezia rigida 456.

Vella Pseudocytisus 405. annua 418.

Veratrum album 49. 83. 171. 318. nigrum *praef.*

Verbascum Boerhaavii 38. nigrum 82. 338. Lychnitis 129. 162. 338. ferrugineum 162. sinuatum 161. 338. Thapsus 161. phlomoides 318. pulverulentum 338. spinosum 387. virgatum With. 404. Myconi 434.

Verbena officinalis 127. 145. 179. supina 179. 200. nodiflora 353.

Veronica serpyllifolia 313. Beccabunga 318. 326. Chamaedrys 318. agrestis 326. 436. saxatilis 352. triphyllos 354. 436. longifolia 395. maritima 395. aphylla 410. dentata 410. latifolia 410. prostrata 410. alpina 410. spicata 410. spuria 410. urticaefolia 433. hederaefolia 436. arvensis 436. montana 440. austriaca 447. bellidioides 453. scutellata 453.

Viburnum Lantana 143. Tinus 202. Opulus 339.

Vicia Faba 15. 25. 46. 98. dumetorum 320. 438. lathyroides 328. narbonensis 397. platycarpos 449. onobrychioides 449. oroboides 419. amphicarpa 419. sordida 419. pisiformis 419. Cracca *praef.*

Vinca maior et minor 163.

Viola odorata 22. 38. 83. 163. 313. tricolor 313. palustris 313. biflora 349. pinnata 412. grandiflora 412.

Viscum album 106.

Vitex Agnus 45. 181. 228. trifolia 204. Negundo 381.

Vitis vinifera 10. 22. indica 371.

Wulffenia Buonarota 352.

Xanthium orientale 47. strumarium 190.

Xeranthemum annuum 343. orientale 407.

Yucca Draconis 414.

Zacyntha verrucosa 345.

Zamia furfuracea 375.

Zannichellia palustris 461.

Zea Mays 320. 328. 369.

Zingiber Malaguetta 367.

Zizyphus vulgaris 10. 38. 83. 162. 252. 338. Paliurus 10. 83. 143. 162. 252. Lotus 23. 83. 143. 215. 251. 338. Iuiuba 134. Spina Christi 383.

Zostera marina 29. 49.

Zygophyllum Fabago 261. 379.

INDEX V.

SYNONYMA.

Abies 147. 353.
Abrotanum 398. 420.
Absinthium 343. 398. 407. 443. 420. 431. 460.
Abutilon 432.
Acàcia 276. 293. 342.
Acanthoides 443.
Acanthus 147.
Acarna 407. 445.
Acetosa 441. 457.
Acinaria 353.
Aconitum 327. 341. 343. 416. praef.
Acorus 293.
Acus moschata 323.
Adiantum 451.
Adoreum frumentum 151.
Adripia 220.
Aegilops 318. 437.
Aegolethron 201.
Affodillus 293.
Agallochum 288.
Ageratum 434. 435.
Agrifolium 287.
Agrostis 327.
Agul 377.
Aizoon 434.
Alant 215.
Alcea 320. 418. 432. 435.
Alectorolophus 204. 418.
Alga 148. 138. 353. 404. praef.
Alisma 320. 343. 348. 355.
Alleluja 222.
Allium 457.
Aloë 293. 431.
Alsinanthemum 355.
Alsine 326. 396. 415. 424. 436. 437. 448. 458.
Althaea 397. 401. 418.
Alum 213.
Alyssum 395. 405. 446.
Amaranthus 202. 320. 395. 431.
Ambrosia 293. 343.
Ammi 339. 395. 404.
Amomum 140. 295. 421.
Ampeloprasum 404.
Anagallis 405. 453.
Anagyris 352.
Anblatum 348.
Anchusa 358. 384.
Androsaemum 442.
Angelicae vitium 318.
Anime 376.
Anisum 51.
Anonyma S. Gregorii 441.
Anthemis 402.
Anthora 287.
Anthyllis 403. 414. 466.
Aphace 328.
Aphyllanthes 334. 433.
Apios 328. 449.
Apium 293. 326.

Apocynum 338. 412.
Apollinaris 213.
Aquilegia 458.
Arabis 342. 397. 431.
Aracus 449.
Argemone 458.
Ariſtolochia 293. 328.
Armerius flos 396. 405.
Arthetica 355.
Arundo 384.
Aſarina 343.
Aſpalathus 418.
Aſperula 440.
Aſphodelus 327. 396.
Aſplenon 321.
Aſſyria radix 149.
Aſter 205. 319. 343. 402. 420. 421. 443.
Aſtragaloides 397.
Aſtragalus 355. 419. 442.
Athanaſa 276.
Atractylis 328. 343.
Atriplex 326. 453. *praef.*
Auricula 411. 434. 448.
Avellana 376. 421.
Avornus 282.

Baccar 142.
Baccharis 341. 377.
Baditis 214.
Ballote 434.
Balſamum alpinum 405.
Baly inſulae fructus 448.
Baptiſecula 320.
Barbula hirci 431. *praef.*
Barometz 280.
Baruce 421.
Batatas 331.
Baucia 276.
Behen 378.
Bellan 378.
Bellis 328. 386. 455. 461.
Bellium 205.
Bernice 283.
Betle 195.
Beta 457.
Betonica 327.
Bifolium 450.
Biſtorta 415.
Blida 220.
Blitum *praef.*
Bona ſylveſtris 397.
Botrys 456.
Branca urſina 290.
Braſilicum lignum 261.
Braſſica 51. 64. 385. 394. *praef.*
Britta 220.
Buenas noches 412.
Bugloſſa 318.
Bugloſſum 338. 400. 406.
Bulbocaſtanum 434. 460.
Bulbus eriophorus 396. 414. monophyllus 448. ſylveſtris 327. vomitorius 339.
Buphthalmum 320. 386.
Burdunculus 214.
Burſa paſtoris 459. 466.

Calabrica 202.
Calamagroſtis 319.
Calamintha 328. 405.
Calceolus 398.
Calcifraga 213.
Callicia 51.
Caltha 147. 205.
Camforata 437.
Campanula 320. 459.
Canapis 386.
Canaria 201.
Cantalis 286.
Capillus Veneris 290.
Cardamine 442.
Carduus 294. 385. 386. 398. 402. 420. 432. 450.
Cartafilago 205.
Carvi 456.
Carvifolia 451.
Caryophyllata 352.
Caryophyllus 384. 405. 415. 457. 458. *praef.*
Caſia 144. 199. 402.
Caſſida 441.
Caſtanea 417.
Catananche 449.
Caucalis 412. 432.
Cava 353.
Celaſtrus 413.
Centauroides 356.
Centaurium 414. 440. 456.
Centummorbia 326.
Centunculus 203.
Ceraſus 138. 384. 448.
Ceratia 203.
Cerefolium 437.
Cerrus 335. 421.
Cervicaria 354. *praef.*
Chamaeceraſus 390.
Chamaeciſtus 412. 416.
Chamaedaphne 340.
Chamaedaphnoides 384.
Chamaedrys 327. 447. 458.
Chamaefilix 407.
Chamaegeniſta 419.
Chamaeiris 395. 410.
Chamaeleagnus 206. 398.
Chamaeleon 343. 377. 402.
Chamaeleuce 204.
Chamaemelum 327. 435. 450. 461.
Chamaeorchis 461.
Chamaepericlymenum 411.
Chamaepeuce 334. 433.
Chamaepitys 338. 417.
Charantia 398.
China 331.
Chondrilla 356. 377. 397. 402. 442. 450. 460.
Chriſtophoriana 391.
Chryſanthemum 327. 420. 450.
Chryſolachanum 202.
Cicer 342. 355. 406. 460.
Cichorea 320. 343.
Cichorium 443.
Cicutaria 412. 434.
Circaea 319.

Cirsium 326. 343. 398. 406. 420. 450.
Clematis 352.
Clinopodium 252. 385. 417.
Cneorum 340.
Cnicus 420.
Coccygia 202.
Colchicum 413. 414.
Colocasia 331.
Colus Iovis 402.
Colutea 385. 406. 419. 449.
Combretum 203.
Condurdum 203.
Consiligo 201.
Consolida 293. 294. 327. 356. 458. *praef.*
Conyza 343. 356. 377. 402. 407. 420. 435. 450. 460. 461.
Coracesia 51.
Coral arbor 418.
Coralloides 348.
Corona folis 438.
Coronopus 319. 338. 351. *praef.*
Corruda 149. 414.
Costus 219. 331.
Cotula 402.
Cotyledon 395. 448.
Cracca 438.
Craurophilon 355.
Crepis 435.
Cretanus 276.
Critamus 319.
Crithmum 398.
Crocus 410.
Crucialis *praef.*
Cruciata 440.
Cuculus 203.
Cuminum 318. 338. 339.
Cunila 150.
Cyanoides 398.
Cyanus 356. 385. 386. 406.
Cyclaminos 203.
Cynocrambe 328.
Cynorrhodos 348.
Cynosbatos 202. 318.
Cyperus 453. *praef.*
Cytisus 138. 146. 150. 342. 419.
Dactyliobotanon 354. 355.
Daphnoides *praef.*
Daucoides 347.
Daucus 326. 351. 354. 434. 447. 448.
Dens leonis 397. 460.
Dentaria 342. 421.
Diapensia 314.
Dodecatheon 201.
Doronicum 420. 461.
Draba 342. 418. 456.
Dracunculus 461.
Dryopteris 398.
Ebenum (5) 144. 385.
Echinomelocactus 401.
Echinophora 440.
Echinopoda 385.

Echioides 440.
Echium 354. 384.
Elatina 318.
Empetrum 319.
Enula 276.
Epipactis 339.
Equisetum 386. 457. 461.
Erica 356. 422.
Ericoides 355.
Eruca 328. 406. 434. 449. 459.
Erucago 441.
Erysimum 459.
Esula 318. 401.
Eupatorium 320.
Euphorbii arbor 403.
Euphragia 313.

Febrifugia 220.
Fel terrae 183.
Ferrum equinum 442.
Festuca 454. 455.
Filago 466.
Filipendula 397.
Filius ante Patrem 299.
Filix 321. 352. 451. 422. 461.
Flammula 282.
Flos constantinopolitanus 396.
Flos solis 443.
Fluvialis 450.
Foenugraecum 397.
Fragaria 391. 457.
Frangula 456.
Fraxinella 282.
Fructus echinatus 416.
Frutex coronarius 416.
Fucus 335. 353. 462.
Fungus 422.
Furcellaria 353.

Galeopsis 328. 417. 466.
Gallidraga 201.
Gallitricum 318.
Gallium 437. 440. 450.
Garb 381.
Garyophyllus 204. 320.
Genista 146. 397. 438. *praef.*
Genistella 406. 449. 459. *praef.*
Gentianella 440.
Geranium 328. 406. 437. 442.
Gethyoides 441.
Gilarum 214.
Gingidium 326. 377. 404.
Gith 220.
Glaux 394.
Globularia 441.
Gnaphalium 343. 421. 461.
Gramen 337. 354. 403. 404. 407. 411. 433. 437. 447. 448. 454. 455. 457. 461. 466. *praef.*
Granadilla 376.
Grassula 288.
Gratiola 466.
Gromphaena 206.

Halicacabum 431.
Halimus 309. *praef.*
Halum 214.
Hederula 403.

Helichryfum 322. 343. 420. 460.
Helleborus 456.
Hemerocallis 413.
Hepatica 321. 348.
Heraclea *praef.*
Herba folis 376.
Herba turca 401.
Hermodactyli 244. 294. 319.
Hibifcus 146.
Hieracium 328. 397. 406. 419. 435. 438. 442. 443. 450.
Hippomarathrum 456.
Holofteum 339. 400. 411. 433.
Horminum 410. 453.
Hyacinthus 142. 327. 404. 414.
Hydropiper 327. 405.
Hyoscyamus 384.
Hyoftris 205.
Hyrundinaria 313.
Hyffopifolia 448.
Hyffopus 441.

Iaca 381.
Iacea 386. 402. 421. 443. 461.
Iacobaea 402. 420. 450. 461.
Iecoraria 321.
Impia 205.
Intubus 146. 356. *praef.*
Iondraba 442.
Ionthlafpi 442.
Irio 342.
Ifchaemon 411.
Iucca 370.
Iuncaria 411.
Iuncus 400. 437. 454. 457. *praef.*
Ixocaulos 355.
Ixopus 348.
Kali 338. 377. *praef.*

Labrum Veneris 294.
Lactuca 356.
Lactucella 432.
Ladanum 14. 385.
Lagopus 320. 397. 401.
Lapathum 448. 457. *praef.*
Lappa 318. *praef.*
Laferpitium 384. 401.
Laureola 294.
Laurus alexandrina 339.
Ledum 340.
Lemma 435.
Lens paluftris 344.
Lenticula 462.
Leontopodium 406. 407.
Leucanthemum 420.
Leucoïum 385. 401. 418. 432. 442. 449. 459.
Libanotis 339. 355. 456.
Lichen 407.
Ligifticum *praef.*
Ligufticum 339.
Liguftrum 384. 453.
Lilac 337.
Lilium 309. 395. 396.
Limeum 204.
Limonium 319. 401. 457.

Linaria 320. 354. 397. 418. 449. 460.
Linocarpos 355.
Linum 455.
Lolium 327.
Lonchitis 344. 356.
Lotus 143. 406. 435.
Lunaria 406. 422.
Luparia 319.
Lupus falictarius 206.
Lutum 144.
Luziolae herba 203.
Lychnanthemum 355.
Lychnis 390. 405. 415. 434. 456.
Lychnite 338.
Lycoctonum 396. 405.
Lyfimachia 437. 457.

Malundrum 203.
Malva 437. 459.
Mamoera 422.
Mandragora 294. 306.
Margaritum 305.
Marrubium *praef.*
Marum 397. 405.
Matrifylva 213. 318.
Medica 138. 402.
Medium 377.
Melampyrum 405.
Melanthium 341.
Melilotus 432.
Meliffa 341.
Meliffophyllum 145. 327.
Melittias 407.
Mella 215.
Mentha 449. *praef.*
Menthaftrum 417.
Meum 339.
Miliaria 201.
Millefolium 403. 421. 450. 461.
Mithridatica 350.
Molucca 401.
Moly 413. 457.
Morgfani 377.
Morfus diaboli *praef.*
Mofchatella 348.
Muniacus 282.
Mufcus 321. 422. 431. 462.
Myrica 143.
Myriophyllum 338. *praef.*
Myrobalani 283.
Myrrhis 327. 355.
Myrtillus *praef.*
Myrto-ciftus 419.
Myrtus 355.

Napellus 341.
Narciffus 319. 339. 413.
Nardus 200. 331.
Nafturtium 418. 459.
Nervalis 213.
Nummularia 390. 447. 456.
Nyctegretum 203.
Nymphaea 344.

Occhi 205.
Ocimaftrum 417.
Ocimoides 432. 441.

Ocimum 137. 138.
Odocos 214.
Odontites 434.
Oenanthe 327.
Oleaſter 349.
Olſenichium 348.
Onobrychis 397. 435. 459. 460.
Ononis 406.
Orchis 407. 432. 443.
Ornithogalum 414.
Ornithopodium 435.
Ornus 142.
Orobanche 457.
Orobus 419.
Oſmunda 320.
Oſteritium 308.
Oxalis 396.
Oxyagroſtis 433.
Oxys 203.
Oxytriphyllum 205. 401.

Paliurus 337.
Palma 421. Chriſti 344.
Palmula marina 353.
Panax 338. 339. 395. 441. 466.
Papas 369.
Papaver 353.
Paralyſis 305.
Parietaria *praef.*
Paronychia 433.
Parthenium 421.
Paſſerina 404.
Paſtinaca 440.
Pedicularia *praef.*
Pentaphyllum 314. 334. 348. 416. *praef.*
Percepier 400.
Perfoliata 431. 456.
Periclymenum 412.
Periploca 395.
Perſea 338.
Perſicaria 466.
Peruviana 404.
Pes leonis 326.
Petaſites 431.
Petilium 204.
Petroſelini vitium 318.
Petroſelinum 339. 434.
Phalangium 340.
Philanthropos 201.
Phu 326. 337. 437.
Phyllitis 368. *praef.*
Phyllon 422. 434.
Phyteuma 446. *praef.*
Piloſella 355. 356. 442.
Pinaſter 421.
Piperitis 201.
Piſum 419.
Plantago 405. *praef.*
Pollum 341. 396. 417.
Polychreſtum 348.
Polygala 419.
Polygonatum 457.
Polygonum 401. 404. 437. 456.
Populus 405.
Portulaca 315. 431. *praef.*
Potamogeton 461.
Poterium 391.

Presillum lignum 288.
Pseudo-Aconitum 341.
Pseudo-Asphodelus 414.
Pseudo-Costus 318.
Pseudo-Cytisus 348.
Pseudo-Elleborum 341.
Pseudo-Leimodorum 421.
Pseudo-Lysimachium 395.
Pseudo-Narcissus 413.
Pseudo-Stachys 458.
Pseudo-Struthium 340.
Pseudo-Sycomorus 340.
Psyllium 334.
Ptarmica 343.
Pulegium 391.
Pulicaria 314.
Pulmonaria 328. 458.
Pulsatilla 434. 458.
Pyrethrum 343.
Pyrola 455.

Quercus marina 422.
Quinquefolium 319. 385. 458. *praef.*
Quititana 297.

Rabo-pola 367.
Ranunculus 327. 341. 417. *praef.*
Raphanus 459.
Rapistrum 459.
Rapum sylvestre 326.
Rapunculus 353. 447.
Rapuntium 440.
Rasamala 268.

Rhamnus 412.
Rhodora 204.
Rhus 402.
Rhincus 282.
Robur 421.
Rosa hierochuntica 432.
Rosa laurea 163.
Rubeola 431. 455.
Rubia 353. 403. 447. 455. *praef.*
Rumpotinum 151.
Ruta canina 405.

Saliunca 307. 308.
Salix 451.
Sambucus 319. 339.
Sanamunda 415. 457.
Sanguinum 282.
Sardoa herba 145.
Satyrium 320.
Savina 321.
Saxifraga 328. 341. 352. 396. 401. 412.
Scabiosa 411. *praef.*
Scheha 377.
Sclarea 436.
Scolopendra 321.
Scopa regia 202.
Scorpioides 397. 435.
Securidaca 342.
Sedum 352. 398. 405. 411. 415. 440. 441. 457.
Selinum 413. 466.
Sempervivum 340. 441.

Senecio-Carduus 443.
Seriphium 320.
Serpentaria 290.
Serpentina 338. 403.
Serpyllum 417.
Sesamoides 415.
Seseli 326. 339. 351.
Sferra cavallo 342.
Sideritis 337. 341. 355. 385. 458. *praef.*
Sigillum Salomonis 292. 319.
Siler 290. 318.
Siligo 215.
Siliquastrum 326.
Sinapi 51. 459.
Siser 149. 202. 326.
Sisymbrium 431.
Sium 318. 326. 385. 395.
Smyrnium 324. 318. 339.
Solanum 318. 338. 456. 457.
Solidago 320.
Solis flos 340.
Solsequia 220.
Sonchus 435. 460.
Spartium 385.
Spartum 200. 403. 410. 411. 466.
Spartus 328.
Speculum Veneris 466.
Sphondylium 456.
Spica trifolia 385.
Spina appendix 203. alba 402. 434. solstitialis 443.
Stachys 341.
Staphylinus 149.
Staphylodendron 203.
Stoebe 385. 386. 421.
Stoechas 402. 417.
Stratiotes 386. 421.
Superba 319.
Sycomorus 282.
Symphytum 338. 355. 404.

Tacamahaca 376.
Tacori 414.
Taeda 206.
Tanacetum 320.
Telephium 415.
Tembul 195.
Terebinthus 402.
Testiculus 343. 407.
Tetrahit 282.
Teucrium 410. 458.
Thamecnemum 348.
Thlaspi 342. 352. 402. 406. 418. 434. 435. 459.
Thlaspidium 320.
Thora 287.
Thymus 145.
Tibulus 206.
Tiniaria 213. 214.
Tithymalus 353. 415. 430. 434. 441. 458.
Trachelium 352. 440. 447.
Tragacantha 377. 385.
Tragium 377.
Tragopogon 442.
Tragorchis 398.
Tragoselinum 437.

Tribulus 411. 435.
Tridactylites 448.
Trifolium 342. 348. 385. 395. 406. 432. 460. *praef.*
Trinitatis herba 313.
Tripolium 202.
Tunica 434.
Tunicum 298.
Turbith 310.
Turifera arbor 144.
Turis limpidi folium 434.

Ulmus atinia 151.
Ulpica 149.
Ulva 147.
Umbellifera alſatica 447.
Urceolaris 213.
Urtica 314. 396.
Uvularia. *praef.*

Vaccinium 145.
Valeriana 453.
Valerianella 440.
Veelgutta 393.
Venti herba 319.
Verbaſculum 326. 385.
Verbaſcum 341. 397. 401.
Verbenaca 328.
Verbena 314. *praef.*
Verſig 282.
Veſicaria 319.
Vicia 442.
Vincetoxicum 466.
Viola 146. 397.
Virga paſtoris 201. 294.
Virgaurea 450.
Viſumarum 214.
Vitis idaea 415. 416. 448. nigra 327.
Vitrago 213.
Vulgigina 220.
Vulneraria 318.

Warentia 220.

Xylon 328.

Zizulus 282.
Zuber 282.

INDEX VI.

AUCTORES.

Abdollatif 238.
Abulfeda 233.
Chriſt. Acoſta 381.
Actor 224.
Albertus Magnus 280.
Alexius 63.
Alfredus 225. 280.
Proſp. Alpinus 382—386.
Ebn Alvam 237.
Ebn Alvardi 233.
Aly Abbas 236.
Amerias 133.

Anacreon 65.
Anaxagoras 53.
Andreas 131.
Androtion 65.
Al. Anguillara 333.
Antonius Rhizotomus 131.
Apollonius Memphites 124.
Apuleius 223.
Bened. Aretius 349.
Aristophilus 64.
Aristoteles 55—62.
Asclepiades Myrleanus 124.
Asclepiodorus 132.
Athenaeus 134.
Averrhoës 237.
Avicenna 236.

Badigorius 234.
Bakui 233.
Hermol. Barbarus 304.
Iul. Bassus Tylius 133.
Casp. Bauhin 451—462.
Io. Bauhin 445—451.
Ebn Beithar 238.
Honor. Bellus 386.
Petr. Belonius 377.
Ant. Mus. Brasavolus 329.
Otho Brunfels 311—315.
Hieron. Brunsuicensis 295.

Andr. Caesalpinus 422—430.
Franc. Calceolarius 350.
Io. Camerarius 430—432.
Symphor. Campegius 311.
Hier. Cardanus 462.
Carolus M. 219—222.
Cassianus Bassus 216.
M. P. Cato 135. 136.
Bern. Cienfuegos 359.
Clearchus 124.
Cleidemus 64.
Car. Clusius 407—422.
Pand. Collenutius 308.
L. I. M. Columella 148—151.
Fab. Columna 438—443.
Constantinus Africanus 275.
Simon de Cordo 285.
Eur. Cordus 321.
Valer. Cordus 346—349.
Cossaeus 234.
Io. Costaeus 463.
Cratevas Rhizotomus 126. 127.
Petr. de Crescentiis 281.
Io. Cuba 292.

Iac. Dalechamp 432—436.
Dalion 132.
Democritus 53.
Diocles Carystius 123.
Diodotus 133.
Diogenes 65.
Dionysius Uticensis 132.
Diophanes Bithynus 139.
P. Dioscorides 151—195.
Remb. Dodonaeus 394—398.
Iac. de Dondis 289—291.
Cast. Durantes 463.

Eddrisius 233.
Empedocles 52. 53.
Epicurus 124.
Iac. Pet. Esteve 358.
Eudemus 63.
Eumachus 65.
Euthydemus 124.

Io. Fabricius 349.
Abu'l Fadli 236.
Io. Fischart 357.
Io. Fragosi 358.
Leon. Fuchsius 324—328.

Galenus 206—210.
Garcias ab Orto 380.
Theod. Gasa 303.
Io. Gerard 466.
Conr. Gesner 387—393.
Luc. Ghinius 332.
Barth. Glanville 286.
Glaucias Empiricus 133.
Melch. Guilandinus 378.

Abu Hanifa 235.
Heraclides Tarentinus 131.
Hildegardis 226—228.
Hippocrates 35—49.
Hippon Physicus 65.
Hobaisch 235.
Homerus 19—29.
Honain 235.
Chr. de Honestis 292.

Sim. Ianuensis 285.
Io. Jarava 345.
Icesius 131.
Ferr. Imperatus 352.
Iolaus Bithynus 131.
Isidorus Hispalensis 214.
Io. Iungermann 430.

Andr. Lacuna 344.
Leo Africanus 234.
Nic. Leonicenus 306.
Leophanes 65.
Gaufr. Linocierus 376.
Io. Hugo Linschoten 382.
Matth. Lobelius 398—407.
Ad. Lonicer 463.
Amatus Lusitanus 330.

Aemil. Macer 225.
Io. Manardus 309.
Manfredus de Monte Imperiali 298.
Io. de Manliis 298.
Barth. Maranta 345.
Marcellus Empiricus 213.
Andr. Marinus 335.
Maserdschawaih 235.
Massudi 233.
Conr. de Megenberg 291.
Menestor 64.
Menodorus 133.
Abu Merig 235.
Mesue sen. 234. iun. 235.
Micton 65.
Mithridates 124.
Mnesitheus Cyzicenus 132.
Nic. Monardes 375.

Al Mundella 330.
Nic. Myrepſicus 217.

Herm. a Neuenaar 323.
Nicander Colophonius 127—130.
Niceratus 133.
Sext. Niger 133.

Orpheus 51.
Ortolfus de Bavaria 297.
Gonz. Ferd. Oviedus 371.

Aug. Palla 332.
Palladius Rutilius 214.
Pamphilus 132.
Petr. Pena 399.
Laur. Perez 346.
Corn. Petri 321.
Petronius 131.
Phanias Ereſius 122.
Matth. Platearius ſen. 276. iun. 297.
Plinius 195—206.
Plinius Valerianus 223.
Io. Pona 351.
Io. Bapt. Porta 464.
Pythagoras 51.

Leon. Rauwolf 378—380.
Rhazeus 235.
Io. Rodericus de Caſtello albo 330.
Io. Ruellius 323.

Abu Saher 234.
Iul. Caeſ. Scaliger 462.
Scharak 234.
Scribonius Largus 213.
Io. Serapion 237.
Symeon Sethus 216.
Solon Smyrnaeus 124.
Car. Stephanus 331.
Walafr. Strabus 224.
Matth. Sylvaticus 286—288.

Iac. Theod. Tabernaemontanus 436—438.
Thales Mileſius 50.
Io. Thalius 354—357.
Theophraſtus Ereſius 66—119.
Andr. Thevetius 374.
Thraſyas 63.
Leon. Thurneiſer 357.
Io. Tollat v. Vochenberg 297.
Hier. Tragus 315—321.
Tryphon 132.
Wil. Turner 393.

Barth. Urbevetanus 332.
Marc. Urzedowa 464.

Plin. Valerianus 223.
Georg. Valla 303.
Rob. de Valle 305.
M. T. Varro 137. 138.
Marc. Vergilius 305.
Vincentius Bellovacenſis 283.
P. Virgilius Maro 139—148.

Io. Wigand 353.

Ad. Zaluzanius 443.

SPHALMATA.

P. L.
223. 12. infer. loco auderunt l. auderant.
306. 4. loco Helleri l. Halleri.
306. 17. — Vineam l. Vincam.
307. 8. infer. loco Chamaeleum l. Chamaelaunt.
308. 11. loco Storza l. Sforza.
309. 9. infer. loco Halikon l. Halimon.
313. 7. — — Exfragia l. Eufragia.
315. 6. — — Kandeliam l. Kandelium.
316. 2. — — investigerunt l. investigarunt.
319. 11. loco botryoides l. botryoides.
319. 13. — Triglochia l. Triglochin.
320. 4. — Cardamina l. Cardamine.
320. 12. — iiceracioides l. hieracioides.
320. 2. infer. loco balearia l. balearica.
321. 7. loco Saccina l. Savina.
322. 3. infer. loco Damo l. Dauco.
323. 10. — — Novenaar l. Nevenaar.
324. 8. loco Not. l. vol.
325. ult. infer. loco at l. ut.
326. 11. loco Songhum l. Sorghum.
327. 5. infer. loco Exanthenum l. Eranthemum.
329. 1. loco Eccipiat l. Excipiat.
337. 14. — Plantas l. Plantarum.
341. 17. — Macrubium l. Marrubium.
342. 8. — Frio l. Irio.
345. Tit. et 6. loco Iaxava l. Iarava.
350. 14. loco Olicea l. Oliva.
350. 17. — Beraco l. Benaco.
352. 3. — Veronica ſaxatilis l. Veronicae ſaxatilis.
354. 7. — Hial l. Hiel.
357. 3. — Ipſe l. Ipſa.
357. 5. infer. loco moiſchlicher l. menſchlicher.
361. 12. — — Gabrichis l. Gabrielis.
364. 8. loco cult. l. calc.
365. 11. — Merus l. Merces.

P.	L.	
366.	9.	loco Venator l. Venetus.
367.	2.	— Sequeixa l. Sequeira.
367.	10.	— Vincenta l. Pimenta.
369.	7. infer.	loco Venas l. llenas.
369.	14.	— — eh l. el.
374.	7.	loco Coram l. Cocam.
384.	7. infer.	loco Aur l. Acer.
401.	6.	— — Iris l. Irio.
415.	8.	— — pumilis l. Pumilio.
441.	11.	loco Sempervirum l. Sempervivum.
443.	12. infer.	loco Orchis l. Ophrys.
443.	12.	loco O. l. Orchis.

AUCTORIS SCRIPTA HUCUSQUE EDITA.

1. Beyträge zur Geſchichte des Pulſes. Halle 1787. 8.
2. Apologie des Hippokrates und ſeiner Grundſätze. Leipzig 1789. 1791. Tom 1. 2.
3. Verſuch einer pragmatiſchen Geſchichte der Arzneykunde. Zweyte Auflage. Halle 1800—1803. Tom. 1—5.
4. Handbuch der Pathologie. Dritte Auflage. Leipzig 1798—1806. Tom. 1—3.
5. Beyträge zur Geſchichte der Medicin. Halle 1794. 1796. Tom. 1—3.
6. Handbuch der Semiotik. Halle 1800.
7. Kritiſche Ueberſicht des Zuſtandes der Arzneykunde in dem letzten Jahrzehend. Halle 1801.
8. Geſchichte der Medicin im Auszuge. Halle 1804. Tom. 1.
9. Geſchichte der wichtigſten chirurgiſchen Operationen. Halle 1805.
10. Anleitung zur Kenntniſs der Gewächſe. Halle 1802—1804. Tom. 1—3.
11. Antiquitatum botanicarum ſpecimen primum. Lipſiae 1798.
12. Der botaniſche Garten der Univerſität zu Halle. 1800.
13. Florae halenſis tentamen novum. Halae 1806.
14. Gartenzeitung. Halle 1803—1807. Tom. 1—4.
15. Mantiſſa florae halenſis, addita novarum plantarum centuria. Halae 1807.

INTERPRETATIONES.

1. Galens Fieberlehre. Breslau 1788. (E graeco idiomate.).
2. Sendſchreiben über den thieriſchen Magnetismus. Halle 1788. (E ſuecico.).
3. Buchan's Hausarzneykunde. Altenburg 1791. (Ex anglico.).
4. Perenotti di Cigliano von der Luſtſeuche. Leipzig 1791. (Ex italico.).
5. Kinsberghen's Beſchreibung des Archipelagus. Roſtock 1791. (E batavo.).
6. Thünberg's Reiſe in Africa und Aſien. Berlin 1791. (E ſuecico.).
7. Bergius von Leckereyen. Halle 1792. 1793. Tom. 1. 2. (E ſuecico.).
8. Jackson über die Fieber in Iamaica. Leipzig 1796. (Ex anglico.).
9. Roscoe's Leben Lorenz von Medici. Berlin 1797. (Ex anglico.).
10. Sellii liber de curandis hominum morbis. Berolini 1798. (E germanico.).
11. Barthez neue Mechanik der willkührlichen Bewegungen der Menſchen und Thiere. Halle 1800. (E gallico.).
12. Swediaur von der Luſtſeuche. Th. 1. 2. Berlin 1801. (E gallico.).

